

ตราด

อัญมณีภาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

สุดทางที่อาคเนย์
ทะเลลาดลงหาดอ้อม
เวียงเว้าเข้ารอบล้อม
จนลัดเลาะไปเกาะกง

ฝนสาดกระจายทราย
กระเจิงซ้าเมื่อน้ำส่ง
คลื่นซัดสลัดลง
ระลอกกริ้วเป็นทิวทบ

แผ่นฟ้าและแผ่นน้ำ
ทะเลร่ำไม่รู้จบ
ใดฤาจะเลือนลบ
ละลายเส้นที่แบ่งแดน

เขตกำพูชาไทย
บุชาเทพบุชาเถน
เส้นทางไมตรีแทน
ไม่สิ้นทางแม้สุดทาง

เขียนแผ่นดิน : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ตราด

อัญมณีอากเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ตราด

อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

© ลิขสิทธิ์ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๖๒

จำนวนพิมพ์ ๓๕,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๓๓๗

เว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th>

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง
เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๒๒
โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๓๒๑๕

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

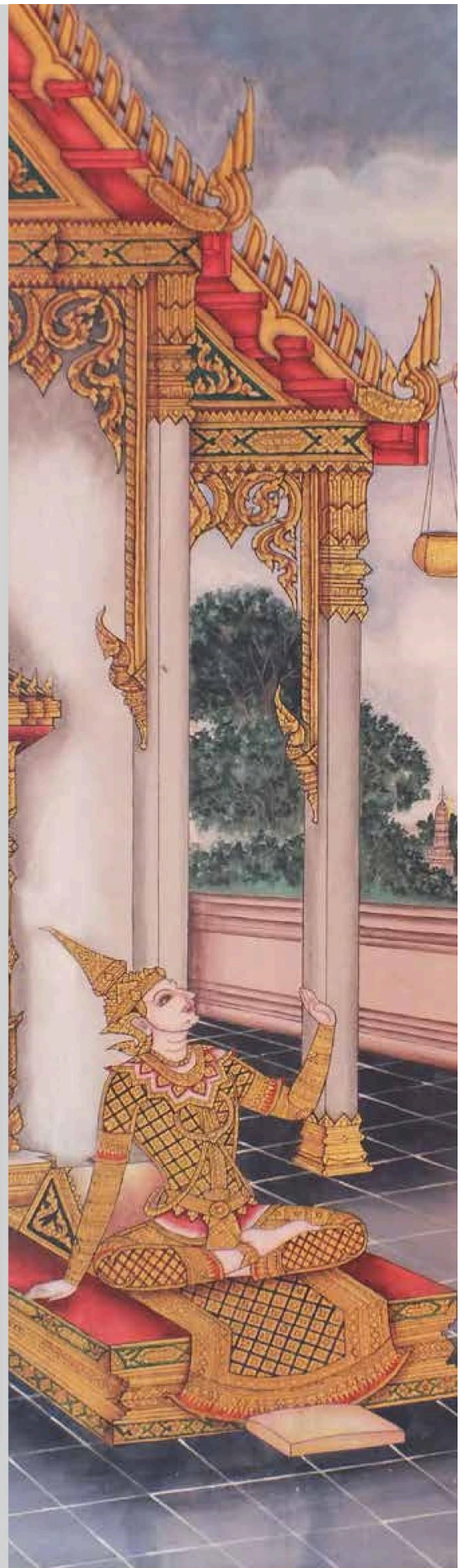
ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร. -
กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562.

208 หน้า.

1. ตราด--ประวัติศาสตร์. 2. ตราด--ความเป็นอยู่และประเพณี.
3. ตราด--ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว. I. ชื่อเรื่อง.

959.327

ISBN 978-616-564-010-7

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหนังสือ **ตราด : อัญมณีอากเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร** เพื่อเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสืออ่านเพิ่มเติมฯ นี้ ได้นำเสนอเรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราดทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองการปกครอง ในฐานะหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เมืองท่าการค้าทางทะเลและเมืองหน้าด่านที่สำคัญ เป็นเมืองที่มีตำนานเล่าขานถึงวีรกรรมบรรพบุรุษที่ปกป้องชาติ สืบสานความภาคภูมิใจและอนุรักษ์ไว้ จนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดตราด ว่าด้วยสภาพภูมิศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจ ศาสนสถานสำคัญ อาทิ วัดโยธานิมิต (พระอารามหลวง) ภูมินามของจังหวัดตราด ภูมิปัญญาของชาวตราด การเรียนรู้แบบอย่างการดำเนินชีวิตของบุคคลสำคัญ อาทิ พระเถระผู้สร้างคุณงามความดี ได้รับการยอมรับและยกย่องจากประชาชนจังหวัดตราด อาหารพื้นบ้าน ปิดท้ายด้วยแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ **ตราด : อัญมณีอากเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร** เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่การเรียนรู้ การสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านและปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่น ขอขอบคุณทุกหน่วยงาน คณะผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายอำนาจ วิทยานุกูล)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

ปลายทางอาคเนย์ ๑

ตราด : ตะวันออกสุดแดนสยาม ๓

ย้อนอดีตเมืองตราด ๒๓

คุณูปการของพระสงฆ์เมืองตราด ๖๓

กราบพระ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๑๐ วัด ๘๓

ภูมิปัญญาเรามี วิถีตราด ๑๐๓

อิมสะหงาด ที่ตราดกันฮิ!... ๑๓๑

ท่องเที่ยวตราด สุขสะหงาดहरषา ๑๔๑

ชวนเที่ยวชุมชน ชื่นชมวิถีพื้นถิ่น ๑๕๐

เกาะช้าง
ถ่ายภาพโดย นายนวพล ยิ้มกล้า
ภาพจากการประกวดภาพถ่ายจังหวัดตราด
“ตราดสวรรค์ตะวันออก” พ.ศ. ๒๕๕๗
จัดโดย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด

ปลายทางอาคเนย์

ตราดเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ติดกับจังหวัดจันทบุรี และราชอาณาจักรกัมพูชา ที่นักเดินทางทั้งหลายอยากไปสัมผัส การเดินทางสะดวกทั้งทางรถยนต์และเครื่องบิน ตราดเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นเสน่ห์ให้ผู้คนมาท่องเที่ยว ทั้งป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา เกาะแก่ง ป่าชายเลน โดยเฉพาะมีเกาะเล็กเกาะใหญ่เป็นจำนวนมาก ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม เช่น เกาะช้าง ซึ่งการเรียงตัวของหมู่เกาะน้อยใหญ่มีลักษณะคล้ายรูปโซ่ลงข้างเดินเรียงต่อกัน จึงเป็นเหตุให้เรียกหมู่เกาะแห่งนี้ว่า เกาะช้าง ช่วงฤดูร้อนบนเกาะช้างอากาศจะไม่ร้อนมาก มีภูเขาสูงเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำสำคัญหลายสาย รวมทั้งน้ำตกต่าง ๆ โดยเฉพาะน้ำตกธารมะยม น้ำตกคลองพลู มีหาดทรายที่สวยงาม จุดชมทิวทัศน์หาดไก่อแบ้ จุดชมพระอาทิตย์ตกที่สวยงามแห่งหนึ่งของประเทศไทย รวมทั้งยังมีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างให้นักท่องเที่ยวได้ดื่มด่ำอีกด้วย

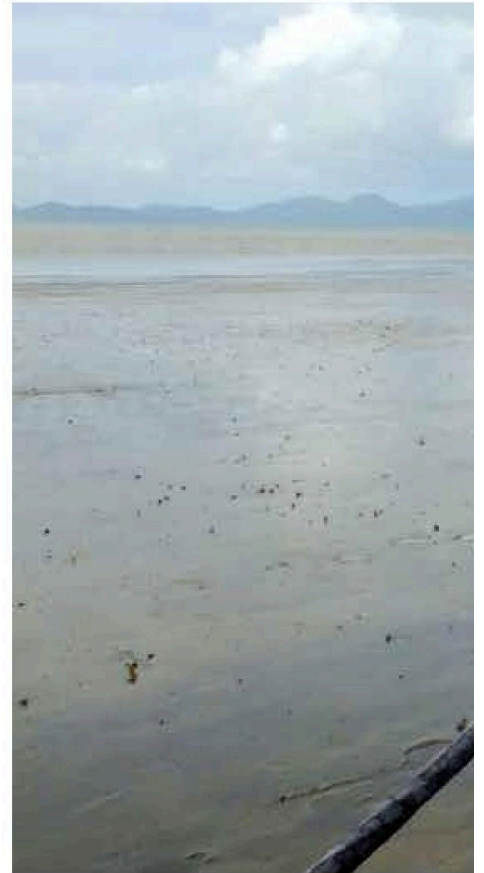
นอกจากเกาะช้างแล้ว เกาะอื่น ๆ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาชื่นชม เช่น เกาะกูด เกาะหมาก เกาะรัง เกาะยาง เกาะกระดาด เกาะเหลายา กิจกรรมต่าง ๆ บนเกาะมีมากมาย เช่น ขี่ช้าง เดินป่า พายเรือ เล่นน้ำตก ดำน้ำดูปะการัง ปีนเขา ชมทิวทัศน์ นอนกัลลัษยหาดริมทะเล นับว่าเป็นเสน่ห์ของเกาะในจังหวัดตราดจริง ๆ

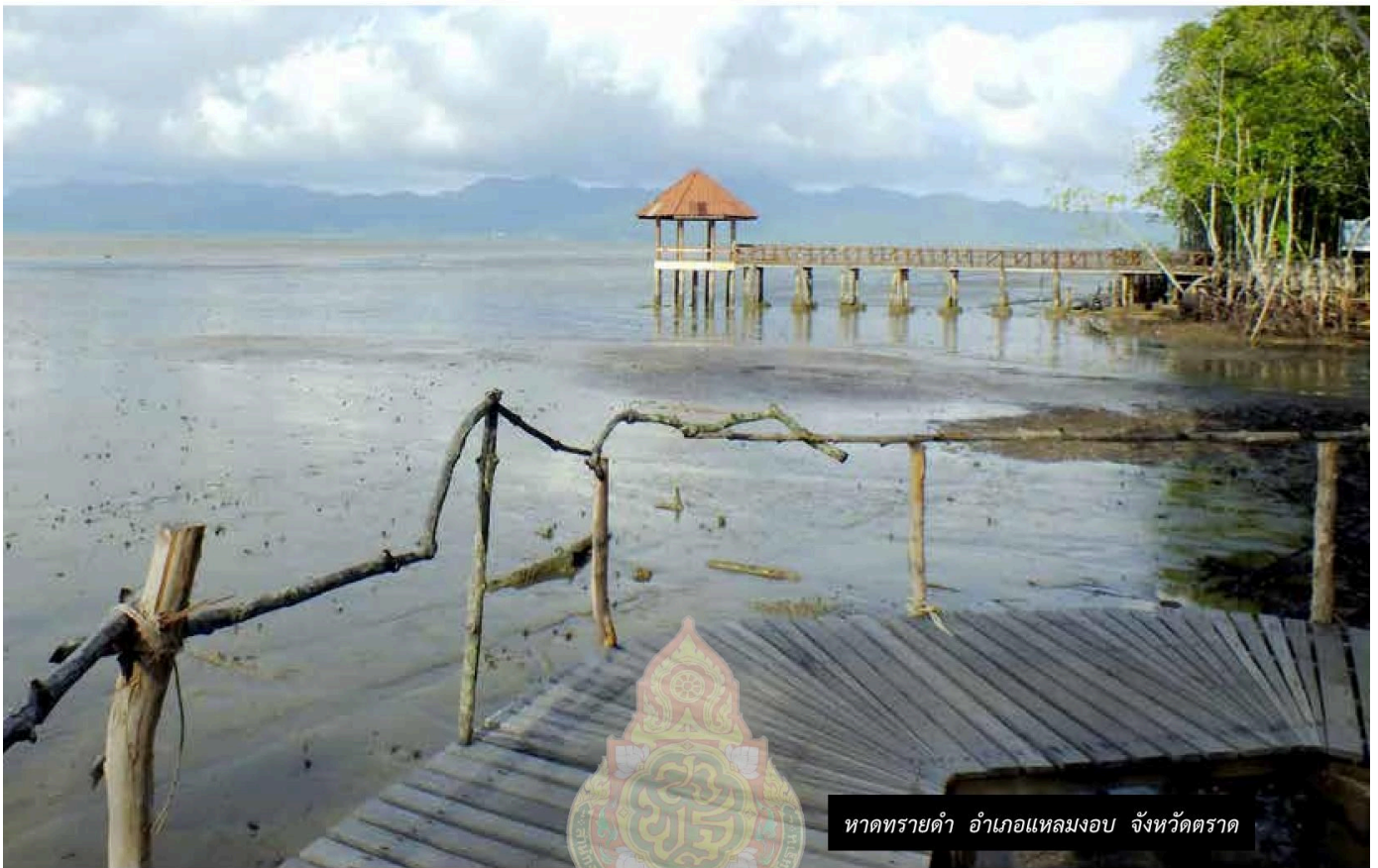
นอกจากเกาะกังตงมาแล้ว ตราดยังมีหาดทรายที่สวยงามไม่แพ้หาดทรายจังหวัดอื่น โดยเฉพาะหาดทรายดำ ณ แหลมงอบ มีลักษณะเป็นทรายสีดำทอดยาวกว่า ๑ กิโลเมตร เป็นหาดทรายสีดำ ๑ ใน ๕ ของโลก หาดสวยงามในจังหวัดตราดที่ผู้คนนิยมไปท่องเที่ยวได้แก่ หาดทรายขาว หาดไก่แก้ว หาดคลองสน หาดคลองพร้าว หาดบานชื่น หาดมุกแก้ว หาดราชกรูญ หาดทรายงาม และหาดไม้รุต หาดเหล่านี้มีอยู่ที่เกาะและบนฝั่งแผ่นดินใหญ่

แร่รัตนชาติที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดตราด คือ พลอยแดง หรือ ทับทิมสยาม มีสีสวยและน้ำงาม เนื้อพลอยแกร่งกว่าที่อื่น ๆ ในช่วงทศวรรษ ๒๕๑๐ - ๒๕๓๐ ได้มีการขุดพบพลอยในบริเวณอำเภอบ่อไร่ จึงมีการหลั่งไหลเข้ามาของคนต่างถิ่น เข้ามาแสวงโชคเพื่อขุดพลอยและทำการค้าจำนวนมาก จนหมดยุคต้นพลอยตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา แต่พลอยแดงของจังหวัดตราดที่อำเภอบ่อไร่ ยังเป็นพลอยที่ล้ำค่าสำหรับวงการเครื่องประดับ เป็นที่กล่าวขวัญจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ และล่าสุดยังมีชาวบ้านอำเภอบ่อไร่ ขุดพบพลอยแดง “ทับทิมสยาม” ในหลุมพลอยเก่าหนักถึง ๖.๒๕ กะรัต แสดงให้เห็นว่าอำเภอบ่อไร่ยังมีพลอยแดงหลงเหลืออยู่

เรื่องผลไม้จังหวัดตราดไม่เคยน้อยหน้าจังหวัดไหน ไม่ว่าจะเป็นเงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สับปะรด โดยเฉพาะระกำ จังหวัดตราดจะจัดงาน วันระกำหวาน ผลไม้ และของดีเมืองตราด ทุกปี ประมาณเดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายน ระกำจัดเป็นพืชตระกูลปาล์มและจัดอยู่ในสกุลเดียวกับผลไม้สละ เป็นผลไม้ขึ้นชื่อของจังหวัด

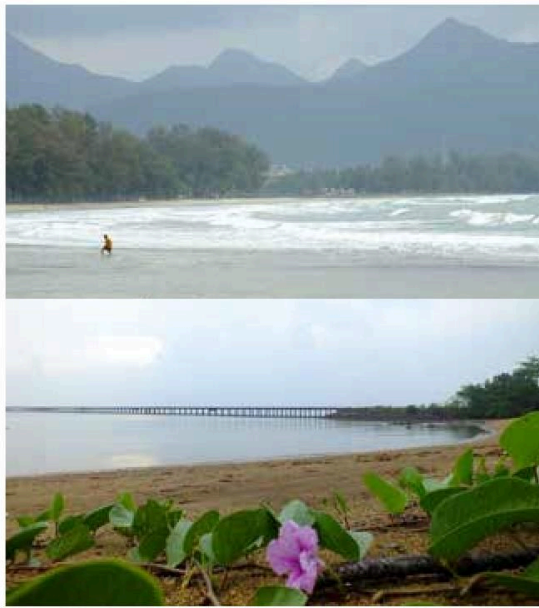

หาดทรายดำ อำเภอลมคมอบ จังหวัดตราด

สำหรับสัตว์เลี้ยงที่ทุกคนชื่นชอบ คือ สุนัขหลังอานที่เข้าใจว่ามีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดตราด จึงเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญจังหวัด สุนัขไทยหลังอานมีคนจังหวัดอื่น ๆ มาเห็นและชื่นชม นำไปเลี้ยงและเป็นที่นิยม จึงกลายเป็นสิ่งมีค่า มีราคา จังหวัดตราดในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมาจึงมีการประกวดสุนัขไทยหลังอานเป็นระยะ ทำให้สุนัขไทยหลังอานมีผู้สนใจและเลี้ยงขยายพันธุ์มากขึ้น มีแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์และโครงสร้างสรีระที่สวยงาม จนกระทั่งสุนัขไทยหลังอานได้รับการจดทะเบียนกับสมาคมพัฒนาพันธุ์สุนัข (ประเทศไทย) ต่อมาสมาคมได้ยื่นจดทะเบียนกับสมาพันธ์สุนัขโลก (FCI) และได้รับการรับรองมาตรฐานสายพันธุ์เป็นสุนัขพันธุ์แท้ของโลก เมื่อปี ๒๕๔๖

ลักษณะเด่นของสุนัขหลังอาน คือ เป็นสุนัขสีเดียว แดง ดำ สวาด และสีเหลืองอ่อนอมน้ำตาลอ่อน สุนัขสีแดงมีปากมอมจะเป็นที่พึงประสงค์ ขนสั้นและเรียบ อานบนหลังเกิดจากการขยับอกกลับของขน หูรูปสามเหลี่ยมตั้งมั่นและโน้มไปข้างหน้า คอเชิด หางดวบ หลังแข็งแรง มีปานดำบนลิ้น เล็บดำ ปากหุ้ม สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะเด่นของสุนัขหลังอาน โดยธรรมชาติของสุนัขไทยหลังอานจะแข็งแรง เลี้ยงง่าย ไม่เจ็บป่วยง่าย

การรบที่เกาะช้าง หรือที่รู้จักกันในนาม ยุทธนาวีที่เกาะช้าง เป็นเหตุการณ์รบทางเรือที่เกิดขึ้นในกรณีพิพาทไทย - อินโดจีนฝรั่งเศส อันเป็นผลเนื่องจากการที่ไทยเรียกร้องให้ปรับปรุงเส้นแบ่งเขตแดนไทย - อินโดจีนฝรั่งเศส เสียใหม่ โดยใช้แนวร่องน้ำลึกเป็นเกณฑ์ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและหลักความยุติธรรม และให้ฝรั่งเศสคืนดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ฝรั่งเศสยึดไปจากเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ให้ไทย ยุทธภูมิการรบในครั้งนี้เกิดขึ้นที่บริเวณด้านใต้ของเกาะช้าง จังหวัดตราด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ทั้งนี้ กองทัพเรือฝรั่งเศสต้องการเข้ามายึดหัวเมืองทางภาคตะวันออกของไทย แม้กองทัพเรือไทยจะได้รับความเสียหายมาก เรือรบอับปาง ๒ ลำ และเสียหายอย่างหนัก ๑ ลำ แต่กองทัพเรือไทยต่อสู้อย่างกล้าหาญ จนกองทัพเรือฝรั่งเศสต้องล่าถอยไป กองทัพเรือไทยได้รับการยกย่องสรรเสริญจากนานาชาติประเทศรวมถึงกองทัพเรือฝรั่งเศสก็ชื่นชมวีรกรรมสำคัญครั้งนี้ของทหารเรือไทยทุกคน รัฐบาลไทยจึงก่อสร้างอนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง ขึ้น ที่อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

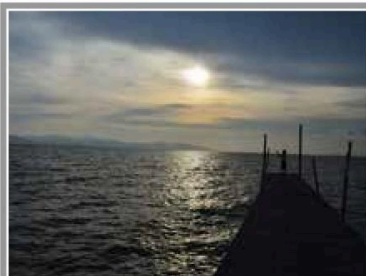
สรุปปลายทางประเทศไทย จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่ติดกับประเทศกัมพูชา นักเดินทางหลายคนเมื่อมาถึงอำเภอแหลมงอบแล้ว มักจะนั่งเรือข้ามไปเที่ยวที่เกาะกงประเทศกัมพูชา ประเทศเพื่อนบ้านของไทย หรือไปทางอำเภอคลองใหญ่ อำเภอบ่อไร่ ล้วนแต่ติดกับประเทศกัมพูชาทางทิศตะวันออกทั้งสิ้น

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีเสน่ห์ โดยเฉพาะความงดงามทางธรรมชาติ แม่น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะแก่ง หาดทรายที่สวยงาม วิถีชีวิตของผู้คนที่เรียบง่าย รักธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะวันที่ ๒๓ มีนาคม ของทุกปี จะมีพี่น้องชาวตราดที่ไปอยู่ต่างถิ่นจะ กลับมายังถิ่นฐานของตน เพื่อร่วมงาน วันตราดรำลึก จนเลื่องลือไปทั่วประเทศ สมแล้วกับคำขวัญของจังหวัด

เมืองเกาะครึ่งร้อย
พลอยแดงค่าล้ำ
ระกำแสนหวาน
หลังกานหมาด
ยุทธนาวีเกาะช้าง
สุดทางบูรพา

ตราด : ตะวันออกสุดแดนสยาม

จังหวัดตราด จังหวัดสุดท้ายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย มีแหล่งธรรมชาติที่งดงาม ทั้งทะเล หาดทราย ภูเขาหิน และเกาะใหญ่น้อย จำนวนมากซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวว่าเป็นแหล่งดำน้ำ ชมฝูงปลากับแนวปะการังน้ำตื้นในทะเลตราดที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

ลักษณะทางกายภาพทั้งภูเขา ที่ราบ ดิน น้ำ โดยเฉพาะแดดและฝนที่เรียกว่า **“ฝนแปด แดดสี่”** ส่งผลให้จังหวัดตราดมีชื่อเสียงในฐานะเมืองแห่งผลไม้ มีผลไม้ประจำถิ่นซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ สับปะรดตราดสีทอง รวมทั้งป่าชายเลนที่สมบูรณ์ และแหล่งรัตนชาติสูงค่าในอดีต คือ พลอยทับทิม ที่มีชื่อเสียงและรู้จักในชื่อทับทิมสยาม ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดเล็ก ๆ แห่งนี้เฟื่องฟูมากในยุคหนึ่ง

ตราดยังเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งภาษา อาหาร เป็นแหล่งอนุรักษ์วิถีชุมชน ชนบประเพณี ภูมิปัญญาของผู้คนที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ อีกทั้งยังมีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การเป็นจังหวัดชายแดนที่มีเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา จังหวัดตราดจึงมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดน ได้รับการวางยุทธศาสตร์ให้เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อกับกัมพูชาและเวียดนาม

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ตราประจำจังหวัด

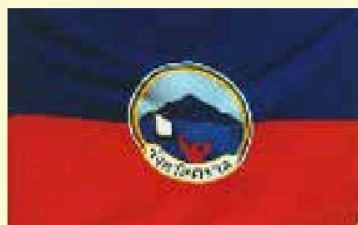
รูปเรือใบแล่นในทะเลกับโป๊ะของชาวประมง
เบื้องหลังเป็นเกาะช้าง

หมายถึง จังหวัดตราดมีเกาะเป็นจำนวนมาก และ
เกาะที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปคือ เกาะช้าง

การที่มีพื้นที่ติดกับทะเล ราษฎรจึงยึดถือการ
ประมงเป็นอาชีพหลักมาแต่โบราณ

(เดิมจังหวัดตราดใช้ตราประจำจังหวัดเป็นรูป
เรือรบหลวงตราด)

ธงประจำจังหวัด

ลักษณะพื้นสีแดงและสีน้ำเงิน
ตรงกลางมีตราประจำจังหวัด

ต้นไม้ประจำจังหวัด : หูกวาง

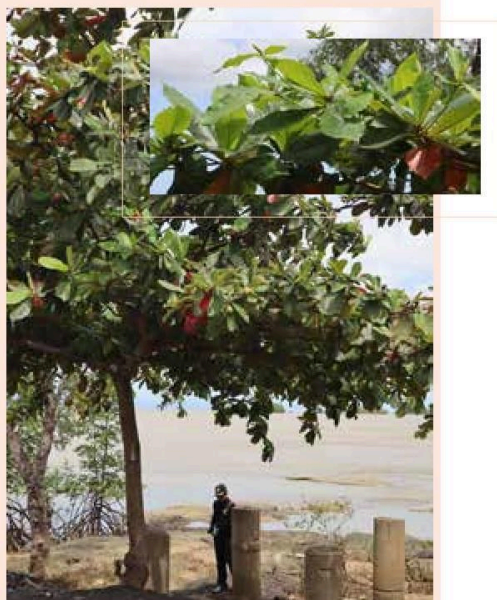
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia catappa* L.

วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อสามัญ : Tropical almond, Olive - bark tree

ลักษณะ : ไม้ต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูง ๑๕ - ๒๐ เมตร
เรือนยอดค่อนข้างกลม เปลือกสีเทาเรียบ แตกกิ่งตาม
แนวนอนเป็นชั้น ๆ ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ปลายกิ่ง แผ่นใบ
เป็นรูปไข่กลับ ปลายใบเป็นติ่งแหลมอ่อน โคนใบสอบแคบ
เว้า แผ่นใบหนา มีขนนุ่ม ขอบใบเรียบ ดอกเล็กสีขาวนวล
ออกเป็นช่อตามง่ามใบบริเวณปลายกิ่ง ออกดอกเดือน
กุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน และเดือนสิงหาคม - เดือน
ตุลาคม ผลรูปไข่หรือรีป้อมและแบนเล็กน้อย ขยายพันธุ์โดย
เมล็ด

ประโยชน์ เปลือกและผลมีรสฝาดมาก ใช้แก้ท้องเสีย ย้อม
หนังสัตว์ ทำหมึก เมล็ดในผลรับประทานได้มีน้ำมันคล้าย
น้ำมันอัลมอนต์

คำขวัญจังหวัดตราด

เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่าล้ำ ระกำแสนหวาน หลังอานหมาดี
ยุทธนาวีเกาะช้าง สุดทางบูรพา

ดอกไม้ประจำจังหวัด : ดอกกฤษณา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aquilaria crassna* Pierre ex Lecomte

วงศ์ : THYMELAEACEAE

ชื่อสามัญ : Eagle wood

ลักษณะพันธุ์ไม้ : ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง ๒๕ - ๔๐ เมตร ตามยอดมีขนสีขาว เปลือกเรียบสีเทา ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับรูปรีหรือรูปไข่ ปลายเรียวแหลมโคนใบสอบมน ขอบใบเรียบ มักมีขนตามขอบใบ ผิวใบด้านบนสีเขียวเป็นมัน ด้านล่างสีจางกว่า ดอกออกเป็นช่อสั้น ๆ ที่ปลายยอดและซอกใบ สีเขียวอ่อน กลีบดอก ๕ กลีบ ผลแห้งรูปไข่ เปลือกแข็ง มีขนสีเทา พบขึ้นตามเชิงเขาและไหล่เขาในป่าดิบแล้ง ที่ระดับความสูง ๑๕๐ - ๘๐๐ เมตร

ประโยชน์ : ไม้กฤษณาเผาไฟให้กลิ่นหอม ใช้ปรุงเป็นน้ำหอม ใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง ผงไม้หอมใช้เป็นส่วนผสมในยาหอม และใช้บำบัดโรคผิวหนัง ใช้โรยบนเสื้อผ้าหรือบนร่างกายเพื่อฆ่าหมัดและเหา ยาบำรุง ยาระงับหัวใจ และยาขับลม เปลือกต้นให้เส้นใยใช้ทำเชือก ฝ้าย ยาม และกระดาษ

สัตว์น้ำประจำจังหวัด : ปลากระรังจุดฟ้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plectropomus leopardus* Lacepede

ชื่อสามัญ : Leopard coral grouper

ลักษณะ : เป็นปลากินเนื้อ เช่น สัตว์น้ำขนาดเล็กเป็นอาหาร มีอุปนิสัยปราดเปรียว ว่องไว มักซ่อนตัวอยู่ตามแนวหินหรือแนวปะการัง พบตามแนวปะการังชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะ ความลึกตั้งแต่ ๓ - ๑๐๐ เมตร ลำตัวค่อนข้างยาวแบนข้างเล็กน้อย บริเวณรอบตาแบน ไม่มีเกล็ด ปากกว้าง หางเป็นแบบตรงเว้ากลางเล็กน้อย ลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อน เขียวมะกอก สีแดงสด มีจุดสีฟ้ากระจายทั่วลำตัว ยกเว้นบริเวณท้อง

ที่มาภาพ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด (๒๕๖๒)

ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต

ตราดเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกของประเทศไทย ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ระหว่าง ละติจูดที่ ๑๑° ๓๔' เหนือกับละติจูดที่ ๑๒° ๔๕' เหนือ และลองจิจูด ๑๐๒° ๑๕' ตะวันออก กับลองจิจูด ๑๐๒° ๕๕' ตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงสายใหม่ บางนา-บ้านบึง-แกลง-ตราด ระยะทาง ๓๑๕ กิโลเมตร

จังหวัดตราดมีพื้นที่ทางบก ๒,๘๑๙ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทางทะเล ๗,๒๕๗ ตารางกิโลเมตร

จังหวัดตราด มีอาณาเขต ดังนี้
ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดจันทบุรีและ
ราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ราชอาณาจักร
กัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน

ทิศใต้ จด อ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดจันทบุรี

กล่าวกันว่าจังหวัดตราดมีรูปร่างคล้ายหัวช้าง
หันหน้าไปทางราชอาณาจักรกัมพูชา ทางด้านใต้เป็น
แนวชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

ทัศนียภาพและลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดตราด

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศจังหวัดตราดประกอบด้วยภูเขาสูงเป็นพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกาะ ที่ราบเชิงเขาเหมาะสำหรับสวนผลไม้ ยางพาราและสับปะรด ที่ราบลุ่มแม่น้ำสำหรับนาข้าว ปาล์มน้ำมัน ปศุสัตว์ และที่ราบชายฝั่งทะเลมีป่าชายเลนอย่างหนาแน่น และแหล่งเลี้ยงสัตว์น้ำ

ทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกเป็นแนวทิวเขาตลอด ยอดเขาสูงสุดของจังหวัดที่เขพนมธง สูง ๑,๒๔๐ เมตร ในทิวเขาบรรทัดในเขตอำเภอเมืองตราด ส่วนบริเวณตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบ มีภูเขาเตี้ย ๆ แทรกอยู่เป็นบางตอน

ทิวเขาบรรทัด บริเวณบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่

แม่น้ำเวฬุ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำ ระหว่างจังหวัดตราด และจังหวัดจันทบุรี

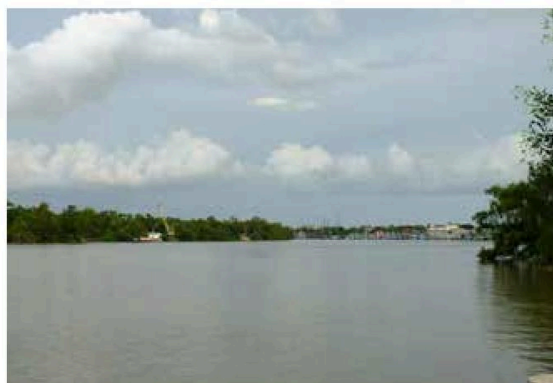
ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดตราด อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดเวียนประจำฤดูกาล ๒ ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมในช่วงฤดูหนาว และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมในช่วงฤดูฝน แต่เนื่องจากมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลจึงได้รับอิทธิพลจากลมทะเล ทำให้อากาศไม่หนาวเย็นนัก และมีฝนชุกเกือบตลอดปี ลักษณะอากาศโดยทั่วไปจึงเป็น **“ฝนแปด แดดสี่”**

ฤดูกาลของจังหวัดตราดมี ๓ ฤดู ดังนี้
ฤดูหนาว มีระยะเวลาสั้น ๆ แต่อิทธิพลจากลมทะเลทำให้อากาศไม่หนาวเย็นมากนัก อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๐ องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน อากาศจะร้อนขึ้นแต่กระแสน้ำจากทะเลทำให้อากาศไม่ร้อนอบอ้าวมากนัก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยไม่เกิน ๓๔ องศาเซลเซียส

ฤดูฝน อากาศชุ่มชื้นมีฝนชุกเกือบทุกพื้นที่ โดยเฉลี่ยมีปริมาณฝน ๔,๐๐๐ ถึง ๕,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี คือปริมาณฝนสูงสุดของประเทศ (รองจากจังหวัดระนอง)

แม่น้ำเมืองตราด บริเวณบ้านท่าเรือช้าง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

อ่างเก็บน้ำเขาระกำ อำเภอเมืองตราด

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประกอบด้วยแหล่งน้ำ และป่าไม้ ดังนี้

แม่น้ำเมืองตราดหรือแม่น้ำตราด เป็นแม่น้ำสำคัญที่สุดของจังหวัด มีความยาวประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามบริเวณที่ไหลผ่าน ต้นน้ำเกิดจากห้วยเล็ก ๆ ที่รับน้ำจากทิวเขาบรรทัดและทิวเขาจันทบุรีไหลมารวมกันที่เขตติดต่ออำเภอบ่อไร่กับอำเภอเขาสมิง ตอนต้นน้ำเรียกว่าคลองใหญ่เมื่อไหลผ่านอำเภอเขาสมิงเข้าเขตอำเภอเมืองตราดเรียกแม่น้ำเขาสมิง และเมื่อผ่านเขตอำเภอเมืองตราดไปถึงอ่าวเมืองตราดเรียกแม่น้ำเมืองตราดหรือแม่น้ำตราด

แม่น้ำเมืองตราดเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่ใช้ติดต่อทั้งภายในและภายนอกประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตภาพเรือสำเภาลำใหญ่ที่ลอยลำอยู่กลางแม่น้ำตราดเป็นภาพชินตา และในบางครั้งที่น้ำขึ้นเรือสำเภาลำใหญ่สามารถเข้าเทียบฝั่งได้หลังจากถ่ายสินค้าเรือสำเภาจะผ่านชุมชนบ้านท่าเรือจ้ง อำเภอเมืองตราดเป็นช่วงสุดท้ายก่อนจะไหลลงสู่อ่าวตราด ออกสู่ทะเลตราดที่บ้านด่านเก่า

อำเภอเมืองตราด

ปัจจุบันแม่น้ำเมืองตราดมีความสำคัญด้านการประมงทางทะเล มีท่าเทียบเรือประมงบนลำน้ำ ๗ แห่ง และมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ

หลายแห่ง เช่น โรงงานปลากระป๋อง โรงงานปลาป่น **แม่น้ำเวฬุ** ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดจันทบุรี ที่เขาชะอมและเขาสระบาป ไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรี ช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดตราด มีความยาวประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ไหลผ่านบ้านท่าจอต ตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง ลงสู่ทะเลบริเวณอ่าวบ้านบางกระดาน อำเภอแหลมงอบ

จังหวัดตราดมีลำคลองต่าง ๆ หลายแห่งส่วนใหญ่ไหลมารวมกับแม่น้ำเมืองตราด แล้วไหลลงสู่ทะเล เช่น คลองสะตอ คลองห้วยแร้ง คลองท่าเลื่อน คลองน้ำเชี่ยว

ส่วนแหล่งน้ำชลประทานในจังหวัดตราด ได้แก่ โครงการชลประทานขนาดกลาง ๑๕ แห่ง เช่น อ่างเก็บน้ำคลองโสน อำเภอบ่อไร่ ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตราด พื้นที่ชลประทาน ๖๐,๐๐๐ ไร่ รองลงมาได้แก่อ่างเก็บน้ำเขาระกำ อำเภอเมืองตราด และอ่างเก็บน้ำห้วยแร้ง อำเภอบ่อไร่

ป่าไม้

จังหวัดตราดมีพื้นที่ป่าไม้ รวม ๖๐๙,๕๗๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๔ ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีทั้งป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าชายเลน พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัด แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. พื้นที่ป่านุรักษ์

๑.๑ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ครอบคลุมพื้นที่ ๔๗ เกาะ มีเนื้อที่รวม ๔๐๖,๒๕๐ ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าบก ประมาณ ๙๑,๕๖๒ ไร่ และเป็นพื้นที่ ทะเลประมาณ ๓๑๔,๖๘๘ ไร่

๑.๒ อุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองแก้ว ครอบคลุมพื้นที่ ๑๒๓,๗๐๐ ไร่ ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวน แห่งชาติป่าเขาสมิง

๒. พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ

๒.๑ ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน ๑๔ ป่า และป่าคุ้มครอง จำนวน ๓ ป่า รวมเนื้อที่ประมาณ ๓๒๓,๐๘๕ ไร่

๒.๒ พื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เนื้อที่ประมาณ ๗๑,๒๒๔ ไร่

สัตว์ที่อาศัยอยู่บริเวณป่าชายเลน

ประชากร

จังหวัดตราดมีประชากร ๒๒๙,๙๕๘ คน ชาย ๑๑๓,๙๗๓ คน หญิง ๑๑๕,๙๘๕ คน

ทั้งนี้เป็นผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน จำนวน ๒๑๗,๘๙๙ คน ซึ่งแยกตามอายุ ได้ดังนี้
อายุน้อยกว่า ๑ - ๑๔ ปี จำนวน ๓๖,๕๒๖ คน อายุ ๑๕ - ๖๐ ปี จำนวน ๑๔๔,๗๓๗ คน อายุ ๖๑ - ๗๐ ปี จำนวน ๒๐,๔๓๒ คน และอายุ ๗๑ - มากกว่า ๑๐๐ ปี จำนวน ๑๖,๒๐๔ คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๒ กรมการปกครอง)

ความหนาแน่นประชากรกระจายตัวสูงสุดที่อำเภอเมืองตราด ร้อยละ ๔๐.๗๙ รองลงมา คือ อำเภอเขาสมิง ร้อยละ ๑๙.๖๒ อำเภอบ่อไร่ ร้อยละ ๑๕.๔๕ อำเภอคลองใหญ่ ร้อยละ ๑๑.๐๖ อำเภอแหลมงอบ ร้อยละ ๘.๓๗ อำเภอเกาะช้าง ร้อยละ ๓.๖๒ อำเภอเกาะกูด ร้อยละ ๑.๐๙ (สำนักงานจังหวัดตราด, ๒๕๖๒)

การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตราด อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอคลองใหญ่ อำเภอบ่อไร่ อำเภอเกาะช้าง และอำเภอเกาะกูด ประกอบด้วย ๓๘ ตำบล ๒๖๑ หมู่บ้าน ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ เทศบาลเมือง ๑๓ เทศบาลตำบล และ ๒๙ องค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานจังหวัดตราด, ๒๕๖๒)

๑๖ ตราด : อัญมณีภาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วิถีกรรมเกียรียงไกร

พระอุโบสถวัดหนองคันทรอง
อำเภอเมืองตราด

มัสยิดนูรุลการิม
อำเภอแหลมงอบ

โบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
วัดพระแม่รับสาร อำเภอเมืองตราด

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

การศึกษา

จังหวัดตราด มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอนุปริญา การจัดการศึกษามีทั้ง ๓ รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพระพุทธศาสนา ซึ่งดูแลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

สนามบินตราด

การคมนาคม

จังหวัดตราด มีเส้นทางคมนาคมและขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่

ทางบก มีถนนเชื่อมโยงระหว่างตราดกับจังหวัดอื่น ๆ ส่วนใหญ่ใช้ เส้นทางสายบางนา-บ้านบึง-แกลง-ตราด ระยะทาง ๓๑๕ กิโลเมตร และเส้นทางสายจตุจักร-ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ-แกลง-ขลุง-ตราด ระยะทาง ๓๒๗ กิโลเมตร

ทางอากาศ มีสนามบินเอกชน (บริษัท บางกอกแอร์เวย์) จำนวน ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ทางน้ำ มีท่าเทียบเรือน้ำลึกขนาดกลาง ที่อำเภอคลองใหญ่ ซึ่งสามารถรองรับการขนส่งทางน้ำไปยังประเทศกัมพูชาและเวียดนาม

การประกอบอาชีพ

เกษตรกรรม เป็นสาขาการผลิตสำคัญของจังหวัด ซึ่งรวมทั้งการทำป่าไม้และประมง มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๔ ของโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัด

ภาคนอกเกษตร มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๕.๙๖ สาขาการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ สาขาขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๓.๔๒ สาขาขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗.๗๙ และสาขาโรงแรมและภัตตาคาร มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕.๙๖ (สำนักงานจังหวัดตราด, ๒๕๖๒)

จังหวัดตราดมีพื้นที่รวม ๑,๗๘๖,๐๕๑ ไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจปีการผลิต ๒๕๖๑ รวมพื้นที่ ๗๖๔,๙๑๑ ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๒) โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและปลูกมากที่สุด ได้แก่ **ยางพารา** คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๗ ของพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจทั้งหมด รองลงมาได้แก่ **ทุเรียน เงาะ และมังคุด** (ร้อยละ ๒๘.๓๙) **ปาล์มน้ำมัน** (ร้อยละ ๘.๑๕) **สับปะรด** พื้นที่ปลูกร้อยละ ๗.๒๔ **ข้าว** พื้นที่ปลูกร้อยละ ๔.๘๕ **มะพร้าว** พื้นที่ปลูกร้อยละ ๑.๔๗ **ลำไย** พื้นที่ปลูกร้อยละ ๐.๒๘ และ **ข้าวโพด** พื้นที่ปลูกร้อยละ ๐.๐๐๑

นอกจากนี้ยังมีการทำ **ปศุสัตว์** มีทั้ง สุกร ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่พื้นเมือง เป็ด โคเนื้อ กระบือ แพะ และแกะ

จังหวัดตราดยังมีชื่อเสียงด้านการเพาะเลี้ยง สุนัขไทยพื้นบ้าน ที่เรียกว่า “หมาหลังอน”

ประมง ประกอบด้วย ๑) การประมงทะเล ในปี ๒๕๖๐ จังหวัดตราด มีครัวเรือนประมงทะเล ๔,๑๖๕ ครัวเรือน สัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่เป็น ปลากระตัก หมึก ปลาหนวดดิน กุ้งทะเล และปูม้า เป็นต้น และมีธุรกิจต่อเนื่องจากการประมง ได้แก่ โรงน้ำแข็ง โรงงานห้องเย็น โรงงานน้ำปลา โรงงาน

ยางพารา

ปาล์มน้ำมัน

ปลาปน โรงงานปุกระป๋อง อุตสาหกรรมอาหารทะเล ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำพื้นบ้าน เช่น ทำกะปิ กุ้งแห้งและปลาเค็ม ปลากระตักตากแห้ง นอกจากนี้ได้มีการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล

๒) การประมงน้ำจืด มีครัวเรือนประมงน้ำจืด ๒๔๗ ครัวเรือน ผลผลิตจากการประมงน้ำจืดค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับการประมงทะเล ซึ่งผลิตได้จากแม่น้ำตราด แม่น้ำเวฬุและลำคลองอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ

๓) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จังหวัดตราด มีพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เพราะมีสภาพแวดล้อมเหมาะสม มีชายฝั่งทะเลยาว และมีคุณภาพน้ำทะเลดี ทำให้สามารถเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้หลายประเภท ทั้ง กุ้ง ปลา หอย และปู แต่ผลผลิตส่วนใหญ่มีมูลค่ากว่าร้อยละ ๙๐ ได้จากการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล (กุ้งขาวแวนนาไม) มีปริมาณการจับ ปี ๒๕๖๐ จำนวน ๒๑,๐๓๔.๐๖ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๓,๘๕๒.๓๒ ล้านบาท

สถานการณ์แรงงาน

ผู้มีงานทำในจังหวัดตราด ทำงานในภาคเกษตร ร้อยละ ๔๖.๔๖ ทำงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ ๕๓.๕๔ โดยทำงานในสาขาการขนส่ง การขายปลีกมากที่สุด (ร้อยละ ๓๒.๑๙) มีผู้ว่างงาน ร้อยละ ๐.๓๑

แรงงานนอกระบบ จากข้อมูลเบื้องต้นปี ๒๕๕๙ มีผู้ทำงานอยู่ในแรงงานนอกระบบคิดเป็นร้อยละ

๖๐.๓๗ ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตร (ร้อยละ ๖๐.๘๙) และนอกภาคเกษตรจำนวน ร้อยละ ๓๙.๑๑ อุตสาหกรรม นอกภาคเกษตรที่มีแรงงานนอกระบบสูงสุด คือ การขนส่งขายปลีก รองลงมาคือที่พักแรมและบริการด้านอาหาร ส่วนอาชีพที่มีการทำงานนอกระบบสูงสุด คือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและประมง รองลงมา คือ พนักงานบริการ สำหรับการศึกษาแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา คือ ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา

แรงงานต่างด้าว ที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายและได้รับอนุญาตให้ทำงาน ข้อมูลคงเหลือ ณ เดือนเมษายน ๒๕๖๑ มีจำนวน ๑๓,๔๔๓ คน

๔) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จังหวัดตราด สภาพพื้นที่โดยรวมไม่เหมาะต่อการเลี้ยงสัตว์น้ำจืดเชิงพาณิชย์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมบริโภคสัตว์น้ำจืด เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์น้ำจืดส่วนใหญ่เลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากผู้เลี้ยงปลาในกระชังที่เลี้ยงเพื่อการค้าซึ่งมีจำนวนน้อยราย

อุตสาหกรรม สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมอาหาร (ร้อยละ ๒๒.๙๖) อุตสาหกรรมขนส่ง (ร้อยละ ๑๗.๓๓) อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ (ร้อยละ ๘.๙๘) อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล (ร้อยละ ๗.๕๒)

การค้า การค้าทั่วไป ประกอบด้วย นิติบุคคลเป็นบริษัทจำกัด นิติบุคคลเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

การค้าชายแดน

จังหวัดตราดมีอาณาเขตติดกับราชอาณาจักรกัมพูชาซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและการคมนาคมเชื่อมต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถึง ๓ อำเภอ คือ อำเภอบ่อไร่ อำเภอเมืองตราด และอำเภอคลองใหญ่ ปัจจุบันมีการจัดตั้งตลาดการค้าชายแดนขึ้น เป็นเสมือนประตูเชื่อมโยงการค้า การท่องเที่ยว การลงทุน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ พร้อมทั้งนำไปสู่การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคอื่น การค้าชายแดน ได้แก่

๑) จุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ เชื่อมต่อกับบ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกง ราชอาณาจักรกัมพูชา และการขนส่งสินค้าลงเรือ เพื่อขนส่งไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา โดยทำเทียบเรือของเอกชน ๕ แห่ง

๒) จุดผ่อนปรนการค้าบ้านมะม่วง อำเภอบ่อไร่ เชื่อมโยงกับบ้านคลองรถถึง (โอรังเกาะ) อำเภอสำราญ จังหวัดพระตะบอง ราชอาณาจักรกัมพูชา

๓) ช่องทางการค้าทางธรรมชาติบ้านท่าเส้น พื้นที่ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด เชื่อมโยงตำบลหมอลดา อำเภอเวียงเวล จังหวัดโพนีสต์ ราชอาณาจักรกัมพูชา

สถิติการค้าชายแดนระหว่างไทย - กัมพูชา
ด้านจังหวัดตราด ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (เฉพาะในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑) ส่งออก ๑๗,๔๕๙.๙๒ ล้านบาท นำเข้า ๒,๘๘๑.๖๔ ล้านบาท รวมมูลค่า ๒๐,๓๔๑.๕๖ ล้านบาท ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ส่งออก ๒๘,๕๙๕.๖๓ ล้านบาท นำเข้า ๔,๙๓๖.๙๑ ล้านบาท รวมมูลค่า ๓๓,๕๓๒.๕๔ ล้านบาท

รายการสินค้าส่งออก สูงสุด ๑๐ อันดับ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑) ได้แก่ ๑) เครื่องดื่ม น้ำอัดลม น้ำหวานต่าง ๆ ๒) นม

และอาหารเสริม ๓) น้ำตาลทราย ๔) ของใช้ต่าง ๆ ทำด้วยพลาสติก ๕) ชุดสายไฟฟ้า ๖) น้ำมันเบนซิน ๗) รถจักรยานยนต์ ๘) ยางรถยนต์ ๙) บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ๑๐) ผงชูรส - ผงปรุงรส

รายการสินค้านำเข้า สูงสุด ๑๐ อันดับ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑) ได้แก่ ๑) ชุดสายไฟรถยนต์สำเร็จรูป ๒) ปลาทะเลสด ทั้งตัวแช่เย็น ๓) ปลาทะเลสด ๔) ปลาหมึกตากแห้ง ๕) ยางในลูกฟุตบอล ๖) ปลาหมึกสายทั้งตัวแช่เย็น ๗) ปูม้ามีชีวิต ๘) กระเพาะปลาตากแห้ง ๙) ปูแสม ทั้งตัวแช่เย็น ๑๐) หอยลายมีชีวิต

มูลค่าการค้าชายแดนแยกตามช่องทางต่าง ๆ ของจังหวัดตราด จุดผ่อนปรนการค้าบ้านมะม่วง และช่องทางการค้าทางธรรมชาติบ้านท่าเส้น (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑) รวมกัน มูลค่า ๒.๖๕ ล้านบาท (ร้อยละ ๐.๐๑) ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มูลค่า ๙๐.๘๖ ล้านบาท (ร้อยละ ๐.๒๗)

จุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑) มูลค่า ๑๐,๕๗๖.๓๙ ล้านบาท (ร้อยละ ๕๒.๐๐) ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มูลค่า ๑๔,๘๐๙.๐๒ ล้านบาท (ร้อยละ ๔๔.๑๗)

ท่าเรือ (เอกชน) เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๑ มูลค่า ๙,๗๖๒.๕๑ ล้านบาท (ร้อยละ ๔๗.๙๙) ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มูลค่า ๑๘,๖๓๒.๖๕ ล้านบาท (ร้อยละ ๕๕.๕๖)

การท่องเที่ยว

จังหวัดตราด มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเล มีหมู่เกาะน้อยใหญ่ ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม และมีศักยภาพในการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

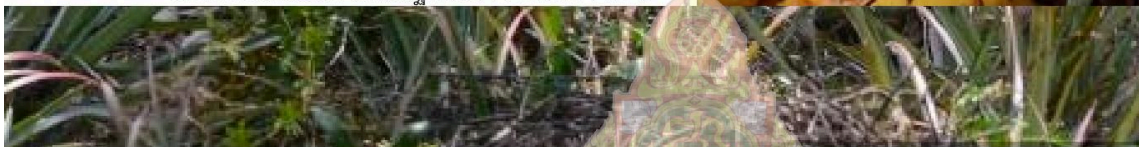
ปี ๒๕๖๐ จังหวัดตราดมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๑๗,๔๔๘.๗๔ ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ๑,๘๘๑,๐๓๐ คน

ตราด เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นเมืองชายแดนเชื่อมโยงทั้งด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เกษตรกรรม และการประมง ที่สร้างรายได้ให้จังหวัด และยังเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

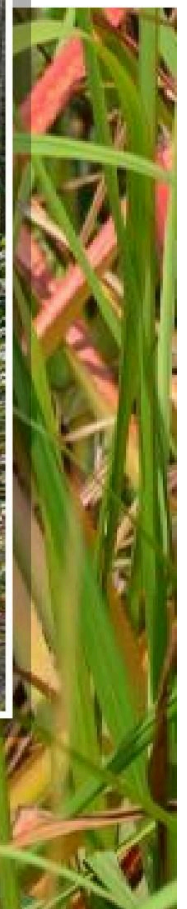
สับปรดตราดสีทอง

สับปรดตราดสีทอง สับปรดบริโภคผลสด เป็นไม้ผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัด มีการปลูก และเก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดทั้งปี มีขนาดผลที่ใหญ่ และมีคุณภาพดี มีคุณลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากสับปรดจากแหล่งอื่น ๆ

สับปรดตราดสีทองมีประวัติการนำเข้ามา ปลูกในจังหวัดตราดไม่แน่ชัด สันนิษฐานว่า ในช่วงแรก ๆ นำเข้ามาจากทางภาคใต้เป็นพันธุ์ ภูเก็ต (จัดอยู่ในกลุ่มควีน - Queen) เมื่อปลูกเป็นระยะ เวลานาน เกิดการกลายพันธุ์ หรือการผสมข้ามพันธุ์ กัน และให้ลักษณะที่เด่นกว่าต้นพันธุ์ของเดิม ต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด จัดให้มีการประกวดสับปรดตราดสีทอง และ ยกย่องให้เป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดตราด มี

เหตงขอเหมววา สบปรดตราดสทอง เปน

ระกำเมืองตราด

ระกำเมืองตราด เป็นพรรณไม้ที่โดดเด่น สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนตราด ระกำตราดจะ สุกงอมหวานหอมมากในช่วงเดือนพฤษภาคมถึง เดือนมิถุนายน เป็นช่วงเวลาที่จังหวัดตราดจัดงาน “วันระกำหวาน ผลไม้ และของดีเมืองตราด” ขึ้นเป็นประจำทุกปี

ระกำเป็นพืชตระกูลเดียวกับหมาก มะพร้าว ปาล์ม ส่วนใหญ่จะขึ้นเองตามธรรมชาติ ในที่ที่มีความชื้นสูง ผลอ่อนมีรสฝาด หากผลโตขึ้นจะมีรสเปรี้ยว ใช้ปรุงอาหารแทนมะนาว รสชาติชวนรับประทานมาก เมื่อผลแก่จัดและสุกงอม ระกำ จังหวัดตราดจะหวานหอมชวนรับประทาน

ระกำสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลากหลาย เช่น ต้มส้มระกำปลากระบอก น้ำพริก ระกำ ไก่ต้มระกำ เป็นต้น

นกแอ่นกินรัง

นกแอ่นกินรัง หรือนกอีแอ่น เป็นสัตว์ปีกที่ดำรงชีวิตอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นนกขนาดเล็ก มักทำรังในโพรงถ้ำหรือที่มีลักษณะคล้ายถ้ำ ตามแนวชายฝั่งทะเลและเกาะกลางทะเล เป็นนกต่างชนิดกับ นกนางแอ่นบ้านที่เห็นเกาะตามสายไฟ ซึ่งจะสร้างรังด้วยเศษหญ้าและโคลนไม่สามารถนำมารับประทานได้ ประเทศไทยมีนกแอ่นกินรังที่สำคัญ ๓ ชนิด คือ นกแอ่นกินรัง นกแอ่นกินรังตะโพกขาว และนกแอ่นหางสีเหลี่ยมหรือนกแอ่นรังดำ

นกแอ่นกินรังเป็นนกที่บินได้เร็ว และบินได้ตลอดวัน บินด้วยความเร็วเฉลี่ย ๑๔๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง หากินเหนือชายป่าและพื้นที่เปิดโล่ง อาหารคือสัตว์จำพวกแมลงที่บินในอากาศหรือแมลงตามพุ่มไม้ โดยจะออกหากินในเวลาเช้ามืด บินออกมาเป็นฝูง บินไม่ได้หยุดพักตามต้นไม้หรือพื้นดินเหมือนนกอื่น ๆ และกลับมาที่ถ้ำเวลาเย็น ในช่วงเย็นและใกล้ค่ำจะโฉบกินแมลงที่ออกหากินในเวลากลางคืน จากนั้นจึงเริ่มทยอยบินกลับเข้าถ้ำ เมื่อบินในความมืดจะส่งเสียงร้องขณะบินเป็นการนำทาง และจะรับฟังเสียงสะท้อนกลับจากวัตถุที่เสียงเดินทางไปกระทบ

ที่มาภาพ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (๒๕๕๕)

นกแอ่นกินรัง ผสมพันธุ์ปีละ ๓ ครั้งในช่วงเดือนมกราคม พฤษภาคม และสิงหาคม พ่อและแม่นกจะช่วยกันสร้างรังเพื่อวางไข่ นกแอ่นกินรังออกไข่ ๑-๒ ฟอง ไข่และเลี้ยงลูกจนรอดชีวิต ในเวลา ๓ เดือน รังนกได้มาจากสารคัดหลั่งจากต่อมน้ำลายของนก รังมีลักษณะคล้ายรูปถ้วยครึ่งซีกถูกตรึงติดกับผนังถ้ำหรือผนังอาคารที่นกอาศัยอยู่ มีสีขาว สีเหลือง หรือสีเหลืองทอง ขึ้นอยู่กับแหล่งที่อยู่อาศัยของนก หรืออาจมีสีแดงซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และรังสีดำ (จากนกแอ่นทางสีเหลืองหรือนกแอ่นรังดำ ซึ่งให้รังสีดำเนื่องจากมักมีขนนกเป็นส่วนใหญ่ผสมด้วย)

รังนกแอ่นกินรังเป็นอาหารที่ได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางโภชนาการสูง ในอดีตชาวจีนนิยมบริโภคเป็นอาหารเพื่อบำรุงสุขภาพ และแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

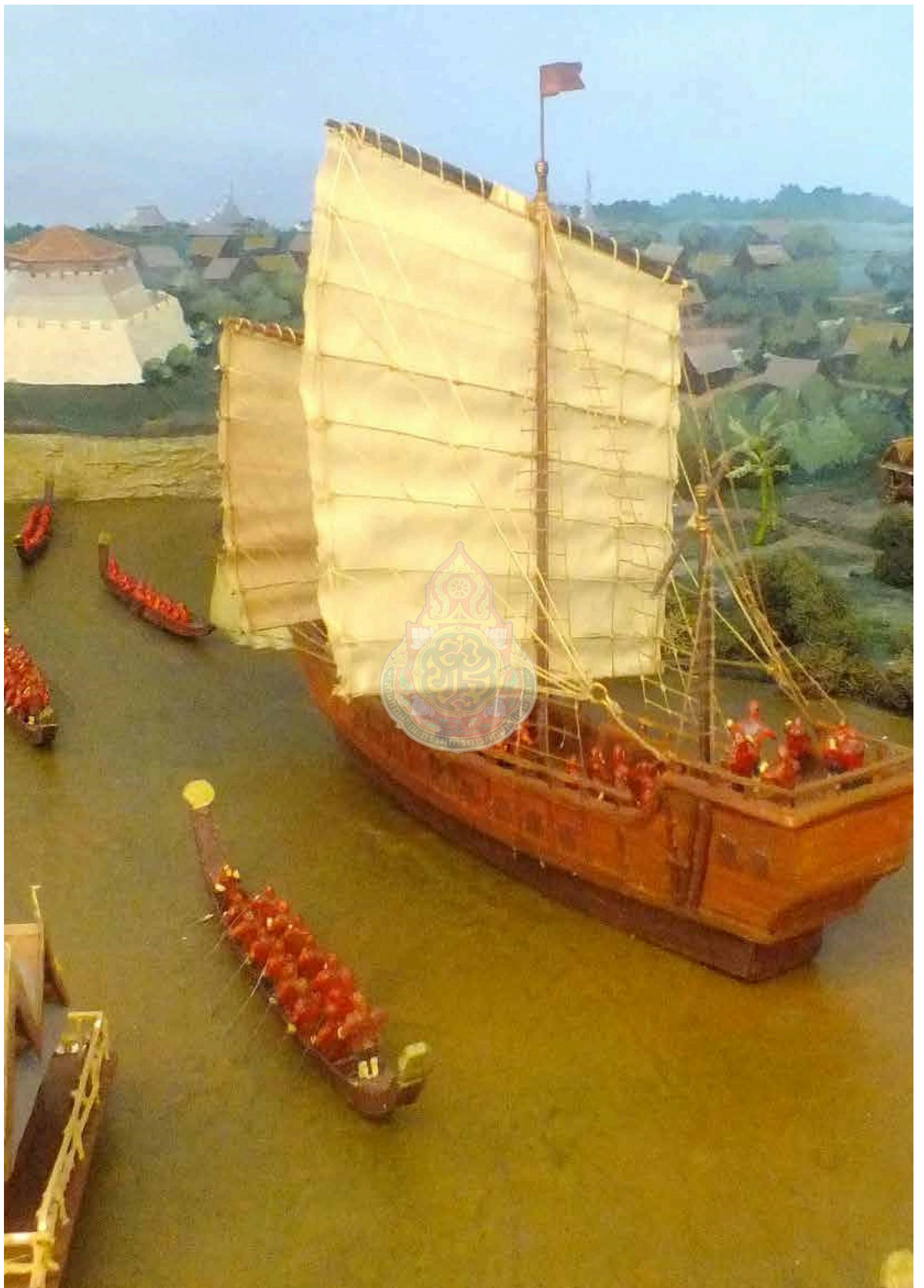
การเก็บรังนกมี ๒ ชนิดคือ รังนกถ้ำ และรังนกบ้าน ผู้เก็บรังนกถ้ำต้องได้รับสัมปทานก่อน และมีสิทธิ

เก็บรังนกได้ปีละไม่เกิน ๓ ครั้ง โดยครั้งที่ ๑ และ ๒ เก็บช่วงก่อนที่นกจะวางไข่ได้ ส่วนครั้งที่ ๓ ต้องให้นกได้สร้างรัง วางไข่ และเลี้ยงลูกจนนกโตและบินจากไปก่อน และผู้รับสัมปทานต้องสงวนและคุ้มครองนกด้วย

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ติดชายทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่นกแอ่นกินรังหรือนกแอ่นอยู่เป็นจำนวนมาก สิ่งมีชีวิตรังนกหนึ่งเข้ามาอยู่อาศัยในอาคารบ้านเรือนที่ไม่เป็นอยู่ ทำให้เกิดผลกระทบจาก "รังนกเกาะ" เพื่อให้คนแอ่นกินรังมาทำรังในอาคารนั้น ซึ่งเมื่อเดินทางเข้าสู่พื้นที่ของจังหวัดตราด จะพบเห็นคอนโดนกมีอยู่ทั่วไป เจ้าของอาคารจะเก็บรังนกเพื่อจำหน่าย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดทำโครงการวิจัยการศึกษาเพื่อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง เพื่อให้ผู้ประกอบการใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านการกำจัดขยะ น้ำเสีย และของเสีย อย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ ไม่ให้เป็นแหล่งของกลิ่นและเชื้อโรค การติดตั้งเครื่องเสียงที่ใช้ในบ้านนก ไม่เปิดเสียงดังเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และควรเปิดในเวลาที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้รบกวนชุมชนข้างเคียง

ย้อนอดีตเมืองตราด

ตราดเป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนาน มีความสำคัญเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนตั้งแต่สมัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ทั้งฐานะหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เมืองท่า การค้าทางทะเลที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินเรือของพ่อค้านานาชาติที่จะเข้าสู่ ปากแม่น้ำเจ้าพระยา แหล่งอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นผลจาก สภาพภูมิศาสตร์ “ฝนแปด แดดสี่” โดยเฉพาะผลผลิตจากป่า เช่น ไม้กฤษณา ไม้จันทน์แดง หนังกัดว้างช้าง แหล่งเครื่องเทศ เช่น กระวาน พริกไทย ซึ่งเป็น สินค้าออกสำคัญของไทยในสมัยโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านที่ทำให้ชาวตราด ต้องเผชิญกับสงครามหลายครั้ง และเป็นเมืองที่มีตำนานเล่าขานถึงวีรกรรม บรรพบุรุษที่ปกป้องชาติ สืบสานความภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมื่อเริ่มแรกคงอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่สูงใกล้แหล่งน้ำจืด ดังได้พบหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์กระจายอยู่ทั่วไป เช่น เครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา เครื่องบดยาหิน ต่อมาจึงรู้จักประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ได้หลากหลายรูปแบบขึ้น เช่น เครื่องมือสำริด (โลหะผสมจากทองแดง ดีบุก และแร่อื่น ๆ) เครื่องมือเหล็ก ทำนาปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีการแลกเปลี่ยนติดต่อค้าขายกับชุมชนอื่นและพ่อค้าต่างชาติ ดังได้พบหลักฐานสำคัญ เช่น กลองมโหระทึกสำริด ลูกปัดหินสี เครื่องประดับจากทองคำ

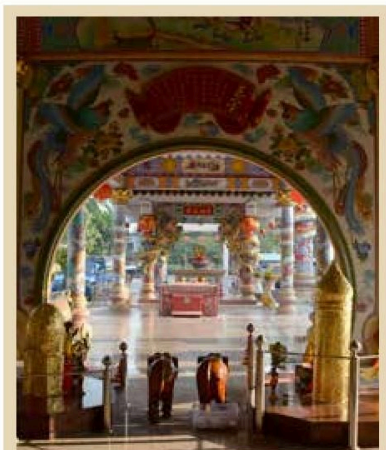
กลองมโหระทึก เป็นหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุคโลหะ พบในพื้นที่อำเภอเมืองตราดจำนวน ๓ ใบ ในนักประวัติศาสตร์และโบราณคดีจัดเป็นความเจริญในวัฒนธรรมดองซอน (Dong Son) เพราะพบเป็นครั้งแรกในประเทศเวียดนาม เป็นกลองที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนในพื้นที่ตราดมีความเจริญรุ่งเรืองคือ การมีภูมิประเทศเป็นชายฝั่งทะเลที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าในสมัยโบราณ บริเวณชายฝั่งมีอ่าวกว้างใหญ่ คลื่นลมสงบ เพราะมีภูเขาสูงจากเกาะช้างและเกาะต่าง ๆ ในทะเลตราดเป็นแนวกำบังลมพายุ ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งน้ำจืด อาหาร และผลผลิตจากป่าจึงมีพ่อค้าต่างชาติแวะเวียนเข้ามาจอดพักเรือสำเภาเพื่อหลบมรสุม ซ่อมแซมเรือ รวบรวมน้ำจืด เสพียงอาหาร และแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวพื้นเมือง ทำให้เกิดการรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและวิทยาการความเจริญด้านต่าง ๆ จากพ่อค้าต่างแดน

ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๑๐๑ - ๑๒๐๐) ชุมชนในตราดมีพัฒนาการเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวอารยธรรมขอมหรือเขมรโบราณ (ก่อตั้งเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรือง ศูนย์กลางอยู่ในเขตประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน) มีอิทธิพลครอบคลุมพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย จึงปรากฏหลักฐานจำนวนมากทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยเฉพาะเทวรูปและศิลาจารึกในเขตจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดตราดด้านทิศเหนือ

คิ่วลิ่งค์ เป็นรูปเคารพแทนพระคิ่วะ ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ของอาณาจักรเขมรโบราณ สลักจากหินทราย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยานรเชษฐบุตรี (จางวางเอี่ยม) เจ้าเมืองตราดในสมัยนั้นได้นำคิ่วลิ่งค์มาประดิษฐานไว้ในศาลเจ้าพ่อหลักเมืองคู่กับหลักเมืองตราดจนถึงปัจจุบัน

ศิลปะเขมรที่วัดทองทั่ว อำเภอมืองจันทบุรี

สำหรับจังหวัดตราดได้พบคิ่วลิ่งค์ ซึ่งเป็นรูปเคารพในวัฒนธรรมฮินดู (ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู) ของอาณาจักรเขมรโบราณที่บ้านหนองใหญ่ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอมืองตราด แสดงให้เห็นว่าชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย เช่น จันทบุรีและตราดในอดีตมีวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และอาจอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรเขมรโบราณสืบต่อมา ทั้งนี้ นักประวัติศาสตร์บางคนได้วิเคราะห์ตีความจากเอกสารจีนโบราณซึ่งบันทึกเกี่ยวกับเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกจักรวรรดิจีน ระบุชื่อของสถานที่ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเมืองตราดและอยู่ภายใต้อาณาจักรเขมรโบราณจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ (ระหว่าง พ.ศ. ๑๗๐๑ - ๑๙๐๐) อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจน

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา กลุ่มคนไทยได้รวมตัวกันสร้างบ้านเมืองได้อย่างมั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำหลายแห่ง ที่สำคัญคืออาณาจักรสุโขทัย สถาปนากรุงสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานีไทย เมื่อราว พ.ศ. ๑๗๙๒ อาณาจักรอยุธยา สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีไทยอีกแห่งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ และขยายอำนาจออกไปอย่างกว้างขวาง ในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ อยุธยาได้พัฒนาขึ้นเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ศูนย์กลางทางการปกครองและศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอำนาจครอบคลุมรัฐเพื่อนบ้านโดยรอบ

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นั้น บริเวณพื้นที่ของจังหวัดตราดได้มีชุมชนไทยตั้งบ้านสร้างเมืองขึ้นหลายแห่ง และอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอยุธยา ดังปรากฏหลักฐานเป็นนามเมืองว่า เมืองตราด เมืองตราข หรือเมืองกราด เป็นเมืองตรีขึ้นตรงต่อโกษาธิบดี (กรมคลัง) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลหัวเมืองชายทะเลตะวันออก การค้า และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

จิตรกรรมฝาผนังวัดห้วยพัฒนา อำเภอลือสมิง จังหวัดตราด

ภูมินาม ของจังหวัดตราด

ตราดเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางภาษาที่โดดเด่น นอกจากสำเนียงการพูดเป็นภาษาถิ่นตราดแล้ว ยังมีชื่อของหมู่บ้าน ตำบล เมือง และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดที่สะท้อนถึงลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรในพื้นที่และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น

ตราด (เมือง, จังหวัด)

ภูมินามของ “ตราด” ซึ่งเป็นชื่อเมืองและจังหวัดตราดนั้น มีหลักฐานคำบอกเล่าสืบต่อกันมาจากพระผู้ใหญ่ว่ามาจากคำว่า “กราด” เป็นภาษาเขมร หมายถึง ต้นไม้ยาง ซึ่งเป็นต้นไม้พื้นเมืองที่มีขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ของจังหวัดตราด คนท้องถิ่นเรียกว่า ต้นยางกราด คำบอกเล่าดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากกรมป่าไม้ว่าต้นกราด มีชื่อพื้นเมือง เรียกแตกต่างกัน เช่น ยางกราด (ชลบุรี) ตาด (นครราชสีมา) เทียงกราด (ราชบุรี) ไม้ชนิดนี้ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างบ้านเรือน มีน้ำมันจากต้นเรียกว่าน้ำมันยาง ใช้ทำน้ำมันใส่แผลและรักษาโรคเรื้อน ใช้ทำไฟ (จุดไฟ) ใช้ยาเรือ และทาเครื่องจักสาน

ชื่อของเมืองตราด มีปรากฏใช้ปะปนกับ คำว่า “ตราข” และ “กราด” ในบันทึกพงศาวดารไทย เช่น เหตุการณ์ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พระยาตาก หรือพระยาวชิรปราการในขณะนั้น) ยกทัพจากเมืองจันทบูร มาตราด เรียกว่า “บ้านทุ่งใหญ่” ในภานิชาน้ำตาลทรายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้คำว่า “เมืองตราข” ในราชกิจจานุเบกษาในการเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลตะวันออก ใช้คำว่า “เมืองกราด” ในเอกสารของฝรั่งเศสที่บันทึกเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดตราด เขียนเป็น “Kratt” (กราด) เข้าใจว่าเขียนตามสำเนียงพูดของคนในท้องถิ่นที่มักออกเสียง “ต” เป็น “ก” ความเป็นมาของชื่อจังหวัดตราด จึงสะท้อนทรัพยากรธรรมชาติ หรือ “ต้นยางกราด” ที่มีอยู่มากในพื้นที่

หมู่บ้านเกาะ

ตราดเป็นจังหวัดที่มีทั้ง “เกาะน้ำ” คือแผ่นดินที่อยู่กลางทะเลที่มีน้ำล้อมรอบ เป็นเกาะเล็กใหญ่น้อยประมาณ ๖๖ เกาะ ส่วนบนผืนแผ่นดินมีหมู่บ้านที่เป็นเกาะ หรือ “เกาะบก” อีกหลายแห่ง เป็นบริเวณที่มีป่าไม้อยู่หนาแน่นเป็นเกาะกลุ่มด้วยสภาพภูมิประเทศที่ทำให้บริเวณชายฝั่งมีการตั้งถิ่น (แผ่นดินงอก) เกิดเป็นกลุ่มต้นไม้ นานเข้ามีราษฎรเข้าไปอยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม จึงมีการเรียกชุมชนนั้นว่า “เกาะ” เช่น เกาะตะเคียน เพราะมีต้นตะเคียนขึ้นอยู่จำนวนมาก เกาะกันเกรามีต้นกันเกราขึ้นอยู่จำนวนมาก ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นกลุ่มไม้ต้นไม่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ต้นเสม็ด ชุมชนนั้นก็เรียกว่า บ้านหนองเสม็ด ชุมชนที่มีต้นโสนขึ้นมากก็เรียกว่าบ้านหนองโสน ส่วนพื้นที่ที่มีภูมิประเทศมีลักษณะเป็นแหลมก็เรียกว่าบ้านแหลม เช่น บ้านแหลมหิน บ้านแหลมงอบ ส่วนพื้นที่มีลักษณะเป็นอ่าวก็เรียกว่าบ้านอ่าว เช่น บ้านอ่าวตาลคู่ บ้านอ่าวซ่อ

ต้นยางกราดที่โรงเรียนวัดท่าหาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

บ้านอ่าวซ่อ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ต้นคันทรงที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคันทรง ชื่อบ้านหนองคันทรง และวัดหนองคันทรง สะท้อนภูมินามของจังหวัดตราด

ต้นกันเกราที่วัดหนองคันทรง อำเภอเมืองตราด

บ้านท่าตะเภา

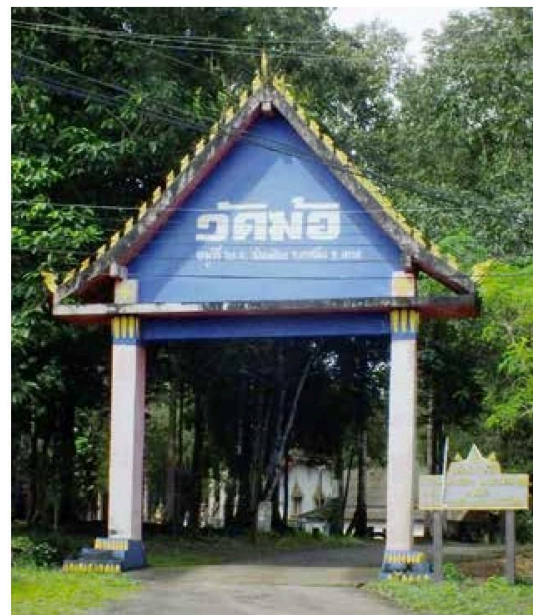
ภูมินามแห่งนี้ เพี้ยนมาจากคำว่า บ้านท่าสำเภา ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำลำคลองท่าตะเภา คลองหนาแน่นไปด้วยป่าต้นโกงกางเขียวชอุ่มตลอดปี มีชุมชนตั้งสองฝั่ง อยู่อย่างหนาแน่น บริเวณปากคลอง มีรูปลักษณะคล้ายปากแตร มองดูเป็นอ่าวเว้งกว้าง มองออกไป ด้านทิศตะวันตกเห็นเกาะช้างอยู่ในระยะใกล้ ๆ ด้านซ้ายมือเป็นทิศใต้มี เกาะไม้ซี้เล็กและเกาะไม้ซี้ใหญ่เรียงตัวอยู่ เกาะเหล่านี้เป็นปราการป้องกัน คลื่นลมของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ได้ดี ในสมัยโบราณการคมนาคม ใช้เรือใบและเรือสำเภาสัญจรติดต่อค้าขายทั้งภายในและภายนอกประเทศ บริเวณท้องทะเล และปากคลองท่าตะเภานี้เป็นพื้นที่สำหรับเรือสำเภาและเรือใบ ขนาดใหญ่จอดทอดสมอเพื่อหลบคลื่นลมมายาวนาน ด้วยเป็นทำเลที่เหมาะสม

ภูมินามของจังหวัดตราด จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่นำเอาภูมิประเทศ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรมาตั้งเป็นชื่อชุมชน โดยมีเรื่องราวในอดีต ขยายความสำคัญของพื้นที่ ดำเนินพันบ้านบ้าง เรื่องราวสำคัญต่าง ๆ บ้าง อย่างสมเหตุสมผล

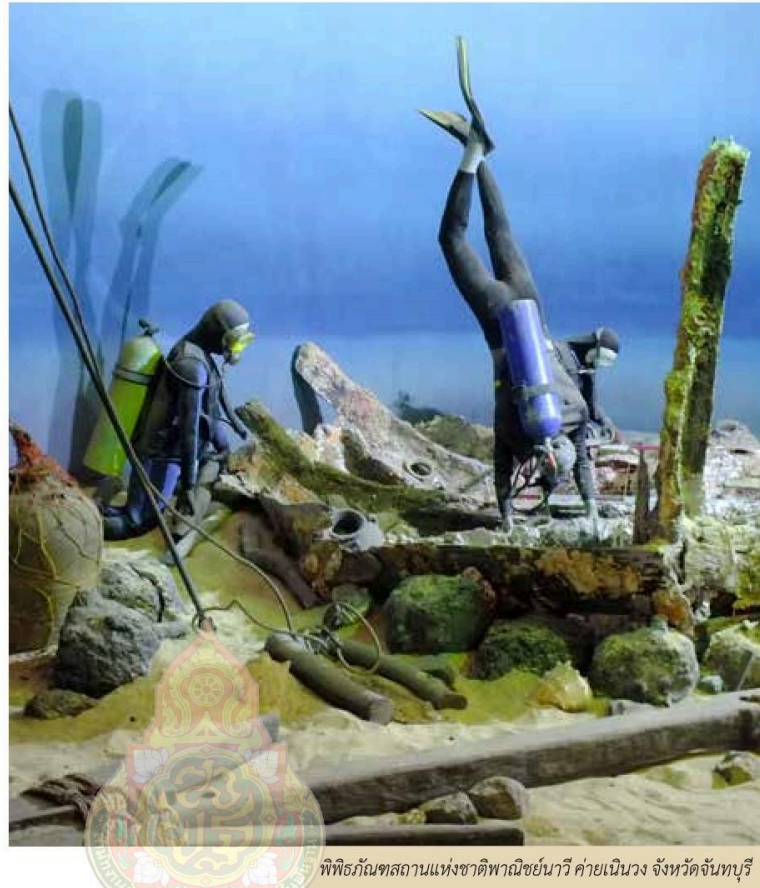
จิตรกรรมฝาผนังวัดบุปผาราม (วัดปลายคลอง) อำเภอเมืองตราด

นอกจากนี้ยังปรากฏชื่อ “บ้านบางพระ” (ปัจจุบันคือตำบลบางพระ ในเขตอำเภอเมืองตราด) รวมทั้งหลักฐานการสร้างวัดของชุมชนต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา เช่น วัดบุปผาราม (สร้าง พ.ศ. ๒๑๙๕ โดยได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๕) ที่ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด วัดผ้อ (สร้าง พ.ศ. ๒๒๒๕) ที่ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง วัดโพธาราม (วัดคลองซุด สร้าง พ.ศ. ๒๒๕๓) ที่ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด วัดท่าพริก (สร้าง พ.ศ. ๒๓๐๕) ที่ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด แสดงให้เห็นแหล่งที่ตั้งชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓ – ๒๓๑๐) รวมทั้งหลักฐานในทำเนียบสมณศักดิ์และการปกครองคณะสงฆ์สมัยอยุธยา ระบุสมณศักดิ์ของพระราชาคณะเมืองตราด (ตราด) ว่า “พระครูสุธรรมจินตามณี” (ไม่ปรากฏชื่อวัด หลักฐานดังกล่าวแสดงความสำคัญของเมืองตราดในสมัยอยุธยาที่มีวัด และพระภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมากจนต้องตั้งพระราชาคณะปกครองดูแล ในขณะที่เมืองอื่น ๆ อีกหลายเมืองไม่มีพระราชาคณะ)

เครื่องถ้วยสังคโลก ในเรืออับปางที่เกาะกระดาด

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพนัสนิคม วิทยาลัยนาวิกสมุทรศาสตร์ จังหวัดชลบุรี

ตราดในสมัยอยุธยา มีบทบาทและความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการเมืองการปกครองของอาณาจักร เพราะพ่อค้าต่างชาติสามารถ แล่นเรือจากปากน้ำตราดเข้าสู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาถึงกรุงศรีอยุธยาได้สะดวก และเป็นเส้นทางการค้าระหว่างประเทศของอยุธยาจากปากแม่น้ำลัดเลาะ ผ่านหัวเมืองชายทะเลตะวันออกไปกัมพูชา เวียดนาม ถึงจีนทางใต้ และญี่ปุ่น ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณวัตถุที่พบในซากเรือสำเภาที่จมอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล อ่าวไทย ตั้งแต่ชลบุรีจนถึงตราด โดยเฉพาะซากเรือสำเภา ๒ ลำจมอยู่บริเวณ เกาะกระดาด และอ่าวสับประด ที่เกาะช้าง พร้อมเครื่องถ้วยสังคโลก และถ้วยชามจีน (ปัจจุบันนำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพนัสนิคม วิทยาลัยนาวิกสมุทรศาสตร์ จังหวัดชลบุรี) แสดงให้เห็นถึงเส้นทางการสัญจรไปมาของเรือสำเภา ในเส้นทางการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ เมืองตราดยังเป็นเมืองยุทธศาสตร์ หรือเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันหัวเมืองทางด้านตะวันออกของอาณาจักรอยุธยา และแหล่งตั้งถิ่นฐานของชาวจีนที่อพยพหลบหนีภัยทางการเมือง และจากความ แห้งแล้งอดอยากจากดินแดนจีนมาอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลที่เป็นเมืองท่า และเกาะต่าง ๆ ของตราด ชาวจีนเหล่านั้นมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของเมืองตราดในสมัยต่อมา

พระบรมรูป
ภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
วัดโยธานิมิต อำเภอเมืองตรัง

พระบรมรูป
ภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
บ้านหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่

พระบรมรูป
ภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
วัดสลัก อำเภอเขาสมิง

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเมืองตราด

ปลายสมัยอยุธยาเมื่อกองทัพพม่าโจมตีกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งเป็น พระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร) ได้นำไพร่พลตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกมารวบรวมกำลังคนที่หัวเมืองทางตะวันออกซึ่งอยู่ห่างไกลกองทัพพม่า และมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ คือ เป็นแหล่งเสบียงอาหาร แหล่งต่อเรือ และแหล่งชุมนุมชาวจีน ภายหลังที่กองทัพของพระองค์เข้าตีเมืองระยองและยึดเมืองจันทบุรี (จันทบูร) ได้แล้ว พระองค์ได้เสด็จมายังเมืองตราด ซึ่งทั้งกรมการเมืองและราษฎรยอมอ่อนน้อมต่อพระองค์ ดังปรากฏข้อความในพระราชพงศาวดารว่า

“...จึงเสด็จดำเนินทัพจากเมืองจันทบูร โดยทางสถลมารคออกไปเมืองตราด ดำริให้พระรามพิไชย กับหลวงราชรินทร์เป็นแม่กองทัพเรือ เรือประมาณ ๕๐ ลำ ยกไปทางทะเล ขณะเมื่อเสด็จยาตราทัพยกยกไปครั้งนั้น ด้วยเดชะบารมีบันดาลฝนตกเจ็ดวันเจ็ดคืนตามระยะทางไปจนบรรลุถึงเมืองตราด เกลี่ยกล่อมอาณาประชาราษฎร ให้อยู่เย็นเป็นสุข แล้วได้ทราบข่าวว่า ลำเภาจินลูกค้ามาทอดอยู่ ณ ท้องทะเลหน้าปากน้ำเมืองตราดเป็นหลายลำ จึงให้ข้าหลวงไปหาตัวนายลำเภาเข้ามาโดยดี และนายลำเภาขัดแย้งไม่มา กลับตอรับยิงเอาเรือข้าหลวง ๆ กลับเข้ามากราบทุกที่ทรงพระพิโรธ จึงเสด็จลงเรือใหญ่ ยกกองทัพเรือไปล้อมเอาไว้ คืบหนึ่ง พวกจีนนายลำเภายังไม่อ่อนน้อม ครั้นเพลารุ่งเช้าจึงตรัสสั่งนายทัพนายกองให้ยกเข้ามาตีลำเภา พวกจีนตอรับยิงปืนโต้ตอบกันอยู่ประมาณถึงวัน พลข้าหลวงปืนขึ้นลำเภาได้ โสฬ่าฟันจีนบนลำเภาได้ตายเป็นหลายคน พวกจีนลูกค้าก็พ่ายแพ้ก๊อบได้ทรัพย์สินของทองเงินและผ้าแพรเป็นอันมาก และจีนเจียมผู้เป็นใหญ่นายลำเภาทั้งปวงก็ยอมอ่อนน้อมสวามิภักดิ์...”

ภาพจำลองเหตุการณ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตีเมืองจันทบุรี หลังจากนั้นก็เสด็จมาเมืองตราด

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่วัดโยธานิมิต
อำเภอเมืองตราด

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ที่วัดบุปผาราม อำเภอเมืองตราด

บ้านท่าตะเภา อำเภอเมืองตราด

เหตุการณ์ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินเสด็จมาเมืองตราดเพื่อรวบรวมผู้คน
กู้เอกราชนี้ มีตำนานเรื่องเล่าเชื่อมโยงกับวัดและสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดตราด
สืบต่อมา และปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง “ระยะทางปลุกศรัทธา”
แต่งโดย พระสาทรนาคกร (มุข ชพานนท์) และเสมียนทอง เจริญสุข เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘
ดังความตอนหนึ่งว่า

ท่าตะเภาค่านี้นี้ประวัติ
เจ้าตากสินกล้าหาญชาญสงคราม
หากำลังตั้งใจเพื่อได้ผล
ต้องรบรบอัปราท่าตะเภา

ครั้งกษัตริย์ที่เป็นผู้กู้สยาม
ท้าวเธอตามราววิถีสำเภา
พาณิชชนโศดเข้าปัญญาเขลา
จึงได้เอนามนนั้นใช้กันมา

.....
ครั้งปฐมดำรงองค์เจ้าตาก
มาเกณฑ์คนจันทบุรีราท่าตะเภา
เป็นทัพเรือตีข้ามตามระยะ
เมืองตราดนี้เป็นถิ่นขึ้นวิไล
โดยความงามความดีชนมีอยู่
เรื่องย่อเยยย่อไม่ค่อยมีที่ตำนาน
ในเรื่องนี้ผู้ไปพบกับเจ้าตาก
เข้าบรรณผลาญริบู้ภูพารา

ต้องพลัดพรากกรุงยับจวนอับเฉา
ได้กวาดเอาชนผู้ทุกหมู่ไป
จนทัพพม่าไม่มีอยู่ที่ไหน
เหตุที่ได้กำลังไปตั้งตน
หวังเชิดชูเกียรติประจักษ์ตามหลักฐาน
หาหลักฐานจริงไม่เห็นความเป็นมา
ได้ลำบากจนมลายวายสังขาร
เมื่อกลับมาเล่าการลูกหลานฟัง

เรื่องราวในวรรณกรรมท้องถิ่นของจังหวัดตราดนี้ เล่าเรื่องเหตุการณ์สำคัญ
ในประวัติศาสตร์ชาติไทยในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งแต่ครั้งเป็น
พระยาวชิรปราการ ได้ทรงรวบรวมกำลังไพร่พล อาวุธ เสบียงอาหาร มีเมืองจันทบุรี
เป็นฐานที่ตั้งมั่นเพื่อเตรียมการกอบกู้เอกราช ในการนี้พลเมืองตราดได้เข้าร่วม

ทำสงครามกอบกู้เอกราชและขับไล่กองทัพพม่าออกจากดินแดนไทยได้สำเร็จ หลังจากที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์และสถาปนารุงนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ ได้ทรงใช้เวลาอีก ๓ ปี ในการทำสงครามปราบปรามชุมนุมต่าง ๆ ที่ไม่ยอมอ่อนน้อม ต่อพระองค์จนสามารถรวบรวมอาณาจักรไทยเป็นปึกแผ่น

ตราดในสมัยธนบุรีมีความสำคัญในฐานะเมืองท่า เป็นจุดแวะพักเรือสินค้า เป็นเมืองหน้าด่าน เป็นตลาดที่รับสินค้าป่าจากลาวและกัมพูชา กล่าวกันว่า ผลประโยชน์จากเครือข่ายการค้าของหัวเมืองชายทะเลตะวันออกทำให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแก้ไขปัญหามอดอยากภายในกรุงธนบุรีเมื่อครั้ง สถาปนาอาณาจักรขึ้นใหม่ได้สำเร็จ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวยังได้ สร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้ราชอาณาจักรไทยสืบต่อมา

พระบรมรูปภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบ้านหาดเล็ก
วัดสลัก อำเภอสาสองมิง อำเภอกลองใหญ่

บริเวณบ้านสลัก อำเภอสาสองมิง เชื่อกันว่าบ้านสลักเป็นที่ตั้งทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และโปรดให้สร้างเจดีย์โบราณขึ้น

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่กรุงเทพมหานคร

ภาพจำลองเหตุการณ์องเชียงสือเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ทิวทัศน์ที่เกาะกูด อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

เมืองตราดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ – รัชกาลที่ ๓ : พ.ศ. ๒๓๒๕ – ๒๓๙๔)

เมื่อเริ่มสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทยใน พ.ศ. ๒๓๒๕ เมืองตราดยังคงความสำคัญในฐานะเมืองท่า ขึ้นอยู่กับโกษาธิบดี (กรมคลัง) เช่นเดียวกับสมัยอยุธยาและธนบุรี เนื่องจากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังมีสงครามต่อเนื่องทั้งสงครามป้องกันการรุกรานของกองทัพพม่า สงครามขยายอาณาเขตและสร้างความมั่นคงให้ราชอาณาจักรไทย ดังนั้นพลเมืองไทยทั้งในเมืองหลวงและหัวเมืองต่าง ๆ รวมทั้งเมืองตราดได้เข้าร่วมเป็นกองกำลังในสงครามดังกล่าว เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเมืองตราด ได้แก่

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ทรงให้ความช่วยเหลือแก่องเชียงสือ (เชื้อพระวงศ์ของเวียดนาม) ที่ลี้ภัยสงคราม พากครอบครัวและพรรคพวกเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารที่กรุงเทพมหานคร ต่อมาองเชียงสือต้องการกอบกู้บ้านเมืองจึงพาครอบครัวและกลุ่มชาวญวนที่อยู่ในกรุงเทพฯ (ประมาณกว่า ๑๕๐ คน) หลบหนีมาอยู่ที่เกาะกูดของเมืองตราดเป็นเวลานานจนเสบียงอาหารหมด เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทราบข่าวได้พระราชทานความช่วยเหลือ ดังมีความปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า

“...องเชียงสือซึ่งหนีออกไปตั้งอยู่ที่เกาะกูด หมดสิ้นเสบียงอาหารจนกินแต่เนื้อเต่ากับมันกลอย...กรุงเทพมหานครทรงทราบ...จึงโปรดให้จัดเรือตระเวนหลายลำ พร้อมด้วยปืนและกระสุนดินดำให้กรมการเมืองตราดส่งไปพระราชทานแก่องเชียงสือที่เกาะกูด ให้เป็นกำลังและช่วยลาดตระเวนสลัดด้วย...” ทำให้องเชียงสือได้สะสมกองกำลัง จนสามารถมีชัยชนะในการสงคราม สถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์เวียดนาม (เจ้าอนัมก๊ก) ได้ในเวลาต่อมา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) พ.ศ. ๒๓๖๙ เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์พยายามแยกตัวเป็นเอกราชจากการเป็นเมืองประเทศราชของไทย จึงยกทัพเข้ามากวาดต้อนผู้คนในเขตไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จัดทัพขึ้นไปปราบปราม ในการนี้พระยาจันทบุรีได้คุมไพร่พลจากเมืองจันทบุรี เมืองระยอง เมืองตราด และเมืองชายทะเลตะวันออกอื่น ๆ รวม ๕,๐๐๐ คน ขึ้นไปทำศึกพร้อมในกองทัพไทยด้วย การศึกครั้งนี้กองทัพไทยมีชัยชนะสามารถปราบปรามทัพเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ

ศึกอันนัมสยามยุทธ์กับเมืองตราด

พ.ศ. ๒๓๗๖ เกิดการจลาจลในเมืองญวน (เวียดนาม) ทำให้พวกพ่อค้าจีนในเมืองไซ่ง่อนและเมืองล่องโห่งญวนต้องอพยพหนีภัยสงครามมาอยู่ที่เมืองตราด และเมืองจันทบุรี ซึ่งกรรมการเมืองได้นำพ่อค้าจีนเข้ามาให้การในกรุงเทพมหานคร ข้าราชการจลาจลในเมืองญวนทำให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) ต่อมาคือสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์) ว่าที่สมุหพระกลาโหม เป็นแม่ทัพเรือคุมไพร่พลจำนวน ๑๕,๐๐๐ คน และเกณฑ์ไพร่พลเมืองจากเมืองตราด เมืองจันทบุรี และเมืองเขมร (เมืองกำปอด และเมืองเขมรป่าดง) อีก ๕,๐๐๐ คน รวมเป็น ๒๐,๐๐๐ คน และให้เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพบกนำทัพไปรบกับเมืองญวน

การศึกกับญวนครั้งนี้ กองทัพเรือของเจ้าพระยาพระคลัง จอดทอดสมออยู่ที่เมืองตราด ระหว่างพักทัพได้พร้อมใจกันสร้างวัดขึ้น ขนานนามวัดว่า “วัดโยธานิมิต” เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่ากองทัพเคยตั้งทัพ ณ ที่นี้ (ภายหลังเจ้าพระยาพระคลังได้กราบบังคมทูลเรื่องการสร้างวัด จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นนิตยภัต ปีละ ๑๘๐ บาท สืบต่อมา เงินจำนวนนั้นยกเลิกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘)

การศึกระหว่างไทยกับญวนในครั้งนี้ใช้เวลายาวนาน (เรียกว่า ศึกอันนัมสยามยุทธ์ พ.ศ. ๒๓๗๖ – ๒๓๙๐ เป็นเวลา ๑๔ ปี) ทำให้เกิดวีรกรรมของชาวตราดที่เข้าร่วมในสงครามครั้งนี้ เช่น เจ้าพระยาบดินทรเดชามอบหมายให้พระยาตราดคุมไพร่พลเมืองตราดไปซ่อมแซมเรือรบเก่าที่เมืองกำปอดและเมืองกะพงโสม (ที่กัมพูชา) ซึ่งพระยาตราดสามารถซ่อมแซมเรือรบได้ถึง ๗๐ ลำ

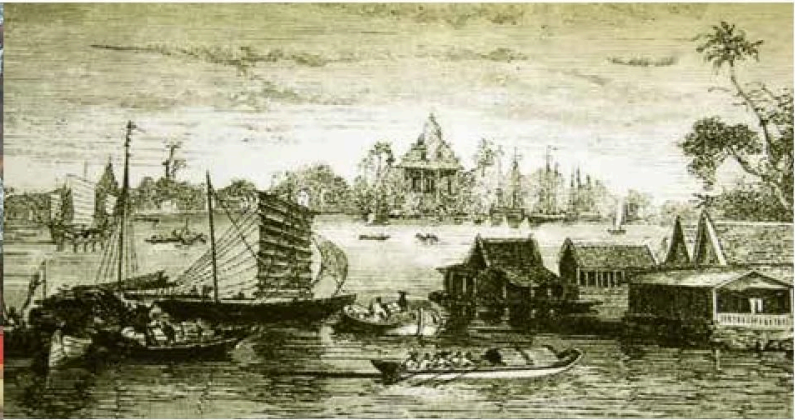
เมื่อพวกเขมรพากองโจรลอบโจมตีและปล้นเรือลำเลียงเสบียงอาหาร เจ้าพระยาพระคลังจึงให้ พระปลัดเมืองตราดคุมไพร่พลสามร้อยกองหนึ่งเป็นทัพติดตามเรือลำเลียงเสบียงอาหารที่ถูกพวกเขมรชิงไปและหมิ่นสิทธิสงคราม ซึ่งเป็นนายด่านเมืองตราดคุมไพร่พลสองร้อยคน ให้ติดตามเรือลำเลียงทหารอีกกองหนึ่งสมทบกับพระปลัดเมืองตราดช่วยกันค้นหาและตามจับพวกปล้นชิงเสบียง ในการนี้ หมิ่นสิทธิสงครามได้แสดงความกล้าหาญสามารถสร้างความดีความชอบในการสงครามหลายครั้ง เจ้าพระยาพระคลังจึงได้แต่งตั้งให้เป็นพระปลัดเมืองตราด (ส่วนพระปลัดเมืองตราดคนเดิมถูกลดตำแหน่งลงเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองจันทบุรี) และพระปลัดเมืองตราดคนใหม่เป็นผู้คุมไพร่พลไปรับเรือรบที่พระยาตราดตั้งกองซ่อมแซมเรือได้ทั้งหมดไปส่งที่เมืองบันทายมาศ เพื่อใช้ในสงคราม

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างค่ายเนินวงที่จังหวัดจันทบุรีเพื่อเตรียมการทำศึกญวน

ร่องรางปืนใหญ่บริเวณกระโจมไฟเกาะปู ตำบลหนองคันทร้ง เชื่อกันว่าเป็นหลักฐานการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๓

อุโบสถวัดไผ่ล้อม อำเภอมือเกร็ดตราด

วิหารวัดหนองคันทรอ อำเภอมือเกร็ดตราด

วิหารวัดสลัก อำเภอลำสมิง

อุโบสถวัดบางปรือ อำเภอมือเกร็ดตราด

ผลของสงครามอันนัมสยามยุทธ์ทำให้มีการกวาดต้อนผู้คนฝ่ายเขมร และญวน (มีชนชาติจามที่นับถือศาสนาอิสลามที่ตั้งถิ่นฐานในเวียดนามตอนกลาง) เข้ามาในดินแดนไทย และส่วนหนึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองตราดด้วย

ตราดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ แม้ว่าได้เข้าร่วมในสงครามหลายครั้ง แต่เมืองตราดก็มีการพัฒนาการเจริญขึ้น จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้น ชุมชนมีการขยายตัว และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการสร้างวัดขึ้นใหม่หลายแห่ง แสดงถึงการขยายตัวและการกระจายของชุมชนในบริเวณนอกเมือง เช่น วัดไผ่ล้อม และวัดเนินสูง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ วัดหนองคันทรอ และวัดบางกระดาน พ.ศ. ๒๓๒๙ วัดแหลมศิลา (แหลมหิน) พ.ศ. ๒๓๓๐ วัดศรีบัวทอง พ.ศ. ๒๓๔๕ วัดบางปรือ และวัดบางปิตล่าง พ.ศ. ๒๓๕๐ วัดหนองกรวด (สุวรรณมงคล) พ.ศ. ๒๓๕๑ วัดอ่าวใหญ่ พ.ศ. ๒๓๗๔ รวมทั้งวัดสว่างอารมณ์ (วัดช้างทุน) ในอำเภอบ่อไร่ พ.ศ. ๒๓๗๕ วัดสลัก (วัดสลักฆ่าหมู) ในอำเภอลำสมิง พ.ศ. ๒๓๘๐ ซึ่งเป็นการขยายชุมชนบริเวณทางเหนือของเมืองตราดซึ่งเป็นเขตติดต่อกับเมืองจันทบุรี

หลักฐานจากเอกสารชาวต่างชาติที่เดินทางผ่านเมืองตราดในสมัยรัชกาลที่ ๓ เรียกพื้นที่ในจังหวัดตราดว่าเมืองทุ่งใหญ่ (Thung - Jai) และได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของเมืองตราด เช่น บันทึกของจอห์น ครอว์ฟอร์ด (John Crawford) ผู้แทนรัฐบาลอังกฤษที่เดินทางเข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญากับไทย ใน พ.ศ. ๒๓๖๔ แล้วล่องเรือผ่านหัวเมืองชายทะเลตะวันออกของไทยและกัมพูชา เพื่อเดินทางไปเวียดนาม ได้บันทึกเรื่องราวของเมืองจันทบูรณ (จันทบุรี) และเมืองทุ่งใหญ่ (เมืองตราด) ดังความตอนหนึ่งว่า

“...พวกเราได้อันรับได้ทั้งเรือสำเภาจีนขนาดเล็กสองคนพร้อมกับผู้ติดตาม ซึ่งมาถึงที่นั่นในตอนเช้าพวกเขาออกจากเมืองทุ่งใหญ่ เพื่อเดินทางไปเมืองบางกอก (กรุงเทพมหานคร) พร้อมกับสินค้าคือ พริกไทย แหของพวกเรากลุ่มนี้มีหลายเชื้อชาติ บางคนเป็นชาวจีน บ้างเป็นชาวโคชินจีน นอกนั้นเป็นชาวสยาม และกัมพูชา ทั้งนี้เพราะเมืองแถบชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวสยามมีชนชาติต่าง ๆ

เรือสำเภาไทย

อาศัยอยู่ร่วมกัน รวมทั้งชนเผ่าที่ยังป่าเถื่อนอีกด้วย ได้กัเรือสำเภาให้พวกเราฟังว่า เมืองทุ่งใหญ่และเมืองจันทบูรณั้นเป็นแหล่งผลิตพริกไทย กระวาน และไม้กฤษณา พริกไทยมีอยู่มากมาย แค่ว่าเมืองทุ่งใหญ่แห่งเดียวก็สามารถเก็บได้ ๑๕,๐๐๐ หาบ ในแต่ละปี พวกเขายังเล่าอีกว่า ไจรสลัดจากตรังกานูและเมืองอื่น ๆ ในคาบสมุทรมลายูได้รบกวนการค้าขายฝั่งของเมืองทุ่งใหญ่และเมืองจันทบูรณเป็นอันมาก...”

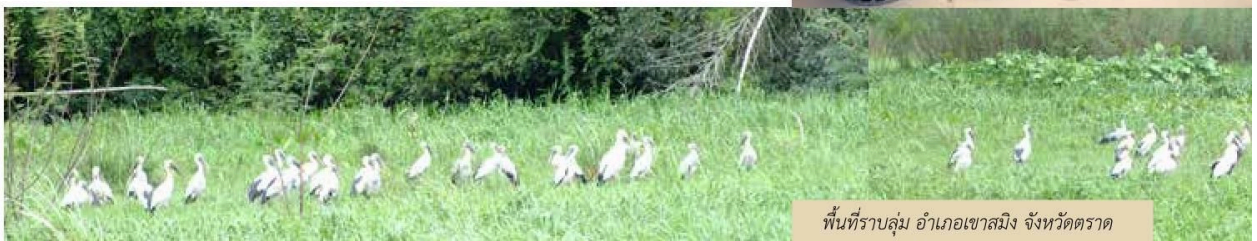
พ.ศ. ๒๓๘๑ ปาลเลกัวซ์ สังฆราชชาวฝรั่งเศสที่เดินทางมากรุงเทพฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้เดินเรือเลียบชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้เรียกเมืองตราดว่า เมืองทุ่งใหญ่ และบันทึกเล่าเรื่องเกี่ยวกับเมืองตราดว่า

“...ทุ่งใหญ่ อันอยู่ทางทิศตะวันออกของจันทบูรณนั้น อุดมสมบูรณ์ไปด้วย กระวาน ไม้จันทร์แดง รงเขมร พริกไทย งาช้าง และผลิตผลอันมีค่าอื่น ๆ อีกมาก เมืองทุ่งใหญ่มีพลเมืองอยู่ราว ๔,๐๐๐ คน เป็นคนไทยและคนจีนซึ่งเป็นพ่อค้ากันแทบทั้งนั้น พลเมืองส่วนน้อยทำการประมงทั้ง ๆ ที่ชายฝั่งทะเลมีกุ้งปลาชุกชุม ในบริเวณใกล้เคียงกันมีเกาะอันอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ เช่น เกาะช้าง ซึ่งกล่าวกันว่า มีเสือชุมนัก มีภูเขาดังเด่นอยู่บนเกาะเป็นสถานที่พักจอดของเรือทั้งหลายบรรดาที่แวะเข้ามาในย่านนี้...”

จะเห็นว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมืองตราดมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ ตราดเป็นเมืองท่าการค้า แหล่งสินค้าป่า แหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจ เช่น พริกไทย กระวาน ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกสำคัญ ส่วนทางด้านยุทธศาสตร์ ตราดมีความสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่าน เป็นกองกำลังไพร่พลและแหล่งเสบียงอาหารในศึกอันนมัสยามยุทธ์

เครื่องเคลือบดินเผาที่ล้ำค่าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พื้นที่ราบลุ่ม อำเภอลำสมิง จังหวัดตราด

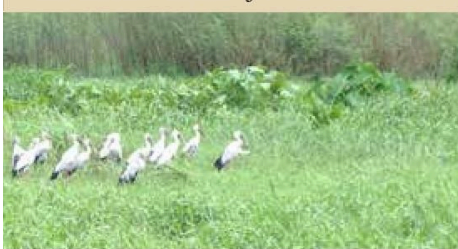
พระบรมสาทิสลักษณ์รัชกาลที่ ๔ ในพระราชพิธีฉัตรมงคลโปรดเกล้าฯ ให้มีการเฉลิมฉลอง เมื่อ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๓

พระบรมสาทิสลักษณ์รัชกาลที่ ๕ ทรงเครื่องต้นพระราชทาน แก่ผู้ว่าราชการเมืองตราด เมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๗ ต่อมา พระยาพิพิธโสภณทรการ ได้นำมาถวายไว้ที่วัดบุปผารามเพื่อให้ชาวบ้านได้สักการะ

เครื่องถ้วยจีนลีนค่าเข้าที่สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

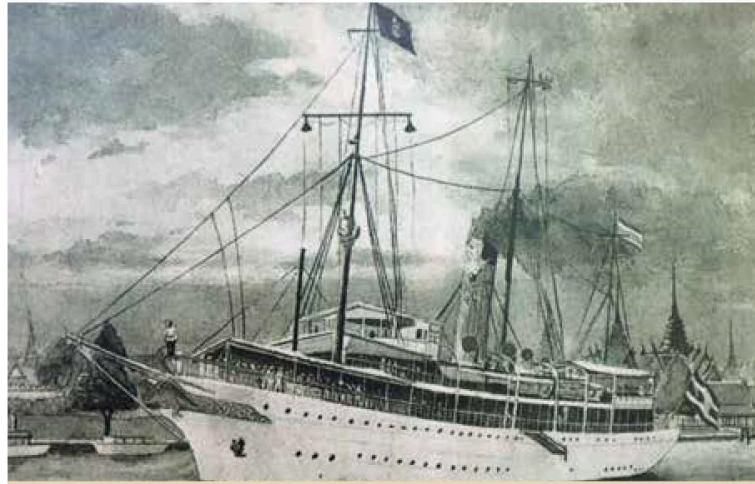
สมัยรัชกาลที่ ๔ - รัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๕๓)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงของการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก และช่วงที่จักรวรรดินิยมตะวันตกขยายอำนาจในเอเชีย พระองค์ทรงมีความสัมพันธ์กับเมืองตราด เมื่อครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลตะวันออกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๐ ตั้งแต่เมืองชลบุรีไปจนถึงเมืองจันทบุรีและเมืองตราด พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางหลายคน ทรงประทับแรมอยู่ที่เมืองตราดหลายวัน เมื่อเสด็จประทับอยู่เกาะช้างนั้น พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าทักษิณชากับเจ้าจอมมารดาจันทร์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (น้องสาวต่างมารดาของพระยาพิพิธฤทธิเดชวิเศษสิงหนาท เจ้าเมืองตราด) กราบถวายบังคมลาขึ้นไปเยี่ยมเยียนพระยาพิพิธฤทธิเดชกับพระญาติอื่น ๆ ณ เมืองตราดเพลานึ่ง

การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์) ได้รับการสถาปนา มีฐานะเสมอพระเจ้าแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ ๔ ขณะประทับที่เกาะช้าง มีผู้กราบทูลว่า เกาะช้างนี้มีเรือจีนสลัดลอบเข้ามาโจมตีเรือสินค้าที่แขวงเมืองตราด จึงโปรดเกล้าฯ ให้กองเรือไทยติดตามและจับเรือจีนสลัดจนเกิดการต่อสู้กัน เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบเรื่องดังกล่าว โปรดเกล้าฯ ให้กรมการหัวเมืองชายทะเลตะวันออกรวมทั้งเมืองตราดติดตามและปราบปรามเรือจีนสลัดเหล่านั้น

พิพิธภัณฑ์อัญมณีที่อำเภอบ่อไร่

เรือพระที่นั่งมหาจักรี ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ที่เป็นเจ้าของโรงเลื่อย โรงงานทำน้ำตาลทราย เจ้าของไร่อ้อย สวนพริกไทย แรงงานรับจ้าง พ่อค้ารับซื้อผลผลิต และเจ้าภาษีนายอากร

เมืองตราดยังเป็นแหล่งเหมืองแร่ (บ่อพลอย) การหาพลอยในสมัยรัชกาลที่ ๔ ยังไม่ได้ทำอย่างจริงจัง ราษฎรเมื่อขุดพบพลอยจะนำไปจำหน่ายให้พ่อค้า หรือส่งเป็นส่วยให้ทางราชการ การขุดพลอยในเชิงพาณิชย์เริ่มในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีบริษัทต่างชาติหลายบริษัทและกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ได้อพยพเข้ามาเป็นแรงงาน ในการขุดพลอย เช่น พม่า ตองซู่ กุหล่า เขมร จีน จนกลายเป็นอาชีพสำคัญ อย่างหนึ่ง แหล่งพลอยในพื้นที่ของจังหวัดตราด (อำเภอบ่อไร่ และอำเภอเขาสมิง) มีหลายแห่ง ปรากฏในเอกสารในสมัยรัชกาลที่ ๕ ว่า

“บ้านตากแว้งเป็นแหล่งพลอยทับทิมน้ำดีที่สุด ตำบลประณีตมีพลอยสีเขียวมรกต พลอยสีทับทิมมีมากที่บ่อดินแดง บ่ออิ้ม ตำบลด่านชุมพลมีพลอยสีทับทิม และที่บ่อคลองขวาง ตำบลช้างทุนมีพลอยสีทับทิม มีบุษราคัมและนิล มีแร่ทองคำที่บ้านวังตะเคียน บ้านสะตอ บ้านแม่กึ่ง บ้านตาพลายในตำบลด่านชุมพล”

แรงงานต่างชาติที่อพยพเข้าไปขุดพลอยในเมืองตราดคงมีเป็นจำนวนมาก ทำให้กรมการเมืองตราดต้องจัดการปกครองโดยแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นนั้น ให้ควบคุมดูแลกันเอง

ในบันทึกการเดินทางสำรวจของเซอร์เบิร์ท วาริงตัน สมิธ (H. Warington Smyth) เจ้ากรมเหมืองแร่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เล่าถึงความเป็นอยู่ของชุมชนในหัวเมืองชายทะเลตะวันออก และแรงงานการขุดพลอย ว่า

“...จากเดิมที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม เริ่มปรากฏการณ์การทำเหมืองพลอย... ชาวสยามมักใช้ชีวิตไปกับการเพาะปลูกนอกเมือง และมีหมู่บ้านชาวประมงในบริเวณชายฝั่งทะเล ...พม่าเป็นพ่อค้าคนกลางในธุรกิจค้าพลอย พวกกุหล่ามีความสามารถเฉพาะทางในการแยกสีและคุณภาพของพลอยอย่างที่ชาวสยามจีนและลาวไม่สามารถเทียบได้...”

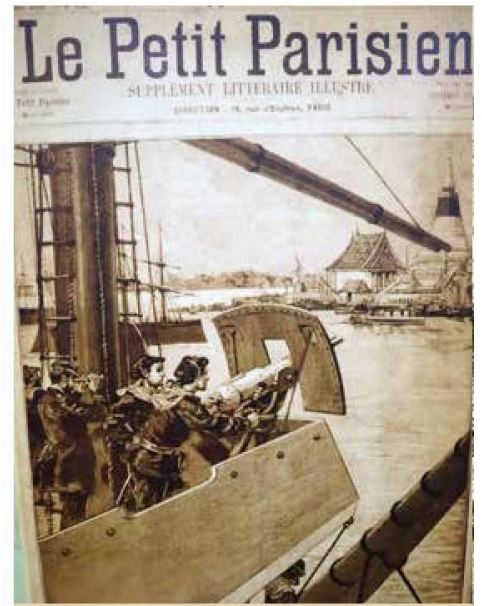
ฝรั่งเศสยึดเมืองตราด พ.ศ. ๒๔๔๗ – ๒๔๕๐

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ไทยถูกคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตกอย่างหนัก โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส (ฝรั่งเศสยึดเวียดนามได้ทั้งประเทศใน พ.ศ. ๒๔๒๗ และจัดตั้งอินโดจีนของฝรั่งเศสปกครองเวียดนาม อีก ๒ ปีต่อมาอังกฤษยึดพม่าได้ทั้งประเทศ) พระองค์จึงทรงปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัย และปฏิรูปการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๒๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสถานีทหารเรือ ขึ้นตามชายฝั่งทะเลตะวันออก เรียกว่า สถานีทหารเรือที่ชลบุรี บางพระ บางละมุง ระยอง แกลง จันทบุรี ชลบุรี ตราด เกาะกงและเกาะเสม็ดนอก เพื่อปราบปรามโจรสลัดและรักษาพระราชอาณาเขตเป็นด่านป้องกันภัยคุกคามทางทะเล

หลังจากนั้นฝรั่งเศสเริ่มขยายอำนาจเข้าสู่ลาวซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของไทย ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสหลายครั้ง (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๘ – ๒๔๓๕) ไทยต้องยอมยกดินแดน (ปัจจุบันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศลาว) ให้กับฝรั่งเศส แต่ก็ยังคงมีกรณีพิพาทเรื่องการปักปันเขตแดนซึ่งไทยพยายามเจรจากับฝรั่งเศส เมื่อเกิดการสู้รบกันขึ้นตามบริเวณชายแดนไทย – ลาว ฝรั่งเศสถือโอกาสส่งเรือรบเลอลูแตง (Le Lutin) เข้ามาจอดทอดสมออยู่หน้าสถานทูตฝรั่งเศส (ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร) เมื่อ ๒๑ มีนาคม ๒๔๓๕ เรียกร้องให้ไทยถอนกำลังทหารทั้งหมดออกจากบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง (ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง) และยอมรับว่าดินแดนนั้นเป็นของเวียดนาม

การดำเนินการทางทหารของฝรั่งเศสดังกล่าว ทำให้ไทยต้องเตรียมการป้องกันกรุงเทพมหานครและปากน้ำเจ้าพระยาให้รัดกุมยิ่งขึ้น โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง “กรรมการปรึกษาการป้องกันพระราชอาณาเขต” และจัดกองบัญชาการทัพอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลแต่ละด้าน ทางด้านหัวเมืองชายทะเลตะวันออกนั้นได้แต่งตั้ง “พลเรือจัตวาพระยาชลยุทธโยธินทร์” (ชาวเดนมาร์ก เดิมชื่อ อองเดร ดูว์ เพลซี เดอ ริเชอลิเออ: André du Plessis de Richelieu ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับบัญชากรมทหารเรือ) เป็นผู้อำนวยการป้องกันปากน้ำเจ้าพระยาและจัดการป้องกันพระราชอาณาเขตทางหัวเมืองฝ่ายตะวันออก ซึ่งรวมทั้งเมืองตราดด้วย

ภาพจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสแสดงเหตุการณ์
ฝรั่งเศสนำเรือรบเข้าปากแม่น้ำเจ้าพระยา

การปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่เมืองตราด

พิธีสดุดีวีรชนในวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ณ ป้อมพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. ๒๕๖๑

ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสขยายตัวเพิ่มขึ้นจนเกิด **วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒** (สงครามฝรั่งเศส – สยาม พ.ศ. ๒๔๓๖ : Franco-Siamese War in 1893) เกิดจากฝรั่งเศสนำเรือปืนแองกอสตอง (Inconstant) และเรือโกเมต (Comete) เข้ามากรุงเทพฯ จึงเกิดการต่อสู้บริเวณป้อมพระจุลจอมเกล้าและป้อมผีเสื้อสมุทร ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับความเสียหาย แต่เรือรบฝรั่งเศสสามารถเข้ามาจอดที่หน้าสถานทูตฝรั่งเศสได้ และยื่นคำขาดต่อไทยให้เพิกถอนสิทธิเหนือดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและเกาะต่าง ๆ ตั้งแต่ภาคเหนือของลาวไปจนถึงพรมแดนเขมร ขดใช้ค่าเสียหายและลงโทษเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่รับผิดชอบในการยิงปืนที่ปากน้ำเจ้าพระยา ระหว่างการเจรจาฝรั่งเศสไม่พอใจ ถอนคณะทูตออกจากประเทศไทย และปฏิบัติการปิดล้อมอ่าวไทย เป็นเหตุให้ไทยต้องยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ โดยฝรั่งเศสได้ยื่นเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้น และเข้ายึดครองเมืองจันทบุรี (ตั้งแต่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๖) แม้ว่าไทยจะยอมปฏิบัติตามสนธิสัญญาทุกประการแล้วก็ตาม ฝรั่งเศสยึดครองเมืองจันทบุรีเอาไว้ยาวนานกว่า ๑๐ ปี จนกระทั่งไทยยอมยกดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงบริเวณเมืองหลวงพระบางและจำปาศักดิ์ ฝรั่งเศสจึงยอมถอนทหารออกจากเมืองจันทบุรี แล้วไปยึดเมืองตราดแทนเพื่อเป็นหลักประกันว่าไทยจะทำตามที่ลงนามในสนธิสัญญานั้นจริง

สาเหตุที่ฝรั่งเศสเข้ายึดครองเมืองจันทบุรีและตราดนั้น เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เป็นเสมือนเมืองหน้าด่านที่เชื่อมต่อเขมร (กัมพูชาซึ่งตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส และเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองอินโดจีนของฝรั่งเศส ประกอบด้วย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) ประกอบกับจันทบุรี

โบราณสถานจวนเรลิดังกับปอร์ตเป็นที่พำนักของข้าหลวงฝรั่งเศสขณะปกครองเมืองตราด

ข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสกับข้าหลวงไทยกำลังปรึกษาเรื่องการปักปันเขตแดน

และตราดมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์เพียงพอที่จะเลี้ยงกองทัพของฝรั่งเศส รวมทั้งเป็นแหล่งเครื่องเทศและของป่า เช่น เร่ว กระวาน ไม้ชนิดต่าง ๆ เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น พริกไทย อ้อย มะพร้าว รวมทั้งแหล่งค้าพลอย มีชาวจีนและเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอยู่มากที่จันทบุรี จันทบุรีและตราดตั้งอยู่กลางระหว่างกรุงเทพมหานครกับไซ่งอน (เมืองหลวงของเวียดนาม) โดยในตอนแรกฝรั่งเศสหวังจะยึดครองทั้งเมืองจันทบุรีและตราดไว้ จึงคงทหารไว้บางส่วนที่จันทบุรีด้วย ทำให้รัฐบาลไทยต้องยอมยกเมืองตราด เมืองด่านซ้ายและฝั่งขวาบางส่วนของแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่ฝรั่งเศสจะถอนทหารออกจากจันทบุรีโดยทันที เมื่อชาวฝรั่งเศสจะเข้ายึดครองเมืองตราดแพร่กระจายถึงราษฎร สร้างความตื่นตระหนกและเกิดการอพยพออกจากเมืองตราด ดังปรากฏในหนังสือราชการของกระทรวงมหาดไทยหลายฉบับ ดังเช่นหนังสือลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ความว่า

“ด้วยเกล้าผมได้ให้ขุนพิสัยสุรการ เข้ามาฟังราชการตามคำสั่งของ พระเดชพระคุณ และหวังจะได้ทราบการโดยตลอด เพราะเวลานี้ที่เมืองตราด ราษฎร กำลังหวาดหวั่นตื่นตกใจกันมาก บางคนเชื่อเองว่าเมืองตราดเป็นของฝรั่งเศสแน่ คิดจำหน่ายทรัพย์สินสิ่งของและैयाเรือน ปรารถนาจะพาครอบครัวออกจากเมืองตราด ไม่เป็นอันที่จะทำมาหากิน คุระส่ำระสายกันทั่วไป ชาวที่เชื่อกันทั้งนี้ เป็นโดยพวกซึ่งอ้างตัวอยู่ในบังคับฝรั่งเศส หรือผู้ซึ่งได้ทราบข่าวไปจากกรุงเทพฯ และข่าวในหนังสือพิมพ์”

ในหนังสือกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๕ เดือนมิถุนายน ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ได้แจ้งแนวปฏิบัติในสถานการณ์ดังกล่าวว่า

“...ถ้าราษฎรหรือผู้หนึ่งผู้ใดในเมืองตราดจะอพยพย้ายไปอยู่ที่ใดหรือจะพอใจอยู่ในเมืองตราดต่อไป ก็อย่าให้พระยาพิพิธพิสัยสุนทรการขัดขืนห้ามปราม แต่พระยาพิพิธพิสัยสุนทรการต้องระวังอยู่เสมอ อย่าให้ปรากฏว่าไพร่บ้านพลเมืองในเมืองตราดอพยพย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะพระยาพิพิธพิสัยสุนทรการยุยงส่งเสริมหรือบังคับให้ไป ถ้าเข้าไปก็ให้ไปแต่ด้วยใจสมัครของเขาเอง”

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่วัดแหลมมะขาม อำเภอแหลมงอบ

หลวงรามทิจพรจน์ (เหี่ยม รมยานนท์ : ปลัดเมืองตราด) เป็นผู้หนึ่งที่อพยพครอบครัวออกจากเมืองตราดไปอยู่เมืองจันทบุรี (ออกเดินทางเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๗) ก่อนที่ฝรั่งเศสเข้าปกครองเมืองตราดถึง ๕ เดือน ซึ่งได้แต่งวรรณกรรมเรื่อง “นิราศเมืองตราด” พรรณนาถึงเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ความตอนต้น และตอนท้ายเรื่องมีความว่า

ด้วยเคราะห์กรรมจำพรากต้องจากแดน	นิราศร้างห่างตราดอนาจนแสน
นิจาเอ๋ยเคยพักนักเรศ	กำสรดแสนเวทนา น้ำตานอง
เกรงมนุษย์ทุจริตมาคิดปอง	ฝรั่งเศสจะมาเข้าเป็นเจ้าของ
ต้องพาบุตรภรรยาละนินาส	เข้าครอบครองแล้วเห็นไม่เป็นการ
เสียดายเมืองที่เคยอยู่สู่สำราญ	ออกจากตราดที่สถิตคิดสงสาร
	นับวันวานจะกลับลับครรไล

คิดสงสารดวงวิญญาณของปู่ทวด	จะเจ็บปวดร้าวร้าวสักเพียงไหน
เป็นเจ้าเมืองสืบเนื่องกันมาไกล	เจ็ดคนได้ครอบครองพันมองพาล
แต่บัดนี้มีชาติฝรั่งเศส	ลำแดงเดชด้วยอำนาจอันอาจหาญ
ไทยเราน้อยด้อยอาวุธสุดด้านทาน	เหล่าลูกหลานจงเจ็บซ้ำจำใส่ใจ
แม้ลูกหลานเติบโตใหญ่ไปภายหน้า	ต้องโจมตีเอาคืนมาให้งังได้
ให้ขึ้นชื่อภาเถื่องว่าเมืองไทย	นี้ไม่ไร้สิ้นพันซึ่งคนดี

พระยาศรีสหเทพ (สิงห์ วิริยศิริ)
พิธีการส่งมอบเมืองตราดให้ฝรั่งเศส โดยพระยาศรีสหเทพ (สิงห์ วิริยศิริ) ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย ร่วมด้วยพระยาพิพิธไสยสุนทรการ (สุข ปริชญนนท์) ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด และหลวงรามฤทธิรงค์ (เปื้อ กุระโรหิต) ยกกระบัตรเมืองตราด ฝ่ายฝรั่งเศส คือ เรลิตต์ เดอ ฟอริงลิมง ข้าหลวงฝ่ายฝรั่งเศส เป็นผู้รับมอบ มีข้าราชการฝ่ายพลเรือนร่วมในพิธีรับมอบครั้งนี้ด้วย

ในที่สุดไทยยอมมอบเมืองตราดให้ฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ โดยพิธีการส่งมอบเมืองนั้น ทางไทยได้มอบหมายให้พระยาศรีสหเทพ (สิงห์ วิริยศิริ) ตำแหน่งราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับมิสเตอร์โรบินส์ (Mr. Robins) เดินทางโดยเรือรบหลวงมกุฎราชกุมาร ไปทำพิธีมอบเมืองตราดให้ฝรั่งเศส ณ ศาลว่าการจังหวัดตราด ร่วมด้วยพระยาพิพิธไสยสุนทรการ (สุข ปริชญนนท์) ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตราด และหลวงรามฤทธิรงค์ (เปื้อ กุระโรหิต) ตำแหน่งยกกระบัตรเมืองตราด ฝ่ายฝรั่งเศสผู้รับมอบเมืองตราดคือ เรลิตต์ เดอ ฟอริงลิมง ข้าหลวงฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้รับมอบ มีข้าราชการฝ่ายพลเรือนร่วมในพิธีรับมอบครั้งนี้ด้วย

การมอบเมืองตราดให้ฝรั่งเศสในครั้งนั้นสร้างความเสียใจให้แก่ข้าราชการฝ่ายไทยที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์เป็นอย่างยิ่ง ดังความปรากฏในบันทึกของหลวงสาครคชเขตต์ ความตอนหนึ่งว่า

“...กล่าวกันว่าในวันนั้นพวกไทยเราร้องไห้กับปากน้ำตาตก และเต็มตื่นไปด้วยกันทุกคน...”

การปกครองเมืองตราดของฝรั่งเศส (๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ – ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐)

ฝรั่งเศสได้แต่งตั้งข้าหลวงกำกับราชการ ตำแหน่ง เรลิตต์ (Resident) มาประจำที่เมืองตราด ฝรั่งเศสปกครองเมืองตราดในฐานะเมืองขึ้นของกัมพูชา ดังนั้นจึงมีเจ้าหน้าที่เขมร ที่เจ้ากรุงกัมพูชาจัดส่งมาประจำที่เมืองตราดด้วย คือ เจ้าเมือง และปลัดเมือง มีหน้าที่จัดการปกครองพลเมืองทั้งไทยและเขมร จัดเก็บภาษีอากร และพิจารณาตีความของพลเมืองร่วมกับฝรั่งเศส มีเจ้าพนักงานเขมรทำหน้าที่คล้ายหัวหน้าตำรวจ และพลตำรวจเขมรทำหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้ายรักษาความปลอดภัยให้ราษฎร เนื่องจากความแตกต่างด้านภาษาทำให้ “ล่ามชาวเขมร” มีอำนาจมากสร้างความเดือดร้อนให้ชาวตราดมาก ราษฎรในเมืองตราดจึงอพยพไปอยู่พื้นที่อื่น

จนกระทั่งไทยต้องทำสัญญากับฝรั่งเศสเพื่อให้ฝรั่งเศสคืนจังหวัดตราดและเกาะทั้งหลายภายใต้แหลมสิงห์ลงไปจนถึงเกาะกูดให้แก่ไทย โดยไทยยอมยกดินแดนเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐ และเมืองศรีโสภณ เป็นการแลกเปลี่ยนเมืองทั้งสามที่ไทยเสียให้แก่ฝรั่งเศสมีพื้นที่ประมาณ ๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร แลกกับเมืองตราดที่มีพื้นที่ประมาณ ๒,๘๑๙ ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ ฝรั่งเศสไม่ได้คืนเกาะกง หรือ “เมืองปัจจันตคีรีเขตร” ให้ไทย

พิธีรับมอบเมืองตราด

วันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ พระยาศรีสมุทร (เส็ง วิริยศิริ) เป็นผู้รับมอบ ฝ่ายฝรั่งเศสคือ มงสิเออร์ รูโซ เรลิตังต์ เดอ ฟรังค์ ข้าหลวง ณ เมืองกำปอด เป็นผู้มอบ ข้าราชการฝ่ายทหารและตำรวจของไทยและฝรั่งเศสเข้าร่วมในพิธีบริเวณเสาธงหน้าศาลากลางจังหวัด ข้าหลวงฝรั่งเศสอ่านหนังสือมอบเมืองเป็นภาษาฝรั่งเศส มีล่ามแปลเป็นภาษาไทย จากนั้นข้าหลวงไทยอ่านคำประกาศรับมอบเมืองและชักธงไทยขึ้นสู่ยอดเสา ทหารทั้งสองฝ่ายยิงแสดงความยินดี

“ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้าชาวเมืองตราด ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส
กราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า การได้เมืองตราด
ได้กลับคืนมาเป็นพระราชอาณาจักรสยามตามเคยแต่ก่อนนั้น เป็นพระเดชและ
พระมหากรุณาธิคุณในฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม
หาที่สุดมิได้ และข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้กลับมาเป็นข้าขอบขัณฑสีมา
พึ่งพระบรมโพธิสมภารในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ร่วมกับพลเมืองซึ่งเป็นชาติ
เดียวกันตามเดิมนั้น เป็นที่ยินดีของข้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งหลายได้มาประชุมพร้อมกัน อาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์แล้วได้
ถวายอาหารบิณฑบาตแลเครื่องไทยทานฉลองมงคลสมณนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง
ขอพระราชทานถวายราชกุศล ขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระเจริญ
พระชนมายุยืนยง สถิตดำรงในสิริราชสมบัติยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญ
ปราศจากสรรพโรคาภัติ อุบัติวันตราย มีพระราชประสงค์กิจสิ่งใด ขอให้
สำเร็จดังพระราชประสงค์ จงทุกประการเทอญ”

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่วัดสลักเพชร อำเภอเกาะช้าง

คำถวายชัยมงคลนี้ ส่งไปทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ที่ยุโรป (เป็นช่วงเวลาที่ยังทรงพระชนมายุ ๕๐ พรรษา) เพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป)

เมื่อความทราบถึงฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงมีพระราชโทรเลขพระราชทาน
ตอบว่า

“ถึงผู้ว่าราชการกรมการ และราษฎรเมืองตราด

เรามีความจับใจเป็นอย่างยิ่งในถ้อยคำที่เจ้าทั้งหลาย ได้แสดงความจงรัก
ภักดีต่อตัวเรา เรามีความยินดีที่ได้เมืองตราดกลับคืน และขออนุโมทนาในการ
กุศลที่เจ้าทั้งหลายได้พร้อมกันทำในคราวนี้ การที่เจ้าทั้งหลายได้ปลดพราก
จากเรานั้น เรามีความเสียตายเป็นอันมาก แต่บัดนี้มีความยินดีที่เจ้าทั้งหลาย
ได้กลับคืนมาในพระราชอาณาจักรของเราซึ่งเราจะเป็นธุระจัดการทะนุบำรุง
ให้เจ้าทั้งหลายได้รับความสุขสำราญ ต่อไปภายหน้า เราจะได้มาเมืองตราด
เพื่อเยี่ยมราษฎรชาวเมืองตราด ซึ่งเป็นที่ขอบพ้อ และได้เคยพบปะกันมาแต่
ก่อนแล้วนั้นด้วย”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ประพาสเมืองตราด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ประพาสเมืองตราด รวมทั้งหมด ๑๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ และครั้งสุดท้าย (ครั้งที่ ๑๒) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับจากยุโรปและเมืองตราด ได้กลับคืนสู่ราชอาณาจักรไทย

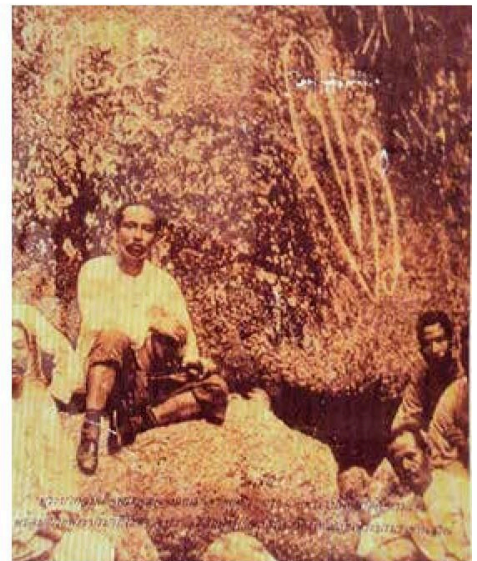
การเสด็จประพาสเมืองตราดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์หลายประการทั้งประโยชน์ส่วนพระองค์คือการพักผ่อนสำราญพระราชอิริยาบถส่วนพระองค์ และประโยชน์ในส่วนราชการคือ การได้เยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของราษฎร การติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และกิจการของบ้านเมือง โดยได้ทรงมีพระราชนิพนธ์เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตราดไว้ เช่น

ในการเสด็จประพาส ครั้งที่ ๒ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๙ เสด็จฯ ที่เกาะช้างและเกาะกระดาด ได้ทรงเล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเกาะช้างไว้ว่า

“...เกาะนี้เป็นเขาใหญ่มากกว่าเกาะทั้งปวงในทะเลตะวันออก หลายยอด ชับซ้อนกันที่สูงประมาณ ๒ เส้น ดันไม้ก็ใหญ่ ๆ เป็นต้นยางโดยมาก มีคนอยู่มากหลายร้อยคน คนที่อยู่นั้นทำการหาหินด้วยการหาไม้หอม เป็นเนื้อไม้กฤษณา เป็นต้น แลตัดไม้ทำห้วยพักเคา ทำพวน ทำรงค์ ทำนา แต่ข้าวไม่พอกินต้องซื้อข้าวเมืองตราดมากิน แลคนเหล่านี้มักจะดื่มเหล้าเถื่อนเหมือนกับคนเกาะสีชังจำหนายแก้วเรือลูกคำที่ไปค้าขายตั้งบ้านเรือนอยู่ทั้งหน้านอกหน้าใน แต่ที่คลองมันนรี (บ้านคลองนนรี ตำบลเกาะช้าง) นั้น เป็นคนมากกว่าทุกแห่งตั้งบ้านเรือนราย ๆ กันไป ที่เกาะนี้มีเสือชุมนัก ชาวบ้านชาวเกาะที่อยู่นั้น ต้องทำรั้วเสาไม้ใหญ่ ๆ คนที่ทำไม้ในป่ามักจะถูกลูกกัดบอย ๆ เสือนั้นข้ามน้ำไปมากับที่ฝั่งได้เสมอ ๆ หนึ่ง น้ำตกในเกาะนี้หลายแห่งที่เป็นคลองก็มีมากทั้งหน้านอก หน้าใน ในที่เป็นน้ำตกใหญ่นั้น เรียกคลองมะยม เป็นที่คนเคยมาเที่ยวเล่น ในเกาะนี้เป็นด่านมีนายด่านเป็นพระสาครคชเขต...”

การเสด็จประพาส ครั้งที่ ๘ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ มีความปรากฏในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน ตอนหนึ่งว่า

“...ถึงท่าเรือพระที่นั่งประทับในคลองมะยม หลวงสกลเพชรพัฒนกิจและราษฎรชาวเกาะมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าถวายของต่าง ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินแก่ผู้ที่มาเฝ้าตามสมควร และมีเงินชาวเกาะคนหนึ่งกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าเป็นคนยากจน ต้องเป็นหนี้ผู้มีชื่ออยู่เป็นเงินชั่งหนึ่ง จะขอพระราชทานเงินไปใช้หนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินชั่งหนึ่งให้แก่ผู้นั้นตามประสงค์ โดยความที่ทรงพระกรุณาแก่ผู้ที่ตกไร้ได้ยาก...”

การเสด็จประพาส ครั้งที่ ๙ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๒ เสด็จทอดพระเนตรไร่พริกไทย และเสด็จเยี่ยมราษฎร มีความปรากฏในจดหมายเหตุรายวันตอนหนึ่งว่า

“...เวลารุ่งอรุณเรือพระที่นั่งตรงปากน้ำเมืองตราด...พระยาพิพิธพลียสุนทรการ กรมการจัดไว้รับเสด็จ กรมการถวายของต่าง ๆ พระราชทานเลื้อและสิ่งของตามสมควร แล้วเสด็จไปตามตลาดมีคนถวายเรื่องราวฉบับหนึ่ง ขอถวายลูกแฝดผู้ชายคนหนึ่ง แต่บิดามารดาเป็นทาสเขาอยู่ค่าตัว ๖ ชั่ง โปรดพระราชทานเงินช่วยให้พ้นจากโทษ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยาตราดส่งเข้ากรุงเทพฯ...”

การเสด็จประพาส ครั้งที่ ๑๒ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ การเสด็จประพาสครั้งนี้ นับเป็นครั้งที่มีความสำคัญต่อชาวเมืองตราดเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นครั้งแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองตราดนับจากเมืองตราดกลับคืนมาเป็นของไทยหลังวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ซึ่งส่งผลให้เมืองจันทบุรี และเมืองตราดเป็นของฝรั่งเศสอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง และเป็นการเสด็จครั้งสุดท้ายของพระองค์ที่เสด็จประพาสเมืองตราด (เสด็จสวรรคต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓)

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ เวลาเช้า เสด็จพระราชดำเนินจากเรือพระที่นั่ง ประทับเรือกลไฟเล็กถึงปากน้ำเมืองตราด ในการนี้ “...เมื่อเรือพระที่นั่งแล่นขึ้นไปตามลำน้ำนั้น มีผู้ใหญ่บ้านและราษฎรลงเรือมาคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ไหว้ถวายไชยมงคลและประโคมพิณพาทย์ แล้วตามเรือพระที่นั่งขึ้นมา...” เสด็จประทับ ณ ศาลากลางจังหวัด คณะสงฆ์มีพระญาณวรารักษ์ (ต่อมาคือสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) เจ้าคณะมณฑลจันทบุรี และพระอธิการแจ้ง (ต่อมาคือ พระวิมลเมธาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดตราด) หลังจากนั้นพระยาวิเศษสิงหนาท (ปิ๋ว บุนนาค) ผู้ว่าราชการเมืองตราด ได้อ่านคำถวายพระพรชัยมงคลในนามประชาชนเมืองตราด มีข้อความต่อไปนี้

คำถวายชัยมงคลของประชาชนชาวเมืองตราด

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูล พระกรุณาแทนบรรดาข้าราชการและประชาชนราษฎร อันล้วนร่วมฉันทสโมสร คำนึงถึงพระเดชพระคุณในใต้ฝ่าละอองธุลี พระบาทที่ได้ทรงพระราชอุทิศสาธุเสด็จมาถึงเมืองตราด ให้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ถวายบังคมแทบเบื้องพระบาทยุคล ในเวลาวันนี้

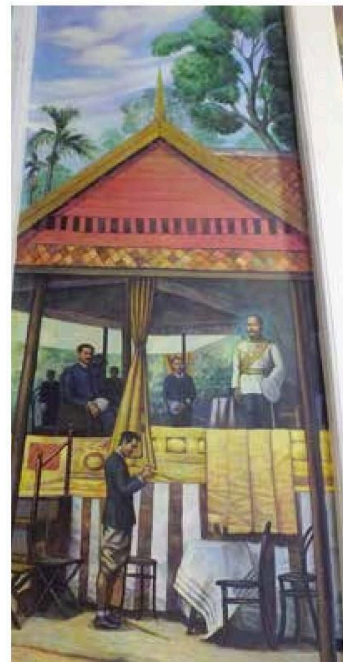
จำเดิมแต่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ทราบความตามโทรเลข ที่พระราชทานมาแต่ในเวลาเสด็จประพาสอยู่ ณ ประเทศ ยุโรปเมื่อ ณ เดือนกันยายน ทรงพระกรุณาด้รัสฯจะเสด็จมาให้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้เฝ้าถึงเมืองตราดนี้ ก็ได้พากัน ตั้งหน้าหมายตาคอยด้วยความยินดีที่จะได้ประสบมงคลสมัยอันนั้นอยู่ แต่มิได้คาดเลยว่าจะทรงพระราชอุทิศสาธุเสด็จมาใน เวลาข้ากลับจากประเทศยุโรปก่อนได้เสด็จคืนยังพระราชนิเวศน์มณเฑียรสถานในพระราชธานีที่ได้เสด็จจรจากพรากไปแล้ว เป็นช้านาน ที่ผู้ทรงพระนามพระองค์เสด็จมาทั้งนี้ จะพึงคิดเห็นได้แต่ด้วยเหตุอย่างเดี๋ยวนั้นคือ ว่าทรงพระเมตตาแก่ชาวเมือง ตราดเหมือนอย่างบิดาที่มีความอาวรณ์ระลึกถึงบุตรแล้ว และมีได้คิดแก่ความลำบากยากเข็ญอย่างไร สู้ฝ่าฝืนทุระประเทศ ทางกันดารไป เพื่อแต่ที่จะให้เห็นหน้าบุตรเป็นที่ตั้ง ดังนี้

อันน้ำใจของประชาชนชาวเมืองตราด เมื่อได้แลเห็นพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐในเวลาวันนี้ ความปิติยินดี ตื่นเต็มอกไปทั่วหน้า พันวิสัยที่จะพรรณนาด้วยถ้อยคำให้ทรงทราบได้ว่า ความยินดีที่ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในครั้งนี้ มีแก่ชาวเมืองตราดสักเพียงใด ถ้าจะมีที่เทียบเปรียบได้ก็แต่ด้วยความยินดีของพระชาลีนางกัณหาเมื่อได้กลับไปพบเห็น พระเวสสันดรและนางมัทรี ที่กล่าวไว้ในกัณฑ์ขัณฑ์บรรพนั้น พอจะนับว่าเป็นทำนองเดียวกัน ได้ด้วยประการทั้งปวง

อำนาจความปิติยินดีที่มีทั่วหน้ากันในครั้งนี้กับทั้งอำนาจกุศลบุญราศีอันบังเกิดแต่ความกตัญญูกตเวทีของชาวเมืองตราด ซึ่งได้มีมั่นคงต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททั้งในเวลาทุกข์และสุขสืบเสมอมาทุกเมื่อนี้ สมควรจะอ้างเป็นสัจจาธิฐานแห่ง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ซึ่งจะพร้อมกันทูลถวายพระชัยมงคลให้ประสิทธิในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในเวลานี้ และด้วยอำนาจ สัจจาธิฐานนั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอพระราชทานถวายพรแด่ สมเด็จพระนางถิรพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงพระเจริญสิริสุขสวัสดิ์พิพัฒนามงคล พระชนมายุสถาพร ขอให้ทรงมีชัยชำนะแก่อริราชศัตรูทั่วทิศานุทิศ และ ขอให้สรรพราชกิจประสิทธิสมดังพระราชหฤทัยจำนงจงทุกประการเทอญ ขอเดชะ

พระแสงราชศัสตราประจำเมืองตราด

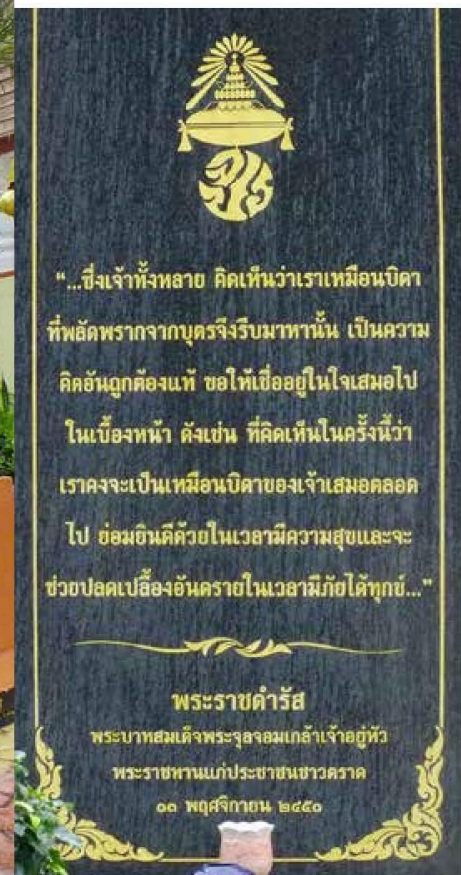
พระราชดำรัสตอบประชาชนชาวเมืองตราด

ดูกรประชาชนอันเป็นที่รักของเรา ถ้อยคำซึ่งเจ้าทั้งหลายได้มอบฉันทะให้กล่าวเฉพาะหน้าเราเวลานี้เป็นที่จับใจอย่างยิ่ง สมัยเมื่อเราต้องพลัดพรากจากเขตแดนอันเป็นที่พึงใจ ซึ่งเราได้ใส่ใจบำรุงอยู่ และเมื่อนึกถึงประชาชนทั้งหลายอันเป็นที่รักใคร่คุ้นเคยของเรา ต้องได้รับความเปลี่ยนแปลง อันประกอบไปด้วยความวิบัติไม่มากนักน้อย ย่อมมีความเศร้าสลดใจเป็นอันมาก

เพราะเหตุฉะนั้น ครั้นเมื่อเราได้รับโทรเลขจากเมืองตราด ในเวลาที่เรายอยู่ในประเทศยุโรป เป็นสมัยเมื่อเราได้มาอยู่รวมกันอีกจึงมีความยินดีอย่างยิ่ง มีความปรารถนาที่จะใคร่ได้มาเห็นเมืองนี้และเจ้าทั้งหลายเพื่อจะได้ระงับความลำบากอันใด ซึ่งจะเกิดขึ้นด้วยความเปลี่ยนแปลง และเพื่อจะได้ปรากฏเป็นที่มั่นใจแก่เจ้าทั้งหลายว่า การทั้งปวงจะเป็นที่มั่นคง ยืนยาวสืบไป เจ้าทั้งหลายผู้ที่ได้ละทิ้งภูมิลำเนาจะได้กลับเข้ามาสู่ถิ่นฐาน และได้ละเว้นการทำมาหากินจะไม่มีใจอุตสาหกรรม ทำมาหากินให้บริบูรณ์ดังแต่ก่อนและทวียิ่งขึ้น ซึ่งเจ้าทั้งหลายคิดเห็นว่าเราเหมือนบิดาที่พลัดพรากจากบุตร จึงรีบมาหา นั้นเป็นความคิดอันถูกต้องแท้ ขอให้เชื่ออยู่ในใจเสมอสืบไปในเบื้องหน้า ดังเช่นที่คิดเห็นในครั้งนี่ว่า เราคงจะเป็นเหมือนบิดาของเจ้าเสมอตลอดไป ย่อมยินดีด้วยในเวลามีความสุข และจะช่วยปลดเปลื้องอันตรายในเวลาที่มีภัยได้ทุกซ์

บัดนี้เรามีความยินดีที่ได้เห็นเจ้าทั้งหลายมาสโมสรประชุมกัน ณ ที่นี้ด้วยหน้าตาอันเบิกบาน ซึ่งเป็นพยานว่าถึงเราได้อยู่ในประเทศที่ไกล แต่รัฐบาลของเราได้จัดการต้อนรับเจ้าทั้งหลายด้วยความเอื้อเฟื้อเป็นธรรม และมีความกรุณาสมดังความปรารถนาและคำสั่งของเรา เป็นที่พอใจในความจงรักภักดีของเจ้าทั้งหลาย ทั้งในเวลาที่ผ่านมาแล้วและในเวลา นี้จึงมีความปรารถนาที่จะให้เมืองตราดนี้ อยู่เย็นเป็นสุขสมบูรณ์และขออำนาจพรแก่พระราชราชนิพนธ์ให้มีความสุขสิริสวัสดิ์ ทำมาค้าขึ้นบริบูรณ์มั่งคั่งสืบไปในภายหน้า

เมื่อจบพระราชดำรัสแล้วประชาชนได้เปล่งเสียง “สาธุ” พร้อมกัน จากนั้นได้พระราชทานพระแสงราชศัสตราสำหรับเมืองตราด โดยพระยาวิเศษสิงหนาท ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้รับจากพระหัตถ์ และอัญเชิญขึ้นพาดไว้เหนือบันไดแก้วบนโต๊ะบูชา ประชาชนและข้าราชการได้พร้อมกันไหว้ธงถวายพระพรชัยมงคล

ภายหลังพระราชพิธีแล้ว ได้เสด็จประพาสถนนในเมืองซึ่งชาวบ้านได้ช่วยกัน
แต่งเครื่องประดับและตั้งซุ้มรับเสด็จตลอดทุกแห่ง

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ เสด็จฯ ออกจากเมืองตราดถึงเกาะช้าง
เสด็จฯ ประพาสเกาะช้าง แล้วเสด็จจากเกาะช้างไปเมืองจันทบุรี ก่อนเสด็จกลับ
กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ ซึ่งเป็นวันลงนามคืนเมืองตราดให้ไทย
เป็นวันสำคัญของจังหวัดตราด เตือนใจให้ชาวตราดระลึกเสมอว่า ครั้งหนึ่ง
จังหวัดตราดเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติและได้กลับคืนมาสู่พระบรม
โพธิสมภารในที่สุด จังหวัดตราดจึงประกาศให้ วันที่ ๒๓ มีนาคม ของทุกปีเป็น
“วันตราดรำลึก”

การจัดการปกครองเมืองตราด

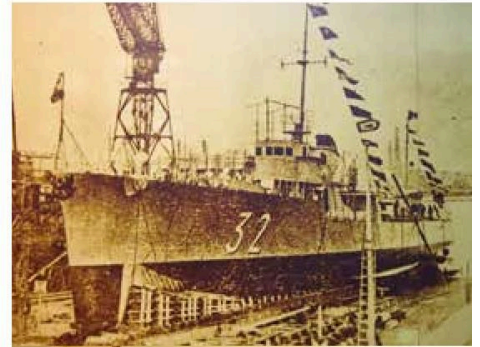
เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการปกครองส่วนกลาง โปรดเกล้าฯ ให้จัดแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒ กระทรวง ตราดและหัวเมืองทั้งหมดขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย ในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งมณฑลจันทบุรีใน พ.ศ. ๒๔๔๙ มีเมืองจันทบุรี เมืองระยอง และเมืองชลบุรีรวมกัน และภายหลังเมื่อฝรั่งเศสคืนเมืองตราดให้แก่ไทยแล้ว จึงยุบเมืองชลบุรีลงเป็นอำเภอ แยกอำเภอทุ่งใหญ่ไปขึ้นกับเมืองตราด มณฑลจันทบุรีจึงประกอบด้วยเมืองจันทบุรี เมืองระยอง และเมืองตราด ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) โปรดเกล้าฯ ให้ทางราชการเปลี่ยน “เมือง” เป็น “จังหวัด” เมืองตราดจึงเป็นจังหวัดตราดสืบต่อมา

พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ให้จัดการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งเป็นจังหวัด และอำเภอ (เมื่อ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖) ส่งผลให้จังหวัดตราดประกอบด้วย ๓ อำเภอคือ อำเภอเมืองตราด (อำเภอบางพระ) อำเภอเขาสมิง (อำเภอทุ่งใหญ่) และอำเภอเกาะช้าง (อำเภอแหลมงอบ)

ยุทธนาวีเกาะช้าง

ยุทธนาวีเกาะช้าง เป็นวีรกรรมของทหารเรือไทยที่บริเวณหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราดในการปกป้องเขตแดนทางทะเลของไทยได้สำเร็จในช่วงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔

กรณีพิพาทไทยกับฝรั่งเศสเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝรั่งเศสซึ่งมีอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา รวมเข้าเป็น “อินโดจีนของฝรั่งเศส” ได้ส่งผู้แทนมาเจรจากับรัฐบาลไทย (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ขอให้รัฐบาลไทยทำสัญญาไม่รุกรานกันและกัน ไทยขอให้ฝรั่งเศสปรับปรุงเส้นแบ่งเขตแดนบริเวณริมลำน้ำโขงให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และให้ฝรั่งเศสคืนดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้ไทย แต่ฝรั่งเศสไม่ยินยอม ทั้งฝรั่งเศสและไทยต่างระดมกำลังทหารเข้ารักษาพื้นที่ ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดขึ้น เกิดการปะทะกันหลายครั้งตามแนวพรมแดนไทย เมื่อฝรั่งเศสส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิดที่จังหวัดนครพนมมีชาวบ้านได้รับบาดเจ็บ ไทยจึงได้ส่งกองทัพบกและกองทัพอากาศเข้าไปในอินโดจีนของฝรั่งเศส และเตรียมการป้องกันเขตแดนทางทะเลบริเวณชายแดน กองทัพเรือได้ส่งเรือรบลาดตระเวนบริเวณชายแดน เช่น เกาะช้าง เกาะกูด และเกาะใกล้เคียง ขณะที่ฝรั่งเศสยึดครองเกาะกงซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก

เรือรบหลวงธนบุรี

เรือรบหลวงชลบุรี

เรือรบหลวงสงขลา

๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เรือรบหลวงรวม ๖ ลำ ได้แก่ ๑) เรือรบหลวงธนบุรี (น.ท. หลวงพร้อมวีรพันธุ์ เป็นผู้บังคับการเรือและผู้บังคับหมวดเรือ) ๒) เรือรบหลวงระยอง ๓) เรือรบหลวงชลบุรี ๔) เรือรบหลวงสงขลา ๕) เรือรบหลวงหนองสาหร่าย ๖) เรือรบหลวงเทียนอุทก เข้าประจำที่ทางทิศใต้ของเกาะช้าง และทางตะวันตกของเกาะง่าม (ที่ตั้งของสถานีทหารเรือ)

๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ฝรั่งเศสได้ส่งกองเรือรบในอินโดจีนเข้าม่าน่านน้ำไทยและส่งเครื่องบินลาดตระเวนในบริเวณเกาะช้าง เกาะกูด เกาะเสม็ด และสัตหีบ

๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เรือรบของฝรั่งเศสจำนวน ๗ ลำ ได้อาศัยความมืดเข้ามาถึงทางด้านใต้ของเกาะช้าง แยกย้ายกันออกไปตามเกาะต่าง ๆ

และได้โจมตีเรือรบไทยแบบฉับพลัน โดยเรือลาดตระเวนลามอตต์ปิเกต์ของฝรั่งเศส ยิงอาคาร “สถานีทหารเรือ” ที่เกาะง่ามก่อน พอเห็นเรือรบหลวงชลบุรีและเรือรบหลวงสงขลาที่ลาดตระเวนอยู่บริเวณเกาะช้าง จึงหันมาระดมยิงเรือรบแทน ทำให้เกิดการต่อสู้กันขึ้นโดยเรือทั้ง ๗ ลำ ของฝรั่งเศสได้เข้ามาสมทบต่อสู้ด้วย ทำให้เรือรบหลวงสงขลาจมลง เรือรบหลวงชลบุรีเสียหายหนักต้องสละเรือ เรือรบหลวงธนบุรีได้เข้าต่อสู้ขัดขวางเรือลามอตต์ปิเกต์ ที่บริเวณเกาะไม้ซี้ใหญ่ กระสุนของข้าศึกถูกได้สะพานเดินเรือและระเบิดเข้าไปในหอบังคับการ ทำให้ทหารภายในหอบังคับการเสียชีวิตเป็นจำนวนมากรวมทั้งผู้บังคับการเรือ (น.ท. หลวงพร้อมวีรพันธุ์) เรือรบหลวงธนบุรีเสียหายอย่างหนัก แต่ก็ยังคงต่อสู้ยิงเรือลามอตต์ปิเกต์จนเสียหายต้องล่าถอยกลับไป จากนั้นเครื่องบินของฝรั่งเศสได้เข้ามาทิ้งระเบิดเรือรบหลวงธนบุรี ทำให้ไฟไหม้ลุกลามมากขึ้น เมื่อเรือรบฝรั่งเศสได้ล่าถอยออกไปแล้ว เรือรบหลวงธนบุรีจึงหยุดยิง แล้วช่วยกันดับไฟที่ลุกไหม้ในเรือแต่ไม่เป็นผลเท่าใดนักแต่ยังคงแล่นต่อไป เรือรบหลวงช้าง ซึ่งลำเลียงทหารมาขึ้นบกที่แหลมงอบได้เข้ามาช่วยเหลือช่วยลากจูงไปที่บริเวณหน้าแหลมงอบ และลำเลียงทหารบาดเจ็บสู่เรือรบหลวงช้าง เรือรบหลวงธนบุรีได้จมลง ณ บริเวณแหลมงอบ เมื่อเวลา ๑๖.๔๐ น.

คณะทหารเรือรบหลวงธนบุรีเข้าทำการยุทธที่เกาะช้างวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๔๘๔

การรบครั้งนี้ทหารเรือไทยเสียชีวิตเป็นชาติพลีรวมทั้งสิ้น ๓๖ นาย เป็นทหารประจำเรือรบหลวงธนบุรี ๒๐ นาย เรือรบหลวงสงขลา ๑๔ นาย และเรือรบหลวงชลบุรี ๒ นาย แม้ว่าฝ่ายข้าศึกเป็นมหาอำนาจทางเรือ มีจำนวนเรือมากกว่า สมรรถภาพของเรือรบและอาวุธยุทธโธปกรณ์สูงกว่าไทยมาก แต่กองกำลังทางเรือของไทยได้ทำการต่อสู้จนเรือข้าศึกต้องล่าถอยออกไปไม่สามารถที่ยะยึดครองหัวเมืองชายทะเลทางตะวันออกของไทยได้สำเร็จ จึงนับเป็นเกียรติที่น่าภาคภูมิใจและบันทึกไว้เป็นวีรกรรมของทหารเรือไทยสืบไป

หลังสงครามครั้งนี้ บริเวณแนวชายแดนไทย - กัมพูชายังมีการรบในบริเวณตำบลหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราดอีกครั้ง จนกระทั่งวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นได้เข้ามาใกล้เกลี้ยกล่อมความขัดแย้ง เหตุการณ์จึงสงบลงได้ และเป็นผลให้ไทยได้ดินแดนบางส่วนที่ฝรั่งเศสยึดไปกลับคืน รัฐบาลไทยได้จัดการปกครองเป็น ๔ จังหวัดคือ จังหวัดพิจิตรสงคราม จังหวัดพระตะบอง จังหวัดนครจำปาศักดิ์ และจังหวัดล้านช้าง ภายหลังได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เพื่อเป็นที่ระลึกสงครามดังกล่าว (ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ไทยต้องคืนดินแดนที่ได้มาทั้งหมดให้ฝรั่งเศส)

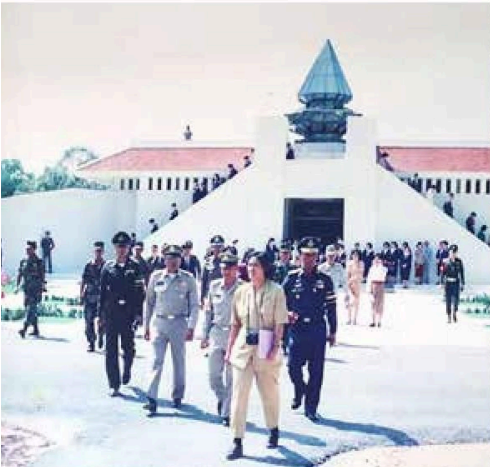
สถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา และการจัดตั้งศูนย์รับผู้อพยพที่ตราด

เมื่อฝรั่งเศสหมดอำนาจลงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศกัมพูชาได้เอกราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ แต่ก็ประสบปัญหาแย่งชิงอำนาจทางการเมือง จนเกิดเป็นสงครามกลางเมืองระหว่างกลุ่มที่นิยมคอมมิวนิสต์กับกลุ่มที่นิยมประชาธิปไตย ความรุนแรงของสงครามเกิดในหลายพื้นที่ รวมทั้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดตราด (บริเวณบ้านหาดเล็ก อำเภอลองใหญ่) ได้รับผลกระทบจากปืนใหญ่และเครื่องบินทิ้งระเบิด มีเหตุการณ์ปะทะกันอย่างรุนแรงตลอดแนวชายแดน ส่งผลต่อราษฎรในจังหวัดตราดทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขได้ ทางจังหวัดสั่งให้ราษฎรอพยพออกจากพื้นที่

สถานการณ์การสู้รบในประเทศกัมพูชาทำให้ รัฐบาลไทยจัดตั้งกองกำลังทางเรือดูแลพื้นที่ทางทะเลด้านบ้านหาดเล็ก อำเภอลองใหญ่ และเกาะกูด เมื่อเหตุการณ์สู้รบรุนแรงขึ้นกองทัพบกได้เข้าดูแลพื้นที่ชายแดนจังหวัดชลบุรีและตราด การสู้รบของกองกำลังกัมพูชาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการลี้ภัยคนไทยจนเกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยกับกองกำลังกัมพูชาพื้นที่บริเวณชายแดนที่บ้านโชดทราย อำเภอลองใหญ่ และบ้านชำราก อำเภอมือตราด ส่งผลให้ชาวกัมพูชาอพยพลี้ภัยเข้ามาอยู่ในจังหวัดตราดติดต่อกันหลายครั้งเป็นจำนวนมาก จังหวัดตราดได้ตั้งศูนย์รับผู้อพยพขึ้นหลายแห่ง

พ.ศ. ๒๕๒๒ เกิดความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม ชาวกัมพูชาจำนวนกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ต่างหลบหนีภัยสงคราม ข้ามทิวเขาบรรทัดมายังบ้านเขาล้าน อำเภอมือตราด จังหวัดตราดได้ตั้งศูนย์อพยพขึ้นที่บ้านเขาล้าน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงทราบ ได้เสด็จพระราชดำเนินมา ณ ศูนย์อพยพฯ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณให้ตั้ง ศูนย์สภากาชาดไทย เขาล้านขึ้น เพื่อช่วยเหลือชาวกัมพูชาด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ ด้วยน้ำพระทัยดังกล่าว เป็นที่ซาบซึ้งของเหล่าอาสาสมัครต่างชาติ องค์การสหประชาชาติจึงได้น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายรางวัลแด่พระองค์

วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธ์พิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัล เกียรติคุณ (First Distinguished Service Award) เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะ ที่ทรงเป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก” อันเนื่องมาจากการที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัย ชาวกัมพูชาที่เขาล้าน จังหวัดตราด และทรงพระเมตตาเลี้ยงแก่เด็ก ๆ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จังหวัดตราดมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ของชาติไทยเกิดขึ้นหลายครั้ง ซึ่งแสดงถึงวีรกรรมของชาวตราดที่ได้ร่วมรักษา อธิปไตยของชาติไทยสืบต่อมาถึงปัจจุบันนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองตราด

การตั้งถิ่นฐานของประชากรในเมืองตราดมีมานานแล้ว ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์กระจายกันตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ และได้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองตราด ได้ดังนี้

ชนชาติไทย

ชาวไทยซึ่งมีเอกลักษณ์ทางภาษาไทยและนับถือพุทธศาสนาเถรวาทตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของเมืองตราดมาตั้งแต่โบราณ จะเห็นได้จากหลักฐานการสร้างวัดและชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านบางพระ บ้านปลายคลอง บ้านหนองคันทร่ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านตั้งแต่ดั้งเดิม ทั้งในแผนที่สมัยอยุธยาปรากฏคำว่า “บางพระ” ซึ่งเป็นการยืนยันการตั้งถิ่นฐานของคนไทยในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างมั่นคงและเป็นปึกแผ่น

ชนชาติจีน

ชาวจีน เป็นพ่อค้าเดินเรือค้าขายตามบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานตามบริเวณเมืองท่ารอบอ่าวไทย เพื่อรับซื้อ แลกเปลี่ยนสินค้า และส่งออกสินค้า การตั้งถิ่นฐานในระยะแรกจึงเป็นกลุ่มพ่อค้า ต่อมาเมื่อเห็นว่าเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์จึงมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น ในสมัยรัตนโกสินทร์มีชาวจีนจำนวนมากหนีภัยแล้ง อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนไทย เพื่อเป็นแรงงานรับจ้าง และได้บุกเบิกพื้นที่เป็นไร่นา จนสามารถสร้างฐานะได้มั่นคง มีบทบาทสำคัญในการผลิตเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะพริกไทยและน้ำตาลทราย ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการค้าในจังหวัดตราดและอาณาจักรไทย

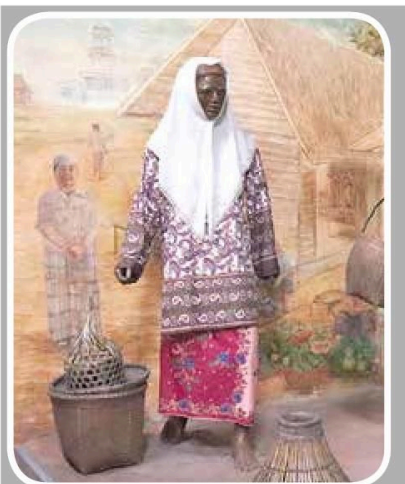
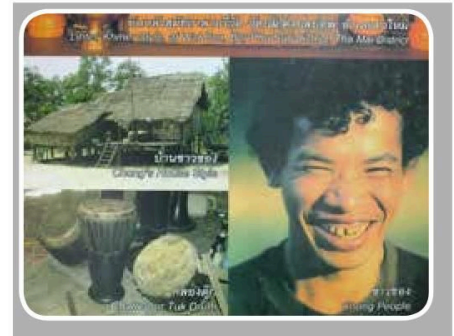

ชนชาติของ ข้าเร และกะช่อง

ของ เป็นชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ทั่วไปในหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เดิมอาศัยอยู่ตามป่าและเชิงเขา เป็นชนชาติที่มีภาษาพูดติดต่อสื่อสารในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันไม่มีภาษาเขียน นับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับการนับถือผี ส่วนใหญ่มีอาชีพเพาะปลูกตามเชิงเขา เช่น ทำไร่ ทำนา หมู่บ้านของชาวของ ในปัจจุบันกระจายอยู่ทั่วไปในอำเภอเมืองตราด อำเภอบ่อไร่ และอำเภอเขาสมิง ดังได้พบหลักฐานในชื่อของหมู่บ้านที่เป็นภาษาของ แสดงถึงถิ่นที่อยู่ของชาวของ ตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น บ้านปากพืด แปลว่า ดงเสียดู บ้านตักตัก แปลว่า ที่ลุ่มกว้างใหญ่

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายใกล้ชิดกับชนชาติของ ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกัน คือ รูปร่างเล็ก ผิวคล้ำ ผมหยิก แต่มีความแตกต่างทางภาษาที่ใช้พูด ได้แก่ ชาวข้าเร หรือสำเร หรือสำเหร่ ซึ่งยังไม่มีหลักฐานว่าเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองตราดมาก่อน หรืออพยพมาจากประเทศกัมพูชา (ในบริเวณเขาพนมกระวาน ของกัมพูชาที่มีผู้พูดภาษาสำเหร่ด้วย) ชาวสำเหร่จะเรียกตัวเองว่า “กูย หรือโก้ย” ชาวเขมรเรียกชาวสำเหร่ว่า “ส้อมแร (สแระ) ซึ่งแผลงมาจาก แสร์ แปลว่า นา หรือไพร่นา ปัจจุบันยังมีชาวพื้นเมืองที่ใช้ภาษาสำเหร่อยู่ที่ตำบลด่านชุมพล อำเภอบ่อไร่ และที่บ้านทุ่งไถ่ตัก ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด

กะช่อง เป็นกลุ่มชนชาติอีกกลุ่มหนึ่งที่มีรูปร่างและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวของ กะช่องส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการหาของป่า ทำไร่และสวนยางพารา พบในเขตอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

ชนชาติจาม และมลายู

ชาวจาม เป็นกลุ่มเชื้อชาติเก่าแก่ของอาณาจักรจัมปาที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคกลางของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน นับถือศาสนาอิสลาม และมีความสามารถทางด้านการต่อเรือ การเดินเรือและการค้าทางทะเล ได้อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยา (อาณาจักรจัมปาล์มสลายเพราะถูกกองทัพเวียดนามโจมตี ส่งผลให้ชาวจามหลบหนีไปอยู่ในกัมพูชาเป็นชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลาม) ชาวจามได้รับราชการในสมัยอยุธยา เป็น “กองอาสาจาม” ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ไทยทำสงครามอันนมสยามยุทธกับเวียดนาม (พ.ศ. ๒๓๗๖ – ๒๓๙๐) ชาวจามหรือแขกจามได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ที่ตำบลน้ำเชี่ยว (อำเภอแหลมงอบ) ในเมืองตราด และเมื่อฝรั่งเศสยึดเวียดนามและเขมรได้ พวกจามก็อพยพหนีภัยเข้ามาอยู่อาศัยในดินแดนไทยมากขึ้น

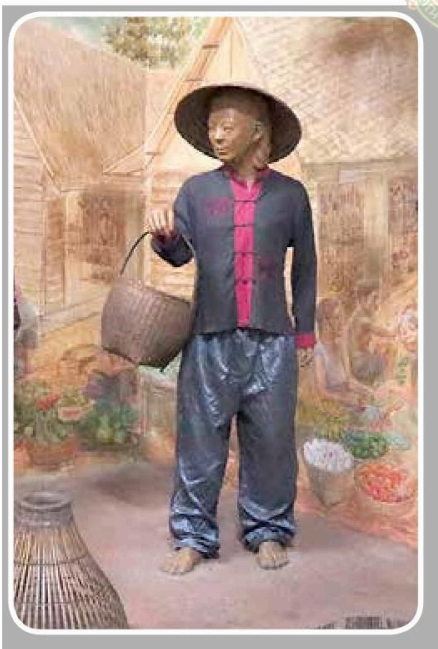
ชาวมลายู เป็นชนชาตินับถือศาสนาอิสลามเช่นกัน สันนิษฐานว่าอพยพเข้ามาอยู่ในตราดตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ ทรงทำศึกกับเมืองปัตตานี และกวาดต้อนผู้คนเข้ามายังกรุงเทพมหานคร แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งถิ่นฐานในเมืองต่าง ๆ ต่อมา (ประมาณต้นรัชกาลที่ ๕) ชาวมลายูดังกล่าวได้โยกย้ายเดินทางด้วยเรือลัดเลาะบริเวณชายฝั่งถึงบริเวณปากอ่าวคลองท่าตะเภา และปากอ่าวคลองน้ำเชี่ยว เข้ามาอยู่ร่วมกับชาวมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีจำนวนมากขึ้น จึงได้แยกย้ายไปอยู่ที่อื่น เช่น บ้านยายม่อม (ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ)

ชนชาติญวน

ชาวญวน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหัวเมืองชายทะเลตะวันออก ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากถูกบังคับเรื่องการนับถือศาสนาและภัยจากสงคราม ในช่วงที่ญวนเกิดกบฏไต้เซิน (พ.ศ. ๒๓๑๓ – ๒๓๒๘) ชาวญวนอพยพเพิ่มมากขึ้นและขยายชุมชนเข้ามาอยู่ในตราด ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) อยุธยาเสีย ได้ลี้ภัยมาอยู่ที่เกาะกูดเป็นเวลานาน ก่อนที่จะปราบปรามกบฏไต้เซินได้สำเร็จ จึงมีชาวญวนตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเชิงเขาวัดเขาญวน ตำบลขำรากสืบต่อมา

ในช่วงระหว่างสงครามอินทนิมสยามยุทธในสมัยรัชกาลที่ ๓ ยังมีกลุ่มคนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ที่ตำบลอ่าวญวน (บ้านแหลมญวน ตำบลอ่าวใหญ่ในปัจจุบัน) นอกจากนี้ ในช่วงที่ฝรั่งเศสยึดครองอินโดจีน ได้ส่งคนญวนที่เข้ารับนับถือศาสนาคริสต์มาอยู่ที่เกาะกระดาด ซึ่งมีคนไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ออกโฉนดที่ดินให้พื้นที่เกาะกระดาด เพื่อเป็นหลักฐานว่า เกาะกระดาดเป็นผืนแผ่นดินไทย

ชนชาติมอญ

ชาวมอญ ในตราด สันนิษฐานว่าอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังได้พบหลักฐานภูมินาม “บ้านหนองคอกมอญ” ที่ตำบลเนินทราย (อำเภอเมืองตราด) และลักษณะทางศิลปะที่นิยมปักเสาไม้อยอดเป็นหงส์ไว้หน้าอุโบสถตามวัดต่าง ๆ นอกจากนี้สำเนียงพูดในภาษาถิ่นของตราดก็คล้ายกับสำเนียงพูดในภาษามอญ ทั้งการละเล่นที่นิยมในตราด คือ สะบ้าล้อ ก็เป็นการละเล่นที่นิยมในหมู่ชาวมอญ ทั้งมีชื่อตระกูลเก่าแก่ของชาวตราดและจันทบุรีสะท้อนเชื้อสายที่สืบทอดจากมอญ คือ “รามัญอุตม” และ “รามัญวงศ์”

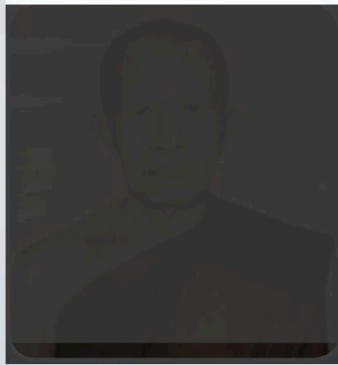
ชนชาติเขมร

การมีพรมแดนติดต่อกันทำให้มีชาวเขมรเข้ามาอยู่ในเมืองตราดเป็นจำนวนมาก ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ สงครามระหว่างไทยกับเขมร และไทยกับญวนจึงมีการกวาดต้อนชาวเขมรเข้ามาอยู่ในหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เพื่อประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจในรูปของส่วยการค้า (ภาษีอากร) ที่รัฐจะจัดเก็บและเป็นการตัดกำลังของฝ่ายข้าศึกด้วย นอกจากนี้ในบริเวณชายแดนยังเป็นเส้นทางการค้าระหว่างหัวเมืองทางตะวันออกของไทยกับดินแดนตอนในของเขมร โดยเฉพาะสินค้าป่า มีการจัดตั้งด่านภาษีเพื่อจัดเก็บภาษีการค้าดังกล่าว ในรายงานการตรวจราชการหัวเมืองชายทะเลตะวันออก ใน พ.ศ. ๒๔๓๘ (สมัยรัชกาลที่ ๕) กล่าวถึงด่านเก็บภาษีที่ตราดซึ่งสามารถเดินทางไปถึงเมืองพระตะบองของกัมพูชาได้ถึง ๕ ด่าน ได้แก่ ด่านชุมพล ด่านท่าบาท ด่านเสมา ด่านเสม็ด และด่านคลองพัง เส้นทางดังกล่าวเป็นทั้งเส้นทางการค้าและเส้นทางการอพยพของชาวเขมรเข้ามาอยู่ที่ตราด

กลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายที่มาอยู่ในพื้นที่ตราดนี้ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม คนตราดมีสำเนียงพูดที่แตกต่างจากคนไทยในภาคกลาง ผู้คนเหล่านี้อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนสันติสุข และล้วนมีส่วนในการพัฒนาเมืองตราดให้เจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบันนี้

คุณูปการของพระสงฆ์เมืองตราด

ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองใดก็ตามจะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมต้องอาศัยบุคคลที่เสียสละ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาบ้านเมือง ให้เจริญรุ่งเรือง ตราดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีบุคคลผู้ทรงคุณค่า ผู้สร้างคุณประโยชน์มากมายให้แก่ชาวตราดและคนทั่วไป ร่วมกันวางรากฐานพัฒนาเมืองตราด จนเป็นที่ภาคภูมิใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมทั้งพระเถระผู้เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวตราด เยาวชนและคนทั่วไป ควรได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติและคุณงามความดีของท่านเหล่านั้น เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติต่อไป

พระเถระผู้สร้างคุณงามความดี ได้รับการยอมรับและยกย่องจากประชาชนจังหวัดตราด ขอยกตัวอย่าง ดังนี้

พระวิมลเมธาจารย์ วรรณคณานุรักษ์ สังฆปาโมกข์ (แจ้ง จนุทสโร)

พระเถระผู้ทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง ทั้งทางธรรมและทางโลก ปุชนิยบุคคล ผู้ถึงพร้อม ด้วยคุณธรรม มีความเมตตา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่คณะสงฆ์วัดไผ่ล้อมและวัดต่าง ๆ ในจังหวัด ตราด ซึ่งได้ถือเป็นแบบอย่างมาจนถึงทุกวันนี้

ท่านเจ้าคุณพระวิมลเมธาจารย์ วรรณคณานุรักษ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง ตราด จังหวัดตราด และอดีตเจ้าคณะจังหวัดตราด นามเดิม แจ้ง ฉายา จนุทสโร เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีกุน ตรงกับวันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๐๖ บิดาชื่อ ฉัย มารดาชื่อ อิ่ม ณ บ้านแหลมหิน ตำบลหนองคันทร้ง อำเภอเมือง ตราด จังหวัดตราด

ท่านอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดไผ่ล้อม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เมื่อมีอายุได้ ๒๑ ปี วันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ โดยมีพระ อุปัชฌาย์รุ่ง วัดไผ่ล้อม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัด นิธย์ วัดกลาง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระ ใบฎีกาหล่อน วัดไผ่ล้อม เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ความมุ่งมั่น วิริยะ อุตสาหะ

ชีวิตในวัยเด็กท่านได้รับการศึกษาเพียงการ หัดอ่านจากพระอาจารย์สร้อยวัดแหลมหิน เนื่องจากสมัยนั้นไม่มีโรงเรียน ไม่มีแบบเรียน จึงมี น้อยคนที่จะรู้หนังสือไทย เมื่อแรกบวชท่านอ่าน ลึกขาบทที่ ๑๓ แห่งสังฆาภิบาลไม่ถูก จึงได้ตั้ง ปณิธานว่า **จะพยายามเล่าเรียนศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเองในทุกโอกาส** ตั้งแต่นั้นมาท่านได้เล่าเรียน ฝึกฝนด้วยตนเองด้วยความอุตสาหะ ส่วนในการหัด เขียน ในสมัยนั้นกระตาดหาได้ยากมาก เมื่อได้ กระตาดเปล่านั้นแผ่นก็ฝึกเขียนจนเต็ม ท่าน เคร่งครัดในการหัดอ่านหัดเขียน ทำให้มีความรู้ หนังสือไทย พระธรรมคัมภีร์ บาฬี และหนังสือขอม อย่างแตกฉาน

เมื่อบวชได้เพียง ๔ พรรษาท่านได้รับอนุญาต ให้แสดงธรรมเทศนา พระธรรมเจดีย์คัมภีร์ ซึ่งเป็น พระคัมภีร์ที่ยากยิ่ง ต่อมาท่านได้รวบรวมหนังสือ สวดมนต์แปลคิริมานนทสูตร (ในบทสวดมี ความหมายสอนให้เข้าใจธรรมชาติของทุกขเวทนา จากการเจ็บป่วย) ซึ่งทายกทายิกาวัดไผ่ล้อมได้ใช้ สวดอยู่จนทุกวันนี้

บิดาแห่งการศึกษาจังหวัดตราด

พระวิมลเมธาจารย์ วรรณคณานุรักษ์ เห็นว่า การศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการ พัฒนาคณะและนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ท่านจึง ให้ความสำคัญต่อการวางรากฐานในการจัด การศึกษาสำหรับชาวตราด

ในด้านการศึกษาก่อกำเนิดท่านได้ตั้ง สำนักเรียนหนังสือไทย คนทั่วไปเรียกว่า **สำนัก ท่านขรัวแจ้งวัดไผ่ล้อม** โดยใช้กุฏิของท่านเป็น สถานที่อบรมสั่งสอนศิษย์แบบให้เปล่า ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๒ สำนักเรียนของท่านมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ในปีนี้ มีการสอบวัดผลการเรียนอย่างเป็นทางการครั้งแรก ในเมืองตราด เจ้าคณะมณฑลจันทบุรีซึ่งมีหน้าที่เป็น ผู้อำนวยการศึกษามณฑลจันทบุรี ดูแลการพระศาสนา และการศึกษาเมืองจันทบุรี เมืองตราด เมืองระยอง เมืองปทุมธานี (ขณะนั้นคือ พระสุคุณคณาภรณ์ ภายหลังได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) เป็น ประธานในการสอบไล่ให้นักเรียนได้มาเห็นสำนักของ ท่านขรัวแจ้งวัดไผ่ล้อมมีการจัดการเรียนการสอน อย่างเข้มแข็ง จึงมีบัญชาให้จัดตั้งเป็น โรงเรียนแห่งแรก ของจังหวัดตราด ชื่อ **สำนักสอนหนังสือไทยวัดไผ่ล้อม** การตั้งโรงเรียนแผนแบบใหม่อย่างเป็นทางการครั้งแรก ในจังหวัดตราดนี้ พระอาจารย์แจ้งรับหน้าที่เป็นครู สอนเองดังเดิมแต่ได้รับนิยัตติ เดือนละ ๒๕ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๖ โรงเรียนวัดไผ่ล้อมมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นสถานศึกษาบนภูิจึงคับแคบ ประกอบกับต้องการขยายการศึกษาเป็นระดับมัธยมศึกษา ด้วยความร่วมมือจากผู้ว่าราชการเมืองตราดในขณะนั้น จัดการบอกบุญเรียไโรเงินสร้างอาคารเรียนหลังหนึ่งขึ้นในบริเวณวัดไผ่ล้อม และให้ชื่อว่า *โรงเรียนเวฬุสุนทรการ*

พ.ศ. ๒๔๖๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดในขณะนั้นเรียไโรเงินจากข้าราชการ พ่อค้าประชาชน ก่อสร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่นอกวัด และได้พัฒนาเป็น *โรงเรียนตราษตระการคุณ* จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนสหศึกษา ภายหลังได้แยกนักเรียนหญิงและการศึกษาระดับประถมศึกษาไปเรียนอีกแห่งหนึ่งคือ *โรงเรียนสตรีตราด* (ปัจจุบันคือ *โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์*)

ด้วยความรักในการศึกษา พระวิมลเมธาจารย์ วรรณคณานุรักษ์ ได้ตั้งโรงเรียนสอนหนังสือขึ้นต้นขึ้นอีกในวัดไผ่ล้อม ท่านจัดหาครูมาสอนเอง ต่อมาทางราชการรับไปดูแลต่อ จัดตั้งเป็นโรงเรียนเทศบาล และต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเทศบาล ปัจจุบันชื่อว่า *โรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา*

นอกจากสอนลูกศิษย์ให้อ่านออกเขียนได้ ท่านยังอบรมศีลธรรมจรรยา มารยาทด้วย ท่านมักเคร่งครัดในมารยาทการพูดจา ให้เป็นคนมีเหตุผล พูดชัดถ้อยชัดคำ ลูกศิษย์ของท่านเมื่อทำงานก็ได้เลื่อนตำแหน่งมีชื่อเสียงในภายหลังหลายคน เช่น ขุนระดับคดี (ปัญญา รมยานนท์) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พลตำรวจตรี พระพิภรณ์พลกิจ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ เป็นต้น

ท่านเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาของจังหวัดตราดมาแต่เดิม การศึกษาเล่าเรียนของจังหวัดตราดจึงได้ก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้

ด้านการศึกษาสำหรับสงฆ์ ท่านได้จัดตั้งโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีขึ้นเป็นครั้งแรกในจังหวัดตราด ในด้านแผนกธรรม ท่านนิมนต์พระจากพระนครมาเป็นครูสอน และให้เจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ มาเรียน หรือจัดส่งพระมาเรียนแล้วกลับไปเป็นครูสอนในวัดนั้น ๆ ในด้านภาษาบาลีท่านได้ส่งพระไปเรียนที่พระนคร แล้วกลับมาเป็นครูสอนในจังหวัดตราด

ครูและนักเรียนโรงเรียนตราษตระการคุณ
ก่อนที่อาคารเรียนกลายเป็นที่ว่าการอำเภอเมืองตราดหลังเก่า

ด้านการปฏิบัติกรณียกิจบำรุงพุทธศาสนา
ท่านได้สร้างอุโบสถวัดไผ่ล้อม จัดสร้างและ
ปฏิสังขรณ์กุฏิวัดไผ่ล้อม และในครั้งที่ท่านเป็น
เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อมญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาช่วยกัน
สร้างศาลาการเปรียญ

ด้านสังคม ในช่วงที่เมืองตราดอยู่ภายใต้
การปกครองของฝรั่งเศส ท่านได้ร่วมชะตากรรมกับ
ชาวเมืองตราด ปลอบใจและให้ความอบอุ่นใจ
ประชาชนให้ตั้งอยู่ในความสงบ ขณะเดียวกันท่าน
ได้ขอร่วมมือให้มีการรณรงค์ชาวบ้าน

ก่อนที่ท่านจะมรณภาพไม่นานนักได้สร้าง
เหรียญทองแดงรมยาเป็นที่ระลึก ด้านหนึ่งของ
เหรียญเป็นรูปและนามของท่าน อีกด้านหนึ่งเป็น
อักษรจารึกคำสอนว่า **“รักพ่อแม่อย่าลืมคุณ
รักบุญอย่าลืมศีล”** อันเป็นคำสั่งสอนที่ผู้ได้รับแจก
มีความรู้สึกเหมือนเป็นการให้ศีลให้พร อยู่เย็นเป็นสุข
เหรียญนี้เป็นที่นิยมและนับถือของประชาชนอย่าง
กว้างขวาง และชาวตราดนำหลักคำสอนนี้ยึดถือ
ปฏิบัติกันต่อมา

ความเจริญในทางสมณเพศ

พระวิมลเมธาจารย์ วรญาณคณานุรักษ์
เป็นพระที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย ปฏิบัติและรู้
ลึกซึ้งในพระธรรมอย่างดียิ่ง มีความเจริญในทาง
สมณเพศ ดังนี้

พุทธศักราช ๒๔๓๓ ได้รับแต่งตั้งให้เป็น
คู่สวดกรรมวาจาอุปสมบท

พุทธศักราช ๒๔๔๕ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรง
ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

พุทธศักราช ๒๔๕๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระ
อุปัชฌาย์

พุทธศักราช ๒๔๕๐ ได้รับแต่งตั้งเป็น
ผู้รั้งตำแหน่งรองเจ้าคณะเมืองตราด

เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ เมื่อ
ครั้งที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จเยี่ยมอาณาประชาราษฎร์จังหวัดตราด ท่าน
ได้รับมอบเป็นผู้อ่านคำถวายพระพรชัยมงคล แทน
พระสงฆ์เมืองตราด แสดงความยินดีในการที่เสด็จ
พระราชดำเนินมาประพาสเมืองตราด

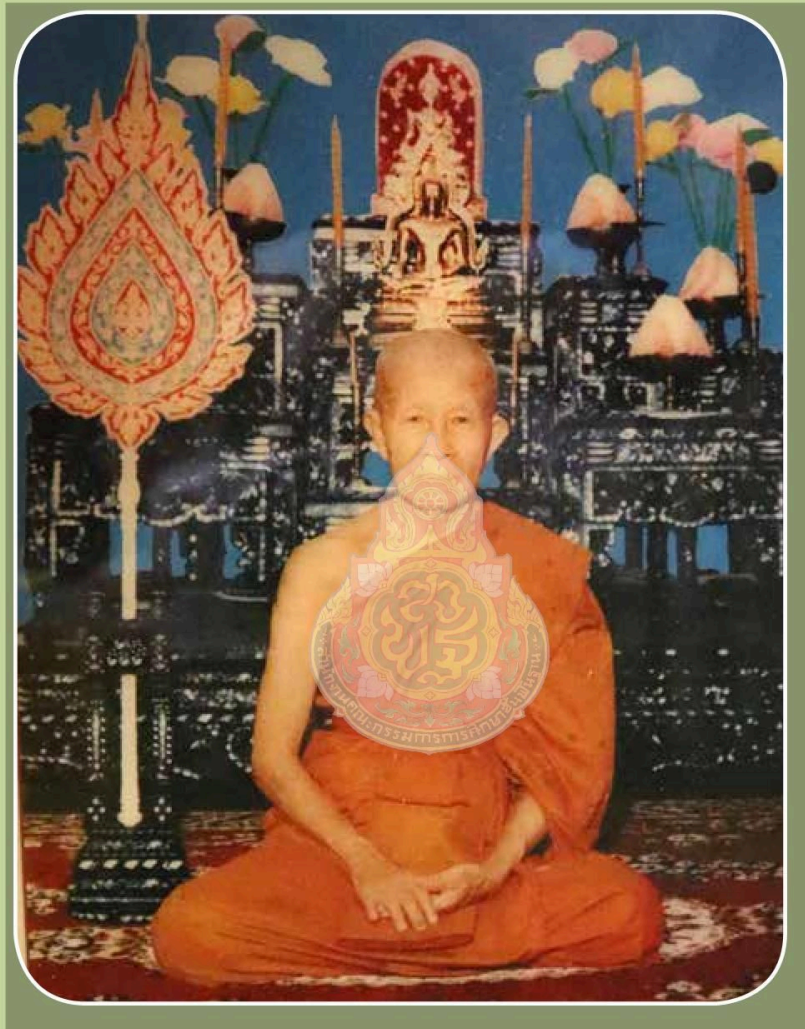
พุทธศักราช ๒๔๕๑ ได้รับพระราชทาน
สมณศักดิ์ เป็น พระครูสารพิสุทธิ์ ดำรงตำแหน่ง
รองเจ้าคณะจังหวัดตราด

พุทธศักราช ๒๔๕๕ ได้รับพระราชทาน
สมณศักดิ์ เป็น พระครูวิมลเมธาจารย์ ดำรง
ตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดตราด

พุทธศักราช ๒๔๗๗ ได้รับพระราชทาน
สมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระวิมล
เมธาจารย์ วรญาณคณานุรักษ์ สังฆปาโมกข์

พระวิมลเมธาจารย์ วรญาณคณานุรักษ์
สังฆปาโมกข์ มรณภาพ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๙
รวมสิริอายุ ๙๓ ปี พรรษา ๗๒ พรรษา

พระบูรเขตต์คณาจารย์ สุทธิสารวรนายก สังฆปาโมกข์ (พื้น สุขุทโธ)

พระเถระผู้อุทิศตนแก่พระพุทธศาสนาและสังคม เป็นปูชนียบุคคล ปฏิบัติบำเพ็ญตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เคารพและกตัญญู กตเวทีแด่พระอุปัชฌาย์ตลอดมา ท่านเป็น **พระผู้เป็นแบบอย่างแก่พระ** อย่างแท้จริง

พระบูรเขตต์คณาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด และอดีตเจ้าคณะจังหวัดตราด นามเดิม พัน เขียวขจี เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็นบุตรนายเปี้ยก และนางบุญร่ม เขียวขจี เป็นชาวบ้าน แหลมหิน ตำบลหนองคันทร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด วัยเด็กได้รับการศึกษาจากพระอาจารย์เจียม วัดแหลมหิน สามารถอ่านออกเขียนได้เป็นอย่างดี

อุปสมบท ณ วัดแหลมหิน เมื่ออายุ ๒๑ ปี วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ โดยมีพระวิมลเมธจารย์ (แจ้ง จันทสโร) วัดไผ่ล้อม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการเจียง วัดแหลมหิน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระสมุห์เถียรสมุห์โท เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ด้านจริยวัตร

ในปีต่อมาพระวิมลเมธจารย์ชวนให้มาเรียนนักธรรมที่วัดไผ่ล้อม การเรียนนักธรรมในสมัยนั้นยากมาก พระบูรเขตต์คณาจารย์ได้ใช้ความวิริยอุตสาหะอ่านหนังสือด้วยตนเองจนสามารถสอบได้นักธรรมเอก ท่านรอบรู้ในพระธรรมเป็นอย่างดี

พระบูรเขตต์คณาจารย์เป็นพระเถระที่ปฏิบัติเคร่งครัดตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัย ถือวัตรปฏิบัติและทำวิปัสสนากรรมฐานเป็นนิจ ตั้งมั่นในความกตัญญูกตเวทีต่อครูผู้เป็นอุปัชฌาย์อย่างสูงสุด เป็น

แบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุและสาธุชน โดยเผยแพร่คำสอน **“รักดีต้องละชั่ว รักตัวเองฝึกตน”** ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างเพื่อให้สาธุชนได้เข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนา ชี้ให้เห็นถึงแก่นสารของชีวิต รู้จักชีวิตที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักความสุขที่เกิดจากความสงบ ท่านมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่สะสมวัตถุ

กรณียกิจที่สำคัญ มีดังนี้

ท่านมั่นคงในความกตัญญูต่อพระอุปัชฌาย์ เจริญรอยตามพระอุปัชฌาย์ โดยให้ความสำคัญและส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนอย่างจริงจัง และอำนวยความสะดวกสร้างหอสมุดพระวิมลเมธจารย์ จัดสร้างและปฏิสังขรณ์ ภูมิ ชุมประตู่ กำแพงรอบวัด หอระฆัง ศาลาการเปรียญ

ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรม โดยจัดสมุด อุปกรณ์การเรียนให้ และตั้งโรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นที่วัดไผ่ล้อม

จัดตั้งกองทุนบูรเขตต์คณาจารย์สนับสนุนนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ปีละประมาณ ๓๐ - ๔๐ คน ด้านที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภคบริโภค การศึกษา และการอบรมศีลธรรมจรรยา

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๐ ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระบูรเขตต์คณาจารย์ สุทธิสารวรนายก สังฆปาโมกข์

พระบูรเขตต์คณาจารย์ มรณภาพวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ รวมสิริอายุ ๘๗ ปี พรรษา ๖๖ พรรษา

พระราชเชมากร สุนทรธรรมนิวัณฐ์
ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
(ปกรณ์ อารทุวิริโย)

พระเถระที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยยิ่ง
เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ภิกษุและบุคคลทั่วไป ญาติโยม
จึงให้ความเคารพรักเสมอมา

พระราชเชมากร อดีตเจ้าคณะจังหวัดตราด
มีนามเดิมว่า เก้า ต่อมาเปลี่ยนเป็น ปกรณ์ ลากเหลื่อ
ท่านเกิดเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๒
ณ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

การศึกษา เมื่อปฐมวัยได้รับการศึกษาจาก
วัดคลองซุด เนื่องจากครอบครัวมีอาชีพทำนาจึงต้อง
ช่วยบิดามารดาทำนา จนถึงคราวคัดเลือกทหาร
ท่านได้สมัครเป็นตำรวจและรับราชการตำรวจนานถึง
๕ ปี ได้รับยศสิบตำรวจโท

มุ่งมั่น และฝึกฝนในธรรมและการศึกษา
หลังจากนั้นลาออกจากราชการและอุปสมบท ณ
วัดคลองซุด โดยมีพระวิมลเมธาจารย์ (เจ้ง จนทสโร)
เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการรอด วัดคลองซุด เป็น
พระกรรมวาจาจารย์ และพระสมุห์แปรมวัดไผ่ล้อม
เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ท่านตั้งใจมั่นตั้งแต่เป็นเด็กวัดว่า เมื่อ
อุปสมบทจะต้องกราบพระวิมลเมธาจารย์เป็นพระ
อุปัชฌาย์ เนื่องจากท่านมีความรู้ดี ปฏิบัติพระวินัย
เคร่งครัด สั่งสอนดี มีเหตุมีผล พุดจาทันคน แม้
ชาวบ้านจะพูดกันว่าพระวิมลเมธาจารย์เป็นพระที่
เคร่งครัดจึงกลัวเกรงท่าน เมื่อจะบวชก็ไม่อยากจะ
กราบท่านเป็นพระอุปัชฌาย์

ท่านเป็นผู้ฝึกฝนในการศึกษา สามารถสอบได้
นักธรรมเอกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และสอบได้เปรียญ
ประโยค ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

พระราชเชมากร มีความรู้ดี มีประสบการณ์
จึงมีโวหารในการแสดงธรรมได้ลึกซึ้ง ไพเราะ เป็นที่
ชื่นชอบของพุทธศาสนิกชนที่ได้รับฟัง นอกจากนี้
ท่านยังเป็นนักบริหาร นักปกครองที่ดี สามารถดำรง
ตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดได้อย่างราบรื่น เพราะมี
ความยุติธรรม รอบรู้ทันคน เป็นที่ยำเกรงของพระ
ในจังหวัด พระคุณเจ้ายังได้บริจาคทรัพย์ซึ่งได้รับ
ถวายจากญาติโยมให้กับสาธารณกุศล ไม่น้อยกว่า
๕๐๐,๐๐๐ บาท

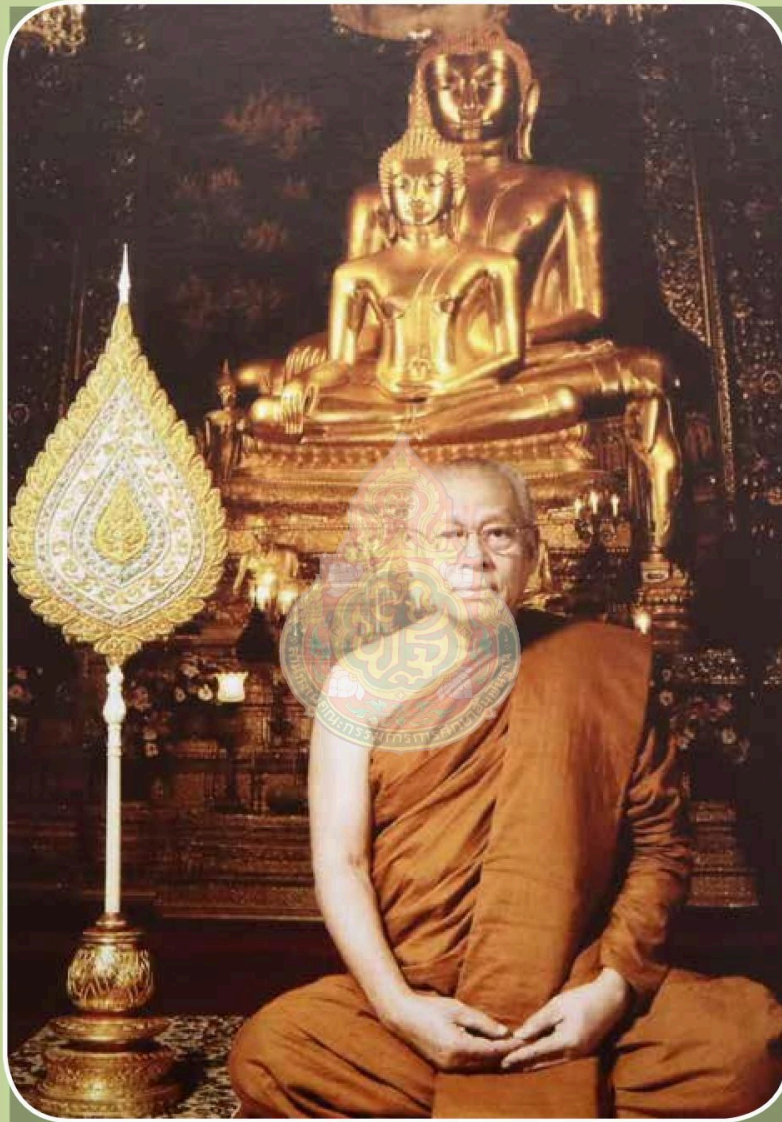
ท่านมีความกตัญญูกตเวทีต่อครูผู้เป็น
อุปัชฌาย์อย่างยิ่ง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุ
และสาธุชน และได้เผยแพร่คำสอน **“รักรวยต้อง
ประหยัด รักฉลาดต้องหมั่นเรียน”** เป็นหลักปฏิบัติ
แก่สาธุชน

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ท่านได้รับ
พระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้น
สามัญ ที่ พระพิศาลปริยัติกิจ

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้รับ
พระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นราช
ที่ พระราชเชมากร สุนทรธรรมนิวัณฐ์ ยติคณิสสร
บวรสังฆาราม คามวาสี

พระราชเชมากร มรณภาพ เมื่อวันที่ ๑๓
เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ รวมสิริอายุ ๘๖ ปี พรรษา
๖๐ พรรษา

สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พุทธมยุรีโต)

พระเถระผู้ใหญ่ผู้เจริญในสมณคุณ ประกอบกรณียกิจด้วยความอุตสาหวิริยะ ด้วยเมตตา อุทิศตนแก่พุทธศาสนาและสังคมอย่างแท้จริง เป็นหลักที่สำคัญของคณะสงฆ์

สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พุทธมยุรีโต) ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระวันรัต ศรีวัชรญาณวงศวิวัฒน์ ปรีดีพัฒนพงศ์ วิสุทธิสงฆปริณายก ตรีปิฎกโกศล วิมลคัมภีรญาณสุนทรธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี

นามเดิม จุนท์ พราหมณ์พิทักษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ณ บ้านเกาะเกตุ ตำบลช้างราก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เป็นบุตรของนายจันทร์และนางเหลียว พราหมณ์พิทักษ์

ท่านสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดคีรีวิหาร อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เมื่อมีอายุครบ ๑๒ ปี ได้เข้าพิธีบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อวันจันทร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ ณ วัดคีรีวิหาร โดยมี พระวินัยบัณฑิต (ถาวร ฐานุตตโร) เจ้าอาวาสวัดคีรีวิหาร เป็นพระอุปัชฌาย์

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ พระอุปัชฌาย์ได้ส่งมาศึกษาต่อที่วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร พร้อมกับพระทองดี อนาวินโกล (พระธรรมวุฒาจารย์ เจ้าอาวาสวัดวรดิฐดาราม) โดยลงเรือที่บ้านท่าเรือจ้าง จังหวัดตราด และมาพักอยู่กับพระครูประสาทพุทธปริตร (แจ่ม ธรรมสาโร)

เมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ได้เข้าพิธีอุปสมบท เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระวัชรญาณวงศวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ม.ร.ว.ชื่น สุจิตโต) เป็นพระอุปัชฌาย์

(ต่อมาทรงได้รับพระราชทานสถาปนาพระอิสริยยศและพระฐานันดรศักดิ์ เป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) พระวินัยบัณฑิต (ถาวร ฐานุตตโร) วัดคีรีวิหาร จังหวัดตราด เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระครูวิสุทธิธรรมภาณ (แจ่ม ธรรมสาโร) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๔๙๕ สอบได้นักธรรมชั้นเอก ในสนามหลวงสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๑๖ สอบได้ประโยคเปรียญธรรม ๙ ในสนามหลวงสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร

ตำแหน่งงานด้านการศึกษา เช่น เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร ผู้อำนวยการศึกษา สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร

กรรมการสนามหลวง แผนกบาลี แม่กองธรรมสนามหลวง รองประธานกรรมการฝ่ายศาสนศึกษาของมหาเถรสมาคม

ผู้อำนวยการมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประธานคณะกรรมการ ตำราและวิชาการ มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งงานปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่

พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธรรมยุต)

พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต)

พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นพระอุปัชฌาย์

คณะสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารเจริญพระพุทธมนต์
ถวายพระพรชัยมงคลเฉลิมพระเกียรติ เนื่องใน
โอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๗.๐๐ น.

(ข้อมูลและภาพโดย เพชร์บุ๊คเพจ วัดบวรนิเวศวิหาร)

พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัด
ตรีทศเทพ

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่
คณะธรรมยุต

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
วัดมกุฏกษัตริยาราม

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
วัดชิโรธรรมาราม

พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
วัดบวรนิเวศวิหาร

พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

นอกจากนี้ท่านได้ปฏิบัติงานพิเศษ ได้แก่
ตรวจการณ์คณะสงฆ์ภาค ๓ (ธรรมยุต) ตรวจการณ์
คณะสงฆ์ภาค ๗ (ธรรมยุต) ตรวจการณ์คณะสงฆ์
ภาค ๘ (ธรรมยุต) ตรวจการณ์คณะสงฆ์ภาค ๑๒
(ธรรมยุต) ตรวจการณ์คณะสงฆ์ภาค ๑๓ (ธรรมยุต)

รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
(ธรรมยุต)

กรณียกิจ

- เป็นผู้ถวายการสอนพระธรรมวินัยแด่
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี ศรีสินทร
มหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริ
สมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม
บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรง
พระราชอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร ในคราวทรงผนวช เสด็จ
ประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

- เป็นกรรมการชำระพระไตรปิฎก ฉบับ
เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

- เป็นกรรมการชำระพระไตรปิฎก ฉบับ
เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา สมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง

- เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ
โครงการชำระพระไตรปิฎก และอรรถกถาแปล

ฉบับเฉลิมพระชันษา ๙๐ ปี เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

- เป็นผู้ตรวจสอบการคำนวณปฏิทินหลวง (ปฏิทินจันทรคติของไทย) และให้ความเห็น ก่อนที่จะประกาศใช้ในแต่ละปี และเดินหมุดและคำนวณปฏิทินปักขคณนา สำหรับบอกอุปสงให้กับคณะสงฆ์ คณะธรรมยุต

- ปฏิบัติหน้าที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่ นั่งพระเสลี่ยงกลีบบัว (พระยานมาศพระน้า) และราชรถน้อย (รถพระน้า) อ่านพระอภิธรรมนำขบวนพระอิสริยยศ ในการเคลื่อนพระศพ ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สู่พระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑

- ปฏิบัติหน้าที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่ นั่งพระเสลี่ยงกลีบบัวและราชรถน้อยอ่านพระอภิธรรมนำขบวนพระอิสริยยศ ในการเคลื่อนพระศพ ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สู่พระเมรุ ณ ท้องสนามหลวง วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕

งานศึกษาสงเคราะห์และสาธารณูปการ
เช่น อุปถัมภ์นักเรียนโรงเรียนวัดศิริวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุบลมณี) จังหวัดตราด เป็นประธานหาทุนทรัพย์สร้างอาคารเรียน ๒ หลัง อาคารโรงยิม และปรับปรุงทัศน โรงเรียนวัดศิริวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุบลมณี)

หาทุนทรัพย์บูรณปฏิสังขรณ์วัดวรดิธถาราม จังหวัดตราด เป็นประธานโครงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดบวรนิเวศวิหาร ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดตั้งทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ วัดตรีทศเทพ หาทุนทรัพย์ก่อสร้างกุฏิสงฆ์ วัดเชียงทอง ประเทศลาว

หาทุนทรัพย์สร้างตึกสกลมหาสังฆปริณายก หลังที่ ๑๕ โรงพยาบาลตราด หาทุนทรัพย์สร้างตึกวชิรญาณวงศ์ ตึกสามัคคีพยาบาล ตึก ภปร

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นประธานหาทุนทรัพย์เพื่อซื้อเครื่องมือแพทย์ให้โรงพยาบาลพลพล พุทเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลงานนิพนธ์ ได้แก่ ธรรมเชิงปฏิบัติ ธรรมทัศน์ ทูต มงคลละมุน เล่าชาดก วิถีชนแบบชาวพุทธ แบก-หาม-คอน-หาม เรื่องเกี่ยวกับภิกษุณี พุทธวิธีชนะความโกรธ จริยาปิฎก (เล่ม ๑ - ๗) พุทธวงศ์ (เล่ม ๑ - ๗) ศิลธรรมดีชีวิมีสุข รัตนนิพนธ์

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระอมรโมลี

พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสุมนต์มุนี ศรีปริยัติบวรวิภูษิต ยติคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี

พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพกวี ศรีปริยัติวิภูษิต ตรีปิฎกบัณฑิต ธรรมิกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมกวี ศรีธรรมประยุต วิสุทธินายก ตรีปิฎกบัณฑิต ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ ที่ พระพรหมมุนี ศรีวิสุทธิญาณนายก ธรรมสาธกวิจิตรปฏิภาณ ปริยัติวิธาน กิจจการี ตรีปิฎกบัณฑิต ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์เป็น สมเด็จพระราชาคณะ ชั้นสุพรรณบัฏ ที่ สมเด็จพระวันรัต ศรีวิสุทธิญาณวงศวิวัฒน์ ปริยัติพัฒนวงศ์ วิสุทธิสงฆปริณายก ตรีปิฎกโกศล วิมลคัมภีรญาณสุนทร ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยาสี

กราบพระ

สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๑๐ วัด

วัดเป็นสถานที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นแหล่งบอกเล่าเรื่องราวที่สะท้อนประวัติความเป็นมา เหตุการณ์สำคัญ ความเจริญมั่นคงของชุมชนนั้น ๆ ทั้งในเรื่องการทำมาหากิน การค้าขาย ศิลปกรรม ขนบประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของชุมชน เพราะวัดมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่พึ่งพาและสถานที่พบปะสมาคมของผู้คนในสังคมนั้นเอง สำหรับวัดในจังหวัดตราดมีเป็นจำนวนมาก ทุกวัดต่างมีประวัติความเป็นมาและความสำคัญต่อชุมชน ในที่นี้จะขอนำชมวัดเก่าแก่ที่มีความเป็นมาน่าสนใจ รวมทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ยังคงได้รับการทำนุบำรุงรักษาไว้เป็นอย่างดี และขอแนะนำท่านไปร่วม “กราบพระ” ชมศิลปกรรม และเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของวัดสำคัญ ๆ ของจังหวัดตราด

๑. วัดโยธานิมิต

วัดโยธานิมิต (พระอารามหลวง) เป็นวัดแรก ที่ขอเชิญชวนมากราบพระเพื่อความเป็นสิริมงคล ก่อนจะ ไปท่องเที่ยวที่อื่น ๆ เพราะวัดนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ของชาวตราดที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึง วิถีกรรมในการปกป้องชาติ

วัดโยธานิมิต ตั้งอยู่ที่ถนนเทศบาล ๔ ตำบล วังกระแจะ อำเภอเมืองตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานวิสุงคามสีมาจาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ และได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓

วัดโยธานิมิตมีประวัติเล่าสืบต่อกันมาซึ่งเชื่อว่า สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วงที่ไทยทำสงครามกับเวียดนาม (ญวน) ที่เรียกว่า ศึกอันนัมสยามยุทธ์ (พ.ศ. ๒๓๗๖ ถึง พ.ศ. ๒๓๙๐ รวม ๑๔ ปี) ได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ ต้นสกุล สิงห์เสนี) เป็นแม่ทัพบก และเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ ต้นสกุล บุนนาค ต่อมาคือสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์) เป็นแม่ทัพเรือนำไพร่พลมารบกับญวน

แต่ทัพเรือไม่สามารถนำทัพไปช่วยการรบได้ทัน เพราะ ไม่มีลมทะเลเอื้ออำนวย จึงต้องตั้งทัพอยู่ที่เมืองตราด ในช่วงเวลาพักทัพเหล่าทหารได้ช่วยกันสร้างวัดนี้ขึ้นและขนานนามว่า วัดโยธานิมิต เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าเคยได้ตั้งทัพในพื้นที่ดังกล่าว

ภายหลังเจ้าพระยาพระคลังได้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระราชกุศลที่ได้สร้างวัดโยธานิมิตขึ้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นนิตยภัต (อาหารหรือค่าอาหารที่ถวายภิกษุสามเณรเป็นนิตย) ปีละ ๑๘๐ บาท กระทั่งยกเลิกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘

อย่างไรก็ตามเชื่อกันว่าบริเวณนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งพระยาวชิรปราการเจ้าเมืองกำแพงเพชรได้มารวบรวมกำลังไพร่พลที่เมืองตราดเพื่อกอบกู้เอกราช และให้กำลังพลช่วยกันขนมูลดินเพื่อสร้างวัดนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐

ประมาณ พ.ศ. ๒๔๐๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าเสนาสนะบางส่วนของวัดโยธานิมิตทรุดโทรมลงมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ ในเวลาต่อมาคณะสงฆ์มีดำริให้เริ่มทำทะเบียนวัดและได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อ วัดโบสถ์ ตามที่ชาวบ้านนิยมเรียกแต่โบราณ ต่อมาได้กลับมาใช้ชื่อ วัดโยธานิมิต อีกครั้งเมื่อวัดได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ใน พ.ศ. ๒๕๒๓

ศาลาการเปรียญ วัดโยธานิมิต

ประวัตีเจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต (พระอารามหลวง) ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๒)

พระเทพสุเมธมุนี (สง่า สกโก) เจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต และที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดตราด นามเดิม สง่า สุทธิวาริ เกิดวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

อุปสมบท วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ณ วัดหนองคันทร้ง ตำบลหนองคันทร้ง อำเภอเมืองตราด พระอุปัชฌาย์คือ พระครูพุทธนิสารวิบูล วัดลำดวน พระธรรมธรรมา วัดลำดวน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ พระใบฎีกาสิน วัดหนองคันทร้งเป็นพระอนุสาวนาจารย์

การศึกษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดหนองคันทร้ง

พ.ศ. ๒๕๐๔ สอบได้นักธรรมเอก

พ.ศ. ๒๕๐๘ สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๕๑๔ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นพระครูสัญญาบัตร ที่ พระครูวิบูลคณานุรักษ์

พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองตราด

พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นเจ้าคณะจังหวัดตราด

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญ ที่ พระวิมลเมธาจารย์

พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสุเมธธรรมา สุนทร ศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพสุเมธมุนี ศรีสังฆโสภณ วิมลศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

สถานที่และสิ่งสำคัญภายในวัด

พระอุโบสถ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ แล้วเสร็จ พ.ศ. ๒๕๑๕ เพื่อทดแทนโบสถ์หลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม พระอุโบสถมีการบูรณะหลายครั้งจนถึงปัจจุบัน อุโบสถเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วก่อปูน มีบันไดขึ้นทั้ง ๔ ทิศ ส่วนปลายของราวบันไดทั้ง ๒ ข้างทุกทิศมีรูปปั้นสิงห์คู่สีขาวมีเครื่องประดับสีทองที่แผงคอและข้อเท้า ถัดขึ้นไปบนลานรอบพระอุโบสถภายในกำแพงแก้ว มีซุ้มใบเสมาประจำทิศ ๘ ซุ้ม พระอุโบสถตั้งอยู่บนฐานยกสูง มีบันไดทางเข้าฝั่งทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ปลายบันไดมีรูปปั้น นรสิงห์นั่งสีขาวมีแผงคอสีแดง

หน้าบันของพระอุโบสถประดับตราสัญลักษณ์วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๔๙

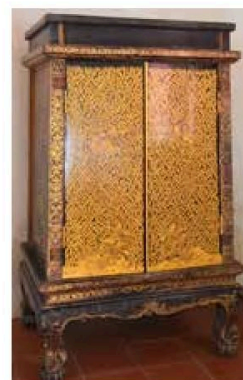
ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปประธานปางมารวิชัย มีฉัตรทอง ๕ ชั้น ผนังพระอุโบสถเป็นจิตรกรรมเรื่องพระพุทธประวัติ และทศชาติชาดก

สิงห์สีขาวและนรสิงห์ บริเวณพระอุโบสถ วัดโยธานิมิต

ซุ้มใบเสมา

ตู้พระธรรมภายในพระวิหาร

- ภาพบนซ้าย : พระประธานในพระวิหาร ภาพบนขวา : พระวิหาร วัดโยธานิมิต
- ภาพล่างซ้าย : ภาพพระเวสสันดรพระราชทานช้างปัจจัยนาครให้แก่เหล่าพราหมณ์จากเมืองกลิงคราษฎร์
พระเวสสันดรประทับบนหลังช้าง ด้านล่างมีทหารในเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ถือปืน ด้านขวามีฉากประตูประราชวัง
ด้านซ้ายเป็นโขดหินและต้นไม้
- ภาพล่างขวา : ภาพพระเวสสันดรชาดกกันทมัทธิ ตอนซีเปลือยขอภรรยาและชาติจากพระเวสสันดร

ภาพหงส์อยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า
บริเวณรอบข้างมีต้นไม้ ดอกไม้ และก้อนเมฆ
ตามแบบศิลปะจีน อยู่ที่ฝาผนังด้านบนเหนือพระประธาน

พระวิหาร (อุโบสถหลังเดิม) ภายในประดิษฐาน
พระพุทธรูปประทับขัดสมาธิราบปางมารวิชัย ปิดทอง
ประทับนั่งบนฐานปัทม์ที่มีฐานปูนยกสูง รายรอบด้วย
พระพุทธรูปขนาดย่อมลงมา ฝาผนังมีจิตรกรรมสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นเรื่องเวสสันดรชาดก และพระพุทธรูปเจ้า
ผจญเหล่ามาร ภายในพระวิหารมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง
คู่พระธรรม สมุดใบลาน

เจดีย์ ด้านหน้าพระอุโบสถประดิษฐานเจดีย์ทรงระฆังสูงสี่ทอง ขนาดใหญ่องค์หนึ่ง มีมุขยื่นออกมาเป็นซุ้มขนาดเล็ก ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกทำเป็นประตูเข้าไปในองค์เจดีย์ ลักษณะซุ้มเป็นเสาสองข้างประดับบัวหัวเสาสี่ทองรองรับหน้าบันรูปเทพนม

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งอยู่ตรงมุมด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของวัด ประดิษฐานพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสำริดในชุดเครื่องยศของกษัตริย์ที่งดงามมาก ทรงถือพระแสงดาบวางพาดไว้เหนือพระขานูทั้ง ๒ ข้างด้านหลังมีฉัตรเงินและทองปักอยู่ พระบรมรูปดังกล่าวดำเนินการสร้างที่วัดราชผาติการาม กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ มณฑปรูปเรือสำเภาและสระน้ำสร้างโดยพระเทพสุเมธมุนี เจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ จากนั้นจึงได้อัญเชิญพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาประดิษฐาน และดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์รูปแบบของศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์แบบจัตุรมุขมีส่วนหลังยื่นออกไป หันหน้าไปทางทิศเหนือ ส่วนกลางของหน้าบันเป็นรูปพระมาลาวางอยู่บนพระแสงดาบ

นอกจากนี้ภายในวัดยังมี ศาลาการเปรียญซึ่งแต่เดิมใช้เป็นสถานที่สอนและสอบพระปริยัติธรรม หอระฆังเมรุ ซุ้มประตูวัด เขตสังฆาวาส

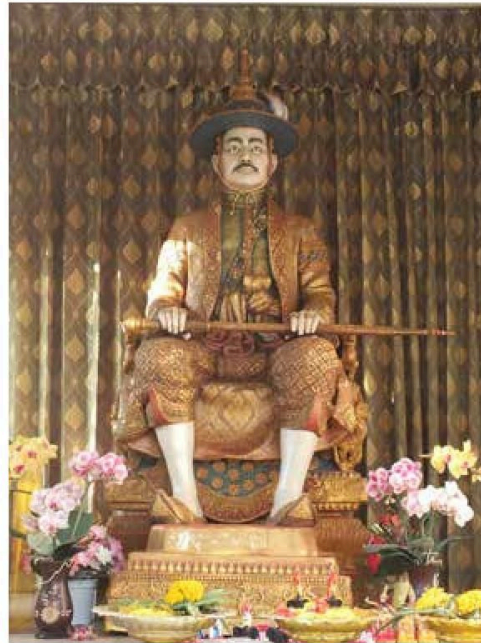

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช บนเรือสำเภาจำลอง

หอรบั้ง

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดโยธานิมิต
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒
(อนุเคราะห์ภาพโดย : สำนักอำนวยการ สพฐ.)

พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ซุ้มประตูวัด

วัดโยธานิมิต เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีพ่อค้า
ประชาชน หน่วยงานทั้งราชการและเอกชนมาประกอบ
กิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์ โดยทางวัด
จัดพิธีกรรมในวันสำคัญ หรือเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ
พุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา
วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เทศกาลทอดกฐิน เป็นต้น
ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยกรม
การศาสนา ใน พ.ศ. ๒๕๒๘ และยังเป็นสถานที่เผยแพร่
พุทธศาสนาของจังหวัดตราด

พระเจดีย์

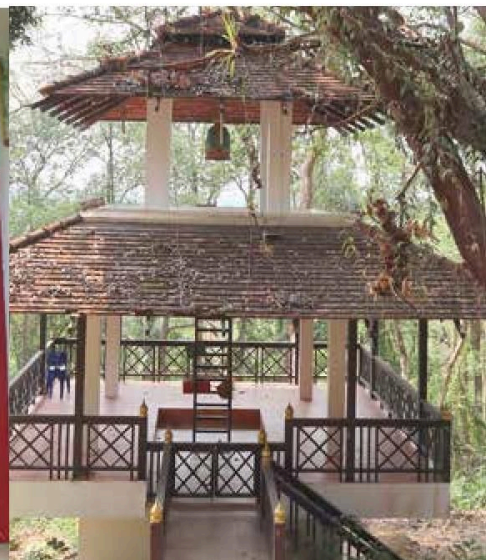
พระประธานในพระอุโบสถ วัดศิริวิหาร

พระอุโบสถ วัดศิริวิหาร

พระวิหารศิลปะแบบจีน

หอรระนั่ง

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน สภาอากาศไทย ประจำปี ๒๕๓๘ ณ วัดศิริวิหาร (พระอารามหลวง)

๒. วัดศิริวิหาร

วัดศิริวิหาร (พระอารามหลวง) เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการบูรณะและปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งวัด สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จึงมีรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ทั้งดงาม และเนื่องจากตั้งอยู่บนเนินสูงที่มีความงดงามตามธรรมชาติ ทำให้เห็นทิวทัศน์โดยรอบทั้งป่าเขาและทะเล

วัดศิริวิหารเป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ตั้งอยู่ที่บ้านท่าเลื่อน ตำบลขาราก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ชาวบ้านเรียกว่าวัดเขาญวน เนื่องจากคนญวนเคยอพยพมาอาศัยอยู่ เมื่อราว พ.ศ. ๒๓๔๐ วัดศิริวิหารตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ สร้างเสร็จและสมโภชเฉลิมฉลองในพ.ศ. ๒๔๕๖ ในการสร้างวัด สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ประทานกระเบื้องดินเผาบุหลังคาโบสถ์เป็นมงคลแก่วัด และพระปราณีเงินประชาชนปลัดจีนอุปการะรับทอดกฐินตลอดชีพ

ในพ.ศ. ๒๔๕๙ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ เสด็จตรวจการ คณะสงฆ์ ได้ประทับแรมที่วัดนี้ วัดศิริวิหารได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย พระอุโบสถซึ่งประดิษฐานพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา พระเจดีย์ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเจดีย์ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เรือนรับรองสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศาลาการเปรียญ วิหารจีนที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมณฑปพระอวโลกิเตศวร และพระเมตไตรยโพธิสัตว์ ประวัตินิเวศน์ และศิลปกรรมในวัดแสดงให้เห็นว่าวัดแห่งนี้ได้รับการอุปถัมภ์จากชาวจีนที่มำตั้งถิ่นฐานที่เมืองตราด

พระประธานภายในพระอุโบสถวัดบุปผาราม

๓. วัดบุปผาราม

วัดบุปผาราม เป็นวัดที่เก่าแก่ในจังหวัดตราด หลักฐานการสร้างวัดสะท้อนถึงการตั้งชุมชนไทยในเมืองตราดที่เจริญมั่นคงเป็นปึกแผ่นมาตั้งแต่สมัยอยุธยา วัดนี้เป็นศูนย์กลางของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เล่ากันว่าก่อนการสร้างวัดบริเวณดังกล่าวมีพรรณดอกไม้บานาชนิด คณะสำรวจพื้นที่สร้างวัดได้กลิ่นดอกไม้หอมอบอวลไปทั่วบริเวณแต่ไม่พบที่มาของกลิ่นหอม จึงเห็นร่วมกันว่าเป็นนิมิตที่ดีที่จะสร้างวัด ณ ที่แห่งนี้ หลังจากสร้างแล้วจึงตั้งชื่อวัดว่า “บุปผาราม” ซึ่งหมายถึง วัดสวนดอกไม้

วัดบุปผารามตั้งอยู่ที่บ้านปลายคลอง ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างโดย “หลวงเมือง” เมื่อ พ.ศ. ๒๑๙๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๕

ชื่อของวัดบุปผารามเป็นชื่อทางราชการที่มีมาแต่ดั้งเดิม ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงยังเรียกชื่อวัดนี้แตกต่างกันอีกหลายชื่อ คือ วัดเนินหย่อง (ตั้งอยู่บนเนินที่มีต้นไม้ชนิดหนึ่ง ชื่อต้นหย่อง ขึ้นอยู่จำนวนมาก) วัดปากทาง (ตั้งอยู่ตรงปากทางที่ใช้เดินทางออกจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันตก) วัดปลายคลอง

เป็นชื่อที่นิยมเรียกกันมากที่สุด เพราะตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านปลายคลอง (หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ที่ปลายคลองบางพระ)

ในอดีตวัดบุปผารามเป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชน ในด้านการศึกษา ในพ.ศ. ๒๔๔๓ พระปลัดนิยเป็นเจ้าอาวาส ได้มีการสอนอักขระสมัยแบบปฐม ก กา ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๗ มีการก่อตั้งเป็นโรงเรียนขึ้น ในระยะแรก ๆ อาศัยวัดเป็นที่เล่าเรียน จวบจน พ.ศ. ๒๔๙๙ จึงได้รับงบประมาณจากทางราชการไปสร้างในที่ใหม่แต่ยังเป็นที่ดินของวัด

ในสมัยพระครูคุณสารพิสุทธีหรือหลวงพ่อโห เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะแขวง วัดบุปผารามได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก ท่านได้บูรณะและปฏิสังขรณ์เสนาสนะตลอดจนถาวรวัตถุภายในวัดให้เป็นโบราณสถานที่สง่างาม

วัดบุปผารามได้รับการพัฒนาสืบต่อมา จนถึงในสมัยพระครูสุวรรณสารวิบูล เป็นเจ้าอาวาสได้จัดภูมิทัศน์บริเวณวัดใหม่ให้ดูเป็นระเบียบสวยงาม และร่วมกับจังหวัดตราดจัดตั้งอาคารพิพิธภัณฑ์ เพื่อรวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ก่อให้เกิดความศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ในพระวิหาร

โบราณสถาน สถานที่และสิ่งสำคัญ ภายในวัด

พระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระประธาน “หลวงพ่อด” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะพิเศษแตกต่างจากพระพุทธรูปทั่วไป ช่างได้สร้างเล็บนิ้วมือและนิ้วเท้าของท่านให้มีสีขาวขุ่นเหมือนมนุษย์ ภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังทั้ง ๔ ด้าน ตั้งแต่พื้นจรดเพดาน และที่เพดานตลอดถึงตัวไม้เครื่องบนทั้งหมดเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีภาพพระพุทธเจ้าปางแสดงธรรม และภาพเล่าเรื่องวรรณกรรมจีน และสิ่งมงคลของจีน

วิหารผากระดาน หรือพระอุโบสถหลังเก่าเป็นอาคารไม้ที่ตั้งอยู่บนฐานก่ออิฐถือปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาประดับเครื่องล่ายองทำจากไม้เนื้อแข็ง รอบวิหารมีชายคาซึ่งมีเสาพาไลทำจากไม้รองรับ พระประธานภายในพระวิหารเป็นพระพุทธรูปสำริดลงรักปิดทองปางมารวิชัยศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วิหารพระพุทธไสยาสน์ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ผนังมีจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นฝีมือช่างท้องถิ่นที่ผสมผสานศิลปะจีน แสดงให้

เห็นว่าวัดแห่งนี้อาจได้รับการอุปถัมภ์จากชาวจีนที่มาค้าขายแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก

มณฑปพระปางบำเพ็ญทุกกรกิริยา เป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส พื้นสูงประมาณ ๕๐ เมตร ฐานที่รองรับอาคารนี้ก่อทับอยู่บนกำแพงแก้ว ๓ ด้าน ภายในมีจิตรกรรมลักษณะการเขียนลายและการใช้สีมีความสวยงามมาก

มณฑปพระพุทธรูปสำริด เป็นอาคารเครื่องก่อรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ยอดหลังคาทำเป็นบัวหงายสองชั้นลดหลั่นกันรองรับเครื่องยอดหลังคาเป็นทรงยอดเจดีย์ ภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปสำริดของพระพุทธเจ้าในภัทรกัปนี้ ๔ พระองค์ ฝาผนังมีจิตรกรรมภาพพระพุทธเจ้าประทับนั่งบนอาสนะดอกบัว มีเรือนแก้วประดับรอบองค์พระพุทธเจ้า มีพระอัครสาวกนั่งประคองอัญชลีทั้งสองข้าง มีภาพพระสงฆ์ เป็นต้น

มณฑปพระพุทธรูปปางมณฑล ๑๐๘ มีลักษณะเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปปางที่มีลายมงคล ๑๐๘ ฝาผนังมีจิตรกรรมภาพพุทธประวัติ และประกอบด้วย ปาชา นกไกวฟ้า ลิง ช้าง และภาพดอกไม้ร่วง

พระอุโบสถวัดบุปผาราม

พระประธานในวิหารผากระดาน

พระอุโบสถ
พระวิหาร
และมณฑป
วัดบุปผาราม

ศาลาการเปรียญไม้ หอระฆัง และหอสวดมนต์

หมู่กุฏิรายทรงไทย

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพิพิธภัณฑ์วัดบูปผาราม วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

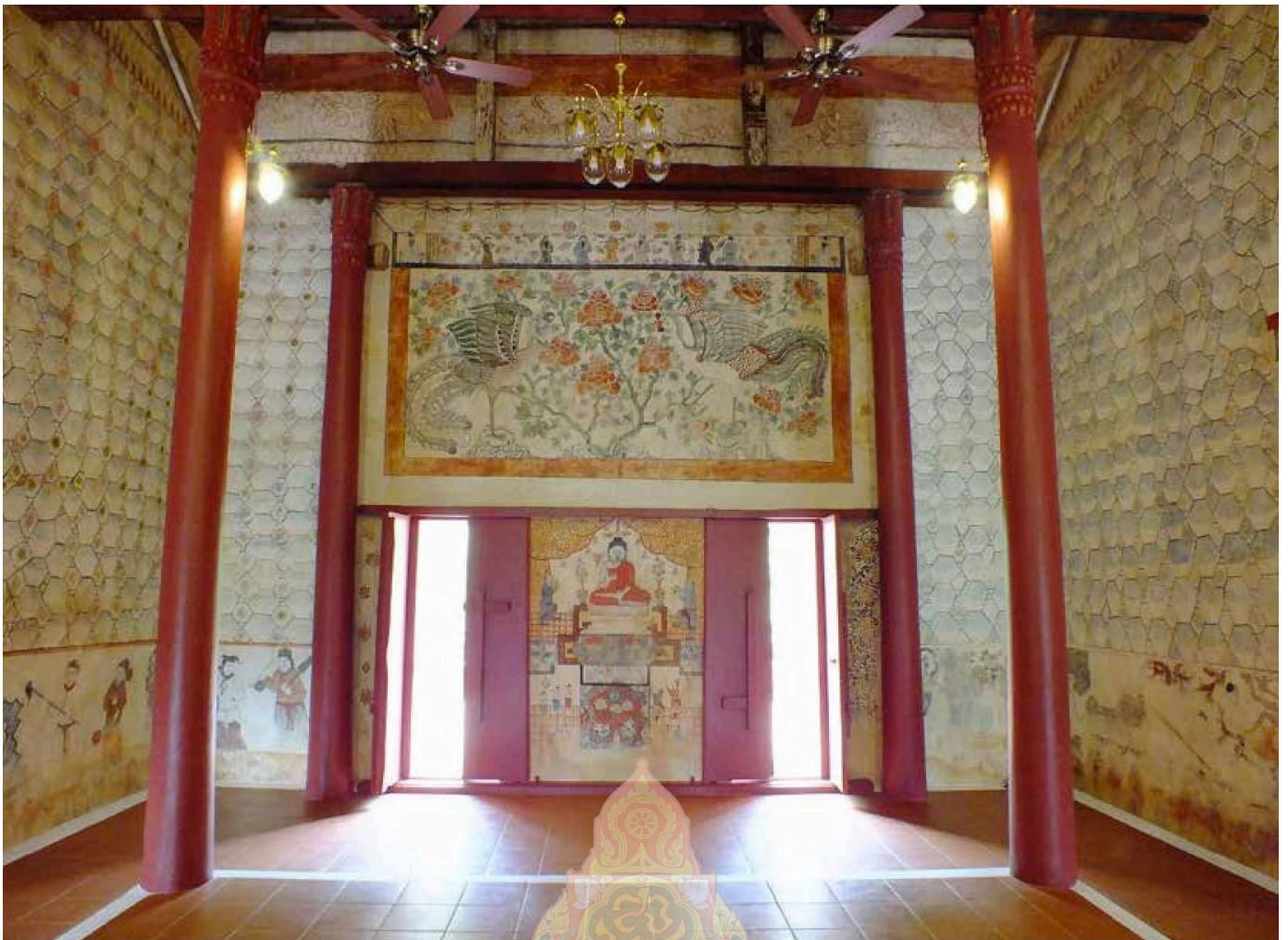
พิพิธภัณฑ์
วัดบูปผาราม

หอสวดมนต์ เป็นศาลาไม้ยกพื้นสูง หลังคามุงกระเบื้องเคลือบชั้นเดียว ชายคาปีกนก หน้าบันไม้จำหลักปิดทอง เป็นลายเทพพนมอยู่ท่ามกลางลายเครือเถา ฝาปะกน ภายในมีภาพจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีอิทธิพลศิลปะแบบจีนผสมอยู่มาก

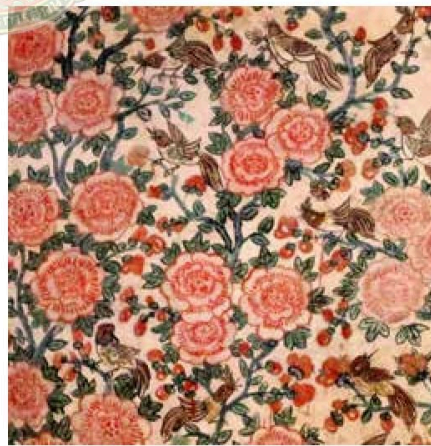
หมุกุฎิรายทรงไทย ที่สร้างตามพระวินัยบัญญัติให้มีขนาดพอแค่วัดอยู่ได้รูปเดียวเท่านั้น มีขนาดกว้างเพียง ๒ เมตร ยาว ๔.๕๐ เมตร คนในท้องถิ่นเมื่อให้ลูกหลานบวชเรียนที่วัดก็จะสร้างกุฎิให้พร้อม เสร็จแล้วช่วยกันหามแห่มาที่วัดในวันทำพิธีบวช

พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุอันทรงคุณค่า โดยเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นมงคลคู่บ้านเมือง มีพระพุทธรูปทองบุเงิน พระพุทธรูปปางต่าง ๆ พระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฝีมือชาวตะวันตก เครื่องถ้วยเบญจรงค์ รวมทั้งเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองตราดในฐานะเมืองท่าการค้าระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น หอระฆัง ศาลาการเปรียญ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เป็นต้น

จิตรกรรมภายในพระอุโบสถวัดบุปผาราม

ลายดอกกุหลาบ
และลายนก บน
ผนังด้านหลัง
พระประธาน

เป็นสัญลักษณ์เพื่อ
อำนวยการในเรื่อง
ความร่มเย็นเป็นสุข
และอายุยืนยาว

ภาพพระพุทธเจ้าทรงถือดอกบัว

ลักษณะเป็นแบบเทพเจ้าของจีนที่มีก๊อลลิ่งของมงคล เบื้องพระพักตร์มีเครื่อง
สักการบูชา รูปเทียน พานผลลั่นจี่และพลับ ด้านข้างซ้ายขวามีรูปชาวจีนตีฆ้อง
ด้านล่างลงไปเขียนภาพลายมังกรคู่ตรงกลางภาพ ด้านซ้ายขวาแสดงภาพชาว
ไทยและชาวจีนแสดงความเคารพสักการะ แสดงถึงความสัมพันธ์ของชุมชนที่มี
ทั้งชาวไทยและชาวจีน

จิตรกรรมวัดบุปผาราม

จิตรกรรมภายในมณฑปพระพุทธรูปปาง บำเพ็ญทุกรกิริยา

เขียนด้วยสีธรรมชาติ สีแดง น้ำเงิน เขียว
บนพื้นสีขาว ฝาผนังส่วนบนเป็นลายผ้าม่าน
ซ้อนกันและมีลายเถาไม้เลื้อย ต่อจาก
ลายผ้าม่านลงมาเป็นลายเฟื่องอุบะ ฝาผนัง
ด้านทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก เป็น
ลายดอกไม้ไม้ร่วง ด้านทิศตะวันตกเป็น
ภาพภูเขามีสันไม้ใหญ่ยื่นขึ้นอยู่มากมาย

จิตรกรรมภายในมณฑป พระพุทธบาทสี่รอย

เขียนภาพพระพุทธเจ้า ใน
ชัฏมาศประทับนั่งบนดอกบัว
พระสาวกนั่งพนมมืออยู่ด้านซ้าย
ขวา มีฉัตรกางกั้น และเขียน
รูปพระมาลัยอยู่ใกล้พระสาวก
ผนังด้านข้างเขียนลายดอกไม้ไม้ร่วง

จิตรกรรมภายในมณฑป พระพุทธบาทมณฑล ๑๐๘

เจดีย์พิพิธภัณฑสถานเจ้าคุณ

๔. วัดไผ่ล้อม

วัดไผ่ล้อม เป็นวัดเก่าแก่และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการศึกษาของจังหวัดตราด เนื่องจากเคยเป็นที่จำพรรษาของท่านเจ้าคุณพระวิมลเมธาจารย์ วรญาณคณานุรักษ์ สังฆปาโมกข์ (แจ้ง จนทสโร) ซึ่งชาวตราดถือว่าเป็นบิดาแห่งการศึกษาของจังหวัด เพราะเป็นผู้ผลักดันให้วัดไผ่ล้อมเป็นแหล่งกำเนิดโรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาในจังหวัดตราด และยังเป็นโรงเรียนสอนนักเรียน โรงเรียนสอนภาษาบาลีมาตั้งแต่สมัยท่านเป็นเจ้าอาวาสวัด

วัดไผ่ล้อมตั้งอยู่ที่ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ประวัติการสร้างและบูรณะวัดมาจากบันทึกของพระวิมลเมธาจารย์ ระบุว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๖ - ๒๔๓๐ มีเจ้าอาวาสองค์ที่ ๓ ชื่อ หล่อน ซึ่งพระวิมลเมธาจารย์ได้อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ ใน พ.ศ. ๒๔๔๗ เมืองตราดตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส วัดบูรินทรประดิษฐ์ได้กลายเป็นวัดร้าง จึงมีการรื้อถอนกุฏิและศาลาของวัดมาก่อสร้างที่วัดไผ่ล้อม พ.ศ. ๒๔๕๘ สร้างกุฏิทรงปั้นหยา ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม

พระอุโบสถ วัดไผ่ล้อม

กิจกรรมศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดไผ่ล้อม
ที่มาภาพ : เฟซบุ๊กเพจศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เสด็จทอดผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ ณ วัดไผ่ล้อม เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

หอสมุดพระวิมลเมธจารย์
ที่มาภาพ : กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๕)

ภายในสวนพุทธธรรม วัดไผ่ล้อม

ภายในวัดไผ่ล้อมยังมีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
อบรมเด็กมาแล้วกว่าพันคน วัดแห่งนี้ยังเป็นที่สนับสนุน
การก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบ
วงจรชีวิต ช่วยชาวบ้านในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
และการพึ่งพาตนเอง

ศาสนสถานและสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย
สวนพุทธธรรมสำหรับให้ประชาชนได้ใช้เป็นที่พักผ่อน
พระอุโบสถ เจดีย์พิพิธภัณฑสถานเจ้าคุณที่ศิษยานุศิษย์
และชาวตราดร่วมกันสร้างเป็นที่เคารพบูชาของชาวตราด
และจังหวัดใกล้เคียง หอสมุดพระวิมลเมธจารย์สำหรับภิกษุ
สามเณร และประชาชนทั่วไปเข้าไปศึกษาหาความรู้

วัดไผ่ล้อมเป็นความภาคภูมิใจและเป็นสถานที่
ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวตราดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
มีแนวปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาที่เน้นความเรียบง่าย
พอเหมาะพอดี นอกจากนี้ภิกษุสามเณรทุกรูปต่างก็ปฏิบัติตน
ตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดควรแก่การเคารพ
ศรัทธา มีความเมตตา และยึดมั่นในแนวทางแห่งความกตัญญู
อันเป็นรากฐานที่มั่นคงในการดำรงชีวิตของทุกคน

พระประธานวัดวิชคามคทวิป

พระอุโบสถ วัดวิชคามคทวิป

ซุ้มประตูวัดวิชคามคทวิป

พระพุทธรูปไม้โบราณซึ่งชำรุดจากเพลิงไหม้

๕. วัดวิชคามคทวิป

วัดวิชคามคทวิป (วัดสลักคอก) เป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่ง ประวัติการสร้างวัดสะท้อนถึงพระมหากษัตริย์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีต่อชาวตราดที่เกาะช้าง ว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ พระองค์ได้เสด็จเกาะช้างและทรงประทับรอยพระบาทเพื่อสร้างพระอุโบสถวัดวิชคามคทวิป (วัดสลักคอก) ซึ่งปรากฏในพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลตะวันออกความว่า

“...เวลาเช้าลงเรือกระเชียงเรือไฟลากไปที่สลักคอกขึ้นไปตามบ้านพักที่วัดในตำบลนั้น เจ้านายข้าราชการข้างในเรียรายถวายพระ ราชกุรพากันขอให้เหยียบที่สร้างพระอุโบสถ ด้วยวัดนั้นยังมีพระอุโบสถไม่ จึงได้รับจะสร้างพระอุโบสถให้ตั้งชื่อว่าวัดวิชคามคทวิป...”

วัดวิชคามคทวิป ตั้งอยู่ที่บ้านสลักคอก หมู่ที่ ๔ ตำบลเกาะช้างได้อำเภอกะช้าง จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในวัดวิชคามคทวิป

พระพุทธรูปสุวรรณมงคล (หลวงพ่อทอง)

พระอุโบสถ วัดสุวรรณมงคล

ซุ้มประตู วัดสุวรรณมงคล

๖. วัดสุวรรณมงคล

วัดสุวรรณมงคล เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งดำรงอิสริยยศ “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร” เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงยกยอดฉัตรพระพุทธรูปสุวรรณมงคล (หลวงพ่อทอง) ทรงสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ และพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้าน ณ วัดสุวรรณมงคล อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

วัดสุวรรณมงคล ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย พระครูมงคลปัญญการเจ้าอาวาสได้ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเปิดรับสมัครกุลบุตรชายที่ศรัทธา ต้องการบรรพชาเป็นสามเณรเพื่อเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยพักประจำอยู่ที่วัดสุวรรณมงคล

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถประดิษฐานพระประธานเป็นพระพุทธรูปโลหะปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา ภายในเศียรบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปสุวรรณมงคล” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗

อาคารพระปริยัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ วัดสุวรรณมงคล

เจดีย์ และพระวิหารโบราณ วัดสลัก

พระอุโบสถวัดสลัก

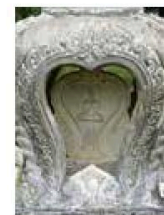
๗. วัดสลัก

วัดสลัก ตั้งอยู่ที่บ้านสลัก ถนนแสนตุง-บางกระดาน ตำบลท่าโสม อำเภอลำสนธิ จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๒ เป็นวัดเก่าแก่ เชื่อกันว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยเสด็จมาประทับที่วัดนี้ และได้ก่อสร้างเจดีย์ ๓ องค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และอุทิศส่วนกุศลให้ทหารที่เสียชีวิต

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ พระพุทธรูปยืน และพระอุโบสถสีขาวสวยงาม นับเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสะดุดตา เป็นที่ตั้งของศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเจดีย์ ๓ องค์ โดยได้รับการดูแลสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดตราด

พระพุทธรูปยืน ๒ องค์ ด้านหน้าและด้านหลังของพระอุโบสถวัดสลัก

ใบเสมาหินโบราณ วัดสลัก

พระประธานในพระอุโบสถวัดบางปรือ

พระพุทธชนัตติศรีเมืองตราด

จิตรกรรมฝาผนังภาพพุทธประวัติ วัดบางปรือ

ศาลาการเปรียญ วัดบางปรือ

ซุ้มประตู วัดบางปรือ

พระอุโบสถ วัดบางปรือ

๘. วัดบางปรือ

วัดบางปรือ ตั้งอยู่ที่บ้านบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดบางปรือตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๐ บริเวณหน้าวัดมีหลุมขุดดินหนึ่งเรียกว่าปรือขึ้นอยู่จำนวนมาก จึงตั้งชื่อว่าวัดบางปรือ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ต่อมาได้มีการสร้างพระอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมจึงได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ปัจจุบันพระบูรพาจารย์ (บังคม รุกขิตตมโ) เจ้าคณะจังหวัดตราดเป็นเจ้าอาวาสวัดบางปรือ

ปัจจุบันวัดบางปรือยังเป็นที่ตั้งของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม และเป็นที่สวดธรรมสนามหลวง และนักเรียน คณะสงฆ์จังหวัดตราด

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย พระอุโบสถ เป็นอาคารรูปทรงโบราณมุงกระเบื้องดินเผา ประดิษฐานพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย พร้อมพระโมคคัลลาน์-พระสารีบุตร และพระพุทธรูปปางบำเพ็ญทุกริกิริยา สิ่งก่อสร้างอื่น ได้แก่ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์

หอรบสงฆ์ วัดบางปรือ

๑๐๔ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วิถีกรรมเกียรียงไกร

พระอุโบสถ วัดห้วยพัฒนา

ป้ายเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมปฏิบัติธรรม ณ วัดห้วยพัฒนา

รูปปั้นพระสิวลี

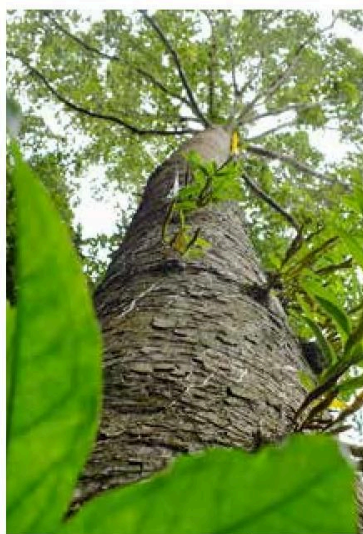
พระบรมสารีริกธาตุ

พระประธานในพระอุโบสถ วัดห้วงพัฒนา

ศาลาพระพุทธรูป วัดห้วงพัฒนา

บรรยากาศร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่

๙. วัดห้วงพัฒนา

วัดห้วงพัฒนา สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย โดยมีพระวิมลเมธาจารย์ (สุพจน์ ฐิตพฺพโต) เจ้าคณะจังหวัดตราด (ธรรมยุต) เป็นเจ้าอาวาส หลวงปู่สุพจน์ เป็นแบบอย่างความเป็นพระที่มีศีลาจารวัตรงดงาม และมีเมตตาคุณเป็นที่ตั้งถึงพร้อมด้วยความกตัญญูต่อครูอาจารย์ นอกจากนี้ท่านยังมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ

วัดห้วงพัฒนา ตั้งอยู่ที่บ้านห้วงพัฒนา ตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ปัจจุบันวัดห้วงพัฒนาเป็นที่ตั้งของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถและพระประธาน ศาลาปฏิบัติธรรมประดิษฐานพระพุทธรูป “พระศรีสุริยโชติไวโรจนฤทธิ์”

ซุ้มประตู วัดห้วงพัฒนา

ตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

พระอุโบสถ วัดท่าโสม

๑๐. วัดท่าโสม

วัดท่าโสม เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่บ้านท่าโสม ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

วัดท่าโสม ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕ เดิมชื่อวัดมหาศีลปะราม ไม่ปรากฏหลักฐานชื่อผู้สร้าง ต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ในหนังสือพระราชทานวิสุงคามสีมา สมัยรัตนโกสินทร์ ร.ศ. ๑๑๗ ได้มีความสรุปว่า อำแดงสี มารดาขุนอินทราญา ได้กราบบังคมทูลขอที่ดินเพื่อเป็นเขตวิสุงคามสีมา โดยกำหนดความยาว ๑๒ วา กว้าง ๑๐ วา พระเจ้าแผ่นดินสยามได้ทรงยินยอมให้เพื่อเป็นที่ทำสังฆกรรมของพระภิกษุ วัดท่าโสมได้รับการอุปถัมภ์ทำนุบำรุงจากชุมชนบ้านท่าโสมสืบต่อมา ได้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของกรมการศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นลานวัดลานใจ ลานกีฬา ของกรมการศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีผลงานดีเด่นของกรมการศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒

ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย พระอุโบสถประดิษฐานพระประธาน “พระหยก” ที่มีความงดงามยิ่ง ภายในอุโบสถยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงาม สิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ และกุฏิร้อยปี ภายในเก็บรักษาและรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ เอกสารโบราณและยังมีพิพิธภัณฑ์ ที่ให้ความรู้ด้วยความเป็นมาของชุมชนบ้านท่าโสม

หอรระฆัง วัดท่าโสม

สนามเด็กเล่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดท่าโสม

พระพุทธรูปหินทราย วัดท่าโสม

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดท่าโสม

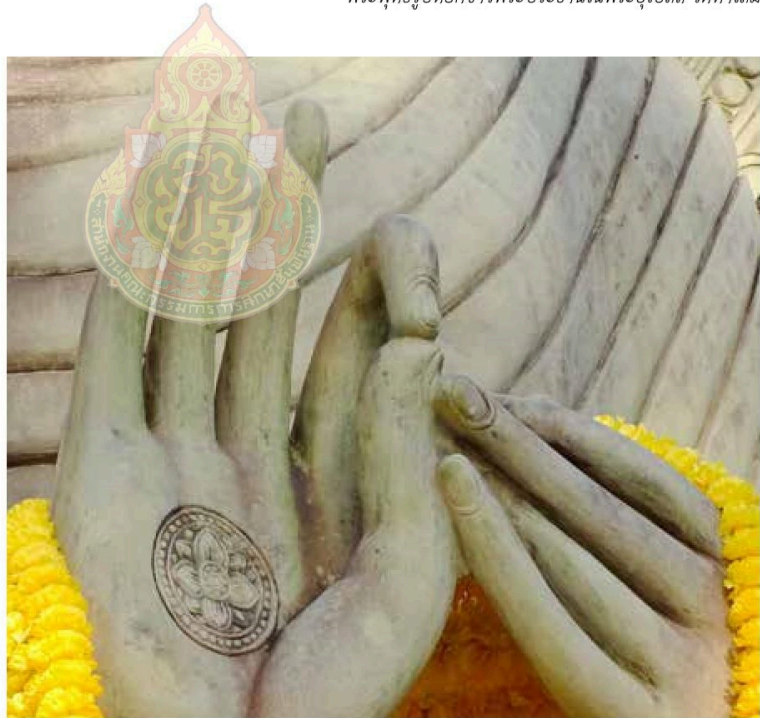
ศาลาการเปรียญและปฏิบัติธรรม วัดท่าโสม

ประชาชนมาทำบุญเนื่องในวันเข้าพรรษา ณ วัดท่าโสม

พระพุทธรูปหยกขาวพระประธานในพระอุโบสถ วัดท่าโสม

จากที่ได้นำท่านผู้อ่านไปกราบพระสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้ง ๑๐ วัดของจังหวัดตราดไปแล้วนั้น คงจะประจักษ์ได้ว่า พระพุทธศาสนาในจังหวัดมีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน ทั้งนี้ด้วยแรงศรัทธาของผู้คนภายใต้ร่มบวรพระพุทธศาสนาที่ดั่งมั่นจะทำนุบำรุงสืบสานพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป นอกจากวัดทั้ง ๑๐ วัดนี้แล้ว จังหวัดตราดยังมีวัดที่น่าสนใจอื่น ๆ อีกมาก ที่ท่านสามารถไปกราบพระสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต

ภูมิปัญญาமாகมี วิถีตราด

ตราดเป็นจังหวัดเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ผูกพันพึ่งพากันระหว่างผู้คนกับธรรมชาติแวดล้อม มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งสะท้อนวิถีชุมชน ขนบประเพณี ของผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ปัจจุบันมีการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาผสมผสานกับวิทยาการความก้าวหน้าพัฒนาเข้ากันได้อย่างกลมกลืนกับวิถีชีวิตและสภาพสังคม ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม การทำมาหากิน การจัดการองค์กรชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในสภาพสังคมปัจจุบัน

ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่น่าสนใจของชาวตราด เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต งามเมืองตราด เกษตรกรรมแบบยั่งยืน การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียน ส่งมอบเป็นภูมิปัญญาต่อเยาวชนให้สืบสานและนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดตราด

พระภิกษุและวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนท้องถิ่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับ **พระอาจารย์สุบิน ปณีโต แห่งวัดไผ่ล้อม** ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ผู้สนับสนุนการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด พระภิกษุผู้มีความเมตตา สืบทอดหลักธรรมพุทธศาสนาอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลก และเข้าใจปัญหาของชาวบ้าน และสังคมอย่างแท้จริง

ท่านได้ถ่ายทอดหลักคิด การออมทรัพย์ร่วมกับหลักสัจจะ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์หรือประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ และปฏิจจนสมุปบาท ของพุทธศาสนา และใช้ วัด และ พระ เป็นศูนย์กลางเผยแพร่ขยายแนวความคิด ส่งเสริมให้เกิดองค์กรการจัดการหาทุนของชุมชน สร้างระบบให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ เปรียบเสมือนธนาคารของหมู่บ้านที่ช่วยแก้ปัญหาปากท้องและหนี้สิน ช่วยแก่ทุกข์ให้แก่ชาวบ้าน และสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมชนบท

สั่งสมความรู้ ประสบการณ์

เมื่อถึงวัยบวชเรียนพระอาจารย์สุบินได้ทุ่มเทศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนาด้วยความศรัทธา เมื่อมาฝึกปฏิบัติธรรมที่สวนโมกขพลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ช่วยเน้นย้ำให้ท่านได้ตระหนักยิ่งขึ้นว่าการมอมเมาชาวบ้านไปทางวัตถุเครื่องรางของขลังไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาชีวิตให้กับพวกเขาได้ และเมื่อได้ไปฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ทำให้ท่านมีโอกาสพบปะสนทนากับพระนักพัฒนารูปหนึ่งจากวัดยกระบัตร์ จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ซึ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านจากการดื่มเหล้าเถื่อนให้หันมาปลูกมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาล

เมื่อเดินทางกลับมาที่จังหวัดตราด ท่านได้เดินธุดงค์ไปตามจังหวัดต่าง ๆ บางครั้งไปจำพรรษาอยู่ในป่าช้าและในถ้ำ ท่านได้ฝึกฝนตน สัมผัสความเป็นจริง ความลำบาก ในขณะที่ออกธุดงค์นั้น ท่านได้ศึกษาชีวิตชาวชนบท รับทราบถึงความขาดแคลน ความยากจน รับทราบถึงปัญหาที่ชาวบ้านต้องเผชิญ และความอ่อนแอของสังคม บางพื้นที่เป็นที่ที่มีความขัดแย้ง เป็นเขตปลุกระดมของผู้ก่อการร้ายที่ใช้ความยากจนของชาวบ้านเป็นเงื่อนไขในการเคลื่อนไหว บ้างเป็นเขตอิทธิพลมีการปล้นสะดม

ในระยะแรกท่านเผยแผ่หลักธรรมโดยใช้วิธีการเทศนาสั่งสอน แต่การสั่งสอนด้วยการเทศน์ให้ฟังเพียงอย่างเดียว ไม่อาจแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านได้ จึงคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เมื่อท่านได้ธุดงค์ไปทางภาคใต้ ซึ่งในระยะนั้นปัญหาการก่อการร้ายค่อนข้างรุนแรง ได้พบปัญหาการจับตัวเรียกค่าไถ่ ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก ชาวบ้านฐานะยากจน ท่านจึงคิดว่า ชาวบ้านต้องรวมตัวกันเพื่อต่อสู้ หากต่างคนต่างอยู่จะไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ประยุกต์ ปฏิบัติ พัฒนา

เมื่อท่านมีโอกาสตรงไปที่พักใต้ถุนบ้านหนึ่ง ได้พบ ครูชบ ยอดแก้ว ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดสงขลา ที่คิดวิธีแก้ปัญหาความยากจนในหมู่บ้านที่ท่านเป็นครูอยู่ โดยให้ครูและนักเรียนลงหุ้นฝักอ่อมทรัพย์ จนสามารถให้ครูและชาวบ้านกู้ไปใช้ได้ นำดอกผลเป็นสวัสดิการช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน ท่านได้เห็นวิธีการของครูชบ ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ศึกษาวิธีการดำเนินงาน

จึงนำวิธีของครูชบมาประยุกต์ใช้และเสริมหลักธรรมะ ปฏิจักษ์มูปบาท และทฤษฎีหมักต้ดประโยชน์ (หัวใจเศรษฐกิจ) เพิ่มเข้าไป ท่านให้หลักคิดว่า “ถึงขยันหาแต่รักษาไม่เป็น ยังไงก็ไม่รอด”

ชี้แนะให้ชาวบ้านเห็นถึงสภาพปัญหาของชุมชน และความสำคัญของการรวมกลุ่ม เริ่มต้นจากเงินตัวเอง เริ่มจากเงินจำนวนน้อย ทำด้วยความเต็มใจไม่บังคับ

ท่านได้กลับมาจัดทำโครงการนำร่องทดลองตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่จังหวัดตราดบ้านเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยเริ่มจากญาติโยม

ท่านถามญาติโยมว่า “ในเดือนหนึ่งๆ ทำบุญจัดงานวันเกิด การตาย เกินร้อยบาทไหม แล้วเมื่อลำบากเขามาช่วยเราไหม ขอให้รวมเงินกัน คนละเล็กคนละน้อย คนละ ๑๐๐ บาท ถ้ารวมกัน ๒๐ คนจะได้ ๒,๐๐๐ บาท เวลาพี่น้องลำบากจะได้พึ่งพากัน”

ท่านให้หลักคิดเกี่ยวกับการเงินว่า “เวลามีเงินนึกถึงสถาบันการเงิน ไม่นึกถึงตัวเอง ฝากเงินกับสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเงินฝาก กับดอกเบี้ยตอนไปกู้เขาก็ไม่เท่ากัน สถาบันการเงินส่วนใหญ่ก็อยู่ในเมือง ทำไมเราไม่ทำทุนในชุมชน ให้คนกลับมาพึ่งพาตนเอง”

“การออมเงินเก็บไว้ในกระปุก เป็นเงินตาย ไม่ทันกับอัตราเงินเฟ้อ บางทีพ่อแม่ก็ไปเคาะกระปุกควรเน้นให้ออมอย่างเกิดประโยชน์ คิดเชิงบริหาร”

“คนในชุมชนต้องลุกขึ้นมาสนใจเรื่องการเงินของคนในชุมชนเอง เพราะการเงินมาเกี่ยวข้องกับคนในชุมชน”

“อย่าหมิ่นเงินน้อย อย่าดูถูกเงิน ๑๐ บาท ร้อยก็มาจากหนึ่ง ล้านก็มาจากหนึ่ง เหมือนผิงบินไปแตะเกสรดอกไม้ตัวละนิด รวมกันก็ได้น้ำผึ้งเป็นขวดเป็นไห”

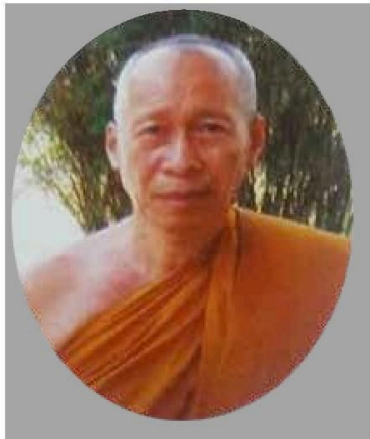

กรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ วัดไผ่ล้อม ทำบัญชีของกลุ่ม

ภายในศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ วัดไผ่ล้อม มีสินค้าอุปโภคบริโภคราคาไม่แพงจำหน่ายให้แก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

๑๑๒ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

พระครูสังฆรักษ์ ทรงวุฒิ
รองเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต

กิจกรรมวันมงคลเสนาเครือข่ายสัจจะสมทรัพย์ฯ
ณ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด
ภาพโดย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตราด

“ใช้เงินเป็นฐานในการสอนธรรมะขัดเกลาชาวบ้านให้รู้จัก ขยัน ประหยัด สร้างกัลยาณมิตร และเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์” จุดประกายให้ชาวบ้านมารวมตัวกัน พุดคุยกัน ใครเกิดปัญหาอะไร ใครอยากลงทุน หรือเป็นหนี้ให้นำเงินส่วนนี้ไปช่วยให้ชาวบ้านเป็นมิตร เห็นใจพี่น้องและเพื่อนบ้าน คนที่ได้รับความช่วยเหลือก็ต้องกตัญญูรู้คุณ และซื่อสัตย์ “เป็นคนดี มีสัจจะ จึงจะสามารถกู้ได้”

ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ ท่านได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดไผ่ล้อม ได้ขยายแนวคิดโดยปรึกษากับท่านพระครูสังฆรักษ์ ทรงวุฒิ แห่งวัดไผ่ล้อม ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านในท้องถิ่น ทำงานเผยแผ่ธรรมะโดยนำเรื่องการออมทรัพย์เป็นเครื่องมือ ใช้ชื่อว่า **กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต** ท่านได้ให้คำนิยามว่า

“หมายถึงเงินที่ฝากไว้จะกลับคืนมาดูแลผู้ฝาก ตั้งแต่เริ่มแรกจนหมดลมหายใจ” กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์นั้นเมื่อมีการทำดีแล้วกลุ่มจะไม่ทอดทิ้ง จะช่วยเหลือ อุ้มชูกัน ให้โอกาสแก่ทุกคน เป็นคุณธรรมที่กินได้ ตั้งแต่ “ในครรภ์มารดา ถึงเชิงตะกอน” ครบวงจรชีวิต

ท่านได้เปรียบเทียบการฝากเงินสะสมที่ละเล็กละน้อย แล้วเก็บเกี่ยวกำไรจากเงินสะสม เช่นเดียวกับการปลูกต้นไม้ “โตขึ้นก็เก็บผลกิน ใบร่วงหล่น มาเป็นปุ๋ยของต้น ไม่ถูกสาธไปทีอื่นหมด เพราะจัดการเองไม่เป็น”

ท่านเห็นว่าชีวิตของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดมีชีวิตที่ไม่มั่นคง ไม่มีสวัสดิการเหมือนข้าราชการ จึงคิดนำกำไรมาจัดเป็นสวัสดิการดูแลสมาชิกยามเจ็บป่วย แก่ชรา เป็นหลักประกันให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

การจัดสวัสดิการของกลุ่ม พระสุบิน ชีให้เห็นว่าเมื่อมีการสะสมกันมาถึงระดับหนึ่งแล้วเงินปันผลของกลุ่มจะสามารถนำไปชำระค่าเงินหุ้นของสมาชิก ๑ คนได้ ดังนั้น คนแก่ที่ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้แล้ว ไม่มีญาติพี่น้องแล้วก็สามารถอยู่ในกลุ่มได้ โดยอาศัย

เงินปันผลที่ได้ตอนสิ้นปี สะสมกลับเข้าไปในกลุ่มอีก และคนแก่คนนั้นก็ยังได้รับการดูแลจากกลุ่ม เมื่อเจ็บป่วยก็มีคำรักษาพยาบาล จนถึงวันตายก็มีคนคอยช่วยเหลือ

ขยายแนวความคิด

ท่านได้ขยายความคิดให้แก่นักานซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้าน และท่านได้พุดคุยกับชาวบ้านที่มาทำบุญที่วัด จากนั้นขยายความคิดและการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่น ๆ เนื่องจากชาวบ้านนับถือพระสงฆ์เป็นผู้นำทางปัญญา และคุณธรรม ท่านจึงให้พระในแต่ละชุมชนเป็นหลัก ใช้วัดเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ขยายแนวความคิด

ทั้งนี้ท่านไม่เคยเก็บเงินหรือรับเงินเหล่านั้นมาเลย ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกดูแลผลประโยชน์กันเอง ดำเนินงานอย่างเปิดเผยและโปร่งใส เมื่อกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มแรกประสบผลสำเร็จ ท่านได้ให้กลุ่มแรกเป็นที่ศึกษาดูงานของกลุ่มที่ ๒ และนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข สร้างความเข้มแข็งโดยใช้เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดบทเรียนให้กลุ่มอื่น ๆ

ต่อมาได้ขยายกลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันเกิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้วประมาณ ๑๖๖ กลุ่ม มีสมาชิกทั้งจังหวัดตราดประมาณ ๖๒,๐๐๐ คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ ๒,๙๐๐ ล้านบาท จากเริ่มต้น ๒,๐๐๐ กว่าบาท ช่วยเหลือชาวบ้านปลดหนี้สิน มีเงินไปไถ่ถอนที่ดินที่ไปจำนองไว้กับนายทุน เงินกู้ยืมอกระบบ โดยโฉนดจะอยู่ในความดูแลของกลุ่มก่อน ทำให้ผู้กู้ยืมยังสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนเองได้ บางรายขอกู้เพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพ เหล่านี้ได้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนเป็นจำนวนมาก แนวคิดของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้แพร่ขยายไปทั่วประเทศ และเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนา และเชื่อมโยงไปสู่การส่งเสริมกิจกรรมชุมชนอื่น ๆ เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ การปลูกพืชด้วยปุ๋ยอินทรีย์ช่วยแก้ปัญหาสารพิษในผักผลไม้ การค้าปลีกโดยชุมชน เป็นต้น

เมื่อมีจำนวนกลุ่มและการขยายตัวของสมาชิกแต่ละกลุ่ม จึงมีการจัดตั้ง **เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดตราด** แบ่งเบาภาระของพระอาจารย์สุบิน และประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และภายนอก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดตราด ได้จัดงานวันมงคลเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดตราด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมไถ่ชีวิตกระบือ พิธีทอดผ้าป่าขยะ การจัดเวทีเสวนา การทำบุญเพล การจำหน่ายสินค้าราคาถูก การจำหน่ายของใช้แล้ว การจัดตลาดโปธิสัตว์

ทุกวันนี้ พระอาจารย์สุบินยังคงเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มต่าง ๆ ท่านออกไปตรวจการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ ให้คำชี้แนะหากมีปัญหาติดขัด แต่ให้ชาวบ้านคิดตัดสินใจเอง นอกจากนี้ท่านยังรณรงค์ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมจัดการที่สาธารณะริมถนนช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาโลกร้อน และมีแนวคิดให้ชาวบ้านปลูกไฟข้าวหลาม ไม้พยูงจีน เพื่อเสริมอาชีพ

ตราสัญลักษณ์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดตราด

กิจกรรมวันมงคลเสวนาเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ณ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

ภาพโดย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตราด

หลักเกณฑ์จัดการระบบสัจจะสะสมทรัพย์
การตั้งหลักเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อเป็นข้อตกลงที่ชัดเจน แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามบริบทของชุมชนดังนี้

๑. การรับสมัครสมาชิก

สมาชิกต้องเป็นคนในชุมชนเดียวกัน เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ไม่รับสมาชิกนอกชุมชน เพื่อตรวจสอบความประพฤติ เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์แบบเครือญาติในสังคมระดับท้องถิ่นที่รู้จักนิสัยใจคอ คอยตักเตือนกัน ทุกคนต้องทำตัวดีเพื่อให้คนในชุมชนยอมรับ

รับสมัครสมาชิก ๔ รุ่น แล้วหยุดรับไประยะหนึ่ง อาจเป็น ๓ - ๔ ปี แล้วแต่ละกลุ่มจะกำหนดเพื่อการจัดการคำรักษายาบาล (สมาชิกที่สมัครปีแรก มีสิทธิเบิกคำรักษายาบาลเต็มอัตรา จำนวนเท่าใดแล้วแต่เงินของกลุ่ม สมาชิกที่สมัครปีที่ ๒ จะได้ลดลงครึ่งหนึ่งของปีแรก สมาชิกที่สมัครปีที่ ๓ จะได้ครึ่งหนึ่งของปีที่ ๒ สมาชิกปีที่ ๔ จะได้ครึ่งหนึ่งของปีที่ ๓) และสมาชิกรุ่นหลังได้รับการเลื่อนชั้นไปอยู่ปีที่สูงขึ้น เช่น สมาชิกปีที่ ๒ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับรุ่นที่ ๑ เป็นต้น

๒. การฝากเงิน

สมาชิกต้องฝากเงินทุกเดือนอย่างน้อย ๑๐ บาท แต่ไม่เกิน ๑๐๐ บาท ต่อมากำหนดให้ไม่เกิน ๕๐๐ บาท เพื่อไม่ให้เดือดร้อนหรือกองทุนใหญ่เกินไป แต่ให้ค่อย ๆ โต ค่อย ๆ เรียนรู้ ให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ไม่เร่งให้คนรู้สึกอยากมี แต่ให้รู้สึกอยากช่วยเหลือกัน

๓. การกู้เงิน

สมาชิกที่นำเงินมาฝาก สามารถทำเรื่องกู้ได้เลย โดยมีหนังสือสัญญา มีคนค้ำประกัน และอยู่ในการดูแลของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ปล่อยกู้โดยใช้หลักสัจจะ ความเชื่อถือกันเอง การให้กู้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญจากปัญหาของผู้ขอู้ อย่างเสมอภาคและ

ยุติธรรม เช่น ปัญหาความเจ็บป่วย ผู้ที่ต้องรับภาระดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบ เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน การลงทุนประกอบอาชีพ ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร สร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น หรือแล้วแต่กลุ่มจะตกลงกันเองในระบบพี่น้องตกลงกัน เช่น อาจใช้วิธีหารเฉลี่ยในกรณีที่ดินไม่พอ

สมาชิกที่กู้เงิน ต้องทำงานอย่างหนัก อดทน เพื่อให้ได้เงินมากพอที่จะใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ต้องประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ มิฉะนั้นจะไม่สามารถหาสมาชิกคนอื่นมาค้ำประกันเงินกู้ให้ได้ นอกจากนี้สมาชิกต้องมาประชุมกลุ่มทุกครั้ง มิฉะนั้นอาจถูกคัดออกจากกลุ่ม

ผู้ที่ทำบัญชีครัวเรือน ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน จะได้สิทธิกู้ดอกเบี้ยต่ำ

๔. การป้องกันหนี้สูญ

มีหลายวิธี เช่น เมื่อผู้กู้ไม่ส่งเงินคืน ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นผู้ส่งคืนเงินกู้แทน แต่ถ้าหากทั้งผู้กู้และผู้ค้ำประกันไม่ส่งคืนเงินกู้ ทางกลุ่มก็จะเขียนชื่อผู้กู้ไปแล้วแต่ไม่ส่งคืนเงินกู้ ให้สมาชิกทราบ หากสมาชิกคนอื่นต้องการจะกู้เงินก็จะต้องไปช่วยกันติดตามเงินคืน หรือหากไม่ยอมไปติดตาม แต่ต้องการใช้เงินก็ต้องหารเฉลี่ยออกแทนผู้กู้นั้นไปก่อน จนกว่าจะไปติดตามทวงเงินมาได้ หรือหากผู้กู้เงินไปแล้วแต่ส่งคืนไม่ไหว ก็อาจพักหนี้ได้ แต่จะพักหนี้ให้ไม่นาน วิธีการแก้ไขของกลุ่มจะให้ผู้กู้ผ่อนเงินต้นคืนมากก่อน เมื่อผ่อนเงินต้นหมด จึงค่อยส่งดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงภายหลัง

บางครั้งการบริหารจัดการของกลุ่มจะให้ผู้กู้ปฏิญาณตนต่อหน้าพระ ว่าจะซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ หากไม่ปฏิบัติตามคำปฏิญาณ ขอให้ชีวิตพบแต่ความวิบัติ คนคดโกงจะถูกสังคมลงโทษ และจะไม่มีใครคบสมาคมด้วย หากใครทำดีก็ขอให้ประสบความสำเร็จ มีความสุข ความเจริญ ซึ่งเป็นการใช้จิตวิทยาเข้ามาจัดการ

๕. กรรมการ

มีคณะกรรมการ จำนวน ๕ – ๘ คน ที่สมาชิกเลือกตั้งขึ้นมา มีวาระ ๑ ปี แล้วเลือกตั้งใหม่ ถ้าประพฤติดีสามารถได้รับเลือกเข้ามาใหม่ได้ คณะกรรมการได้รับเงินตอบแทนในการบริการสมาชิก จากเงินกองทุนสวัสดิการ จำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับการประชุมตัดสินใจร่วมกันของสมาชิก เพื่อฝึกแนวทางประชาธิปไตย คณะกรรมการดำเนินการรับฝาก การกู้ การชำระหนี้ ให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว จะเป็นวัน เวลาใด แล้วแต่กลุ่มตกลงกัน

เมื่อครบรอบปีของการดำเนินงาน จะมีการประชุมใหญ่ประจำปี กรรมการจะรายงานการดำเนินงานว่ามีผลกำไรหรือขาดทุน ยอดเงินฝาก และหุ้น และยอดเงินสวัสดิการ หลังจากนั้นมีการปรับปรุงกฎระเบียบร่วมกัน ซึ่งรวมถึงกฎระเบียบเกี่ยวกับการเงิน เช่น อัตราเงินปันผล อัตราเงินสวัสดิการ นอกจากนี้แต่ละกลุ่มฯ จะมีการประชุมกลุ่มเป็นประจำทุกเดือนเพื่อพบสมาชิก ปกษาหารือปัญหาอุปสรรค และรับรู้ความเคลื่อนไหวของสมาชิก

๖. ระบบบัญชี

สมาชิกมีสมุดบัญชี ๒ เล่ม คือ สมุดคู่ฝาก และคู่ บางกลุ่มอาจมีสมุดเงินฝากจากเงินกองทุนสวัสดิการด้วย ภายในสมุดจะบรูายละเอียดจำนวนหุ้น จำนวนเงินที่ต้องฝากในแต่ละเดือน จำนวนเงินกู้ จำนวนเงินที่ต้องส่งคืนพร้อมค่าบำรุงหรือดอกเบี้ยในแต่ละเดือน สมาชิกจะนำสมุดคู่ฝาก-คู่มาทุกครั้ง ที่ฝากเงินหรือกู้เงิน

กรรมการมีสมุดคุม ๔ เล่ม คือ ๑) สมุดรับฝากเงินรายเดือน ๒) สมุดเงินกู้รายเดือน ๓) สมุดเงินกู้รายเดือนจากกองทุนสวัสดิการ ๔) สมุดแยกประเภทเพื่อคุมเงินฝาก คุมเงินหมุนเวียน และรายรับรายจ่าย มีวิธีทำง่าย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจและตรวจสอบได้สะดวก

๗. สวัสดิการ

มีสวัสดิการเมื่อครบรอบปีของการออม และจะแบ่งเงินกำไรที่ได้จากดอกเบี้ยเป็นสองส่วน เท่า ๆ กัน ส่วนหนึ่งปันผลคืนให้แก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งนำไปเป็นเงินกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก ในยามจำเป็น เช่น เจ็บป่วย ช่วยเหลือในงานศพ ทุนการศึกษาเด็ก ถ้าเงินสวัสดิการมีมากนำมาพัฒนา ชุมชน จัดการศึกษา ปรับปรุงถนน สร้างสนามกีฬา หรือแล้วแต่สมาชิกปรึกษาหารือร่วมกัน

ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมและระบบทุนนิยม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจะระหว่างเมืองกับชนบท ส่งผลให้สังคมชนบทอ่อนแอ คนมีการศึกษาไม่ค่อยกลับบ้านเกิด ฐานรากมีแต่คนแก่ คนไม่มีโอกาสทางการศึกษา คนเกรง ซึ่งถูกทิ้งให้อยู่ในชุมชน จนกลายเป็นภาระ ชุมชนพัฒนาได้ยาก เนื่องจากขาดความรู้ ไม่รู้วิธีการบริหารจัดการ ชาวบ้านไม่มีแหล่งทุน และคนในชุมชนไม่รวมตัวกัน ทำให้ขาดพลังในการต่อสู้

เมื่อไม่มีเงินก็ต้องไปหาแหล่งทุนที่ดอกเบี้ยแพง ถูกยึดบ้าน ถูกยึดที่ดินทำกิน ชาวบ้านถูกเอารัดเอาเปรียบ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้คิดหาหนทางช่วยเหลือชาวบ้าน สนับสนุนการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งเป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ หลักธรรม สัจจะ สะสมทรัพย์ รู้รัก สามัคคี และพัฒนาชีวิต เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยใช้เงินที่ถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของความโลภให้กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความรัก ความสามัคคี ชัดเจนจิตใจของคนในชุมชน กระทั่งสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

การดำเนินงานมีเป้าหมายและกลไกการตรวจสอบ ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ชุมชนรู้จักรวมตัวจัดการเรื่องการเงินกันเอง ใช้เงินทุนของพวกเขาเอง รู้จักการออม เรียนรู้ระบบบัญชี เรียนรู้

นิสัยคน เรียนรู้ระบบและกฎเกณฑ์ทางสังคม มีความ
เอื้ออาทรช่วยเหลือกัน เป็นพี่เป็นน้อง พัฒนางค์กร
ร่วมกัน ช่วยกันประคับประคองให้มีชีวิตความเป็นอยู่
มั่นคง ส่งผลให้ปัญหาในชุมชนลดน้อยลง คนแก่เฒ่า
ได้รับการดูแลไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง มีกองทุนไว้รักษา
ตัวเองยามเจ็บป่วย หากมีสวัสดิการดี เด็กที่ออกจาก
หมู่บ้านไปเรียนหนังสือก็อยากกลับมาบ้าน ช่วยกัน
พัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมชนบทไม่ล่มสลาย

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต
ขณะช่วยดูแลการก่อสร้าง อาคารพระราชเขมากร
ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ
ณ วัดไผ่ล้อม อำเภอมือเกรงตราด

ประวัติ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผู้สนับสนุน
การก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต เกิดเมื่อวันที่ ๑๕
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ที่บ้านเกาะขวาง ตำบลห้วยแร้ง
อำเภอมือเกรงตราด จังหวัดตราด เป็นบุตรคนที่ ๘

ของนายนำชัย และนางชม สัมมา การศึกษาจบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดจุฬามณี ตำบล
ห้วยแร้ง อำเภอมือเกรงตราด จังหวัดตราด บรรพชาเป็น
สามเณร พ.ศ. ๒๕๑๖ และอุปสมบทเมื่ออายุ ๒๐ ปี
ณ วัดบางปรือ อำเภอมือเกรงตราด จังหวัดตราด โดยมี
พระครูธรรมนิเทศกุล วัดเนินทราย เป็นพระอุปัชฌาย์
พระครูวิธานธรรมนิเทศน์ วัดบางปรือ เป็น
พระกรรมวาจาจารย์ และพระครูศุภกิจวิบูลย์
วัดวิเวกธาราม เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายาว่า
ปณีโต อันมีความหมายว่า ผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมต้อย หรือ
ผู้มีความละเอียดประณีต ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอมือเกรงตราด จังหวัดตราด

งอบเมืองตราด

สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ส่งผลต่อวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งรวมทั้งการแต่งกายของคนในท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ชาวตราดมี “งอบเมืองตราด” สำหรับสวมออกไปทำนา เป็นงอบรูปทรงดั้งเดิมทำจากใบของต้นจาก มีลักษณะกลมแต่ค่อนข้างแบนราบ ใช้ผูกติดกับเอวป้องกันหลังเปียกเวลาดำนาใช้เวลานาน ๆ

งอบรูปทรงดั้งเดิมของชาวตราด
อนุเคราะห์ภาพโดย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด

คนเมืองตราดนิยมเรียกงอบว่า “หมวกใบจาก” เนื่องจากทำจากใบจาก แต่นักท่องเที่ยวจะเรียกติดปากว่า **งอบน้ำเซียว** เนื่องจากมีแหล่งจำหน่ายอยู่ที่บ้านน้ำเซียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทุกวันนี้ยังมีชาวบ้านใส่งอบออกไปทำงานกันอยู่บ้าง ทำให้ยังพอได้เห็นหมวกใบจากหรืองอบน้ำเซียวในที่ต่าง ๆ ของชุมชน เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตราดที่ยังไม่จางหายไปกับกาลเวลาเสียทีเดียว

งอบเมืองตราดมีลักษณะพิเศษ คือ มีฝีมือเย็บอย่างประณีต ทนทานใช้งานได้นาน มีหลายรูปทรงให้เลือกสวมให้เหมาะสมต่อการใช้งาน ดังนี้

รูปทรงกระทะคว่ำ เป็นรูปทรงที่ชาวประมงนิยมใส่ออกทะเลหาปลา เป็นรูปทรงเอนกประสงค์ นอกจากใช้กันแดดกันฝนแล้ว เมื่อพลิกหมวกหงายขึ้นมาสามารถใช้เป็นภาชนะใส่ของได้มากและลอยน้ำได้

รูปทรงสมเด็จ มีรูปทรงสวยงาม ออกแบบโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำเซียว ทำขึ้นเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในรัชกาลที่ ๙ เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรที่จังหวัดตราด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ และพระราชทานนามงอบรูปทรงนี้ว่า “ทรงสมเด็จ”

รูปทรงกะโหลก เป็นรูปทรงกลมขนาดพอดีกับศีรษะ มีกระบังยื่นมาด้านหน้าประมาณหนึ่งฝ่ามือ รูปทรงคล้ายหมวกภาคสนามของทหาร นิยมสวมขณะเดินทาง ขี่จักรยานพาหนะ สวมแล้วจะกระชับกับศีรษะ ไม่หลุดร่วงง่าย

รูปทรงกระดองเต่า รูปทรงเป็นปีกเว้าคุ่มคล้ายกระดองเต่า เหมาะสำหรับเกษตรกร ชาวนา เพราะตรงส่วนที่เว้าเข้ามาของหมวกด้านหน้าทำให้มองเห็นได้สะดวกและชัดเจน ในส่วนที่เว้าตรงด้านหลังทำให้ไม่เกะกะเวลาก้มเงยตอนทำนา และเวลาฝนตกน้ำฝนจะไหลออกตรงปีกด้านข้าง

รูปทรงยอดแหลม รูปทรงมีลักษณะทรงกรวยแหลมปากกว้าง เหมาะสำหรับชาวไร่ ชาวนา ทรงแหลมรีช่วยระบายความร้อนและกันความร้อนได้ดี ด้านข้างมีความกว้างพอประมาณ ป้องกันถูกกิ่งไม้เกี่ยวขณะทำงาน ทำให้เคลื่อนไหวทำงานได้สะดวก และเป็นรูปทรงที่ทำยาก

งอบรูปทรงต่างๆ ที่เย็บเสร็จแล้ว
รอนำไปผึ่งแดดต่อไป

วิธีการทำงอบ

เริ่มจาก เลือกใบจากที่ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป ที่มีขนาดเท่า ๆ กัน และตัดใบจากออกมาจากต้น โดยงอบ ๑ ใบ จะใช้ใบจากประมาณ ๓๐ - ๔๐ ใบ ขึ้นอยู่กับรูปทรงและขนาดของงอบ จากนั้นนำมา ตัดเป็นท่อนให้ยาวประมาณ ๓๐ เซนติเมตร และ เรียงซ้อนกัน เย็บตรงกลาง แล้วเรียงหันให้เป็นวงกลม ใช้เชือกมัดไว้ตรงกลาง เย็บเป็นวงกลมเป็นชั้น ๆ โดยมี เชือกตรงกลางเป็นศูนย์กลางทำแนวรัศมีให้มีขนาด ตามต้องการ เมื่อเย็บจนครบตามที่ต้องการแล้ว ก็ตัด เป็นรูปทรงที่ต้องการ

จากนั้นเป็นการ เข้าขอบ เพื่อให้งอบแข็งแรง โดยใช้ไม้ไผ่มาเหลาเป็นตอกเส้นเล็ก ๆ หลายเส้นมา ประกบที่ขอบงอบทั้งด้านนอกและด้านใน ใช้เชือก ร้อยเข็มเย็บให้แน่นจนรอบเข้าขอบเพื่อยึดให้มันคง แข็งแรง

การเย็บงอบใบจาก
งอบหนึ่งใบจะใช้ใบจากประมาณ ๓๐ - ๔๐ ใบ

นางงอบที่ทำเสร็จแล้วไปผึ่งแดดให้แห้ง ใช้เวลา ประมาณ ๒ อาทิตย์จึงจะแห้งสนิท จากนั้นทาด้วย น้ำมันยางหรือน้ำมันสน จากนั้นนำหัวงอบหรือเสี้ยน ที่สานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปทรงกลมยาวขนาดศีรษะใส่ ด้านใน ใช้ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นตอกเส้นเล็ก ๆ ขัดหัวงอบให้ ติดกับตัวงอบ ก็จะได้งอบจากใบจากไว้สวมใส่ได้แล้ว

ป้าลิ จินทรหอม บ้านท่าตะเภา
ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด
กับงอบที่เย็บเสร็จแล้ว รอนำไปผึ่งแดด

ปัจจุบันมีการประยุกต์เป็นรูปทรงต่าง ๆ เช่น รูปทรงดอกไม้ รูปทรงหัวใจ และนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ เช่น ใช้ประดับตกแต่งบ้านเรือน นำไปประดิษฐ์เป็น โคมไฟ เป็นต้น ทั้งนี้ นอกจากที่บ้านน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบแล้ว งบประมาณตราดยังมีการผลิตในถิ่นอื่นอีก เช่น บ้านตรอกตะแคง ตำบลแสนตุ้ง อำเภอเขาสมิง บ้านท่าตะเภา ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด บ้านท่าระแนะ ตำบลหนองคันทรอ อำเภอเมืองตราด เป็นต้น

คุณค่าของ งบประมาณตราด หัตถกรรมซึ่งเป็น ผลผลิตจาก ต้นจาก ในป่าชายเลนที่มีมากในท้องถิ่น ใช้กันแต่ดกกันฝนและใช้ใส่ของ เวลาออกไปทำสวน ไร่นา หรือออกหาปลา สะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของผู้คนชาวตราด เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชาญฉลาด ในการนำวัสดุที่มีมากและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ใช้ให้เกิดประโยชน์

วิถีเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

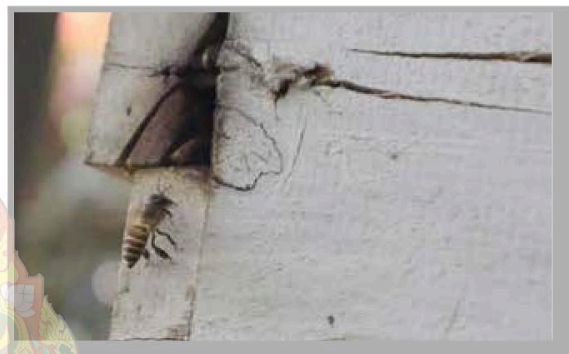
การเกษตรและการผลิตที่ฉลาดจะนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหาร เกษตรกรรมยั่งยืนโดยการผสมผสานและเชื่อมโยงระหว่างดิน การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเลิกหรือลดการใช้ทรัพยากรจากภายนอกที่อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ตลอดจนการปรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการธรรมชาติของท้องถิ่น จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ด้วยการจัดการดิน ลดการพึ่งพาสารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยและสารป้องกันกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โครงสร้างของดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ และเกิดความยั่งยืนด้านสังคม ใช้แรงงานที่มีอยู่ เกิดความยุติธรรมและความเป็นปึกแผ่นในสังคม

อาจารย์บัณฑิต กุลพฤกษ์ อดีตข้าราชการครู กรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด เกษตรกรผู้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้แนวทางของเกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ ยึดหลักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และใช้ภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับวิชาการได้อย่างกลมกลืน ก่อเกิดเป็นวิถีเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่ได้ตระหนักว่า คนตราดเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งมาก และด้วยระบบทุนนิยมที่เน้นการปลูกพืชแบบเกษตรเคมีเชิงเดี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตขายให้ได้มาก ๆ และรสนิยมผู้บริโภคเองที่ต้องการผักสวยกรอบ ทำให้แม่ค้าใส่ฟอร์มาลีนผสมน้ำหยดใส่ผักและปลาที่ขายไม่หมดด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ คนปลูกผักขายปลูกผักสองแปลง แปลงที่ใช้สารเคมีสำหรับนำไปขายส่วนอีกแปลงไม่ใช้สารเคมีสำหรับกินเอง อาจารย์บัณฑิตเล่าว่า “การใช้สารเคมี แม้จะได้ผลผลิตเร็ว แต่ก็ทำให้เกิดผลตกค้าง ทำให้ดินแน่น ดินแข็ง เป็นกรด เกิดเชื้อโรคตัวร้าย ทำให้รากพืชเน่า โคนเน่า พืชเป็นโรค

อาจารย์บัณฑิต กุลพฤกษ์
กำลังเคาะเรียกปลาที่เลี้ยงไว้มากินอาหารยามเย็น

การเลี้ยงชันโรง ชันโรง แมลงผสมเกสรประจำถิ่น ตอมดอกไม้อย่างสม่ำเสมอ ในระยะไม่ไกลจากที่อยู่อาศัย มีพฤติกรรมตอมดอกไม้ที่ละเอียด นุ่มนวล มีอายุยืนนาน ทำให้มีโอกาสในการผสมเกสรได้นาน

นอกจากนั้นดินที่เสียไปแล้วกว่าดินจะปรับโครงสร้างกลับมาดีเหมือนเดิม ต้องใช้เวลานานมาก ความเป็นพิษของสารเคมีนั้นเป็นอันตราย ทั้งเกษตรกร และผู้บริโภค อาจร้ายแรงถึงการเป็นมะเร็งได้ เหล่านี้ล้วนทำให้สุขภาพของคนเราแย่ลง”

อาจารย์บัณฑิต กุลพฤกษ์ จึงสนใจมาทำสวนอินทรีย์ ในลักษณะไร่สวนผสม บนพื้นที่กว่า ๔๐ ไร่

ด้านการผลิต ปลูกพืชอินทรีย์เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปลูกพืชหลากหลายชนิด ในพื้นที่เพื่อให้มีความหลากหลาย ทำให้แมลงที่มีประโยชน์มีที่อยู่อาศัย

ปลูกไม้ยืนต้นเพื่อเป็นไม้กั้นลม ผลไม้อินทรีย์ที่ปลูกได้แก่ มังคุด ลองกอง เงาะ ทุเรียน ลำไย นอกจากนั้น

ฐานการเรียนรู้ คนเอากำน “ถ่านและน้ำส้มควันไม้”

ทำปุ๋ยใช้เอง “ทำเอง ใช้เอง
โดยนำของเสียจากครัวเรือนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

ยังมีสวนยาง สวนป่าไม้ยืนต้น พืชสมุนไพร พืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาตก เลี้ยงชันโรง ไล่ผสมดอกเงาะ ดอกทุเรียน เลี้ยงไส้เดือนไว้จำหน่ายไส้เดือนใส่ดิน เป็นการลดต้นทุนการผลิตแปลงพืช

การจัดการปัจจัยการผลิต ได้แก่ หมักปุ๋ยคอก ด้วยจุลินทรีย์ให้เป็นปุ๋ยเย็นก่อนใส่ต้นพืช การทำน้ำหมักชีวภาพ เช่น น้ำหมักจากปลวก น้ำข้าวข้าวหมัก น้ำด่าง ขี้เถ้า ใส่ปุ๋ยหมักแห้ง และฉีดน้ำหมักชีวภาพ ใช้การหมักดิน เศษหญ้า เศษฟาง เศษใบไม้ คลุมโคนต้น ตลอดฤดูกาล (ไม่เปลี่ยนดิน) ทำให้ดินมีความชื้น เป็นต้น

ด้านการขาย โดยวิธีเพิ่มความน่าสนใจให้แก่สินค้า ได้แก่ การใส่ใบความรู้ในกล่องผลไม้ขาย เพื่อให้ความรู้และมีเรื่องราวน่าสนใจ เช่น ประโยชน์ของการรับประทานมังคุดอินทรีย์ เป็นต้น

ในการดำเนินชีวิต ท่านได้ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สมถะ “ปลูกที่กิน กินที่ปลูก” “ทำเอง ใช้เอง นำของเสียจากครัวเรือนมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด” ยึดหลักธรรมของศาสนาในการครองตน ครองคน ครองงาน หลีกเลียงอบายมุขและนำพาครอบครัวแบบใช้ความสุข นำหน้า เงินตามหลัง เน้นการเกื้อกูลกัน ช่วยเหลือสังคม ตามโอกาสอันควรและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ด้านการเกษตร โดยได้ก่อตั้ง “ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด” และเป็นศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาเป็นสถานที่ดูงานแก่เกษตรกรและผู้สนใจ

ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ เปิดสมอง บ่งหนองความคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงไส้เดือนดิน คนเอากำน “ถ่านและน้ำส้มควันไม้” ช่วยไล่แมลงศัตรูพืชโดยใช้กลิ่นเหม็นจากควันไม้ คนมีน้ำยา “น้ำยาอเนกประสงค์” เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ มัจฉาโภชนา “ประมงครัวเรือน” เลี้ยงเอง กินเอง ไม่ขาย เช่น ปลานิลแดง ปลานิลดำ ปลาตะเพียน หมักปุ๋ยคอกด้วยจุลินทรีย์ การบริหารจัดการขยะครัวเรือน บัญชีครัวเรือน “การออม” และเสวนาระดมความคิด “สรุป ประเมินผล”

ในการจัดการฝึกอบรมนั้นอาจารย์บัณฑิตเป็นผู้นำทีมวิทยากรเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อำเภอเขาสมิง ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเครือข่ายผู้มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้หลากหลายและสามารถนำไปใช้ได้จริง

อาจารย์บัณฑิตเป็นแบบอย่างของผู้ที่พึ่งพาตนเอง “ไม่รอ ไม่หวัง แต่ลงมือทำ” อย่างจริงจัง ด้วยความอดทน ใฝ่หาความรู้พัฒนาตนเอง พัฒนางานอยู่เสมอ ใช้ความรู้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงสุขภาพของตนเองและห่วงใยผู้บริโภค ตลอดจนชุมชนและสังคม ไม่ใช้สารพิษ สารเคมี ทำการเกษตรแบบลดต้นทุน เป็นวิถีเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ที่ตระหนักในคุณค่าของชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สืบสานภูมิปัญญา คำล้ำวิถีเมืองตราด

จังหวัดตราดมีรากฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เป็นมรดกอันทรงคุณค่า เป็นความภาคภูมิใจของชาวตราด นอกจากนี้สถานศึกษามีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เป็นหลักในการปฏิบัติงาน และดำเนินชีวิตของบุคลากรในโรงเรียน และส่งมอบให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบสานต่ออย่างยั่งยืนตลอดไป

หอวัฒนธรรมนิทัศน์โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์

โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ เดิมชื่อ โรงเรียนสตรีตราด เป็นโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดตราด ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตราด และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในจังหวัดให้จัดตั้ง หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้นักเรียน ครูและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ เช่น ประวัติจังหวัดตราด บรรพบุรุษชาวตราด เครื่องใช้ในอดีต เครื่องจักสาน เอกสารโบราณ เป็นต้น การจัดแสดงมีความเรียบง่ายแต่อัดแน่นไปด้วยข้อมูลที่น่าสนใจ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

เด็กและเยาวชนเองก็มีโอกาสอันดี ได้เข้าใจรากฐานของตนเองและท้องถิ่น ก่อเกิดเป็นความภูมิใจ พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สิ่งของที่จัดแสดงภายใน
หอวัฒนธรรมนิทัศน์โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์

ฐานการเรียนรู้
บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่

โรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่ จังหวัดตราด ได้รับการประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๘ ผู้บริหารโรงเรียนและ คณะครูได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ขับเคลื่อนกระบวนการอย่างเป็นระบบทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้ บูรณาการหลักคิด ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น บ่มเพาะนิสัยพอเพียง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดทำหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงงาน แหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ทีมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒ จากการประกวดโครงการ โอท็อป จูเนียร์ (OTOP Junior Contest) จัดโดยกรมพัฒนาชุมชน ร่วมกับบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) จากผลงานโครงการอาชีพ “เหงือกปลาหมอเทศจรย”

ผลิตภัณฑ์ที่นักเรียนผลิตในระยะแรกคือ สบู่โลชั่น สเปรย์กันยุง ต่อมาคิดผลิตภัณฑ์เพิ่มเป็น ๑๐ ชนิด และ ๒๒ ชนิดในที่สุด โดยมีเครือข่ายบุคลากร ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สินค้าจำหน่ายทั้งในโรงเรียน ขายผู้ปกครอง และออกร่วมงานในระดับจังหวัด และเผยแพร่ในเฟซบุ๊กเพจ “สหกรณ์การเกษตรโรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่” ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองจากโรงพยาบาลคลองใหญ่ และขึ้นทะเบียนสินค้า OTOP (โอท็อป) เป็นของดีของอำเภอคลองใหญ่ นอกจากนี้โรงเรียนมีโครงการส่งผลิตภัณฑ์ไปขอเลขกำกับมาตรฐานของสินค้าจากสำนักงานอาหารและยา และพัฒนาเป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ในโรงเรียนและชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพเข้าสู่มาตรฐาน

โครงการอาชีพ

เป็นกิจกรรมในรูปแบบของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นทีม มีการนำวิทยากรเครือข่ายในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หน่วยงานการมาถ่ายทอดความรู้ทักษะอาชีพให้กับนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักการทำบัญชีรายรับรายจ่าย การกำหนดราคาขาย การสรุปต้นทุนกำไร

สมาชิกสหกรณ์การเกษตร จะแบ่งเป็นกลุ่มแกนนำ ๑๐ คนที่เป็นคณะกรรมการ ขับเคลื่อนการทำงานที่เหลือเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ถือหุ้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทุกคนจะถือหุ้น หุ้นละ ๑๐ บาท มีตั้งแต่ ๑ - ๕๐ หุ้น รายได้สุทธิจะแบ่งเป็นทุนดำเนินงานร้อยละ ๒๐ และเงินปันผล ทำให้นักเรียนมียอดเงินปันผล สามารถเก็บสะสมไว้ใช้เป็นทุนการศึกษา

ต้นเหงือกปลาหมอ

พืชสมุนไพรที่มีมากในท้องถิ่น มีสรรพคุณช่วยรักษาผดผื่นคัน

โครงการธนาคารพอเพียง

กิจกรรมภายใต้กิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของการออมเงิน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ทำงานร่วมกับผู้อื่น ดำเนินการโดยคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน มีเวรประจำวันรับฝากเงินเป็นครู ๑ คน และนักเรียน ๓ คน นักเรียนฝากเงินอย่างน้อยครั้งละ ๑ บาท

โครงการธนาคารขยะ

เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ

ดำเนินการโดยสมาชิกนำขยะรีไซเคิลมาฝากที่ธนาคาร เจ้าหน้าที่คัดแยกประเภทตามใบนำฝาก ชั่งน้ำหนัก จดบันทึก จากนั้นคำนวณเงินจากใบนำฝาก โดยเปรียบเทียบราคาจากใบเสนอราคา แล้วบันทึกข้อมูลลงในสมุดคู่ฝาก เพื่อเป็นหลักฐานการฝาก-ถอนของสมาชิก

ในด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีความสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนมีการออกแบบภายในโรงเรียนให้สามารถใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์สูงสุด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เหมาะสม และพอเพียงกับบริบท เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบรรยากาศของการเรียนรู้

บริเวณโรงเรียนมีแปลงทำการเกษตร ปลูกผัก ให้นักเรียนลงมือทำ ผลผลิตที่ได้นำไปเป็นอาหารลดรายจ่าย บางส่วนขายสร้างรายได้ เศษผัก เศษอาหารที่เหลือนำไปเป็นอาหารหมูที่เลี้ยงไว้ มูลหมูนำมาทำเป็นปุ๋ยใช้ในแปลงเกษตร เป็นระบบหมุนเวียนภายใน ช่วยสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนมีความรู้และรู้จักการแบ่งปัน

โรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีคุณภาพนั้น ปัจจัยที่มีผลอย่างมากคือ ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้นำทางความคิดและการปฏิบัติ รู้จักตนเอง รู้จักบริบท และรู้จักผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนเป็นต้นแบบและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้อื่น เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทำให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มใจ และปัจจัยด้านบุคลากร มีการเตรียมความพร้อมของครู สนับสนุนและพัฒนาครูและบุคลากร และการเตรียมความพร้อมของนักเรียน เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิต ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี เข้าใจบทบาทและหน้าที่ และเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ให้ความร่วมมืออย่างเต็มใจ

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม

โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม จังหวัดตราด ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๙ เป็นต้นมา

บริบทของโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้น ผู้ปกครองนักเรียนร้อยละ ๙๐ มีอาชีพเกษตรกรรม นักเรียนโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคมจึงได้รับการส่งเสริมทางด้านวิชาการ และนิยัรการทำงาน การลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการจัดการ และการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทำให้นักเรียนมองเห็นเป้าหมายของการเรียนต่อหรือการประกอบอาชีพที่ชัดเจน รู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไร นักเรียนส่วนใหญ่อยากกลับมาทำงานที่บ้านเกิด มาพัฒนาบ้าน พัฒนาชุมชน

การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตดำเนินการผ่านกิจกรรมชุมนุมซึ่งเป็นกิจกรรมภายใต้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมชุมนุมนั้น บูรณาการกับกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ใช้วัตรกรรมการเรียนรู้เน้นการฝึกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และการดำเนินการตามแนวทางของกลุ่มยุทธศาสตร์แห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๕๐ โรงเรียนปลูกยางพาราเพื่อการเรียนรู้จำนวน ๑๐ ไร่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพท้องถิ่น

ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ปรับปรุงห้องสหกรณ์ร้านค้าเก่าเป็นศูนย์การเรียนรู้พฤกษศาสตร์ เพื่อรวบรวมความรู้เรื่องกล้วยไม้ สมุนไพร ยางพารา เพื่อเป็นศูนย์บริการนักเรียนและผู้ปกครองที่สนใจ และสร้างโรงเรือนกล้วยไม้แบบถาวร เพื่อเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ขยายพันธุ์ เพื่ออนุรักษ์ เรียนรู้ และจำหน่าย สร้างรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนที่มีใจรัก

การฝึกทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เรียนรู้อย่างเข้มข้นในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนวันพุธ จัดกิจกรรมตอนบ่าย เป็นกิจกรรมที่มีการออกแบบ ทดลองใช้ปรับปรุง และพัฒนาตลอดเวลา มีการฝึกทักษะอาชีพ เช่น เชิญวิทยากรจากวิทยาลัยชุมชนตราดมาสอนทำเค้กกล้วยหอมนี้ เชิญวิทยากรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดตราดมาสอนทำสารชีวภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน เป็นต้น และกิจกรรมที่สำคัญ คือ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ รูปแบบการดำเนินงานเน้นการทำงานเป็นทีม เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ คิดออกแบบกิจกรรมเอง และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็น

ผู้ประกอบการ ออกแบบกิจกรรมร่วมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งเป็น **ผู้ร่วมทุนหรือผู้ร่วมงาน** คอยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย น้อง ๆ มัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้ร่วมกิจกรรม และมีพี่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์สูงสุดเป็น **โค้ช (coach)** เป็นผู้สังเกตการณ์และให้คำปรึกษาชี้แนะอยู่ห่าง ๆ มีคณะครูเป็นที่ปรึกษา งบประมาณใช้จากกองทุนผู้ปกครอง ชุมชน กองทุนกลุ่มยุทธศาสตร์ หรือทุนของนักเรียนเอง โดยมีการประเมินผลโค้ชและผู้ประกอบการ

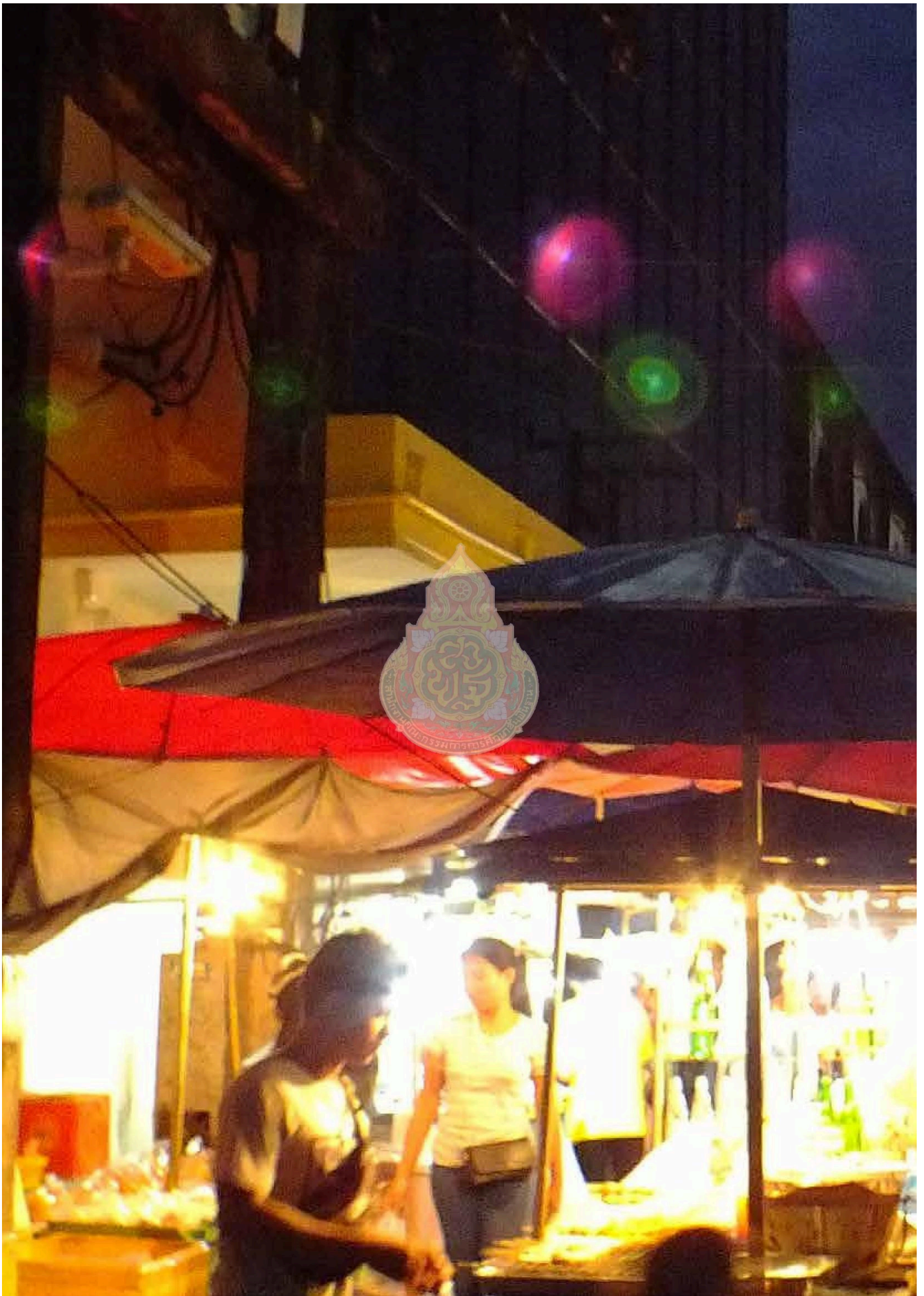
กลุ่มยุทธศาสตร์โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ มุ่งเน้นให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมพัฒนาตนเอง ฝึกสร้างอาชีพ และสืบทอดอาชีพ การเกษตรซึ่งเป็นอาชีพของผู้ปกครอง การบริหารจัดการกลุ่มดำเนินการโดยสภายุทธศาสตร์ ทำหน้าที่จัดสรรพื้นที่ของโรงเรียน อนุมัติวงเงินเป็นทุนให้สมาชิกหรือกลุ่มย่อยดำเนินกิจกรรม โดยสมาชิกเขียนแผนการผลิตของตนเอง สภาฯ มีการติดตามประเมินผล และรับฟังปัญหาจากสมาชิก

กิจกรรมดำเนินการในลักษณะฐานการเรียนรู้ เช่น ฐานการเรียนรู้เกษตรท้องถิ่น ฐานการเรียนรู้เกษตรครัวเรือน ฐานการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งเรียนรู้จากทั้งครูในโรงเรียนและวิทยากรจากภายนอก และการลงมือปฏิบัติ พืชที่นักเรียนปลูก เช่น กล้วยไม้ สับปะรดสี เฟิร์น กระบองเพชร ผักบุ้ง มะนาว บัว เป็นต้น นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงแล้ว ยังเป็นการสร้างรายได้ระหว่างเรียนจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรด้วย

บุคคลที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนคือคณะครู และผู้บริหารโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาตน พัฒนางานอยู่เสมอ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิดร่วมทำ ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองและชุมชน จนทำให้นักเรียนโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคมเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นอนาคตของประเทศ

การสืบสานภูมิปัญญาวิถีตราดในสถานศึกษา ที่กล่าวไว้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น ยังมีสิ่งดีดีอยู่ในสถานศึกษาแห่งอื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่สามารถนำมากล่าวถึงในที่นี้ได้หมด

อิมสะหงาด ที่ตราดกันฮิ!

ใครไปเที่ยวจังหวัดตราดนอกจากได้สัมผัสกับธรรมชาติริมฝั่งทะเลแล้ว ต้องไม่พลาดกับการชิมลิ้มลองอาหารที่มีรสชาติหลากหลาย อาหารพื้นบ้านทั้งคาวหวานและผลไม้พื้นเมืองจน “อิมสะหงาด” คำว่า “สะหงาด” หมายถึง มากมาย ที่สุด เยอะ ฯลฯ กล่าวได้ว่าอาหารพื้นบ้านของตราดมีเอกลักษณ์ต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ ตรงที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ขนมหวานหลายชนิดเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ อาทิ ข้าวเกรียบยาหน้า ขนมชั้นที่มีสีแดงได้มาจากครั้งและอาหารคาวอื่น ๆ เช่น ข้าวคลุกน้ำพริกเกลือ ส่วนการปรุงรสเปรี้ยวโดยทั่วไปใช้มะนาว หากบางฤดูกาลมะนาวขาดแคลนหรือหายาก ก็ใช้พืชอื่น ๆ ในท้องถิ่นแทนมะนาว เช่น ใบชะมวง ฝรั่ง มะปริง เป็นต้น

เออละ! ชวนกันไปอิมสะหงาดกับอาหารในจังหวัดตราด กันเลย

หมูต้มชะมวง

เป็นอาหารพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่ขึ้นชื่อของเมืองตราด หมูต้มชะมวงเป็นอาหารที่มีทั้งรสเปรี้ยว เค็ม หวาน รสชาติแปลกไปจากอาหารภาคอื่น มีใบชะมวงที่มีรสเปรี้ยว เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ

สรรพคุณทางโภชนาการของยอดอ่อนและใบอ่อนของชะมวง มีสรรพคุณทางยาเป็นยาแก้ไอ ช่วยฟอกโลหิต แก้ไอ แก้เสมหะ และแก้กระหายน้ำ เมื่อรับประทานหมูต้มชะมวงจะได้รับโปรตีนและแคลเซียมจากกระดูกหมู และคุณค่าทางอาหารจากใบชะมวง ได้แก่ เส้นใยอาหาร แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก วิตามินเอ บี1 บี2 และวิตามินซี ส่วนหมูนั้นนิยมใช้เนื้อหมูส่วนสะโพก ปัจจุบันใช้หมูสามชั้นด้วย

วิธีทำ หั่นหมูให้ติดหนังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดพอเหมาะ เลือกใบชะมวงที่ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไป นำมาฉีกเส้นกลางใบออก แล้วฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ นำข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม พริกชี้ฟ้าแห้งมาล้างหรือคั่วจนหอม จากนั้นนำมาตำให้พอแหลกนำไปผัดให้หอม แล้วนำหมูลงผัดพอสุก ใส่ใบชะมวง เติมน้ำเคี่ยวต่อจนสุก ปรุงรสด้วยน้ำปลา และน้ำตาลให้กลมกล่อม ออก ๓ รส เปรี้ยว เค็ม หวาน

ต้มส้มระกำปลากระบอก

ต้มส้มชะมวง

ต้มส้มระกำปลากระบอก

ต้มส้มระกำปลากระบอก รสชาติจัดคล้ายต้มยำ มีรสชาติดีครบ ๔ รส ทั้งเปรี้ยว หวาน เค็ม และความเผ็ดร้อนของขิงและพริกไทยหรือพริกชี้หูสวน ต้มส้มถือเป็นอาหารสุขภาพ นิยมต้มคู่กับปลากระบอก ซึ่งมีไขมันต่ำ ใช้ระกำเป็นส่วนประกอบที่ให้รสเปรี้ยวแบบกลมกล่อม และมีผักหลากหลายชนิดที่ให้ประโยชน์เป็นผลดีต่อสุขภาพ และยังช่วยกลบกลิ่นคาวของปลาได้อย่างดี

วิธีทำ ขอดเกล็ดปลากระบอก ควักไส้และเหงือกออก จากนั้นใส่เกลือคลุกเคล้าเพื่อล้างเมือกและคาวปลา แล้วล้างน้ำให้สะอาด โขลกพริกไทย หอมแดง รากผักชี และกะปิจนละเอียด ทูบตะไคร้ ข่า ใส่ลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากัน เปิดไฟตั้งหม้อน้ำที่เตรียมไว้ให้ร้อน ใส่ส่วนผสมที่ตำไว้ลงในหม้อ คนให้เข้ากัน ปิดฝาหม้อให้น้ำเดือด แล้วปรุงรสด้วยน้ำปลา น้ำตาลปีบ น้ำมะขามเกลือบ่น และขยี้ระกำเพื่อให้ได้น้ำ นำไปใส่ลงในหม้อ

ใส่ปลาลงในน้ำต้มส้มและปิดฝาไว้จนน้ำเดือดแรง ห้ามคนจนกว่าเนื้อปลาสุก เพราะจะทำให้เนื้อปลาแตกและมีกลิ่นคาว ไม่น่ารับประทาน เมื่อน้ำเดือดอีกครั้งจึงใส่ขิง ใบมะกรูด ต้นหอมเป็นขั้นตอนสุดท้าย ชิมน้ำต้มส้มจนได้รสชาติที่ถูกต้อง แล้วปิดไฟ ยกหม้อลงตักใส่ถ้วยพร้อมรับประทาน

ข้าวคลุกน้ำพริกเกลือ

ข้าวคลุกน้ำพริกเกลือ

น้ำพริกเกลือ เป็นอาหารประจำสำหรับในมื้ออาหารของคนตราดมาแต่โบราณ น้ำพริกเกลือของชาวตราดคือน้ำจิ้มซีฟู้ดที่คนทั่วไปเรียกกันนั่นเอง แต่คนตราดจะเรียกว่าน้ำพริกเกลือ ซึ่งมีความแตกต่างจากน้ำจิ้มซีฟู้ดทั่วไปตรงที่ส่วนผสมของน้ำพริกเกลือสูตรดั้งเดิมจะใช้เม็ดเกลือทะเลตำพร้อมกับพริกขี้หนูสวนและกระเทียม จึงเป็นที่มาของชื่อน้ำพริกเกลือ จะมีรสชาติจัดจ้าน เผ็ด เปรี้ยวเค็มกำลังดี

น้ำพริกเกลือหนึ่งถ้วย ปรงจากพริกขี้หนูสดเม็ดเล็ก ๆ ประมาณครึ่งกำมือ กระเทียม ๔ - ๕ กลีบ ใส่รวมกันโขลกให้พริกแหลกกำลังดี จากนั้นบีบมะนาวใส่น้ำปลาลงไปให้รสกลมกล่อม เติมน้ำตาลอีกนิดหน่อยให้มีรสชาติ เผ็ด เปรี้ยว เค็ม แต่ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะใส่น้ำปลาของตราดแทนเม็ดเกลือ

วิธีทำ ทำน้ำพริกเกลือต้กลั้วด้วยเล็กพักไว้ ลวกอาหารทะเลที่ละชนิดให้สุก แล้วตักใส่ถ้วยพักเตรียมไว้ ตักน้ำพริกเกลือคลุกกับข้าวสวยจนเข้ากัน ตักใส่จาน จัดเรียงกุ้ง ปลาหมึก หอยเชลล์ หมูสามชั้นให้สวยงาม ตกแต่งด้วยกุ้งแห้ง กระเทียมเจียว เคียงด้วยแตงกวาและถ้วยน้ำพริกเกลือ

ก้วยเตี่ยวผัดปู

อาหารดีของเมืองตราด อร่อยไม่เป็นรองใคร อาหารจานเดียว นิยมรับประทานเป็นอาหารมื้อกลางวันหรือมื้อเย็น เส้นเหนียวนุ่ม รสชาติอร่อย เปรี้ยว เค็ม หวาน ครบรส

วิธีทำ เลือกปูม้าขนาดพอเหมาะ แกะกระดอง เอาส่วนที่ไม่ต้องการออก แล้วตัดครึ่ง มะขามเปียกแช่น้ำไว้ บีบเอาแต่น้ำ น้ำพริกแห้งแกะเม็ดออกแช่น้ำให้นุ่ม ปอกหอมกระเทียม โขลกรวมกันพอหยาบ ๆ แล้วนำลงผัดในน้ำมันพืช พอเริ่มเหลืองใส่ปู มันปูลงผัดกับน้ำตาลอ้อยหรือน้ำตาลทรายแดงและน้ำปลา จากนั้นใส่น้ำมะขามเปียก ผัดจนได้ที่แล้วเติมน้ำเปล่าพอเดือดใส่ก้วยเตี่ยวเส้นเล็กจังหวัดตราดลงไปผัดจนเส้นนิ่ม แล้วเติมใบกุยช่ายลงไป รับประทานกับถั่วงอกดิบ หัวปลี มะนาว และแตงกวา

ก้วยเตี่ยวผัดปู

ข้าวเกรียบปากหม้อ

บ้างเรียกว่าข้าวเกรียบน้ำจิ้ม ซึ่งมีความแตกต่างจากที่อื่นในส่วนของการปรุงไส้ และรับประทานคู่กับน้ำจิ้มแตงกวาดองหรืออาจาด

วิธีทำ ตัวแป้งข้าวเกรียบทำโดยนวดแป้งข้าวเจ้า และแป้งมันให้เข้ากัน เติมน้ำให้ขึ้นเหลวพอเหมาะ คนให้เข้ากัน กรองด้วยผ้าขาวบาง เตรียมหมอน้ำ นำผ้าขาวบางมาซึ่งที่ปากหม้อ รัดให้แน่นและตึง เจาะผ้าริมขอบปากหม้อเป็นรูเล็ก ๆ ให้น้ำพุ่งขึ้นมาเมื่อน้ำเดือด นำไปตั้งบนเตาไฟจนน้ำเดือด ละเลงแป้งที่ผสมไว้วนเป็นวงกลมลงบนผ้าขาวบางที่ซึ่งบนปากหม้อ ปิดผ้าหม้อทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ วินาทีให้แผ่นแป้งสุก สังเกตดูแป้งพองตัวขึ้นมานิดหน่อย ใส่ไส้ลงบนกลางแผ่นแป้ง ใช้พายไม้ไผ่แผ่นบาง ๆ แตะน้ำมันถั่วเหลืองเล็กน้อย และนำไปปาดแป้ง ห่อพับเป็นรูปสี่เหลี่ยม รับประทานกับน้ำจิ้มแตงกวาดอง

การทำไส้ นำหน่อไม้ที่ต้มสุกแล้วหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ เจียวกระเทียมให้หอม ใส่เนื้อปูทะเลหรือปูม้าลงไปผัด ใส่หน่อไม้ ผัดให้หอม ปรงรสด้วยน้ำตาลทราย น้ำปลา

การทำน้ำจิ้ม มี ๒ แบบ คือ น้ำจิ้มไข่ปู และน้ำจิ้มกุ้งแห้ง มักใช้ไข่ปูทะเลซึ่งจะหอมกว่าปูม้า หากไม่มีไข่ปูจะใช้กุ้งแห้งแทน ตำกระเทียม พริกชี้หนู และไข่ปู (หรือกุ้งแห้ง โดยแช่กุ้งแห้งในน้ำร้อนก่อนเพื่อให้นิ่ม) ให้ละเอียด ใส่มะนาว น้ำตาลทราย น้ำปลา น้ำต้มสุก นำเครื่องปรุงทั้งหมดผสมกัน ปรงรสให้มีรสเปรี้ยว หวาน เค็ม และเผ็ดเล็กน้อย ใส่พริกชี้หนูทั้งเม็ดซอยกระเทียมโรยหน้า

การทำน้ำจิ้มแตงกวาดอง โดยผสมเกลือตำละเอียด น้ำส้มสายชู น้ำตาลทราย ปรงรสตามชอบ ผสมคลุกเคล้ากับหอมแดงซอย แตงกวาผ่าตามยาวซอยเป็นชิ้นบาง ๆ กระเทียมดิดเปลือกบาง ๆ ไม่ควรดองทิ้งไว้นาน เพราะจะทำให้แตงกวาไม่กรอบ

ข้าวเกรียบปากหม้อ

ข้าวเกรียบอ่อน

ข้าวเกรียบอ่อนหรือข้าวเกรียบหวานเป็นขนมหวานที่ชาวตราดนิยมรับประทานเป็นของว่าง ตัวแป้งด้านนอกมีสีออกน้ำตาล ส่วนไส้มีถั่วเขียวต้ม คลุกเคล้ากับมะพร้าวขูดเป็นส่วนผสม และมีตัวแป้งเหนียวนุ่ม นิยมรับประทานกันทุกฤดูกาล

วิธีทำ ขั้นตอนการทำคล้ายคลึงกับข้าวเกรียบปากหม้อ ต่างกันที่ตัวแป้งและไส้ ตัวแป้งผสมน้ำตาลอ้อย เมื่อแป้งสุกใช้ไม้ปาดยกแผ่นแป้งมาวางบนหลังถาด ใส่ไส้และห่อม้วนเป็นแท่งกลม ปิดหัวท้าย ใส่ขนมมีวิธีทำดังนี้ ต้มถั่วเขียวให้เปื่อย นำมาผสมกับมะพร้าวทึนทึกหรือมะพร้าวแก่ที่ขูดเตรียมไว้ ปรงรสด้วยเกลือและน้ำตาล เติมน้ำตาลลงไป คลุกเคล้าผสมให้เข้ากัน ปรงรสให้มีรสเค็ม เพื่อตัดกับรสหวานของตัวแป้ง

ข้าวเกรียบยาหน้า

ข้าวเกรียบยาหน้า

ข้าวเกรียบยาหน้า อาหารท้องถิ่นที่บ้านน้ำเชี่ยว ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เล่ากันว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวแขกจาม ชาวมุสลิม ที่อพยพมาอาศัยอยู่ที่นี่ ได้ทำแผ่นแป้งตากแดดพักไว้เป็นเสบียงระหว่างเดินทาง เมื่อมาอาศัยอยู่ที่บ้าน น้ำเชี่ยวได้ปรับตัวผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมกับ คนพื้นถิ่น ประกอบกับที่บ้านน้ำเชี่ยวมีมะพร้าว และกุ้งมาก จึงมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบที่หาได้ ในท้องถิ่น กลายเป็นข้าวเกรียบยาหน้าที่มีส่วนผสม ดังเช่นในปัจจุบัน

วิธีทำ เริ่มด้วยทำแป้งแบบที่ทำข้าวเกรียบปากหม้อ ให้แผ่นแป้งสุก แล้วนำแผ่นแป้งวางบนตะแกรงสำหรับ ผึ่งแห้งและนำไปผึ่งแดดให้แห้ง จากนั้นเก็บรวบรวม หากยังไม่นำมารับประทานควรเก็บในภาชนะที่ปิดมิดชิด ไม่ให้อากาศเข้าได้

เตรียมเครื่องยาหน้าโดย ผสมแครอทปั่น มะพร้าว กุ้งสับละเอียด คลุกเคล้าให้เข้ากัน ใส่เกลือเล็กน้อย และโรยพริกไทยเพิ่มความหอม จากนั้นนำแผ่นแป้งที่ทำเตรียมไว้ไปปิ้งบนเตาถ่านใช้ไฟอ่อน ๆ จนแผ่นแป้ง กรอบ เวลารับประทานให้ยา (ทา) น้ำตาลอ้อยเคี้ยว บนแผ่นแป้งกรอบ และตักเครื่องปรุงที่ผสมไว้โรยบน แผ่นแป้งให้ทั่ว มากน้อยตามใจชอบ ตามด้วยต้นหอม ซอยโรยหน้า

ข้าวเกรียบอ่อนหรือข้าวเกรียบหวาน

ขนมชั้น

ขนมชั้น เป็นขนมไทยแต่โบราณ นิยมทำรับประทานกันในครอบครัว และทำเป็นอาหารหวานเลี้ยงแขกในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานเลี้ยงแสดงความยินดี ฯลฯ ได้รับความนิยมเพราะชื่อเป็นมงคล และมีสีแดงสดใส สลับขาวสวยและน่ารับประทาน

ขนมชั้นเมืองตราดมีลักษณะพิเศษ คือ มีสีแดงที่ทำมาจากครั่งและนํ้าชั้นและลอกออกเป็นชั้น ๆ ได้โดยไม่ติดมือ ทุกชั้นต้องสุก และใสเป็นเงา แต่ละชั้นมีหน้าเรียบเสมอรสชาติหวานมัน เนื้อแป้งมีความเหนียวนุ่ม ผู้ทำขนมชั้นต้องมีประสบการณ์ และได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ต้องใช้ความพิถีพิถัน ตั้งแต่การเลือกข้าวเจ้า การโม่แป้ง ขุดมะพร้าวและคั้นกะทิสด ๆ วิธีการให้ได้สีแดงจากครั่งมาผสมทำให้ขนมชั้นมีสีแดงสดใส มีกลิ่นหอม เก็บไว้ได้หลายวันโดยรสชาติยังคงเดิม

วิธีทำ ละลายนํ้าครั่ง โดยใช้ใบไม้ที่มีรสเปรี้ยว เช่น ใบตะกริม นำมาต้มให้เดือด ใส่ลงไปบนรั้งครึ่งกตคั้นให้ครั่งละลายนํ้าออกมา จะได้สีแดงสด นำไปกรองให้สะอาด

นำข้าวเจ้าแช่นํ้าไว้ ๕ - ๖ ชั่วโมง แล้วนำไปโม่ (แป้งที่โม่เองทำขนมจะหอมอร่อยกว่าซื้อแป้งบรรจุถุงสำเร็จ) แล้วนำไปใส่ถุงผ้าด้ายดิบพับให้แห้ง นำแป้งที่พับแล้วมาทำให้ร้อนใส่นํ้าตาลทีละน้อย ๆ และนวดให้เข้ากัน ใส่แป้งข้าวเหนียวลงไปนวด และค่อย ๆ เติมนํ้าอุ่นลงไปทีละน้อย นวดจนกระทั่งแป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว และนํ้าตาลเข้ากันได้ดี

ค่อย ๆ ละลายแป้งที่นวดไว้กับนํ้ากะทิ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสีขาว และส่วนที่เป็นสีแดง ให้นํ้าครั่งที่ละลายไว้แล้วลงไป ดูความเข้มข้นของสีให้พอเหมาะ แล้วกรองแป้งทั้งขาวและแดงให้สะอาด จากนั้นตั้งหม้อหนึ่งหรือกระทะให้นํ้าเดือดจัด หยอดแป้งลงไปทีละชั้น ริดให้บางกระจายไปในภาชนะให้ทั่วภาชนะ (นิยม

ใช้ชั้นอะลูมิเนียมขนาดพอเหมาะตักแบ่งหยอดลงภาชนะแล้วใช้ก้นชั้นคลึงเกลี่ยแบ่ง) ปิดฝาครอบไว้ประมาณ ๑๐ นาที เมื่อแป้งสุกจะใสและมันวาว ให้หยอดสลับสีกันไปจนกว่าจะเต็มภาชนะ ขนมชั้นแต่ละภาชนะใช้เวลาหนึ่งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนชั้นของขนม

ขนมชั้น

รั้งครั่ง

ขนมมัดใต้

ขนมบันดึก

ขนมมัดใต้

ขนมมัดใต้ถือเป็นขนมโบราณของชาวตราด ในอดีตมักทำรับประทานกันในครอบครัว และเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีนเท่านั้น กล่าวกันว่าเพื่งมีการทำขายเมื่อไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา ที่เรียกว่าขนมมัดใต้ อาจเนื่องมาจากวิธีการห่อข้าวเหนียวด้วยใบตองหรือใบกะพ้อเป็นท่อนกลม ๆ ยาวขนาดหนึ่งคืบ แล้วใช้ตอกมัดเป็นปลาสลิด ๆ เหมือนใต้ที่ใช้จุดไฟกันในอดีต ซึ่งชาวยุวนเป็นผู้นำวิธีการมัดข้าวต้มแบบนี้มาเผยแพร่ในแถบภาคตะวันออกของไทย

วิธีทำ แห่ข้าวเหนียวไว้ ๑ คืบ แล้วใส่กระซอนทิ้งไว้ให้สะเด็ดน้ำ คั้นมะพร้าวให้ได้กะทิ เติมน้ำตาลลงไป คนให้ละลายแล้วใช้ผ้าขาวบางกรองใส่กระทะทอง นำข้าวเหนียวที่สะเด็ดน้ำแล้วใส่ลงไปผัดจนแห้ง

เตรียมผัดไส้ โดยโขลกถั่วเขียวกะเทาะเปลือกที่นึ่งสุกแล้วให้ละเอียด แล้วนำมาคลุกเคล้ากับเกลือป่น น้ำตาลทราย พริกไทย หัวหอมซอย ให้เข้ากัน (หากจะทำให้หมูก็ใส่หมูติดมันเพิ่มลงไป คลุกเคล้าให้เข้ากันอีกครั้ง) จากนั้นใส่น้ำมันลงในกระทะ ใส่ถั่วที่คลุกเคล้าส่วนผสมแล้วลงผัดในกระทะ ยกกระทะลงพักรอไว้ให้เย็น

นำใบตองหรือใบกะพ้อมาวางซ้อนกัน (ข้าวต้มมัดด้วยใบกะพ้อเวลาจะจะได้กลิ่นหอมกว่าใบตอง ถ้าอากาศไม่ร้อนจะเก็บไว้ได้นาน) ตักข้าวเหนียวใส่บนใบตองเป็นชั้นที่ ๑ แล้วตักไส้ถั่วใส่เป็นชั้นที่ ๒ (หรือไส้ถั่วผสมหมูติดมัน) จากนั้นตักข้าวเหนียวใส่ เกลี่ยทับลงไปอีกครั้งเป็นชั้นที่ ๓ ม้วนเป็นกระบอกห่อให้แน่น แล้วใช้เส้นตอก (ไม้ไผ่ตันอ่อนมาจักเป็นเส้นบาง ๆ ใช้แทนเชือก) มัดให้เป็นปลาสลิด ๆ นำไปต้ม (บางท้องถิ่นนำไปย่าง) นานประมาณ ๓๐ - ๔๐ นาที สุกแล้วพร้อมรับประทานได้

ขนมบันดึก

ขนมบันดึกนี้สันนิษฐานว่าได้รับการถ่ายทอดมาจากชาวยุวน และถ่ายทอดมาสู่รุ่นลูกหลาน ปัจจุบันยังคงทำรับประทานกันในครัวเรือน เป็นขนมอร่อย

วิธีทำ นำข้าวเจ้าแช่กับน้ำค้างหรือน้ำปูนใสประมาณ ๑ คืบ แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด ๒ ครั้ง นำข้าวไปไม่ให้ละเอียด กรองด้วยผ้าขาวบางใส่น้ำใบเตยที่กรองแล้วเพื่อให้มีสีเขียวสวย จากนั้นนำแป้งใส่กระทะทองเหลือง ยกขึ้นตั้งไฟโดยใช้ไฟกลาง คนด้วยไม้พายไปทางเดียวกัน จนแป้งใสเหนียวจึงยกลง เทแป้งที่กวนแล้วใส่ถาด ทิ้งไว้จนเย็น

เวลารับประทานให้ตัดเป็นชิ้น ๆ ตามขนาดที่ต้องการ ใส่ถ้วยราดด้วยน้ำเชื่อมทำจากน้ำตาลอ้อยที่เคี่ยวจนเหนียว โรยถั่วลิสงคั่วบดหยาบ ๆ (บางท้องถิ่นใช้น้ำกะทิสดราดด้วย)

ขนมน้ำตาลชักหรือดั่งเม

เป็นขนมหวานอีกชนิดหนึ่งที่ทำด้วยน้ำตาลเคี่ยวจนเหนียว รสชาติหวานมัน เนื้อขนมกรอบ มีความหอม ชาวตราดได้ประดิษฐ์เครื่องมือมาใช้ต้มน้ำตาลให้เหนียวนุ่ม โดยใช้ไม้แผ่นหนาขนาด ๔ นิ้ว เจาะรูตรงกลางเพื่อใส่แกนไม้ไว้ จากนั้นนำไปแขวนไว้กับเสาบ้านหรือผนัง มีแกนไม้กลม ๆ ยาวประมาณ ๕ นิ้ว ขนาดเหมาะมืออีก ๒ อัน เพื่อให้จับก่อนน้ำตาลที่เคี่ยวแล้วขณะยังร้อนอยู่ได้

วิธีทำ การเคี่ยวน้ำตาล โดยนำน้ำตาลทรายแดง น้ำตาลทรายขาว น้ำกะทิ แบะแซ กวนให้เข้ากัน แล้วใช้ผ้าขาวบางกรองให้สะอาด ใส่กระทะตั้งไฟไม่ร้อนจัด เคี่ยวประมาณ ๓๐ นาที เมื่อเหนียวดีแล้วเทใส่กระทะอีกใบหนึ่งที่ทาน้ำมันไว้เล็กน้อย จากนั้นนำไปหล่อในน้ำเพื่อให้น้ำตาลเย็นลงพอจับได้ พลิกก่อนน้ำตาลกลับไปกลับมาให้จับตัวกันเป็นก้อน แล้วนำก้อนน้ำตาลที่ยังร้อน ๆ ไปตีกับเครื่องมือชักน้ำตาล

การชักน้ำตาลหรือการตีวน โดยการนำก้อนน้ำตาลวางบนแกนไม้เครื่องมือชักน้ำตาล ใช้ไม้เล็ก ๆ ๒ อัน รอมือกันความร้อน จากนั้นดึงเนื้อน้ำตาลให้เป็นวงกลม พลิกไปพลิกมา จากนั้นตีวนให้เป็นวงกลมประมาณ ๕ - ๑๐ นาที เนื้อน้ำตาลที่ยังอุ่นอยู่จะยึดตัวฟู พอง นุ่ม เหนียว มีสีออกขาวนวล จากนั้นดึงเนื้อน้ำตาลให้ยาวเป็นเส้นและตัดออกเป็นท่อน ๆ บรรจุลงปิดปากถุงไม่ให้อากาศเข้า เก็บไว้รับประทานได้นาน

ขนมน้ำตาลชัก หรือดั่งเม

ขนมสากกะเบือรูน

ขนมพื้นบ้านโบราณของจังหวัดตราด สันนิษฐานกันว่าเป็นขนมของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัด ชื่อขนมอาจเนื่องมาจาก มีการนำสากกะเบือมาใช้ในการนวดแป้งให้เหนียว ชาวบ้านจะทำขนมนี้ในช่วงที่มีงานบุญ งานเทศกาลหรือประเพณีสำคัญ ๆ

วิธีทำ นำแป้งข้าวเหนียวนวดผสมกับน้ำเปล่า คลุกเคล้าให้เข้ากัน ตั้งน้ำให้เดือด แล้วนำแป้งปั้นเป็นก้อนแบน ๆ ใส่ลงไปในน้ำต้มที่กำลังเดือด เมื่อแป้งลอยตัวขึ้นมาตักใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ ใช้สากกะเบือค่อย ๆ ตำคลุกเคล้าให้ส่วนผสมของแป้งเข้ากันจนเหนียว แล้วตักส่วนผสมของแป้ง ปั้นเป็นก้อนกลมขนาดพอคำ คลุกเคล้ากับถั่วลิสงบดละเอียด งามา ผสมกับน้ำตาลอ้อย ตักใส่จานรับประทานได้ รสชาติหวาน หอม เนื้อเหนียวนุ่ม

ขนมสากกะเบือรูน

มาเที่ยวตราดทั้งที ไม่ควรพลาด... ชักชวนกันเสาะหาอาหารรสชาติถูกปาก ทั้งอาหารท้องถิ่น คาวหวานและซีฟู้ดที่อร่อยชวนหิว ตามร้านต่าง ๆ ที่เลือกสรรวัตถุดิบจากทะเลอันสดใหม่นำมาสร้างสรรค์เป็นเมนูหลากหลายที่มีรสชาติถูกใจผู้มาเยือน

ผลิตภัณฑ์จากทะเล

ผลิตภัณฑ์จากทะเลของจังหวัดตราด เช่น กะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง ปลาเค็ม หมึกแห้ง มีการผลิตและจำหน่ายอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านประมงติดชายฝั่งทะเล เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ รสชาติดี เป็นการแปรรูปอาหารเพื่อเก็บไว้รับประทานได้นาน ๆ

กะปิ ใช้เป็นทั้งเครื่องปรุงประกอบอาหารและนำมาทำเป็นอาหารได้ เช่น น้ำพริกกะปิ ผัดกะปิสะตอกุ้ง แกงเลียง เป็นต้น กะปิช่วยให้อาหารมีรสชาติเค็มและกลมกล่อม กะปิเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีโปรตีนสูง และเป็นสารต้านอนุมูลอิสระตามธรรมชาติ จังหวัดตราดมีการทำกะปิอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านชายทะเล กะปิจังหวัดตราดมีความพิเศษคือ ใช้ *เคย* สัตว์น้ำขนาดเล็กในกลุ่มเดียวกับกุ้งและปู ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกุ้งแต่มีขนาดเล็กกว่ากุ้ง กะปิทำจากเคยมีสีสวย กลิ่นหอม น่ารับประทาน

การทำกะปิในแต่ละท้องถิ่นมีวิธีทำคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดบางขั้นตอน เช่น ชนิดของเคยที่ใช้ทำ ปริมาณเคยต่อเกลือที่ใช้ในการหมัก ระยะเวลาในการหมัก ระยะเวลาในการนำเคยออกผึ่งแดด เป็นต้น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างง่าย ๆ ในการทำกะปิเคย ดังนี้

ล้างเคยด้วยน้ำสะอาดเก็บสิ่งที่ปะปนมาออกให้หมด นำมาเคล้ากับเกลือทะเล (เคย ๕ กิโลกรัม ต่อเกลือทะเล ๑ กิโลกรัม) แล้วใส่กระชอนหรือตะกร้าพลาสติก พักให้สะเด็ดน้ำ จากนั้นนำไปหมักเก็บไว้โดยใช้ผ้าขาวบางคลุมไว้ ทิ้งไว้ ๑ คืน เพื่อให้ น้ำออกจากตัวเคย แล้วนำไปผึ่งแดด ประมาณ ๑ – ๒ วัน

จากนั้นนำไปตำในครกหรือใช้เครื่องบดหรือนวดด้วยมือ แล้วนำไปหมักในกระสอบเพื่อให้ น้ำออกมาโดยหมักไว้ ๕ คืน นำเคยไปผึ่งแดด พอหมดให้ทำเป็นก้อนเล็ก ๆ นำไปตำให้เข้ากันดีจนแหลก ทำเป็นก้อนสี่เหลี่ยมหรือก้อนกลม ๆ ไม่หนามาก นำไปผึ่งแดดอีกครั้ง นำเคยมาตำอีกครั้ง แล้วหมักไว้ในอ่างเคลือบประมาณ ๒ สัปดาห์ จากนั้นบรรจุลงในโถงอัดไว้จนเต็มแน่น ปิดด้วยผ้าขาวบางหรือแผ่นพลาสติก เก็บไว้อย่างน้อย ๔๕ วัน (บางท้องถิ่นหมักทิ้งไว้ ๑ ปี) จึงนำมาประกอบอาหารหรือจำหน่าย

ท้องเที่ยวตราด สุขะหงาดहरषा

หากเอ่ยถึงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตราด คนส่วนใหญ่ก็นึกถึงแต่แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เกาะแก่ง น้ำตก หรือกิจกรรมล่องเรือ ขึ้นเกาะ ดำน้ำ เล่นน้ำตก เดินป่าในเส้นทางธรรมชาติ ขึ้นชมวนาพรณไม้ตาม น้ำตกน้อยใหญ่ แต่ที่จริงแล้วตราดมิได้มีเพียงทะเลหรือเกาะแก่งน้อยใหญ่ เท่านั้น จังหวัดตราดยังเต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกมากมาย ที่อยู่ในเมืองและชุกช่อนตัวอยู่ตามหมู่บ้าน ตำบลของอำเภอต่าง ๆ

จังหวัดตราดยังมีพิพิธภัณฑ์ ทั้งของหน่วยงานราชการ หรือวัดในท้องถิ่น เป็นกำลังในการจัดตั้ง และมีแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีความน่าสนใจ และให้แนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มุ่งส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยว เปิดรับแขกผู้มาเยือนให้มาเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน การประกอบอาชีพดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกและอาชีพประมง เนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดตราดอยู่ติดทะเล รวมถึงด้านการค้าขายแดนไทย-กัมพูชา ที่ถ่ายทอดภาพวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองเชื้อชาติที่มาใช้แรงงาน ค้าขาย หรือข้ามผ่านเขตแดนไปมาเพื่อท่องเที่ยวระหว่างสองแผ่นดิน

จังหวัดตราดมีแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะขอกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในแต่ละอำเภอตามลำดับ คือ อำเภอเมืองตราด อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอเกาะช้าง อำเภอปอไร่ อำเภอคลองใหญ่ อำเภอเกาะกูด โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด

พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเมืองตราด เหมาะสำหรับผู้รักการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรืออยาก รู้จักชาวตราดและเมืองตราดอย่างแท้จริง พิพิธภัณฑ์ดังกล่าวใช้อาคารศาลากลาง จังหวัดหลังเดิมซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะเป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล เรือนไม้ เสาปูน ยกพื้น ใต้ถุนสูง หลังคาทรงปั้นหยา มีเนื้อหานิทรรศการแบ่งเป็น ๖ หัวข้อ ดังนี้

๑. มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเมืองตราด จัดแสดงเรื่องภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม

๒. ผู้คนเมืองตราด จัดแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ผู้คนในจังหวัดตราด ได้แก่ ไทย จีน เขมร ญวน และชอง

๓. ลำดับทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองตราด จัดแสดงเรื่องราว ของจังหวัดตราดตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต้นสมัยประวัติศาสตร์ สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ ช่วงสมัยรัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๔

๔. เหตุการณ์สำคัญในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดแสดงเรื่องการส่งมอบเมืองตราดให้ฝรั่งเศส การรับมอบเมืองตราดคืนจากฝรั่งเศส การพระราชทานพระแสงราชศัสตราประจำเมือง และการเสด็จประพาสจังหวัดตราด ถึง ๑๒ ครั้ง

ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร ๑๔๕

๕. เหตุการณ์ยุทธนาวีที่เกาะช้าง จัดแสดงเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์
ยุทธนาวีที่เกาะช้าง รูปแบบเรือรบของไทยและฝรั่งเศส

๖. ตลาดเมืองตราด จัดแสดงภาพและจำลองร้านค้าในย่านการค้าเก่าและ
สภาพปัจจุบัน

ที่ตั้ง : ถนนสันติสุข ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด

จังหวัดตราด ๒๓๐๐๐

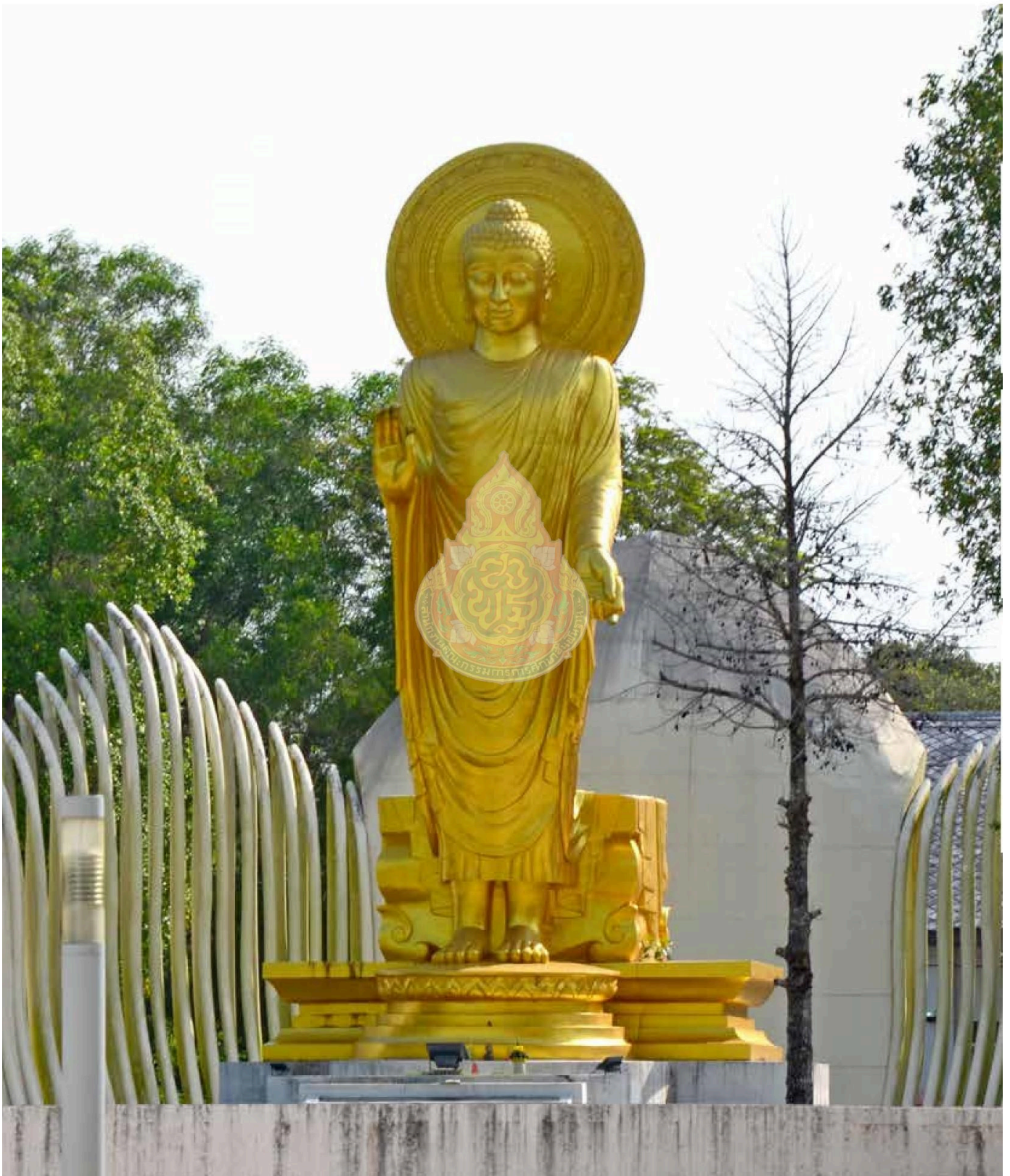
วันและเวลาทำการ : วันอังคาร - วันศุกร์

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. วันเสาร์ - วันอาทิตย์

และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. (ปิดวันจันทร์)

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๒๒๙๑ และ ๐ ๓๙๕๑ ๑๐๔๓ ต่อ ๓๐๖

๑๔๖ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

พุทธมณฑลประจำจังหวัดตราด

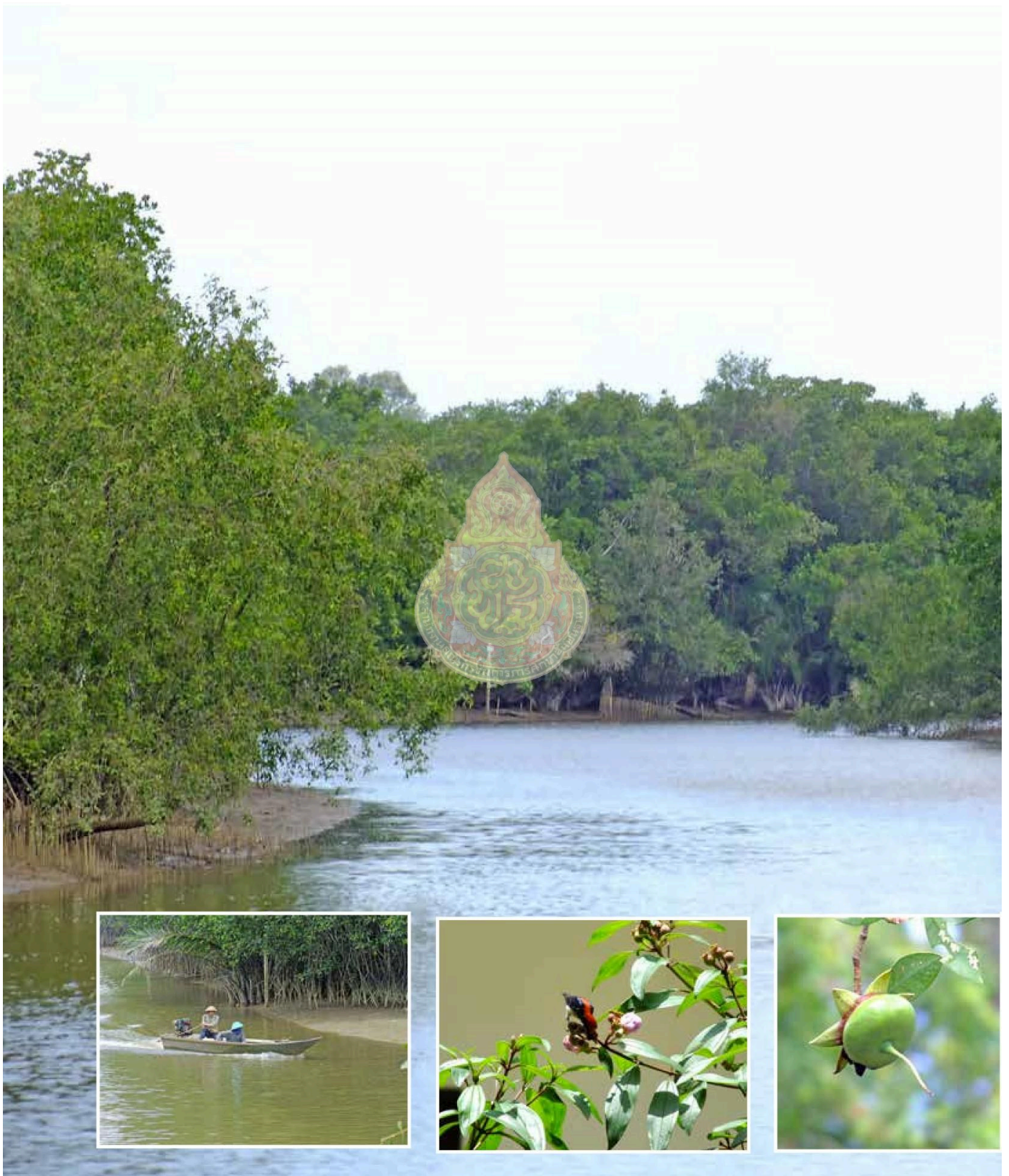
พุทธมณฑลประจำจังหวัดตราดสร้างขึ้น เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยรวบรวมงบประมาณจัดสร้างจากมูลนิธิพุทธมณฑลตราด ประชาชน ชาวจังหวัดตราด และองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด เป็นสถานที่สำหรับ ใช้จัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาของจังหวัดตราด เช่น การปฏิบัติธรรมของ หน่วยงานต่าง ๆ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ในเดือนธันวาคม ๒๕๕๐ หน่วยงานราชการและประชาชนจังหวัดตราด ร่วมกันประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์พุทธมณฑลประจำจังหวัดตราด และในวันจันทร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๒ ได้มีพิธีอัญเชิญพระประธานของพุทธมณฑล ขึ้นประดิษฐาน

องค์พระประธานพุทธมณฑลประจำจังหวัดตราด สร้างจากหินทรายแกะสลัก ตามรูปแบบศิลปะอินเดีย มีความสูง ๙.๙๙ เมตร ฐานโดยรอบองค์พระออกแบบ เป็นกลีบดอกบัวจำนวน ๙ กลีบ ด้านหน้าพระประธานมีสระน้ำขนาดใหญ่ มองเห็นเงาขององค์พระที่สะท้อนลงผิวน้ำเบื้องหน้า ทางเข้ามีกำแพงริมทางเดิน ออกแบบเป็นช่องทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าจำนวนมาก แต่ละช่องแขวนระฆังทรงเหลี่ยม สีทองขนาดใหญ่ ด้านหลังของกำแพงจัดทำเป็นภาพพระราชกรณียกิจสำคัญ ในสมัยรัชกาลที่ ๙

ที่ตั้ง : ถนนสุขุมวิท ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ๒๓๐๐๐

๑๔๘ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ (ตราด)

ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ (ตราด) ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ประชาชน ทำแปลงสาธิตด้านป่าชายเลน ภายในศูนย์มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนความยาว ๘๖๐ เมตร ทางเดินช่วงหนึ่งเลียบไปตามคลองบางพระซึ่งเป็นลำคลองน้ำกร่อย มีกุ่มแม่น้ำชุกชุม และมีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนมากกว่า ๔๐ ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก พังกาหัวสุม ชลูด โพทะเล รังกะแต้ ตะบูนดำ และตะบูนขาว นอกจากนี้ ยังมีพืชชั้นต่ำและพืชล้มลุก เช่น เฟิร์นเกล็ดนาคราษ กระแตไต่ไม้ นมตำเลีย หวายตะมอย และกล้วยไม้ป่า ซึ่งจะออกดอกในช่วงปลายฤดูฝนประมาณเดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูง โดยเฉพาะช่วงขึ้น ๕ ค่ำ และแรม ๑๒ ค่ำ น้ำจะขึ้นในช่วงกลางวัน หากไปเที่ยวจะเห็นสภาพป่าชายเลนที่มีน้ำท่วมสูง มีฝูงปลาว่ายเข้ามาหาอาหาร มีนกกินปลาหลายชนิด เช่น นกกินเปี้ยว นกยาง เป็นต้น

ที่ตั้ง : ๕๓๑ หมู่ ๘ ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

วันและเวลาทำการ : วันจันทร์ – วันศุกร์

เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ น.

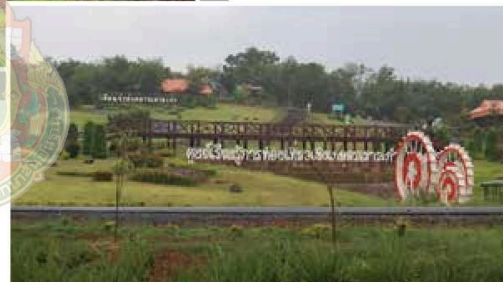
โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๐๙๙๕

ศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในการน้อมนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในเรือนจำ ณ บริเวณเรือนจำชั่วคราว เขาระกำ

ศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้เกิดขึ้นจากพระราชดำริของ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ให้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในเรือนจำ มอบโอกาสให้ผู้ต้องขังชั้นดีได้มีโอกาสฝึกอาชีพสำหรับเลี้ยงตนเองภายหลังพ้นโทษ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และทรงมีพระเมตตาพระราชทานเงินทุนส่วนพระองค์ เพื่อดำเนินโครงการนำร่องด้วย

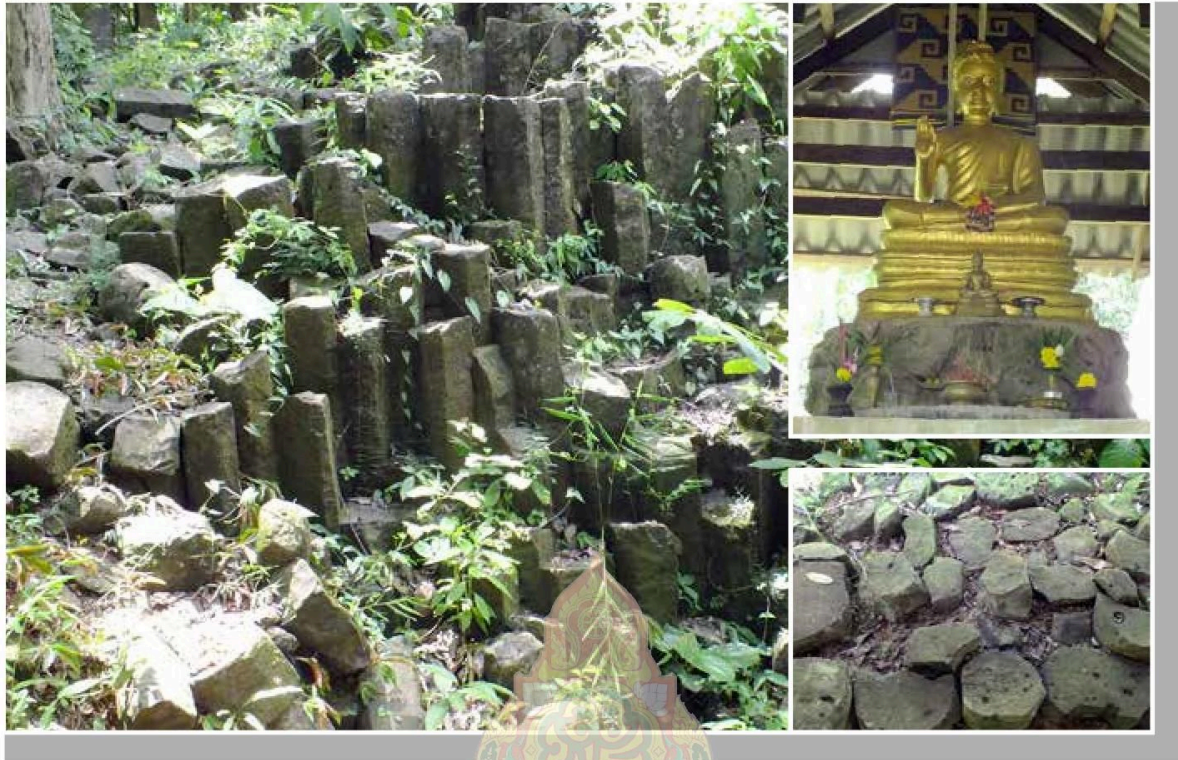
ศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการกำลังใจในพระราชดำริฯ ซึ่งนอกจากเป็นแหล่งฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขังในด้านการเกษตร เช่น การเลี้ยงปลา เลี้ยงหมู ไก่พันธุ์ไข่ ไก่วง โคเนื้อ ชันโรง เกษตรอินทรีย์ ผักสวนครัว ไม้ประดับ ปลุกหม่อนระบบอินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม แล้วยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ สามารถเข้าไปชื่นชมกับบรรยากาศสวยงาม รมรื่น และเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน บนแปลงสาธิต “๑ ไร่ทำจริง ไม่มีเงิน” การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรคุณภาพ รวมทั้งเรียนรู้ศาสตร์พระราชฯ เช่น การทำฝายชะลอน้ำ นำน้ำมาสนับสนุนแปลงผัก และรับประทานขนมและอาหารอร่อย ๆ เครื่องดื่มราคาไม่แพง ที่ร้านกาแฟ Inspire By Princess

ที่ตั้ง : ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ๒๓๐๐๐

วันและเวลาทำการ : วันจันทร์ - วันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๐๐ น. - ๑๖.๓๐ น.

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๐๓๕๐

วัดเมืองเก่าแสนตุ้ม และโบราณสถานเขาไต้มะโระ

ภายในบริเวณวัดมีความร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือพักผ่อน ส่วนบริเวณด้านทิศใต้ของวัด เป็นเนินดินแบบฝาชีมีแท่งหินเรียงรายเป็นจำนวนมาก ด้านนอกเป็นสื่อน้ำตาลอ่อน ภายในเป็นสีเทาแก่เกือบดำ ลักษณะการเรียงตัวของแท่งหินคล้ายเทวสถาน บางแท่งเคาะแล้วมีเสียงดังกังวานเหมือนระฆัง

ลักษณะทางกายภาพดังกล่าวมีข้อสันนิษฐานต่าง ๆ เช่น เชื่อว่า อาจมีการนำแท่งหินจากบริเวณใกล้เคียงมาเรียงกันเพื่อทำเป็นเทวสถานสำหรับสักการบูชา บ้างเชื่อว่าเป็นซากโบราณสถานที่เก่าแก่และใหญ่โต ระบุไม่ได้ว่าเป็นสมัยใด บริเวณนี้ยังพบโบราณวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ประเภทหิน ท่อนไม้ กลายเป็นหิน พระพุทธรูป ลูกปัดหินสี ภาชนะดินเผา ไม้แกะสลัก และเครื่องบดยา

ในด้านธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี ระบุว่า เกิดจากการปะทุของหินหนืดใต้ผิวโลกขึ้นมาตามรอยแยกเมื่อประมาณ ๑ - ๓ ล้านปีก่อน ลาวาร้อนเหลวเมื่อขึ้นมาถึงผิวโลกจะเย็นตัวแข็งเป็นหินบะซอลต์อย่างรวดเร็ว พร้อมกับการหดตัวของมวลหินในทุกทิศทาง ทำให้เกิดการแตกเป็นกลุ่มแท่งหินรูปหกเหลี่ยม

ที่ตั้ง : หมู่ที่ ๗ บ้านอีเร็ม ตำบลประณีต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ๒๓๑๕๐

อำเภอแหลมงอบ

แหลมงอบทะเลงาม เลื่องลือนามอ่าวตาลคู่
งอบใจจากงามสวยหลู แดนประดู่ยุทธนาวี

ฟ้าครามเมฆคล้อยลงห่มเขา
ทิวเขาทอดท้องทะเลขึ้น
ขลิบเข็มเขียวรอบขอบน้ำชน
ขอบฟ้าพราหมณ์ฝนพรางพริ้ว

ปลาตีนป็นตมแล้วเหยียดตัว
เกลือกเกลี่ยเย้ายั่วอยู่คลคล้ำ
ท่าเรือทอดราวสะพานล้า
แหลมงอบครอบงำทะเลงาม

เกาะช้างขวางเขาเป็นขอบคัน
เกาะน้อยลดหลั่นทะเลข้าม
เกาะกู๊ดเกาะหมากฝากฟ้าคราม
โยงยามน้ำฟ้าอยู่ตาปี

ฝากดินฝากฟ้าและ ฝากน้ำ
ฝากใจประจำประจันที่
รู้คุณรู้ค่ามหานที
อยู่ยงคงดีเกิดแผ่นดิน

เขียนแผ่นดิน : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

๑๕๖ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงเรื่องราวพระประวัติของ
นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
และเหตุการณ์สู้รบในยุทธนาวีที่เกาะช้าง

อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง

อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง เป็นอนุสรณ์สถานที่สร้างขึ้นเพื่อให้คนเมืองตราดและคนไทยทุกคนรำลึกถึงวีรกรรมของทหารเรือไทยในการปกป้องเขตแดนทางทะเลของไทย ได้สำเร็จในช่วงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แม้กองทัพเรือฝรั่งเศสมีจำนวนเรือมากกว่า สมรรถภาพของเรือรบและอาวุธยุทธโธปกรณ์สูงกว่า แต่กองกำลังทางเรือของไทยได้ต่อสู้จนเรือข้าศึกต้องล่าถอยออกไป ไม่สามารถยึดครองหัวเมืองชายทะเลทางตะวันออกของไทยได้ การรบครั้งนั้นกองทัพเรือไทยได้รับความเสียหายมาก เรือรบอับปาง ๒ ลำ และเสียหายอย่างหนัก ๑ ลำ ลูกเรือเสียชีวิต ๓๖ คน แต่ก็ได้รับการยกย่องสรรเสริญชื่นชมจากนานาชาติรวมถึงฝรั่งเศสในความกล้าหาญและยอมสละชีพเพื่อพิทักษ์เอกราชของชาติ

อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้างตั้งอยู่ที่อำเภอแหลมงอบ บริเวณที่เรือรบหลวงธนบุรีเคยถูกลากจูงมาเกยตื้น ตัวอาคารออกแบบเป็นลักษณะศาลาฟ้าสะพานเดินเรือของเรือรบหลวงธนบุรีจำลอง ด้านบนสุดประดิษฐานอนุสาวรีย์ของ นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หันพระพักตร์ไปทางด้านทิศใต้ ตรงกับบริเวณที่เป็นจุดยุทธนาวีเกาะช้าง

ที่ตั้ง : ถนนสุขาภิบาล ๓ ตำบลแหลมงอบ

อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ๒๓๑๒๐

วันและเวลาทำการ : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๖.๐๐ น.

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๙ ๗๒๕๙ และ ๐ ๓๙๕๙ ๗๒๖๐

จุดชมวิวแหลมงอบ

จุดชมวิวแหลมงอบ เคยเป็นท่าเทียบเรือเก่าแก่ทั้งด้านการค้าขายและเชื่อมโยงกับจังหวัดต่าง ๆ ในอดีตใครที่จะไปท่องเที่ยวเกาะช้างหรือเดินทางไปจังหวัดจันทบุรีต้องมาลงเรือที่นี่ แม้ปัจจุบันจะยกเลิกการใช้ท่าเทียบเรือแห่งนี้ในการกิจเดิมไปแล้ว แต่ยังใช้เป็นท่าเทียบเรือประมง และยังเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงาม กองทัพเรือสร้างประภาคารสีขาวคาดแถบสีแดง และปลายยอดประภาคารมีหลังคาที่มีรูปทรงงอบ ประภาคารซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์สำคัญยังคงตั้งอยู่อย่างสง่างาม ใกล้ ๆ กันมีพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จุดชมวิวแหลมงอบยังเป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกดินที่งดงามมากอีกแห่งหนึ่งของฝั่งตะวันออกอีกด้วย

ที่ตั้ง : ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ๒๓๑๒๐

หาดทรายดำ

หาดทรายดำแห่งเดียวของประเทศไทย ซึ่งในโลกมีเพียง ๕ แห่ง คือ ไต้หวัน มาเลเซีย แคลิฟอร์เนีย ฮาวาย และไทย หาดทรายดำตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแหลมมะขาม มีลักษณะเป็นหาดทรายทอดยาวตามแนวหาดประมาณ ๑ กิโลเมตร มีเม็ดทรายละเอียดสีน้ำตาลแดงไปจนถึงดำ มีชื่อทางวิชาการว่า ไลโมนาइट (Limonite) มีส่วนประกอบจากแร่เหล็ก มีเปลือกหอยผสมด้วยซิลิกา บริเวณโดยรอบของหาดทรายดำห้อมล้อมไปด้วยป่าชายเลนผืนใหญ่อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์ไม้ และทรัพยากรสัตว์น้ำ อาทิ ปูดำ ปูแสม ปลาตีน หอยชักซ้อน เป็นต้น

ในอดีตป่าชายเลนบริเวณหาดทรายดำมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม ต่อมาทางราชการ นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นช่วยกันปลูกป่าชายเลนเสริมในพื้นที่ ปัจจุบันป่าชายเลนบริเวณหาดทรายดำมีความอุดมสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในการประกอบอาชีพ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนชนิดต่าง ๆ เพื่อให้หาดทรายดำยังคงความเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวควรช่วยกันรักษาความสะอาด และไม่นำทรายดำออกมาจากพื้นที่

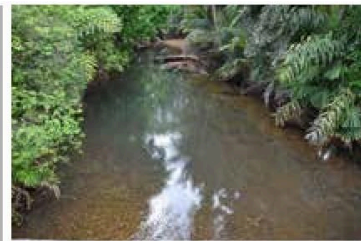

ที่ตั้ง : เลขที่ ๖ หมู่ที่ ๑ และ ๖ ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ
จังหวัดตราด ๒๓๑๒๐
วันและเวลาทำการ : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.
โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๐๙๖๒ และ ๐ ๓๙๕๑ ๐๘๔๑

อำเภอเกาะช้าง

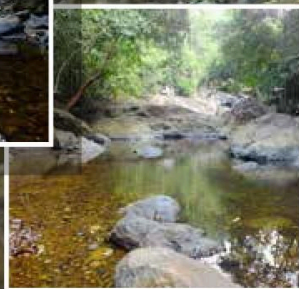
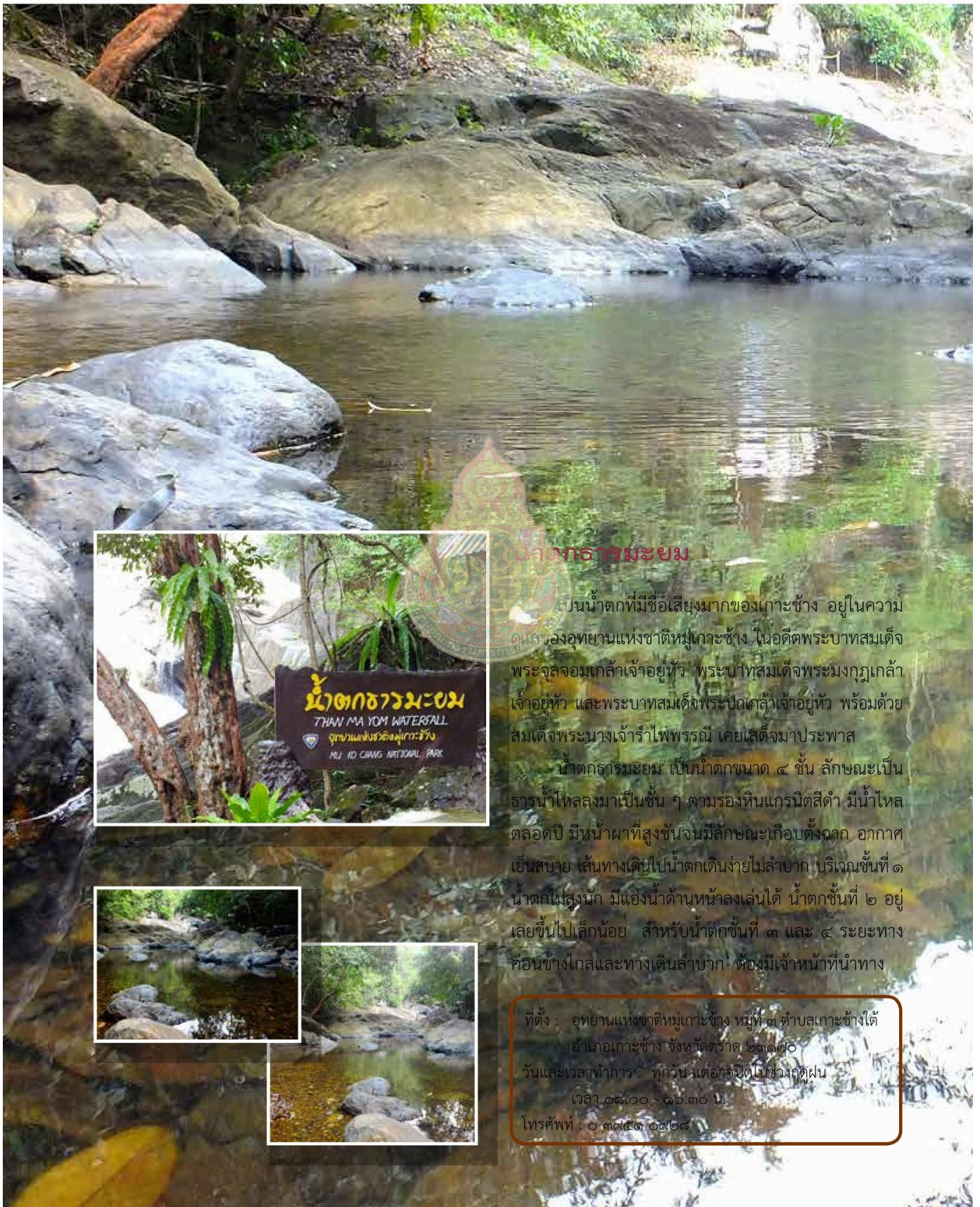
ทิวเขาเขียวขจี ชมชีปะการัง
นั่งเรือชมเกาะ ที่เหมาะตากปลา

พิพิธภัณฑ์วัดสลักเพชร

วัดสลักเพชร ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง เป็นวัดเก่าแก่ (สร้างเมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕) ทางวัดได้บูรณะพระอุโบสถหลังเก่าอายุกว่า ๑๐๐ ปี จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ เก็บรวบรวมเครื่องใช้ถ้วยชามโบราณ วัตถุสิ่งของที่ทรงคุณค่าซึ่งหลวงสลักเพชรพัฒนกิจชาวบ้านสลักเพชร ได้รับพระราชทานในคราวเสด็จประพาสบ้านสลักเพชรครั้งนั้น อาทิ หนังสือแต่งตั้งหลวงสลักเพชรพัฒนกิจ ตราประทับประจำตำแหน่งและไม้เท้าพระราชทาน นอกจากนี้ภายในอุโบสถวัดสลักเพชรยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงเรื่องราวการเสด็จประพาสเกาะช้างของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วาดโดยอาจารย์วิสูตร ทองดี ศิลปินท้องถิ่น ด้านหลังของวัดสลักเพชรมีลำคลองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จลงสรงน้ำก่อนประทับเรือพระที่นั่งผ่านเข้าไปบ้านหลวงสลักเพชรชื่อว่า คลองห้วงเสด็จฯ

ที่ตั้ง : บ้านสลักเพชร หมู่ที่ ๕ ตำบลเกาะช้างใต้
อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ๒๓๑๗๐

น้ำตกธารมะยม

เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมากของเกาะช้าง อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ในอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี เคยเสด็จมาประพาส

น้ำตกธารมะยม เป็นน้ำตกขนาด ๔ ชั้น ลักษณะเป็นธารน้ำไหลลงเป็นชั้น ๆ ตามร่องหินแกรนิตสีดำ มีน้ำไหลตลอดปี มีน้ำผาที่สูงชันจนมีลักษณะเกือบตั้งฉาก อากาศเย็นสบาย เส้นทางเดินไปน้ำตกเดินง่ายไม่ลำบาก บริเวณชั้นที่ ๑ น้ำตกไม่สูงนัก มีแอ่งน้ำด้านล่างเล่นได้ น้ำตกชั้นที่ ๒ อยู่เลยขึ้นไปเล็กน้อย สำหรับน้ำตกชั้นที่ ๓ และ ๔ ระยะทางค่อนข้างไกลและทางเดินลำบาก ต้องมีเจ้าหน้าที่นำทาง

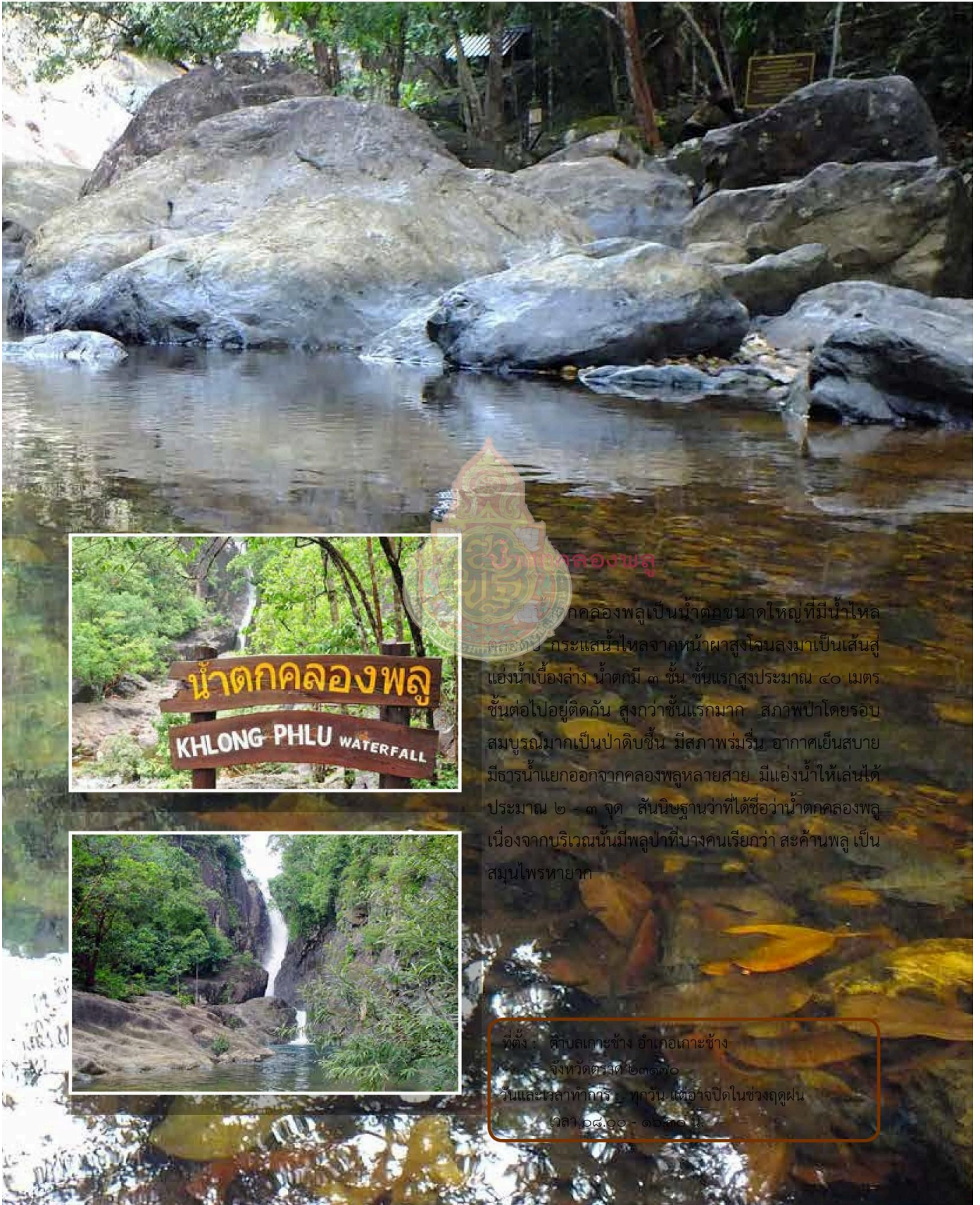
ที่ตั้ง : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะช้างใต้

อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ๒๓๑๓๐

วันและเวลาทำการ : ทุกวัน เต็มวันตั้งแต่เช้าถึงเย็น

เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๑๕๒๘

น้ำตกคลองพลู

น้ำตกคลองพลูเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่มีน้ำไหลตลอดปี กระแสน้ำไหลจากหน้าผาสูงชันลงมาเป็นเส้นสูเอ่งน้ำเบื้องล่าง น้ำตกมี ๓ ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ ๔๐ เมตร ชั้นต่อไปอยู่ติดกัน สูงกว่าชั้นแรกมาก สภาพป่าโดยรอบสมบูรณ์มากเป็นป่าดิบชื้น มีสภาพร่มรื่น อากาศเย็นสบาย มีธารน้ำแยกออกจากคลองพลูหลายสาย มีแอ่งน้ำให้เล่นได้ประมาณ ๒ - ๓ จุด สันนิษฐานว่าได้ชื่อน้ำตกคลองพลูเนื่องจากบริเวณนั้นมีพลูป่าที่บางคนเรียกว่า สะค้านพลู เป็นสมุนไพรหายาก

ที่ตั้ง : ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง

จังหวัดตราด ๒๓๑๑๐

วันและเวลาทำการ : ทุกวัน แต่อาจปิดในช่วงฤดูฝน

เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

ศาลเจ้าพ่อเกาะช้าง

ศาลเจ้าพ่อเกาะช้างเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเคารพ นับถือของชาวตราดที่อาศัยอยู่บนเกาะช้างมาแต่โบราณ ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเกาะช้างเป็นที่เล่าขานของคนในพื้นที่ จึงมีผู้คนหลั่งไหลมากราบสักการะกันอย่างต่อเนื่อง ในอดีตการเดินทางทางทะเลยังใช้เรือใบ ชาวประมงที่ออกทะเล ไปหาปลาเมื่อประสบกับคลื่นลมพายุแรง หรือเกษตรกรที่ เก็บเกี่ยวพืชได้น้อย หรือญาติผู้ใหญ่และบุตรหลานเจ็บไข้ ได้ป่วยหรือสูญหาย ชาวบ้านก็มักมาบนบานเพื่อขอให้เจ้าพ่อ เกาะช้างช่วยเหลือหรือช่วยผ่อนหนักเป็นเบา เมื่อสมหวัง จะมาแก้บนด้วยประทัด ศาลเจ้าพ่อเกาะช้างจึงเป็นสถานที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนทั้งบนเกาะช้างและผู้คนจากที่อื่น ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

ที่ตั้ง : หมู่ ๒ บ้านด่านใหม่ ตำบลเกาะช้าง

อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ๒๓๑๗๐

จุดชมทิวทัศน์ไก่อแบ้

จุดชมทิวทัศน์ตั้งอยู่ฝั่งทิศตะวันออกของเกาะช้าง สามารถมองเห็น
ท้องทะเลที่อยู่ทางด้านหน้าหาดไก่อแบ้ และเกาะ ๔ เกาะที่อยู่ด้านหน้า คือ
เกาะมันนอก เกาะมันใน เกาะป्ली และเกาะหยวก ในช่วงน้ำทะเลลงสามารถเดินข้าม
ไปยังเกาะมันในได้ เป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกดินที่สวยงาม บรรยากาศโรแมนติก
อากาศเย็นสบาย มีร้านค้าให้บริการเครื่องดื่มและอาหาร มีห้องน้ำและที่จอดรถ
สะดวกสบายและเป็นจุดพักรถของนักท่องเที่ยวก่อนเดินทางไปจุดหมายอื่น ๆ

ที่ตั้ง : หมู่ ๔ บ้านไก่อแบ้ ตำบลเกาะช้างใต้
อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ๒๓๑๗๐

อำเภอปอไร่

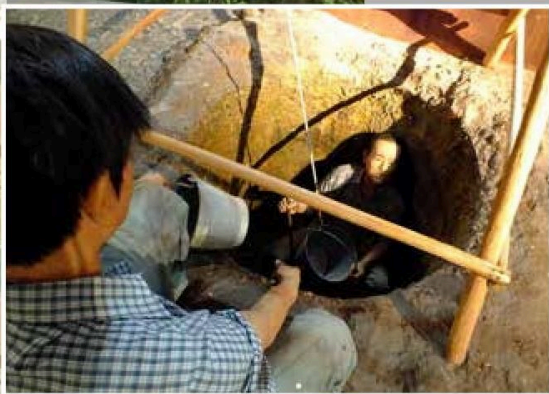
อุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองแก้ว

พื้นที่เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เหมาะแก่การพักผ่อนและศึกษาธรรมชาติ พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ยาง พนอง กระบาก ตะเคียน สำโรง ชุมแพรง ตาเสือ ตะแบก ฯลฯ ไม้พุ่มและพืชพื้นล่างที่พบเห็นมาก เช่น พืชตระกูลขิงข่า หวาย ระกำป่า หมากชนิดต่าง ๆ ไม้ป่าเต่าร้าง ชก ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบล้วยไม้พันธุ์ “เหลืองจันทร์บูร” ซึ่งเป็นกล้วยไม้ที่สวยงาม ค่อนข้างหายาก บริเวณลำธารและลำคลองต่าง ๆ พบ ปลาพลวงหิน ปลาแขยงหิน ปลาสร้อยขาว ปลาเขยา ปลากั้ง ฯลฯ เป็นจำนวนมาก

ที่ตั้ง : ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ๒๓๑๔๐
วันและเวลาทำการ : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๒ ๒๐๓๙

พิพิธภัณฑ์เมืองอัญมณี

ในอดีตตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เป็นแหล่งที่มีความเจริญรุ่งเรืองและอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ คือ พลอยแดง หรือ “ทับทิมสยาม” จำนวนมาก นักแสวงโชคจากทั่วทุกสารทิศได้หลั่งไหลเข้ามาขุดพลอยและทำเหมืองพลอยในตำบลบ่อพลอย เป็นผลให้เศรษฐกิจในพื้นที่มีความเฟื่องฟูอย่างมากและรวดเร็ว จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๐ พื้นที่ที่เปิดสัมปทานขุดพลอยเริ่มหมดไป การทำเหมืองพลอยเริ่มซบเซาลง รวมทั้งอาชีพของคนทำพลอยก็เริ่มเลือนหายไปเช่นกัน เทศบาลตำบลบ่อพลอยตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์การทำเหมืองพลอย จึงจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองอัญมณี ขึ้นมา ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงกระบวนการทำเหมืองพลอยแบบดั้งเดิม โดยไล่เรียงลำดับขั้นตอนไว้อย่างละเอียด ได้แก่ การขุดหาพลอย การร่อนพลอย การคัดพลอย และการเจียรระไนพลอย มีหุ่นไฟเบอร์กลาสเสมือนคนจริงแสดงท่าทางในอิริยาบถต่าง ๆ ประกอบ ซึ่งหุ่นดังกล่าวส่วนหนึ่งปั้นจากต้นแบบบุคคลจริงที่อยู่ในประวัติศาสตร์การขุดพลอยนั้นด้วย การชมพิพิธภัณฑ์จึงให้ความรู้เสมือนได้ย้อนเวลากลับไปสู่บรรยากาศในช่วงเหตุการณ์สมัยนั้น

ที่ตั้ง : ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ๒๓๑๔๐

วันและเวลาทำการ : วันอังคาร - วันอาทิตย์

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๕ ๑๑๑๑ และ ๐ ๓๙๕๕ ๑๒๙๓

อำเภอคลองใหญ่

ถิ่นประมง คงธรรมชาติ หาดทรายงามตา
การค้าชายแดน สุดแคว้นบูรพา

ศูนย์ราชการุณย์ สภากาชาดไทย เขาล้าน

ศูนย์ราชการุณย์ สภากาชาดไทย เขาล้าน ตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ขณะดำรงตำแหน่งสภานายิกา สภากาชาดไทย ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้อพยพชาวกัมพูชาจำนวนมาก และคนท้อพยพหนีภัยสงครามในประเทศกัมพูชาเข้ามา ณ บ้านเขาล้าน

ศูนย์ราชการุณย์ สภากาชาดไทย ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพในด้าน การรักษาพยาบาล การให้ที่พักชั่วคราว การสอนหนังสือให้แก่เด็กผู้อพยพ สอนการประกอบอาชีพ ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพเป็นเวลานานกว่า ๗ ปี

ภายหลังเหตุการณ์สงบจึงปิดศูนย์ฯ ลง เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์ศาลาราชการุณย์ซึ่งจัดแสดงภาพถ่าย วิดิทัศน์ งานฝีมือ และสิ่งของเครื่องใช้ของผู้อพยพชาวกัมพูชา และเป็นศูนย์ฝึกอบรมเข้าค่ายพักแรมของเยาวชน ภายในศูนย์ฯ มีชายหาดราชการุณย์ที่งดงามและมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวพักค้างแรมด้วย

ที่ตั้ง : ๑๘๖ หมู่ที่ ๔ ถนนตราด - คลองใหญ่ ตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่

จังหวัดตราด ๒๓๑๑๐

วันและเวลาทำการ : วันจันทร์ วันพฤหัสบดี - วันอาทิตย์ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

(โทรศัพท์ติดต่อเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าก่อนเข้าชม)

โทรศัพท์ : ๐ ๓๙๕๑ ๐๘๒๑ และ ๐๘ ๗๖๐๐ ๐๖๘๖

ส่วนที่แคบที่สุดในประเทศไทย

ส่วนที่แคบที่สุดในประเทศไทย ตั้งอยู่บนเส้นทางสายตราด - คลองใหญ่ หมู่ที่ ๒ บ้านโชดทราย ตำบลหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด บริเวณหลักกิโลเมตรที่ ๘๑ - ๘๒ ส่วนที่แคบที่สุดนั้นมีความกว้างเพียง ๔๕๐ เมตรเท่านั้น โดยวัดจากชายฝั่งทะเลเข้าไปจรดกับเส้นสันเขาบรรทัด ที่เป็นแนวพรมแดนธรรมชาติกั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราดพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ โดยสร้างเป็นลานคอนกรีตกว้าง ๆ เพื่อใช้เป็นจุดถ่ายภาพ และจุดพักรถสำหรับรถยนต์ที่เดินทางผ่านไปมา

ที่ตั้ง : ถนนตราด - คลองใหญ่ หมู่ที่ ๒ บ้านโชดทราย
ตำบลหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด

ตลาดชายแดนบ้านหาดเล็ก

ตลาดชายแดนบ้านหาดเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ บ้านหาดเล็ก เป็นหมู่บ้านสุดชายแดนติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา อยู่ปลายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๘ ตลาดแห่งนี้เป็นแหล่งรับซื้อพืชพันธุ์ธัญญาหารของชาวกัมพูชา เพื่อนำไปขายต่อที่เกาะกง และยังมีสินค้าราคาถูกอย่างมากมายจากประเทศกัมพูชา เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า แวนตา น้ำหอม เป็นต้น จากจุดนี้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยนั่งรถแท็กซี่จากชายแดนบริเวณบ้านหาดเล็กฝั่งประเทศไทยเพื่อเข้าไปเกาะกงได้ อัตราค่าโดยสารแล้วแต่จะตกลงกัน สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางข้ามไปฝั่งกัมพูชาควรรักษาบัตรประชาชน หนังสือเดินทาง ติดตัวไปด้วย

ที่ตั้ง : หมู่ ๔ บ้านหาดเล็ก ตำบลหาดเล็ก

อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ๒๓๑๑๐

อำเภอเกาะกูด

ฟ้าใส ทะเลสวย รวยธรรมชาติ
หาดทรายสะอาด ดาษดื่นปะการัง

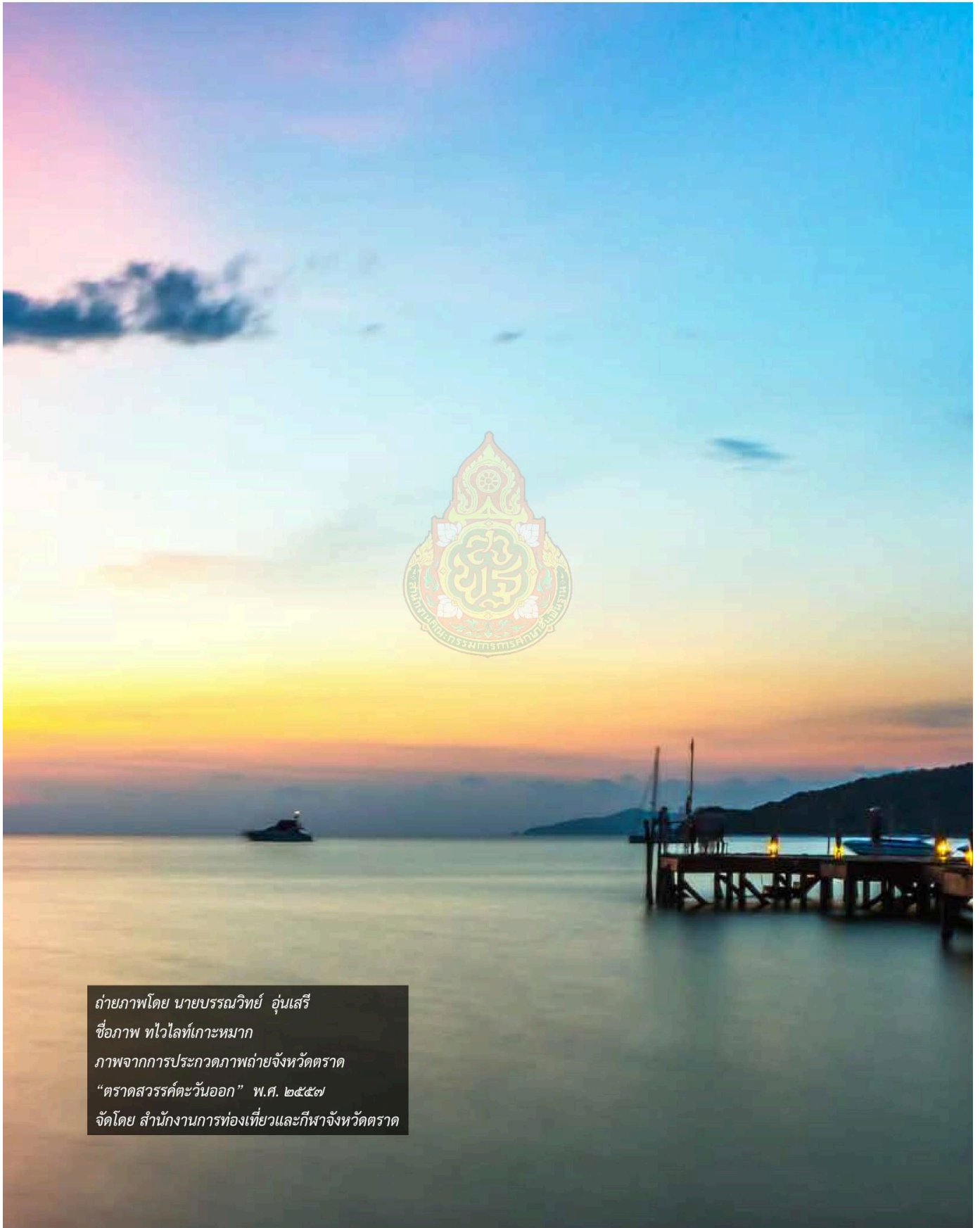
ถ่ายภาพโดย Mr Oleg Blazhyievskyi
ภาพจากการประกวดภาพถ่ายจังหวัดตราด
“ตราดสวรรค์ตะวันออก” พ.ศ. ๒๕๕๗
จัดโดย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด

เกาะกูด

เกาะกูดเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของหมู่เกาะทะเลตราด เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดตราด ซึ่งประกอบด้วย ๒ ตำบล คือ ตำบลเกาะหมาก และตำบลเกาะกูด มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีหาดทรายและน้ำทะเลใสสะอาด สีมรกต จนได้รับการขนานนามว่า “อัมดามันแห่งทะเลตะวันออก” เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ชื่นชอบการท่องเที่ยวและพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติที่เงียบสงบ ช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวอยู่ในระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี นอกจากนี้มีน้ำทะเลใสสะอาดเหมาะแก่การดำน้ำชมปะการังแล้ว ยังมีหาดทรายที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวได้แก่ หาดตะเภา หาดคลองเจ้า หาดคลองระหาน หาดคลองหิน หาดพร้าว ฯลฯ เกาะกูดมีน้ำตกซึ่งมีชื่อเสียง เช่น น้ำตกคลองเจ้า มีน้ำไหลตลอดทั้งปี และมีความสูง ๓ ชั้น การเดินทางไปยังเกาะกูดสามารถขึ้นเรือได้ ๒ ท่าเรือ คือ ท่าเรือแหลมศอก และท่าเรือด่านเก่า

ที่ตั้ง : ตำบลเกาะกูด อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

๑๗๖ ตราด : อัญมณีอากเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

ถ่ายภาพโดย นายบรรณวิทย์ อุ่นเสรี
ชื่อภาพ ทไวไลท์เกาะหมาก
ภาพจากการประกวดภาพถ่ายจังหวัดตราด
“ตราดสวรงค์ตะวันออก” พ.ศ. ๒๕๕๗
จัดโดย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด

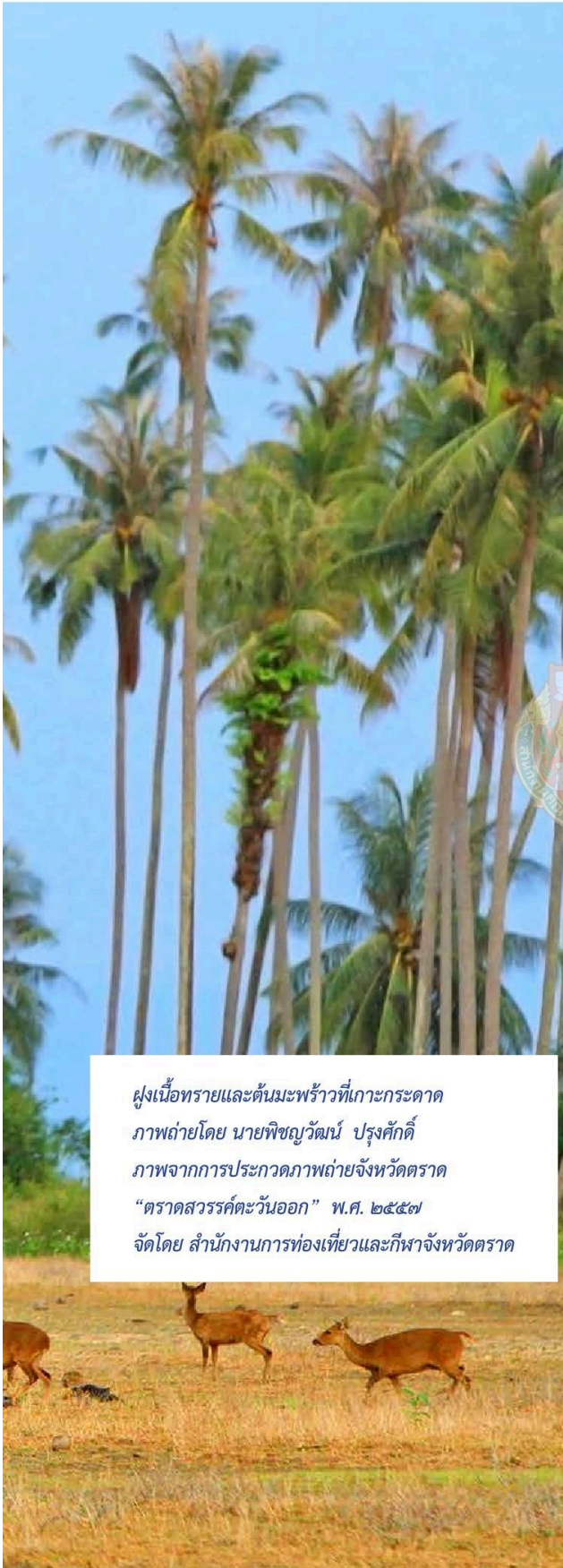

เกาะหมาก

เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างเกาะช้างกับเกาะกูด มีชายหาดที่สวยงาม ธรรมชาติ ทะเลสวยน้ำใส บริเวณชายฝั่งรอบเกาะและเกาะใกล้เคียงพบแนวปะการังที่สมบูรณ์และสวยงามอีกด้วย เกาะหมากมีที่พักสวย ๆ ให้เลือกพักอยู่หลายแห่ง ช่วงฤดูที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม ด้วยความที่เกาะหมากเป็นเกาะที่เงียบสงบ เหมาะแก่การพักผ่อน จึงมีนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมาพักผ่อนในช่วงวันหยุดยาว บางรายอาจพักยาวเป็นเดือนก็มี เกาะหมากมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้สนุกสนาน เช่น การอาบแดด ดำน้ำดูปะการัง พายเรือคายัค พายเรือแคนู ปั่นจักรยานรอบเกาะ ซึ่งเกาะหมากมีเส้นทางจักรยานสำหรับนักปั่นและเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่ตั้ง : ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

ฝูงเนื้อทรายและต้นมะพร้าวที่เกาะกระดาด
ภาพถ่ายโดย นายพิชญวัฒน์ ปรงศักดิ์
ภาพจากการประกวดภาพถ่ายจังหวัดตราด
“ตราดสวรรค์ตะวันออก” พ.ศ. ๒๕๕๗
จัดโดย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด

เกาะกระดาด

เป็นเกาะที่ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในอันซีนไทยแลนด์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะหมาก ห่างจากเกาะหมากในบริเวณแหลมสน ประมาณ ๑ กิโลเมตรเท่านั้น เป็นเกาะที่มีสันฐานในลักษณะแบนราบ เกาะกระดาดเป็นเกาะขนาดกลางเป็นหนึ่งในหมู่เกาะหมาก อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเกาะกูด มีพื้นที่ประมาณ ๒.๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๑๑๓ ไร่เศษ มีความกว้างประมาณ ๑.๒ กิโลเมตร ยาวประมาณ ๒.๔ ตารางกิโลเมตร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เกาะกระดาดถึง ๑๐ ครั้ง ในพระราชหัตถเลขาของพระองค์ทรงเขียนชื่อ “เกาะกระดาด” น่าจะมีที่มาจากชื่อของต้นกระดาดที่พบมากบนเกาะ ลักษณะคล้ายต้นบอน ต้นเผือก ใช้หัวทำยาได้ เป็นพันธุ์ไม้ที่ชอบขึ้นอยู่ตามชายหาดชันและในปัจจุบันยังมีต้นกระดาดพอให้เห็นอยู่บ้าง ส่วนคำว่า “เกาะกระดาด” ที่สะกดต่างกันนั่นอาจมีที่มาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นพื้นราบแบนทั้งเกาะ ไม่มีภูเขาแน่นอน

นอกจากนี้บนเกาะกระดาดยังมีฝูงเนื้อทรายอาศัยอยู่จำนวนหลายร้อยตัว ซึ่งเป็นที่มาของฉายา “ซาฟารีกลางทะเล” และยังมีต้นมะพร้าวเป็นจำนวนมาก บางต้นทอดลำต้นสู่หาดทราย มีลักษณะโค้งงอสวยงามแปลกตา

ที่ตั้ง : ตำบลเกาะหมาก อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด

จากที่ได้กล่าวมานั้นเป็นเพียงบางส่วนของแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดตราด ยังมีสถานที่อีกมากมายที่ไม่ได้นำมากล่าวถึงคงต้องให้ท่านผู้อ่านที่สนใจและยังไม่มีโอกาสไปเยือนจังหวัดตราดได้เดินทางไปสัมผัสด้วยตนเองสักครั้ง แล้วจะพบว่า จังหวัดตราดนอกจากมีสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ ผู้คนเมืองตราดก็ยังมีอัธยาศัยดี มีน้ำใจ และพร้อมต้อนรับมิตรผู้มาเยือนด้วยความยินดียิ่งเสมอ

ชวนเที่ยวชุมชน ชื่นชมวิถีพื้นถิ่น

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีการผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ผูกพันกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง

ปัจจุบันคนในชุมชนต่าง ๆ มีการรวมตัวกันจัดการท่องเที่ยว
โดยชุมชน บริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึง
ถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยววิถีชุมชนที่รอให้ผู้มาเยือนได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ทำความเข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และ
ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่แตกต่างหลากหลาย รวมทั้งสถาปัตยกรรม
และเรื่องราวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับผู้คนซึ่งเป็น
เจ้าของพื้นที่และวัฒนธรรม เก็บเป็นประสบการณ์และความ
ประทับใจ มีจิตสำนึกอนุรักษ์และสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน
ด้วยมิตรไมตรี

ชุมชนรักษัคลองบางพระ

ชุมชนเก่าแก่ของจังหวัดตราด มีความสำคัญในฐานะเป็นชุมชนเมืองตราดเก่า ที่มีมาราวสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตั้งอยู่ระหว่างลำคลองบางพระและแม่น้ำตราดในช่วงก่อนที่ลำน้ำทั้งสองจะไหลไปบรรจบกันจึงทำให้บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและการเพาะปลูก ที่ตั้งของชุมชนยังเป็นจุดที่ชุมชนอื่นสามารถเข้าถึงได้โดยรอบ และสามารถติดต่อกับชุมชนอื่นตามชายฝั่งทะเลได้ จึงมีการขยายตัวของชุมชนเรื่อยมาและเติบโตกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญของเมืองตราด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าของคนหลายกลุ่ม

นอกจากนี้ในอดีตพื้นที่บริเวณชุมชนรักษัคลองบางพระยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการปกครอง คลองบางพระในอดีตเป็นเส้นทางค้าขายและเป็นเส้นทางคมนาคมจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง ผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานมีทั้งชาวไทย จีน และญวน ซึ่งมีการแต่งงานผสมผสานกลมกลืนกัน

ในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ประพาสชุมชนเมืองตราดในการเสด็จฯ ประพาสเมืองตราดครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๒๔ การเสด็จฯ ประพาสเมืองตราดครั้งที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๓๐ และประพาสเมืองตราดครั้งที่ ๙ พ.ศ. ๒๔๓๒ โดยใช้เส้นทางจากปากแม่น้ำตราดเข้ามายังคลองบางพระ และได้เสด็จฯ ขึ้นท่าเรือบริเวณชุมชนรักษัคลองบางพระ

ปัจจุบันจะเห็นบ้านเรือนเป็นห้องแถวไม้โบราณแต่ยังคงสภาพดีตลอดสองฝั่งถนนบริเวณชุมชนรักษัคลองบางพระ และลำคลองสะอาดด้านหลังชุมชนเป็นผลงานการอนุรักษ์ของชาวชุมชน ภายในชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้การผลิตไบโอดีเซล เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร และในช่วงเย็นนักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือออกไปทางปากคลองบางพระเพื่อชมทิวทัศน์บริเวณริมสองฝั่งคลอง จังหวัดตราดมีการจัดงาน “เล่าขานตำนานคลองบางพระ” ประมาณต้นเดือนมีนาคมของทุกปี มีการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม อาหารและขนมพื้นบ้าน และกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน

จากบริเวณชุมชนรักษัคลองบางพระสามารถเดินทางไปยังชมสถานที่สำคัญบริเวณใกล้เคียงได้ เช่น จวนเรสิดักัมปอร์ต พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด วัดโยธานิมิต วัดบุปผาราม วัดไผ่ล้อม และศาลหลักเมืองตราด เป็นต้น

ที่ตั้ง : ชุมชนรักษัคลองบางพระ หมู่ ๓ ตำบลบางพระ
อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ชุมชนบ้านแหลมมะขาม

หมู่บ้านเก่าแก่กว่า ๑๐๐ ปี ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล ชาวบ้านแหลมมะขามมีอาชีพทำสวนผลไม้ ฝรั่ง พืชไร่ ข้าว ประมง เป็นต้น ประเพณีที่สำคัญ เช่น ไหว้ครูกลองยาว (เดือนพฤษภาคม) ไหว้ครูหมอยา (เดือนมิถุนายน) ประเพณีทำบุญสงกรานต์ (เดือนพฤศจิกายน) เป็นต้น

หมู่บ้านแห่งนี้มีแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถานที่สำคัญ ได้แก่ **วัดแหลมมะขาม** ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้าน พระครูมุณีนทจริยารักษ์ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง และเจ้าอาวาสวัดแหลมมะขามองค์ปัจจุบัน นำโบราณวัตถุที่ทางวัดเก็บรักษาไว้จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดแหลมมะขาม และมีการเล่ากันว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินมาที่วัดแห่งนี้เพื่อนมัสการพระอิริยาบถเจ้าอาวาสวัดในขณะนั้น ภายในวัดแห่งนี้ยังมีโต๊ะวชิราสนสถานของชาวมุสลิม และมีศาลเจ้าพ่อห้วยเขาของชาวจีนด้วย

ภายในอุโบสถวัดแหลมมะขาม

บ้านห่านไม้กระดาน

ที่มาภาพ : เฟซบุ๊กเพจ
บ้านแหลมมะขาม
จังหวัดตราด
การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภายในบริเวณวัดแหลมมะขาม

สถานที่สำคัญต่อมาคือ **ศูนย์เรียนรู้ตามรอยเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง** ซึ่งอาจารย์สมโภชน์ วาสกริ ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัดตราดได้ใช้บ้านของท่านเป็นศูนย์เรียนรู้ “บ้านที่มีความหมายมากกว่าการทำหน้าที่เป็นที่อยู่อาศัย” รวบรวมและจัดแสดงภาพวาดที่หาชมยากและเรื่องราวประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด สถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ **ศูนย์เรียนรู้บ้านห่านไม้กระดาน** บ้านปู่สรวงกรนต์ ไร่นาพงศ์ ที่สร้างสรรค์เล่าเรื่องราวการใช้เครื่องมือช่างไม้โบราณผ่านหุ่นคนที่สร้างจากไม้กระดาน

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้จักสานคัมที่บ้านลุงจิต เรียนจักสานพัดไม้ไผ่ที่บ้านผู้ใหญ่สุเทพ เยี่ยมชมวิถีชีวิต ทำใบปลูททอดแสนอร่อย และรับประทานอาหารตามแบบชาวบ้านแหลมมะขาม เช่น ปลาพลั่ว หมูชะมวง ผัดเผ็ดหอยปากเบ็ด มะกรูดดอง พักแฉ่ส้ม บอระเพ็ดแช่อิ่ม รวมทั้งนั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลนที่มีระยะทางยาวกว่า ๓ กิโลเมตร ระหว่างทางจะพบสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลน เช่น ลิงแสม เหยี่ยวแดงคอกขาว และเมื่อนั่งเรือออกไปถึงปากอ่าวจะมองเห็นเกาะช้าง

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านแหลมมะขาม หมู่ ๓ ตำบลแหลมงอบ
อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
โทรศัพท์ : ผู้ใหญ่สุเทพ บุญเพียร ๐๙ ๘๘๖๐ ๒๙๑๔
(ควรประสานงานเพื่อนัดหมายล่วงหน้า)

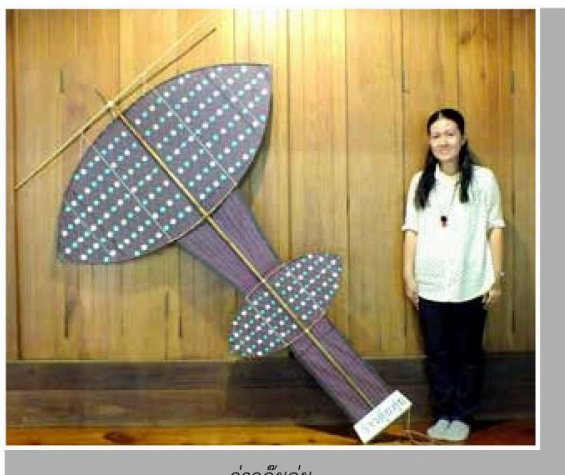
ชุมชนท่าโสม

ชุมชนเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากจิตสำนึกของคนในชุมชนที่มีความรักและหวงแหนบ้านเกิด นำไปสู่ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของคนทั้งชุมชน ตั้งแต่ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน วัด และโรงเรียน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เป็นที่รวมใจและศรัทธาของคนทั้งชุมชน และพระครูวิมลโสมนันท์ เจ้าอาวาสวัดท่าโสมและเจ้าคณะตำบลท่าโสม เป็นพระที่ญาติโยมเคารพศรัทธา ท่านได้ริเริ่มส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนมาอย่างยาวนาน

ชาวท่าโสมมีประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีทำบุญคลองจูดยา (เดือนกุมภาพันธ์) เพื่อขอบคุณท้องทะเล คลองจูดยาที่ชาวบ้านใช้เป็นท่าจอดเรือประมง ประเพณีทำบุญทุ่งต้นไทร (เดือนมีนาคม) เพื่อขอบคุณพระแม่ธรณีแผ่นดินที่ให้ให้อาศัยและเพาะปลูกพืช ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อคลองท่าโสม (เดือนพฤศจิกายน) เป็นต้น

สถานที่สำคัญของบ้านท่าโสม ได้แก่ วัดท่าโสม ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปหยกขาวทรงเครื่องจักรพรรดิ จากนั้นขึ้นชมจิตรกรรมฝาผนังที่มีความวิจิตรงดงาม และกราบสักการะ หลวงพ่อไม้ แกะสลักด้วยไม้ตะเคียน ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลวงพ่อไม้ ซึ่งเป็นอุโบสถหลังเก่า

จากนั้นไปเรียนรู้ความเป็นมา วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนท่าโสมที่ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดท่าโสม

ว้าวดูดยู่

ใครจะว่าจู่หา

นอกจากนี้ภายใน ภูมิ ๑๐๐ ปี เรือนไทยเก่าแก่ รวบรวมเครื่องใช้ต่าง ๆ ของทางวัดและที่ชาวบ้านช่วยกันบริจาคนำมาจัดแสดงไว้ เช่น เครื่องทองเหลือง ถ้วยชามจีน ในส่วนชั้นล่างรวบรวมเครื่องใช้ เช่น ครกตำข้าว บันไดสำหรับฟาดข้าว และอูซึ่งคล้ายเกวียนแต่มีล้อตัน เป็นต้น

จากนั้นไปเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ บ้านร้อยปี บ้านไม้เก่าแก่หลังใหญ่ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับการทำวาว เช่น ว้าวจุฬาและว้าวดูดยู่ซึ่งเป็นว้าวพื้นบ้านโบราณ ชาวท่าโสมเรียกว่าเป็น ว้าวพยากรณ์ เชื่อว่าหากปีใดว้าวดูดยู่ลอยติดลมได้หลายวันหลายคืนโดยไม่ตก แสดงว่าปีนั้นพืชผลต่าง ๆ จะได้ผลผลิตดี เป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับกระแสลมนั่นเอง

เรียนรู้การทำยางพาราแผ่น บ้านภูมิปัญญายางพารา และเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกยางพาราที่ สุปรัดพันธุ์ยาง และให้ ศาลท่านพ่อตรอกศาลเจ้า ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้าน

ที่ตั้ง : ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : กำนันวิศเวศ มั่นสนธิ ๐๘ ๑๙๐๔ ๓๘๙๙

คุณประยงค์ รอดระวังภัย (บ้านร้อยปี)

โทร. ๐๘ ๑๗๕๙ ๒๙๒๘

(ประสานงานเพื่อนัดหมายล่วงหน้า)

ชุมชนบ้านไม้รูด

ชุมชนประมงพื้นบ้านห้วยโจนบุรีรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านไม้รูดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน สืบทอดมาจากปู่ตายาย จับสัตว์น้ำ กุ้ง กั้ง ปู ปลา หอย และหมึก

เมื่อพบว่าจำนวนปูม้าลดน้อยลงมากชาวบ้าน จึงรวมตัวกันตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล และร่วมใจกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยได้จัดตั้ง **ธนาคารปูม้า** เพื่อฟื้นฟู ขยายพันธุ์ปูม้าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อสมาชิกในชุมชนจับปูม้าที่มีไข่นอกกระดองเป็น สีเหลือง ๆ ได้ จะนำมาฝากที่ธนาคารปูม้าเพื่ออนุบาลประมาณ ๑ อาทิตย์ จนไข่เป็นสีดาก็จะเขี่ยไข่ออก ธนาคารจะส่งคืน แม่ปูให้แก่สมาชิกที่นำปูมาฝาก และนำลูกปูไปปล่อยคืนสู่ทะเล

การปล่อยลูกปูม้าต้องปล่อยใกล้ ๆ **ซั้ง** ลูกปูและ สัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ จะใช้ซั้งเป็นแหล่งอาศัยที่ปลอดภัยและ แหล่งอาหาร ระหว่างรอการเติบโต

“ซั้ง” เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านทำจากวัสดุท้องถิ่นที่สามารถย่อยสลายในน้ำได้คือเถาวัลย์ริมคลองนำมาสาน และมัดให้เป็นรังหรือเป็นขดวงกลมแล้ววางกลางทะเล เพื่อเป็นแนวปะการังเทียม นอกจากนี้ชุมชนยังมีเวรยาม เฝ้าระวังไม่ให้เรือประมงขนาดใหญ่เข้ามาในอาณาเขตเฉพาะ สำหรับการทำประมงพื้นบ้านที่ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามที่ กฎหมายกำหนดเท่านั้น เฝ้าระวังเรือที่ใช้คราดหอยและ เรือประมงพื้นบ้านที่ใช้อุปกรณ์ผิดกฎหมาย เช่น อวนตาถี่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำขนาดเล็ก การทำลายหน้าดินและ ระบบนิเวศ หากพบจะโทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ตรวจเรือ

บ้านไม้รูดมีกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิต ชาวประมงและแหล่งธรรมชาติในชุมชน เช่น ชมพระอาทิตย์ ตกที่**หาดไม้รูด** นั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ยามค่ำ นั่งเรือชมหิ่งห้อยในคลองบ้านไม้รูด และชม**หาดทรายสองสี** ผิ่งซ้ายเป็นทรายขาวจากชายทะเล ผิ่งขวาเป็นทรายสีแดง จากดินภูเขาหินผิ่งพัดมาผสมกับทรายขาว และชม**บ่อญวน**

เป็นบ่อน้ำจืดที่อยู่ติดทะเล เกิดจากตาน้ำซึ่งมีน้ำไหลออกมา ตลอดเวลาแม้ในช่วงที่น้ำทะเลท่วมเข้ามาในบ่อน้ำ พอ น้ำทะเลลง น้ำในบ่อนี้ก็ยังเป็นน้ำจืดเหมือนเดิม

สิ่งที่พลาดไม่ได้คือการอุดหนุนผลิตภัณฑ์จากทะเล และรับประทานอาหารทะเล ปูม้าสด ๆ สะอาด คุณภาพดี

และหากติดต่อกับที่ชุมชนล่วงหน้าสามารถเข้าร่วม กิจกรรมปล่อยปูม้าร่วมกับชุมชนได้

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านไม้รูด ตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : องค์การบริหารส่วนตำบลไม้รูด ๐ ๓๙๖๙ ๑๐๙๕

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านคลองมะขาม ตำบลหาดเล็ก

อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : ห้องเที่ยวชุมชนคนทำประมงบ้านคลองมะขาม

ตำบลหาดเล็ก ๐๙ ๐๐๘๗ ๖๗๓๓ / ๐ ๓๙๕๕ ๔๔๒๔

ชุมชนบ้านคลองมะขาม

ทะเลเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวประมง แต่การเพิ่มขึ้นของเรือประมงและเครื่องมือประมงที่จับสัตว์น้ำทุกชนิดส่งผลต่อจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลลดลง

ชาวประมงบ้านคลองมะขามจึงรวมตัวกันจัดตั้ง **องค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลหาดเล็ก** เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้เครื่องมือประมงต่างชนิด การใช้พื้นที่ร่วมกันในทะเล บรรเทาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพด้านการประมง และอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

กิจกรรม เช่น ปลุกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำทุก ๒ - ๓ ปี ทำตาข่ายเพื่อดักจับขยะในชุมชนริมทะเล ห้ามเรือปั่นไฟทำประมงชายฝั่ง ทำบ้านปลา และ **ซั้งเชือก** **หุ่นจม** **สร้างบ้านปลาธนาคารหมึก** เป็นแหล่งอนุรักษ์และที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น ปลาจะละเม็ด ปลาอินทรี หมึกหอมและหมึกกล้วย เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ

การทำซั้งเชือกโดยทำให้หุ่นจมต่ำกว่าผิวน้ำ ๕ เมตร เพื่อแก้ปัญหาหุ่นจมทำลายจากการกีดขวางการทำประมงและถูกลากติดไปกับเรือ โดยวางซั้งเชือกที่ระดับความลึก ๙ เมตร ทำซั้งเชือกยาว ๕ เมตร และผูกทางมะพร้าวหรือกระสอบติดเป็นผืนยาวบริเวณหุ่น เพื่อเป็นร่มเงาของสัตว์น้ำ ส่วนที่อยู่อาศัยของปลาและที่วางไข่ใช้เชือกเส้นเล็ก ๆ ผูกประมาณ ๑๐๐ เส้น ส่วนที่อยู่ของหมึกมีวิธีการโดยผูกท่อพีวีซีขนาด ๒ นิ้ว ยาว ๔๐ เซนติเมตรกับทางเชือก ประมาณ ๑๐ ท่อ

องค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลหาดเล็กยังเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ **ธนาคารปู** วิธีการทำประมงและอุปกรณ์การทำประมงเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟู

พลังความร่วมมือของคนในชุมชนบ้านคลองมะขามทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีการพบโลมา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลด้วย

ชุมชนบ้านยายม่อม

ชุมชนที่รู้จักคุณค่าและตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น วิถีชีวิต และมรดกทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้เชิงสุขภาพและวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดตราด

นิเวศพิพิธภัณฑสถานบ้านยายม่อม ก่อตั้งโดยกลุ่มสตรีมุสลิมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในช่วงเริ่มต้นนั้น เพื่อต้องการเอาชนะปัญหาไข้เลือดออกในชุมชน โดยรณรงค์ให้คนในชุมชนร่วมกันปลูกป่าและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง โดยเฉพาะกะลามะพร้าว จึงนำมาเผาเป็นถ่านกะลาลดขยะ และสร้างรายได้เสริมให้แก่ผู้สูงอายุ

ต่อมาได้มีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการนำพืชท้องถิ่นมาใช้แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามหลักการแพทย์แบบมุสลิม พัฒนาต่อยอดให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยทำผลิตภัณฑ์สปา รวมทั้งนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมุสลิมเชื้อสายจาม

นิเวศพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นศูนย์รวมความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่มในชุมชน โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอก เช่น กลุ่มเรือประมงนำเรือมารับจ้างบริการเรือสปีดโบ๊ตรับนักท่องเที่ยวในช่วงที่ไม้ได้ออกหาปลา รับซื้อสัตว์น้ำจากกลุ่มประมงเพื่อให้นักท่องเที่ยวปล่อย และการสร้างเครือข่ายกับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมงอบบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนจิตอาสาลูกหลานคนในชุมชนร่วมเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์สปาและฝึกอบรมเป็นหัตถเวชน้อยช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวออกแบบตามคุณค่าของทรัพยากรนิเวศที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพ

ฐานกิจกรรม เช่น **ธนาคารสีเขียว** (ทำถ่านกะลาปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อขยายพันธุ์สัตว์น้ำคืนสู่ทะเล ปลูกต้นไม้) **การบำบัดผิวหน้า** (พอกหน้าด้วยถ่านกะลา นวดหน้าด้วยน้ำมันยี่หระดำ)

โคลนบำบัดสามะงา (ใบสามะงาตากแห้งบดเป็นผงผสมกับโคลนขาว บรรเทาอาการคัน โรคผิวหนัง ผิดูถูกแดดเผา) **เรือสปีดโบ๊ต** (ใช้เมล็ดพันธุ์กรีกหรือลูกชด และสปูนมอธูลาวาช่วยให้ผิวเนียนนุ่ม และนั่งเรือท่องเที่ยว)

ทรายดำบำบัด (ผลิตภัณฑ์สปาจากทรายดำ เช่น ทรายดำเย็นขัดผิว วารีบำบัดด้วยทรายดำลาวา บ่อทรายดำบำบัด) **เฮนน้ำบำบัด** (ใบต้นเฮนนำนามาบดสำหรับย้อมสีผมและเล็บและวาดลวดลายบนร่างกายเพื่อบำรุงผิว) **กระโจมอบสมุนไพร** เพื่อฟื้นฟูร่างกายใน (ใช้พืชตระกูลส้ม ได้แก่ มะปัด ส้มโอ ส้มป่อย มะนาว มะกรูด)

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านยายม่อม ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ
จังหวัดตราด
โทรศัพท์ : นิเวศพิพิธภัณฑสถานบ้านยายม่อม
๐๘ ๕๒๑๔ ๒๐๘๒ และ ๐๘ ๑๖๖๙ ๔๓๘๘

ชุมชนบ้านช้างทูน

บ้านช้างทูน แหล่งชุมชนชาว **ซอง** ที่รักษามรดกทางวัฒนธรรมและนิเวศป่าต้นน้ำไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ในอดีตเมื่อยุคต้นพลอยมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาขุดหาพลอยในอำเภอบ่อไร่ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น ชาวบ้านช้างทูน มีประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีสอยเรือตะโก เพื่อทำบุญให้บรรพบุรุษ (มีภูมิปัญญา การลอกเปลือกไม้ตะโกมาทำเรือ) และพิธีกรรมการทรงผีบรรพบุรุษ เป็นต้น

นิเวศพิพิธภัณฑสถานบ้านช้างทูน พิพิธภัณฑสถานเพื่อชีวิตที่บริหารจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชน จึงเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและต้องการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชาวซองบ้านช้างทูน ซึ่งได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่รัตนชาติในยุคต้นพลอย

นิเวศพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้พัฒนาภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เป็นสินค้าหรือกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างการรับรู้อัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชุมชน เป็นชุมชนพึ่งพาตนเอง โดยสามารถรับมือกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ฐานกิจกรรมออกแบบโดยใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติแบบหมุนเวียนตามฤดูกาล โดยนักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติและปลูกฝังพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสังคมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

ชาเล้งเจอร์ ผจญภัยในดินแดนของชาวซอง (นั่งรถชาเล้งฟ่งช้างเพื่อไปทำกิจกรรม เพื่อป้องกันผลกระทบจากการเดินทางท่องเที่ยวทำให้เกิดความเสียหายในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน และลดมลพิษจากรถยนต์ส่วนบุคคล)

ย้อนรอยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ่อไร่ในยุคต้นพลอย (ร่อนพลอย ตามหาพลอยแดงหรือทับทิมสยาม) **สปาโคลนขาว** (โคลนจากแม่น้ำของหมู่บ้านที่มีแร่พลอยผสมอยู่ผสมกับผงขมิ้น ผงไพร และมะขามเปียก บรรเทาความเมื่อยล้า)

สปาสมุนไพร หรือ สปา เตอ ซอง (สปาสมุนไพรท้องถิ่นกว่า ๓๒ ชนิด นำมาอบตัว เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต ช่วยขับเหงื่อ) **ยาต้มสมุนไพรแบบบุฟเฟต์** (เรียนรู้การนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ สามารถเลือกชนิดสมุนไพรได้ตามชอบ)

หัตถกรรมจักสานจากต้นคลุ้ม (พืชท้องถิ่น นำเปลือกมาทำเป็นดอกเส้นเล็ก ๆ แล้วสานเป็นของที่ระลึกและเครื่องใช้) **ธนาคราสีเขียว** (ปลูกพืชสมุนไพรและไม้หอมต่าง ๆ หดแทนทรัพยากรที่นำออกมาใช้ เช่น กลั้วพระ ต้นสำโรง ต้นคลุ้ม ต้นเทพทาโร) **การทำฝายซอง** (ผจญภัยในป่าเพื่อนำใบระกำและเถาขงโคใช้เป็นวัสดุทำฝายชะลอน้ำ บรรเทาปัญหาน้ำแล้ง) **การสร้างโปงให้ช้างป่า**

อาหารซอง เช่น **แกงไก่กลั้วพระรับประทานกับข้าวเหนียวมูนห่อใบละป้าง** (กลั้วป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ออกดอกมีใบเลี้ยงห่อหุ้มเครือกลั้ว นำมาประกอบอาหารโดยตัดต้น ลอกกาบกกล้วยชั้นนอกออก เหลือแต่แกนใน แล้วตัดเป็นชิ้น ๆ ลอกเยื่อออก นำไปใส่แกงไก่ นิยมแกงไว้เลี้ยงแขกในงานต่าง ๆ เช่น งานลงแขก งานบุญ) **จิบชาขมิ้น** (ชาจาก ใบเทพทาโร คั่วไฟอ่อน ๆ ใส่ลงในชะลอมเล็ก ๆ ทำมาจากต้นคลุ้ม ชงเหมือนชาร้อน)

ที่ตั้ง : นิเวศพิพิธภัณฑสถานบ้านช้างทูน ตำบลช้างทูน

อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : ๐๙ ๐๑๒๔ ๙๐๖๘ และ ๐๘ ๔๘๖๓ ๗๒๖๗

ชุมชนบ้านแหลมเทียน

หมู่บ้านชาวประมงพื้นบ้าน ต้นแบบการทำประมงเชิงอนุรักษ์ และส่งเสริมการขยายพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นชุมชนเข้มแข็งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล มีสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน คือ เกาะเทียน ที่ตั้งอยู่กลางทะเล น้ำตื้นตรงข้ามกับหมู่บ้าน เป็นแหล่งที่พบ ต้นเทียนทะเล

ต้นเทียนทะเลเป็นไม้หายาก มีลำต้นบิดงอสวยงาม จึงมักถูกลักลอบนำไปขาย ทำให้ปริมาณต้นเทียนทะเลลดน้อยลง ชาวบ้านจึงรวมตัวกันอนุรักษ์ต้นเทียนทะเล และเฝ้าระวังไม่ให้มีการลอบเข้ามาทำการประมงแบบผิดวิธี และส่งเสริมการคราดหอยแบบวิถีดั้งเดิมด้วยการใช้คราดมือ คราดเอาเฉพาะหอยตัวใหญ่ที่โตเต็มที่แล้วเท่านั้น

หมู่บ้านแห่งนี้ยังเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยนางรมคุณภาพดี เนื่องจากเป็นบริเวณที่น้ำสะอาด เหมาะแก่การขยายพันธุ์และเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศทางทะเลและความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของจังหวัดตราด และเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมง และสัตว์น้ำ และพืชทะเล มีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น

ลงเรือ/แพชมแปลงเลี้ยงหอยชนิดต่าง ๆ เช่น หอยนางรม หอยตะเภา หอยแมลงภู่ กิจกรรมการนำพวงลูกหอยกลับไปเพาะเลี้ยงคืนในแปลง เพื่อทดแทนทรัพยากรที่นำออกไปใช้ และรับประทานหอยนางรมสด ๆ พร้อมกับชมทัศนียภาพที่สวยงามของทะเลบริเวณอ่าวตราด

กระดืบหอยลาย การหาหอยลายด้วยการใช้คราดมือ เพื่อให้หอยที่ยังมีขนาดเล็กรอดจากการจับ

กินอย่างอนุรักษ์ เรียนรู้วงจรชีวิตของปูไข่และภูมิปัญญาการปลดก้ามของปูไข่เพื่อนำมารับประทาน โดยกินเฉพาะแต่ก้ามที่โตข้างใดข้างหนึ่ง เหลืออีกข้างหนึ่งไว้ให้ปูไข่หาอาหาร และปล่อยตัวปูไข่กลับสู่ธรรมชาติ ไม่นานก้ามก็จะงอกออกมาใหม่

ต้นเทียนทะเล บริเวณเกาะเทียน ชุมชนบ้านแหลมเทียน

ชาวประมงกลับจากการคราดหอยลาย พร้อมด้วยเครื่องมือกระดืบหอยลาย

บ้านแหลมเทียนมีอาหารพื้นบ้านที่น้ำล้นลอง เช่น แกงซีกากุ้งสด (พันธุ์ไม้เถาเลื้อยตามพื้นดิน) หมี่ผัดก้ามปูไข่ และหอยสด ๆ จากทะเล

ที่ตั้ง : บ้านแหลมเทียน หมู่ ๑ ตำบลอ่าวใหญ่

อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : กลุ่มประมงพื้นบ้านแหลมเทียน ๐๘ ๔๗๐๓ ๒๓๖๔

และ ๐๘ ๙๕๔๓ ๘๕๒๐ (ผู้ใหญ่ละเว)

ชุมชนแหลมกลัด

ตำบลแหลมกลัดตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองตราด ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาเลียบชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลาย เป็นแหล่งอาหารทะเลทั้งปูม้า กุ้ง กุ้ง หอย

ตำบลแหลมกลัด มีกลุ่มอนุรักษ์ในแต่ละหมู่บ้าน ดำเนินกิจกรรม เช่น ฟันฟูป่าต้นน้ำ อนุรักษ์พันธุ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยการกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ และวางท่อน ทำซั้งเชือก ธนาครปูม้า อนุรักษ์โลมาและสัตว์ทะเลหายาก เป็นต้น

สถานที่สำคัญ ได้แก่ หาดลานทราย เป็นชายหาดที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นลงไปทะเล เม็ดทรายขาวละเอียด น้ำไม่ลึกมากนัก ใต้พื้นทรายทั่วชายหาดยังมีหอยขาว ซึ่งชาวบ้านมักจะขุดขึ้นมาทำเป็นอาหารหรือขายหอยขาว สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด เช่น หอยขาวทอดกรอบ หอยขาวอบสมุนไพร หอยขาวดองเปรี้ยว เป็นต้น

ในอดีตเมื่อหอยขาวเป็นที่นิยมและมีการหาหอยขาว ป้อนโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารกระป๋อง การหาหอยขาวจึงเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการโดยใช้เครื่องมือผิดประเภทเพื่อหาหอยให้ได้มากที่สุด จากเดิมชาวบ้านใช้เพียงสองมือและอุปกรณ์ง่าย ๆ ไม่กี่ชิ้นก็สามารถเลือกขนาดหอยขาวที่โตเต็มที่ไว้ เหลือหอยที่ยังเล็กไว้ แต่ด้วยเครื่องมือผิดประเภทและวิธี จนสร้างความเสียหายเกิดขึ้น

รดักดินกวาดเอาหอยทุกชนิดออกมาไม่เลือกตัวเล็กตัวโต ทำให้หอยขาวลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว

องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกลัด และชาวบ้านในท้องถิ่นที่ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้น ออกกฎข้อบังคับในการเก็บหาและใช้ประโยชน์หอยขาว ภายใต้ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นและได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เช่น ห้ามทำการประมงหอยขาวที่มีขนาดเล็กกว่า ๓.๒ เซนติเมตร ระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ของทุกปี ห้ามใช้เครื่องมือคราด ห้ามนำรถไถเข้าไปในเขตอนุรักษ์หอยขาว เป็นต้น

นอกจากนี้ อบต. แหลมกลัดได้จัดงานประเพณีชมหอยตำบลแหลมกลัดขึ้นประมาณเดือนพฤษภาคมทุกปี เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรหอยขาว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ บนพื้นฐานของการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมั่นคง

แหลมกลัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวจะได้ร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการวางซั้งกอหรือหญ้าทะเลเทียม ที่ทำมาจากเชือกเส้นเกลียวมัดผูกกับเสาท่อนพลาสติก สำหรับเป็นที่ย่อยอาศัยของสัตว์น้ำขนาดเล็ก กิจกรรมปล่อยปู เรียนรู้เกี่ยวกับธนาครปูม้า ทดลองทำลอบปู กิจกรรมหาหอยขาวบริเวณหาดลานทราย ล่องเรือชมโลมาในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ชมหิ่งห้อยที่คลองประทุน ชมการทำโปะปลาทุ (ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม โดยใช้ไม้ไผ่ทั้งต้น และใช้กระแสน้ำล่อปลาให้ว่ายเข้ามาวนในโปะซึ่งจะไม่มีทางออกไปได้) เป็นต้น

ที่ตั้ง : ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตำบลแหลมกลัด ๐๘ ๙๐๙๕ ๑๕๕๘

อบต. แหลมกลัด ๐ ๓๙๕๘ ๔๒๓๓

ดาบ ที่เชื่อกันว่าเป็นของหมื่นสิทธิสงคราม พระปลัดเมืองตราด
ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่วัดเนินสูง

ระนาดจากไม้กอหลวง

ชุมชนตะกาง

ตำบลตะกางมีป่าชายเลนที่มีสภาพสมบูรณ์เป็นอันดับต้น ๆ ของจังหวัด ซึ่งได้รับการฟื้นฟูจากเทศบาลและชาวบ้าน จากความเสียหายในอดีตที่กลุ่มนายทุนเข้ามาทำสัมปทานพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อทำบ่อเลี้ยงกุ้งและนำไปเผาถ่าน

ปัจจุบันเทศบาลตำบลตะกางร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประชาชนและเครือข่ายภูมินิเวศป่าชายเลนอ่าวตราด ดำเนินโครงการ ป่าเดินได้ มีเป้าหมายลดการกระทบของคลื่นที่เกิดกับชายฝั่ง และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

วิธีดำเนินงานคือชาวบ้านดูแลและป้องกันป่าชายเลนด้วยการเพาะชำกล้าไม้ ป้องกันและดูแลเขตพิทักษ์ป่า สร้างแนวกำแพงไม้ไผ่ ช่วยลดแรงกระทบของคลื่นทะเล คลื่นลม และดักตะกอนดิน

ตำบลตะกางมีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญคือ ไม้กอหลวง เป็นไม้ไผ่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นของหลวง และในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผู้ทำผืนระนาดจากไม้ไผ่กอนี้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงโปรดให้อนุรักษ์ไว้ จึงได้เรียกชื่อต่อกันมาว่า “ไม้กอหลวง”

ไม้กอหลวง เป็นไม้ไผ่ที่มีลักษณะพิเศษ เนื้อไม้ละเอียด สีส้มออกเหลือง มีร่องของเนื้อไม้ลึก เมื่อนำมาทำผืนระนาด จึงมีความสวยงาม เสียงดังไพเราะพลีไหวจับใจ กังวานไปไกลกว่าผืนชนิดอื่น และพ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีการตัดไม้กอหลวงมาทำผืนระนาดทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เทศบาลตำบลตะกางจัดทำโครงการอนุรักษ์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น บริเวณศูนย์เรียนรู้ไม้กอหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลตะกาง ประมาณเดือนธันวาคม เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม ถ่ายทอดความรู้ ความภาคภูมิใจต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาสู่คนรุ่นหลัง

กิจกรรมประกอบด้วย การจัดพิธีสืบชะตาไม้กอหลวง การสาธิตภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การดำข้าวเม่า การเผาข้าวหลาม ร้างกระบก กิจกรรมการแข่งขันชุดมะพร้าว แข่งขันเย็บจาก การแสดงการละเล่นเพลงโหมฟาง การประกวดอาหารพื้นบ้าน การแสดงและจำหน่ายอาหาร และสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน

แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ตำบลสุขภาวะ ตีวิถีไทยตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการป่าเดินได้ อ่างเก็บน้ำสระซ้อ ป่าชุมชนบ้านด่านเนินสูง วัดตะกาง วัดเนินสูง เป็นต้น

ที่ตั้ง : ตำบลตะกาง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : อบต. ตะกาง ๐ ๓๙๕๑ ๗๑๓๖

ชุมชนบ้านเปร็ดใน

ชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการป่าชายเลนจังหวัดตราด ชาวบ้านร่วมใจกันฟื้นฟูป่าและน้ำจากความเสียหายในอดีตจากปัญหากลุ่มนายทุนเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ น้ำเสียจากนาเกลือ และการทำวนรุนวนลาก

ชุมชนรวมตัวกันตั้งกลุ่มอนุรักษ์ กำหนดกติกา ร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากผืนป่าโดยต้องปลูกป่า เพิ่มจากไม้ที่ตัดไปใช้ประโยชน์ และการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ ทำธนาคารปู บ้านปลา เพื่อเพิ่มจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำ โครงการ “หยุดจับร้อยละ คอยจับล้าน” ห้ามจับปูในช่วงที่เป็นฤดูกาลวางไข่ ขึ้น ๔-๕-๖ แรม ๔-๕-๖ ค่ำ ในเดือน ๖ และ ๑๑ ของทุกปี

นอกจากนี้ มีการบูรณาการความรู้จากงานวิจัยและจากนักวิชาการ เข้ามาปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการ แก้ไขปัญหาการกัดเซาะและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ชายฝั่งทะเล

ดำเนินการโดยการปักไม้ไผ่ร่วมกับการนำวัสดุที่ใช้แล้ว เช่น ยางล้อรถยนต์เก่านำมาทำแนวป้องกันและลดการกัดเซาะชายฝั่ง สร้างแนวปักไม้ไผ่ทำเป็นหลักวัด การเปลี่ยนแปลงของระดับทะเล และวัดประสิทธิภาพของแนวปักไม้ไผ่ที่เพิ่มขึ้น การสำรวจ การเก็บข้อมูลตะกอน การตรวจวัดการเปลี่ยนแปลงของระดับทะเล เพื่อจัดทำแผนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของชุมชนเอง

ผลที่เกิดขึ้น ทำให้ต้นไม้หยุดการล้ม มีต้นไม้งอกตามบริเวณแนวชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น มีดินตะกอนงอกออกไปในทะเล พื้นที่ทะเลหลังแนวป้องกันงอกสูงขึ้นจากเดิมจากที่พื้นที่ทะเลถูกกัดเซาะ พบหอยขาว หอยแครง และสัตว์น้ำหน้าดินเพิ่มมากขึ้น

แหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบ้านเปร็ดใน จัดแสดงโครงกระดูกวาฬบรูด้า ที่มาเกยตื้นที่บ้านเปร็ดใน เมื่อเกือบ ๒๐ ปีมาแล้ว เครื่องมือเครื่องใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการประกอบอาชีพ

นิทรรศการ การจัดการน้ำชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ แนวกันชนน้ำจืดดูลน้ำเค็ม การบริหารจัดการ ๔ น้ำ

“ดักน้ำจืด ดูลน้ำกร่อย แก้น้ำเสีย ดันน้ำเค็ม” การปรับปรุง ปอทุ้งร้างและร่องสวนเป็นแหล่งเก็บสำรองน้ำ การเรียนรู้ เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

เรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ล่องเรือไปตาม ลำคลองเพื่อศึกษาวงจรชีวิตของปูแสมช่วงปูสลัดไข่ ศึกษา พันธุ์ไม้และสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณศูนย์ศึกษาระบบนิเวศน์ ป่าชุมชนชายเลน กิจกรรมปลูกป่าชายเลน ชมหิ่งห้อย ชมสวนผลไม้ สวนยางพารา เรียนรู้การบริหารจัดการ ระบบสัจจะสะสมทรัพย์ และเรียนรู้การจักสานหมวก ใบจาก เป็นต้น

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านเปร็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว

อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : นายอำนาจ ชุมณี ๐๘ ๙๒๔๘ ๗๘๑๓

นายอำพร แพทย์ศาสตร์ ๐๘ ๑๕๒๓ ๓๓๑๔

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

ชุมชนต้นแบบการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้เสริมจากอาชีพประมงชายฝั่งและแปรรูปสัตว์น้ำ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนที่นำศึกษาเรียนรู้

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากร การท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่ตั้ง กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการของชุมชน และการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่ตั้งชุมชนอยู่ติดกับทะเลอ่าวไทย จึงเป็นแหล่งทำประมง และทำเรือ มีคลองน้ำเชี่ยวไหลผ่านกลางหมู่บ้าน และเป็นเส้นทางออกสู่ทะเล มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของลิงแสม ปูแสม เหยิวแดง ปากอ่าว เป็นที่อยู่อาศัยของกุ้ง ปลา และหอยปากเปิด เป็นต้นทุน สำหรับการนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเลและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี

วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอเสน่ห์ของวิถีชีวิตแบบชุมชนผานวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และวัฒนธรรม ความเชื่อ ๓ วัฒนธรรม คือ ชาวไทยพุทธ ชาวจีนพุทธ และชาวมุสลิม แสดงให้เห็นจากการมี วัดน้ำเชี่ยว (วัดอินทาราม) ศาลเจ้าพ่อน้ำเชี่ยว มัสยิดอัลกุบรอ มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ และหัตถกรรมพื้นบ้าน

ด้านที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่อำเภอแหลมงอบ ไม่ไกลจากจุดลงเรือไปเกาะช้าง สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว กระแสหลักได้

ด้านกิจกรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่

๑) การนำทรัพยากรในพื้นที่มาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมกับบทบาทของบุคลากรในชุมชนในการบอกเล่าเรื่องราว ให้คำแนะนำเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว กิจกรรม เช่น ล่องเรือชมวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน ป่าชายเลน หิ่งห้อย นั่งเรือชมเหยิวแดง หอดูนก ลิงแสม เดินชมวิถีชุมชน ๒ ศาสนา ๓ วัฒนธรรม เข้าวัดไหว้พระ ศาลเจ้า มัสยิด ชำมะซานวัดใจ (ดวงตาบ้านน้ำเชี่ยว) ปั่นจักรยานรอบชุมชน

๒) การนำทรัพยากรมาพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าเพิ่มที่เน้นคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ดูแลให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในการดำน้ำชมหอยปากเปิดด้วยตัวเองเพื่อนำไปทำอาหาร นักท่องเที่ยวได้ร่วมปลูกป่าชายเลน ทดลองทำอบน้ำข้าวทำข้าวเกรียบยาคูน้ำ ต้มหมกปลา เป็นต้น

๓) ที่พักแบบโฮมสเตย์ มีมาตรฐานตาม “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และนักท่องเที่ยวต้องจองผ่านวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะจัดสรรว่านักท่องเที่ยวจะไปพักบ้านหลังใดตามลำดับคิวการจอง เพื่อกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ไม่เป็นการแข่งขันกันเอง

๔) ผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากทะเล ข้าวเกรียบยาคูน้ำ ต้มหมกปลา กอบ และของที่ระลึก

ด้านการบริหารจัดการ มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนในรูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ งานทะเบียน สถานที่และจัดเลี้ยง หัวหน้ากลุ่มย่อยและสมาชิกกลุ่มย่อยตามความชำนาญในกิจกรรม จำนวน ๖ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มเรือเล็กนำเที่ยว กลุ่มอาหารพื้นบ้าน กลุ่มของฝาก/ของที่ระลึก กลุ่มสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมาชิกมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดทิศทางการพัฒนา เน้นให้คนในชุมชนร่วมคิด วางแผน วิเคราะห์ตนเอง กำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ แก้ไขปัญหา ติดตามผลการแก้ปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อให้สมาชิกพบปะแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ชี้แจงผลการดำเนินงาน แจ้งข่าวสาร

ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและการลงโทษสำหรับสมาชิก และข้อควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

สมาชิกแบ่งหน้าที่คอยตรวจและปลูกต้นไม้ทางพื้นที่สุขภาพแวดล้อม และรักษาความสะอาดบริเวณชุมชน ร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตอาสา และร่วมสนับสนุนทุน วัสดุอุปกรณ์สำหรับการดำเนินงาน

ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการแจ้งตารางคิวนักท่องเที่ยวที่บอร์ดประชาสัมพันธ์บริเวณท่าหน้าของชุมชน และจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายควบคุมอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้

จัดสรรผลกำไรเป็นงบส่วนกลาง สำหรับพัฒนากิจการ พัฒนาชุมชนและสาธารณประโยชน์ พัฒนาบุคลากร ซื้อของมอบให้เครือข่ายภายนอก และเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค

มีการเรียนรู้ ประเมินผลการดำเนินงาน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลกิจกรรมที่ให้บริการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว และพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมประชุม อบรม สัมมนา ทุกครั้งที่มีโอกาส และนำองค์ความรู้กลับมาปรับใช้ในการดำเนินงาน

พัฒนาเยาวชนให้เป็นนักสื่อความหมาย (มีคุณเทศก์น้อย) เพื่อสร้างรายได้และปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติสืบต่อรุ่นสู่รุ่น

มีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ทางเว็บไซต์ท่องเที่ยว สื่อสังคมออนไลน์ มีเครือข่าย/องค์กรทั้งในชุมชนและนอกชุมชนที่ให้การสนับสนุนและช่วยประชาสัมพันธ์เป็นสมาชิกชมรมท่องเที่ยวของจังหวัด และเข้าร่วมการประกวดต่าง ๆ

ยึดหลักความสามัคคีและการให้อภัย และมีผู้นำที่มีความสามารถ สร้างศรัทธาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก

ชุมชนมีความมั่นคงและปลอดภัย ไม่ตีตมสุรา เนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิมและแก่นักท่องเที่ยวไม่ให้นำสุราเข้ามาตีตมในชุมชน

ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน

สำนักงานเทศบาลตำบลน้ำเคียว ส่งเสริมสนับสนุนในด้าน การทำโฮมสเตย์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน การส่งเสริมงานการท่องเที่ยว การศึกษาดูงาน ต้อนรับแขกและบุคคลสำคัญงบประมาณสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ให้องค์ความรู้ ทักษะในการจัดตั้งและดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตราด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอคลองใหญ่ สำนักงานเกษตรอำเภอคลองใหญ่ ให้องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์

สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดทั่วประเทศ และองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ มาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

บริษัททัวร์ โรงแรม รีสอร์ท นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จัดการท่องเที่ยว

และวิสาหกิจฯ ซื้อขายวัตถุดิบประเภทผักจากหมู่บ้านใกล้เคียงสำหรับทำอาหารบริการนักท่องเที่ยว

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านน้ำเคียว ตำบลน้ำเคียว

อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

โทรศัพท์ : ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลน้ำเคียว

๐๖ ๑๖๖๐ ๐๙๕๕

จังหวัดตราดมีชุมชนน้ำเคียวอีกหลายแห่ง ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่สามารถนำมากล่าวถึงในที่นี้ได้หมด ท่านผู้อ่านต้องไปสัมผัสด้วยตัวเอง แล้วจะหลงรักเมืองตราด

สุดท้ายนี้ ขอฝากข้อคิดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนให้รณรงค์ ดังนี้ ๑) เตรียมความพร้อมก่อนการเดินทาง ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวและข้อควรปฏิบัติ ๒) ใช้บริการผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ๓) ประสานงานชุมชนล่วงหน้าก่อนไปใช้บริการ ๔) ให้ความเคารพและปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของชุมชน ๕) เคารพในสิทธิมนุษยชน ๖) ร่วมเรียนรู้วิถีชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมสร้างความภูมิใจและอนุรักษ์วิถีชุมชน ๗) สนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ๘) อุดหนุนสินค้าและบริการที่เป็นของชุมชนท้องถิ่น ๙) ไม่สนับสนุนการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่ขัดต่อกฎหมายหรือเป็นภัยต่อระบบนิเวศ

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (๒๕๖๒). จำนวนประชากรแยกอายุ จังหวัดตราด เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารการทะเบียน.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (๒๕๖๐). ประกาศกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สับประรดตราดสีทอง ทะเบียนเลขที่ สช ๖๐๑๐๐๐๙๔. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก <http://www.ipthailand.go.th/images/2284/GI60100094.pdf>
- กรมศิลปากร. (๒๕๔๗). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ของ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- _____. (๒๕๕๖). ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่ม ๑๙ จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- _____. (๒๕๕๖). พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด. กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๕๖). ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทยชุดภาคกลางและภาคตะวันออก ตราด. กรุงเทพฯ: ฝ่ายส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (๒๕๕๒). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร.
- คณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (๒๕๖๑). แนวปฏิบัติ (Code of Conduct) สำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- จังหวัดตราด. (๒๕๔๐). ๙๐ ปี ตราดรำลึก. กรุงเทพฯ: นิวยมิตรการพิมพ์ จำกัด.
- จังหวัดตราด, และวัดบุปผาราม. (๒๕๓๕). พิพิธภัณฑ์วัดบุปผาราม. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- จังหวัดตราด, และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). ตราด เมืองแห่งความสุขสีเขียว (Trat, the Green City). ตราด: เบสท์ กราฟฟิคอินเตอร์พริ้นท์.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (๒๕๕๖). พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. ๑๒๒ – ๑๒๒ ตอน ๑. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (๒๔๘๑). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๓ พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพท่านผู้หญิงวงษาประพัทธ์ (ตาด สนธิวงศ์ ณ อยุธยา). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- จิตติรัตน์ สุวรรณโรจน์. (๒๕๖๑). TRAT มนต์เสน่ห์แห่งทะเลตะวันออก...เมืองเกาะครึ่งร้อย. กรุงเทพฯ: สมาร์ท บิซิเนสไลน์ จำกัด.
- ณัฐพร ไทยจงรักษ์. (๒๕๖๑). การยึดครองจันทบุรีในทัศนะของฝรั่งเศส. วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๔๓(๒๕๖๑-๒๕๖๒), ๗๓-๘๓.
- นิศรา กายราศ. (๒๕๖๐). รูปแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชนมุสลิม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านยายม่อม อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) จดหมายรายวันทัพ, อภินิหารบรรพบุรุษ และเอกสารอื่น. (๒๕๕๑). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- เพชรรุ่ง เทียนบัวโรจน์. (๒๕๖๐). พัฒนาการทางเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๘ – ๒๕๑๙ (เอกสารผลงานวิจัยลำดับที่ ๑๑ โครงการวิจัยชุด – ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปริทัศน์ประวัติศาสตร์ “ในความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย”). กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ภูษา เรื่องชีวิต. (๒๕๖๑). จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดบุปผาราม อ.เมือง จ.ตราด : ภาพสะท้อนสัญลักษณ์อิทธิพลเงินที่ปรากฏในภาคตะวันออก. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล., ๒๐(๒๗), ๒๖๑-๒๗๙.

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (๒๕๕๕). ประชากรนกบ้านรังนกคณะวิทยเทคโนโลยี เพิ่มเกือบร้อยตัวหลังเริ่มโครงการหนึ่งปีครึ่ง. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก <http://w08.psu.ac.th/ar/node/4136>
- เมทินี ทะนงกิจ, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และศยามล เอกะกุลนันต์. (๒๕๖๑). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเชี่ยว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, ๑๔ (๑), ๗๗-๑๐๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๐). กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม. (๒๕๖๒). คู่มือนักเรียน ครู ผู้ปกครอง โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม ปีการศึกษา ๒๕๖๒. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก <http://www.khownoischool.com/>
- วนิดา สืบสายพรหม, พิเชษฐ์ สืบสายพรหม, ชไมพร เอกทัศนาวรรณ, สุกัญญา ยุ่งระแหง และปรีดา เลิศวัชรสารกุล. (๒๕๖๑). คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก <https://i4biz.nrct.go.th/download/ebook/10038.pdf>
- วัดไผ่ล้อม. (๒๕๖๒). ที่ระลึกวันเปิดตึกวิมลเมธาคารย์ วัดไผ่ล้อม จ.ตราด ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒. กรุงเทพฯ: ทวีติการพิมพ์.
- ศูนย์ราชการศูนย์ สภาอากาศไทย เขาล้าน จังหวัดตราด. (๒๕๖๑). ศาลาราชการศูนย์ พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ สภานายกสภาอากาศไทย [แผ่นพับ]. ม.ป.ท: ศูนย์ราชการศูนย์.
- ศูนย์สยามทรรศนศึกษา, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสมาคมชาวตราด. (๒๕๕๙). ตราขบรูศรีสมุทรเขตต์ (พิมพ์ครั้งที่ ๑). กรุงเทพฯ: ทริปปี้เกิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ ตราด. (ม.ป.ป.). โครงการป่าในเมืองจังหวัดตราด หาดทรายดำ ๑ เดียว ในสยาม. [แผ่นพับ]. ม.ป.ท: ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ ตราด.
- สมาคมพัฒนาพันธุ์สุนัข (ประเทศไทย). (๒๕๖๑). สุนัขไทยหลังอาน. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก <http://kathailand.org/thairidgeback/>
- สุทธิพงษ์ จุลเจริญ. (๒๕๕๙). สมุดภาพเมืองตราด ๒๕๕๙. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานจังหวัดตราด. (๒๕๖๒). แผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ (ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓). ตราด: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดตราด.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (๒๕๕๙). อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม ๒ (ก-ฮ) ฉบับราชบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด. (๒๕๕๒). ภาพเก่าเล่าเรื่องเมืองตราด จากอดีตสู่ปัจจุบัน เล่าขานเป็นตำนานสู่ลูกหลาน. ตราด: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด สภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด.
- _____. (๒๕๖๒). สัญลักษณ์ประจำจังหวัด. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก https://www.m-culture.go.th/trad/ewt_news.php?nid=41
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (๒๕๖๒). การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตร เพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต ในพื้นที่ที่เหมาะสม ตามแผนที่ Agri-Map จังหวัดตราด. จันทบุรี: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๖ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- หลวงสาครคชเขตต์ (ประทวน สาคริกานนท์). (๒๕๕๒). จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๔๗ (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- หอพระสมุดวชิรญาณ. (๒๔๗๐). พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลตะวันออก ในปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๒๕ กับปีมะแม พ.ศ. ๒๔๒๖ และปีวอก พ.ศ. ๒๔๒๗ รวม ๓ คราว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล. (๒๕๕๓). ตามรอยเสด็จฯ เกาะช้าง จังหวัดตราด (พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด ร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

หน่วยงานและผู้อนุเคราะห์ข้อมูล

พระเทพสุเมธมุนี (สง่า สกฺโก)
พระโสภณธรรมธาดา (หัน คุณวณฺโฑ)
พระบุเรชธรรมคณิ (บังคม รุกขิตมฺโม)
พระวิมลเมธจารย์ (สุพจน์ ฐิตพฺโต)
พระครูสุวรรณสารวิบูล
พระครูสุนทรธรรมทัศน์
พระครูมงคลปัญญากร (สันศักดิ์ ปญฺญาวุฒโท)
พระครูคชทวีปบริหาร
พระครูธรรมกิจจานุสาร์ (อนันต์ สุวณฺโฑ)
พระครูวิมลสมันนันท (โชคชัย อุคฺคเสโน)
พระครูโสภาสพลากร (วินัย โอภาโส)
พระครูโสภณสุตวัฒน์ (พงษ์คณิต)
พระครูมนุญหัตถจริยานุรักษ์
พระครูวิโรจน์วิริยคุณ
พระครูคชทวีปราชภรณ์ (ประกิต กล่อมวงษ์)
พระครูปริยัติกิตติยาภรณ์
พระมหาสว่าง อาสโก
พระใบฎีกาบุญ มนฺทนโต
พระสุบิน ปณีโต
นายประเสริฐ ลือชาธนานนท์
นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
นายสมโภชน์ วาสุกกรี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

นายเศรษฐา เสนะวงศ์
นายธนะชัย อุปธิรัตน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

นายอัมพล หันทุย
นางลัดดา ท้าวพริก
นางสาวสุดคะนิง ไชยสิทธิ์
นายวิชา ครูปิติ
นายบรรจง ศรีตะ
นางบุรณรา กณิกนันท์
นายสำเร็จ รองในเมือง
นางสุพัตรา เรืองขจิต
นางเสน่ห์ บุญชู
นางชุดิภาญจน์ มัดถาปะโท
นายเกียรติศักดิ์ วงศ์กุลพิลาศ
นางวันนา อินทผลึก

เจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต (พระอารามหลวง)
เจ้าอาวาสวัดคีรีวิหาร (พระอารามหลวง)
เจ้าอาวาสวัดบางปรือ
เจ้าอาวาสวัดห้วยพัฒนา
เจ้าอาวาสวัดบุปผาราม
เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม
เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล
เจ้าอาวาสวัดวัชคามคชทวีป
เจ้าอาวาสวัดสลัก
เจ้าอาวาสวัดท่าโสม
เจ้าอาวาสวัดเนินสูง
เจ้าอาวาสวัดน้ำเชี่ยว
เจ้าอาวาสวัดแหลมมะขาม
เจ้าอาวาสวัดวิสุทธิการาม
เจ้าอาวาสวัดสลักเพชร
เจ้าอาวาสวัดหนองคันทรัง
เจ้าอาวาสวัดหนองบอน
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดโยธานิมิต
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม
ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด
ศิลปินแห่งชาติ
รองประธานกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดตราด

ศึกษาธิการจังหวัดตราด
รองศึกษาธิการจังหวัดตราด

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ
ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคีรีวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุปถัมภ์)
ครูโรงเรียนวัดคีรีวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุปถัมภ์)

๑๙๘ ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะงดงาม วีรกรรมเกรียงไกร

นางสาวอมรรรัตน์ ติงเกษม	ครูโรงเรียนวัดศิริวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุปถัมภ์)
นางสาวสุนันสนี ชะวาลา	ครูโรงเรียนวัดศิริวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุปถัมภ์)
นายณพรัตน์ รุ่งโรจน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่
นายธนพงศ์ บุญวาที	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองมะขาม
นายประศาสน์ เกตุบรรเทิง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหาดเล็ก
นางสาวสุธารัตน์ มณีรัตน์	ครูโรงเรียนบ้านหาดเล็ก
นางสาวสุรฎิยา สิมะเดื่อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเป็ดใน
นางสาวเด่นนภา หงษ์วิเศษ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวัชคามคทวี่
นางสุภา สิงห์วิรัตน์	ครูโรงเรียนวัดวัชคามคทวี่
นายสังคม จิตนาวสาร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองพร้าว
นางสาวกนกวรรณ กลสิถุภ	ครูโรงเรียนบ้านคลองพร้าว
นายสมพงษ์ รอดวงศ์	เจ้าหน้าที่ประสานงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗

นายสมศักดิ์ ทองเนียม	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗
นายพิทยุตย์ กงกุล	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗
นางสาวลาวัลย์ เพื่องประยูร	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน
นางสาวชลกิตย์ วงศ์คช	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
นางนันทยา เศรษฐจิตต์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
นายประเวศ ดีหลาย	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
นางสุภาวดี อายุเจริญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
นางสมพิธ ดิวสันต์	ครูโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
นายวสันต์ กิ่งพลอยเดิม	ครูโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
นางเกษราพร สุทธิ	ครูโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
นายประธาน ทวีผล	ผู้อำนวยการโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม
นายสมเกียรติ แซ่เต็ง	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม
นางกัลยา อิงชมพู	อดีตครูโรงเรียนเกาะช้างวิทยาคม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด

นายวิเชียร ทรัพย์เจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด
นางปณยวีร์ พลสิงหาญ	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตราด

นางสาธิตา วรรณรัตน์	ประชาสัมพันธ์จังหวัดตราด
นายแสวง ศรีทอง	นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ (ตราด)

นายไชยวัฒน์ แสงวิสุทธิ	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ (ตราด)
นางสาวพรพรชชล ศรีสุธรรม	

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด

นายศิริศักดิ์ ตาลบำรุง	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด
นายจตุพร บงบุตร	นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด

นางศิริชญา ครุฑอรุณ	วัฒนธรรมจังหวัดตราด
นายนิริศ ธนะประสพ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
นายศิวัช พูลศิริ	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตราด

นายประเมิน อูมา	พัฒนาการจังหวัดตราด
นางสาวสุภาวรรณ รูปคมสันต์	ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด

นายวินัย ขยันยิ่ง	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต
นางกัมมทรัพย์ บุญตูป	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

สำนักงานประมงจังหวัดตราด

นาวาตรีสรเสริญ เสรีรักษ์	ประมงจังหวัดตราด
--------------------------	------------------

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราด

นายวิโรจน์ พิเภก	พาณิชย์จังหวัดตราด
นางสุภารัตน์ วิวัฒนานนท์	ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตราด

นายที ธรรมพิทักษ์พงษ์	ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตราด
นายชูศิษฐ์ พงษ์เจริญ	ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรธรรมชาติ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตราด
นางพัชรา เพิ่มทรัพย์	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด

นายसानนท์ เพ็ญแสง	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด
นายภูสิษฐ์ วิรุศมณัฏฐพร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

สำนักงานคลังจังหวัดตราด

นางพิศมัย แก้วแจ่มใส	คลังจังหวัดตราด
นางสาวการะเกด บานเย็น	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตราด

นางพัชลินทร์ เสวตรรัตน์	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตราด
นางสาวกุลนารี โยธาสุมทร	พนักงานการตลาด ๕

สำนักงานจังหวัดตราด

นางสาวณัฐรินทร์ เต็มดี	ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล
นายรังสรรค์ เรืองสวัสดิ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด
นางสาวรชณิษ ไซยทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กข. ๑ (ธารมะยม)

นายลือชัย ศรีไสยาสน์	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กข. ๑ (ธารมะยม)
----------------------	--

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคันทรัง

นายสุมล เจริญ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคันทรัง

องค์การบริหารส่วนตำบลตะกาง

นายอภิเดช บุญล้อม

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะกาง

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้

นายจักรกฤษณ์ สลักเพชร

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้

สถานีวิจัยและพัฒนาประมงทะเลจังหวัดตราด

นายรัชกฤต ดันวิไล

หัวหน้าสถานีวิจัยและพัฒนาประมงทะเลจังหวัดตราด

ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ (ตราด)

นายธมนัย ประวิณวงศ์วุฒิ

ผู้อนุเคราะห์ข้อมูล

นายอำพร แพทย์ศาสตร์

นางวัลลภา สังข์ผาด

นางสริน วิริญโท

นายสมชาย เป็รื่องเวช

นายกระจำจ ตรีวงศ์

นางลิ จันทรหอม

นายบัณฑิต กุลฤกษ์

นายมีลาภ มนัสสนิท

นางกุลลาภ มนัสสนิท

นางรุ่งทิพา สีนธนา

นายวุฒินันท์ ประจักษ์

นางนันทกัญญา ประจักษ์

นายศรภูมิ ขาวคม

นายอริยวัฒน์ ใจดี

นายสมบัติ สลักเพชร

นางสาวมลวิภา สลักเพชร

นายชัชวาล พาณิชสุโข

นางพัชรินทร์ ผลกาจ

นายไสว กสิพร้อง

นายฐานพงศ์ - นางสาวจิตรา หนูจักร

นางสาวจันทรา ลินทมิตร

นางสาวพัชรพร เต่าทอง

นายทองเปลว บุญมาก

นางเป็ย อินคุ้ม

นางสังคา ขุนสดี

ประธานกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเป็ดใน

ข้าราชการบำนาญ

รองประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว

นิเวศพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านน้ำเขียว

สวนสมโภชน์ สละพันธุ์สุมาลี

กลุ่มแม่บ้านทำตะเกา ตำบลหนองเสม็ด

ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเขาสมิง

บ้าน ๑๐๐ ปี อำเภอเขาสมิง

บ้าน ๑๐๐ ปี อำเภอเขาสมิง

บ้าน ๑๐๐ ปี อำเภอเขาสมิง

ร้านขนมไทยป่าหนอม

ร้านขนมไทยป่าหนอม

องค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลหาดเล็ก

ประธานกลุ่มประมงและธนาคารปู บ้านไม้รูดร่วมสุข อำเภอคลองใหญ่

ผู้ให้ข้อมูลตระกูลสลักเพชร

ผู้ให้ข้อมูลตระกูลสลักเพชร

ผู้ให้ข้อมูลตระกูลสลักเพชร

ประธานชมรมนาเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก

ผู้ให้ข้อมูลไก่งวง

ผู้ให้ข้อมูลสุนัขหลังอาน

ผู้ให้ข้อมูลพิพิธภัณฑสถานเมืองอัญมณี

ผู้ให้ข้อมูลพิพิธภัณฑสถานเมืองตราด

ผู้ให้ข้อมูลวัดหนองบอน

ผู้ให้ข้อมูลการร่อนพลอย

ผู้ให้ข้อมูลการร่อนพลอย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอำนาจ วิชาญวดี	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสนธิ แยมเพชร	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางวัฒนาพร ระงับทุกข์	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายกวินทร์เกียรติ นนธ์พละ	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสมโภชน์ วาสุกรี	รองประธานกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดตราด

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ

นายวินัย รอดจ่าย	ประธานกรรมการ	นางสาวนิจสุตา อภินันทาภรณ์	รองประธานกรรมการ
นายอัมพล หันทุย	รองประธานกรรมการ	นางรัตนา ธรรมโชติ	กรรมการ
นางลัดดา ทาพริก	กรรมการ	นางระวีวรรณ ภาคพรต	กรรมการ
นางอุทัยวรรณ เฉลิมชัย	กรรมการ	นายปรีชา หมั่นคง	กรรมการ
นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิตีสุข	กรรมการ	นางลัดติยา อมรสมานกุล	กรรมการ
นางบุรณันรา กณิกนันท์	กรรมการ	นายสำเริง ร่องในเมือง	กรรมการ
นางเสน่ห์ บุญชู	กรรมการ	นางสุพัตรา เรืองขจิต	กรรมการ
นางชุดิภาญจน์ มัดตาปะโท	กรรมการ	นางธนาภรณ์ กอวัฒนา	กรรมการ
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง	กรรมการและเลขานุการ	ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เขียน

- บลายทางอาคเนย์
 - ตราด : ตะวันออกสุดแดนสยาม
 - ย้อนอดีตเมืองตราด
 - คุณูปการของพระสงฆ์เมืองตราด
 - กราบพระ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๑๐ วัด
 - ภูมิปัญญาตามวิถีชีวิตตราด
 - อิมสแห่งหาด ไปชิมที่ตราดกันอี!....
 - ท่องเที่ยวตราด สุขสแห่งหาดทราย
 - ชวนเที่ยวชุมชน ชื่นชมวิถีพื้นถิ่น
- นายวินัย รอดจ่าย
นายปรีชา หมั่นคง นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง และ
นางระวีวรรณ ภาคพรต
นางระวีวรรณ ภาคพรต และนายสมโภชน์ วาสุกรี
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ
และนางระวีวรรณ ภาคพรต
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง และนางอุทัยวรรณ เฉลิมชัย
นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิตีสุข
นางลัดติยา อมรสมานกุล
นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

บรรณาธิการ ออกแบบรูปเล่ม และจัดทำหัตถ์วาร

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

ผู้ช่วยบรรณาธิการและออกแบบรูปเล่ม

ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ

คณะบรรณาธิการและออกแบบรูปเล่ม (ครั้งที่ ๑ ฉบับพิมพ์วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

นางระวีวรรณ ภาคพรต	นางรัตนา ธรรมโชติ	นางลัดติยา อมรสมานกุล
นายปรีชา หมั่นคง	นางธนาภรณ์ กอวัฒนา	นางสาวชุดิภาญจน์ บุญญะธิตีสุข
ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ		

ถ่ายภาพประกอบ

ว่าที่ร้อยตรีสุราษฎร์ ทองเจริญ	นางระวีวรรณ ภาคพรต	นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง
--------------------------------	--------------------	-------------------------

ผู้จัดพิมพ์ฉบับ

นางรัตนา สุขสุโณม นายวรวิทย์ ลูกรักษ์ นายสวิตต์ สุขสุโณม นางสาวนิตยา ตรีสุริย นางสาวจิราวรรณ บุญหมั่น

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง **ตราด : อัญมณีอาคเนย์ ทะเลเกาะดงาม วิถีกรรมเกียรียงไกร** กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

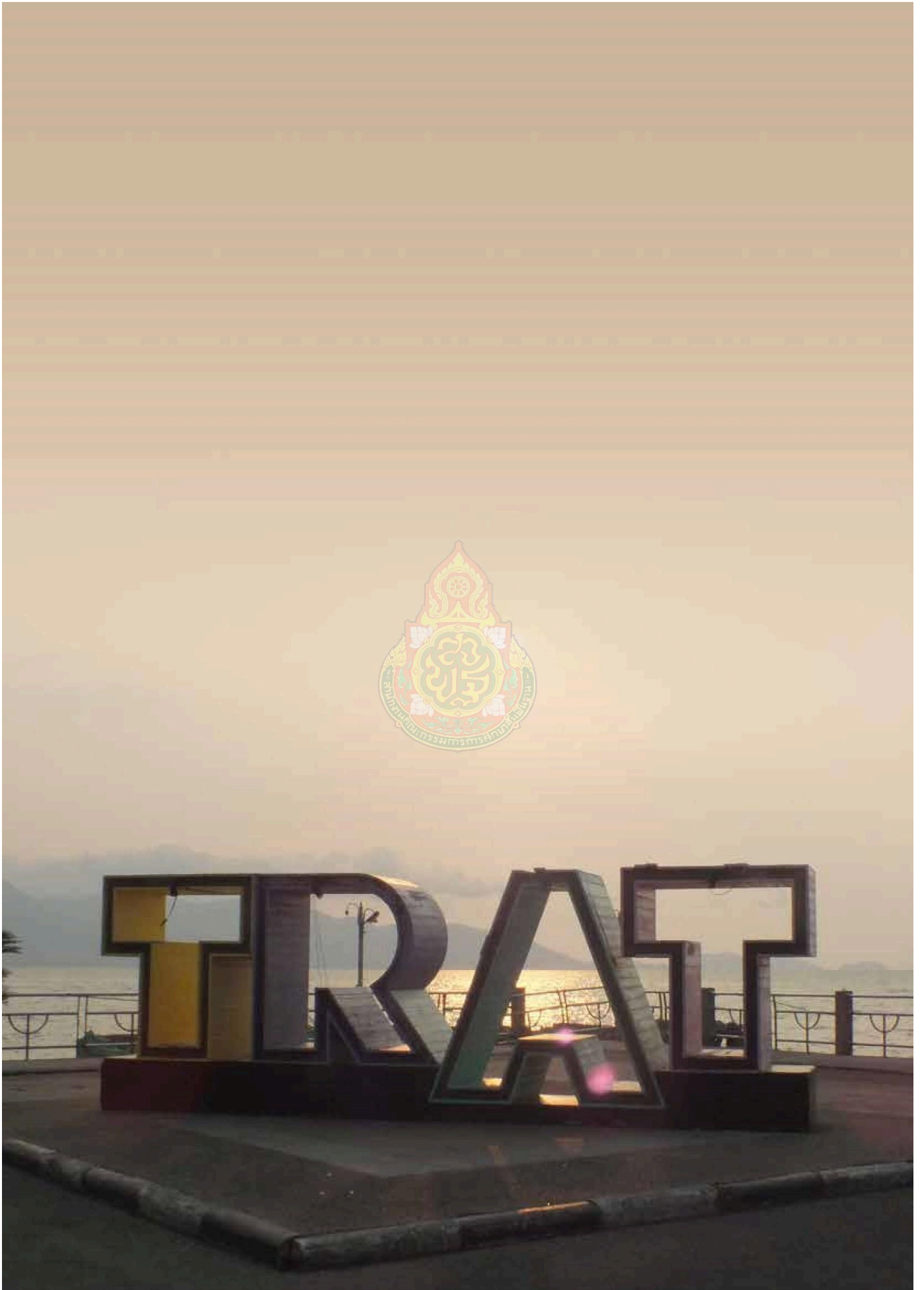
ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

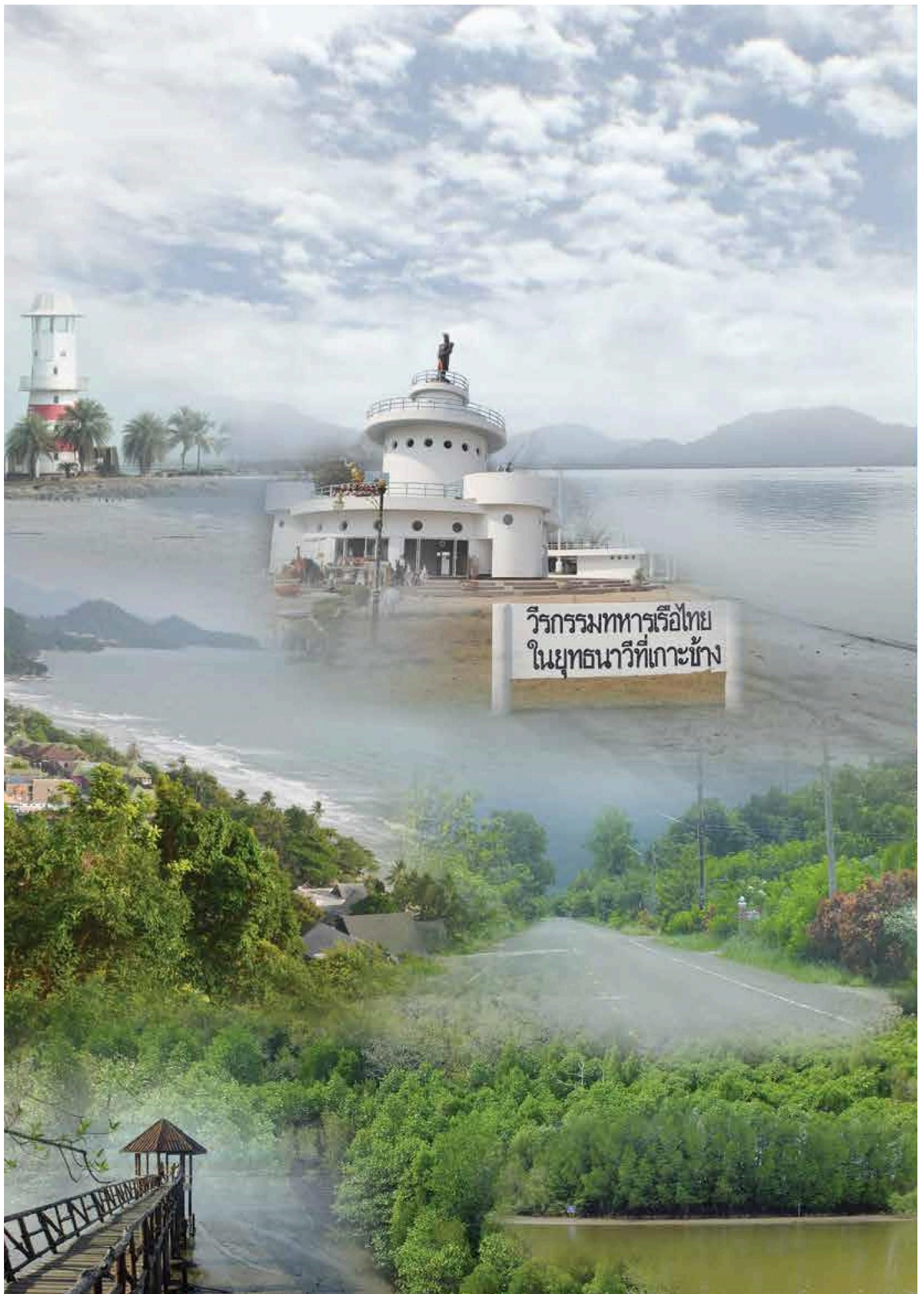

(นายอำนาจ วิชยานุวัติ)

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิกรมทหารเรือไทย
ในยุทธนาวีที่เกาะช้าง